

NAVF'S

UTREDNING SINSTITUTT

NORGES
ALMENVITENSKAPELIGE
FORSKNINGSRÅD

1983:7

Utredninger om forskning
og høyere utdanning

Fride Eeg-Henriksen

Fra skolegang til poengsamling

Utdannings- og yrkesplaner blant
avgangselever ved allmennfaglig
studieretning i videregående
skole 1980

INSTITUTE FOR STUDIES IN RESEARCH
AND HIGHER EDUCATION

The Norwegian Research Council
for Science and the Humanities

1983:7

Utredninger om forskning
og høyere utdanning

Fride Eeg-Henriksen

Fra skolegang til poengsamling

Utdannings- og yrkesplaner blant
avgangselever ved allmennfaglig
studieretning i videregående
skole 1980

Forord

NAVF's utredningsinstitutt presenterer her resultater av en undersøkelse av elevers utdannings- og yrkesplaner, motiver for disse planene og hindringer som oppleves for å realisere dem. Spesielt tar vi opp forholdet mellom kortsiktige og langsiktige utdanningsplaner og hvilke strategier som velges for å virkeliggjøre de langsiktige planene. Undersøkelsen tar også opp hvor elevene kan tenkes å ha hentet sin kunnskap om videre utdanning og framtidig yrke fra, og hva de mener bør gjøres for å gi informasjon om dette i den videregående skolen.

Prosjektet har vært støttet med skoleforskningsmidler fra Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Rapporten er utarbeidet av Fride Eeg-Henriksen.

Karen Nossun Bie, Knut Eriksen, Otto Hauglin, og Knut Arild Larsen har gitt kommentarer til utkast til rapporten. Erik Hernæs har kommentert og bearbeidet tidligere delanalyser som har vært til hjelp i det videre arbeidet.

Oslo, desember 1983

NAVF's utredningsinstitutt

Sigmund Vangsnes

Otto Hauglin

Innhold

	Side			
TABELL- OG FIGUROVERSIKT	7	4.3	Motiver, linje og foreldres høyeste utdanning	54
HOVEDRESULTATER OG SAMMENDRAG	11	4.4	Grunner for ikke å planlegge noen utdanning	55
1 INNLEDNING	20	5	STRATEGIER FOR REALISERING AV ENDELIGE UTDANNINGSPLANER	57
1.1 Bakgrunn og problemstillinger ..	20	5.1	Planer om utdanning innen ett år ..	57
1.2 Forklaringsvariabler og modell ..	21	5.2	Planer om endelig utdanning i forhold til direkte utdanning	65
1.3 Andre undersøkelser	23	5.3	Alternative planer hvis problemer med å komme inn på endelig utdanning	66
2 OPPLEGG	25	5.4	Hva slags venteutdanninger	67
2.1 Innledning	25	5.5	Problemer og alternativ aktivitet i forhold til typer av planer om endelig utdanning	69
2.2 Populasjonen og utvalget	25	5.6	Opptaksmuligheter og poengsamlings, en kort drøfting	72
2.3 Spørreskjemaintervjuet og representativiteten	26	6	YRKESPLANER	74
2.4 Valg og konstruksjon av variabler	26	6.1	Yrkesplaner	74
2.4.1 Bakgrunnsvariablene	27	6.2	Hvor bestemte yrkesplaner	77
2.4.1.1 Skolemessig bakgrunn	27	6.3	Yrkesplaner, linje og foreldres høyeste utdanning	78
2.4.1.2 Sosioøkonomisk bakgrunn	27	6.4		
2.4.2 Motiver for utdannings- og yrkesvalg	28	7	MOTIVER FOR YRKESPLANER	82
2.4.3 Utdannings- og yrkesplaner	31	7.1	Motiver for valg av yrke	82
2.4.3.1 Utdanningsplaner og alternative aktiviteter	31	7.2	Motiver i forhold til yrkesplaner ..	85
2.4.3.2 Yrkesplaner	33	7.3	Motiver, linje og foreldres høyeste utdanning	89
2.5 Definisjon av enkelte begreper ..	34	8	HINDRINGER FOR YRKESPLANER	92
2.6 Sammenheng mellom kjønn, linje og sosioøkonomisk bakgrunn	34	8.1	Mulige hindringer for realisering av yrkesplan	92
3 UTDANNINGSPLANER	37	8.2	Grunner for ikke å ha noen yrkesplan	93
3.1 Utdanningsplaner innen fem år ..	37	9	DRØMMEYRKE OG HINDRINGER	95
3.2 Planer om endelig utdanning innen fem år	39	9.1	Drømmeyrke	95
3.3 Endelige utdanningsplaner, linje og foreldres høyeste utdanning ..	41	9.2	Drømmeyrke i forhold til yrkesplan	95
3.4 Elevenes muligheter for å realisere sine utdanningsplaner ..	45			
4 MOTIVER FOR UTDANNINGSPLANER	50			
4.1 Motiver for planer om endelig utdanning	51			
4.2 Motiver i forhold til planer om endelig utdanning	52			

9.3	Hindringer i å oppnå drømmeyrket	98	kodinger, eksempler på enkeltutdanninger og enkeltyrker	111
10	INFORMASJON OG FRAMTIDSPLANER	100	VEDLEGG 2 Vedleggstabeller, kap. 2	122
10.1	Diskusjon om utdannings- og yrkesvalg	100	VEDLEGG 3 Vedleggstabeller, kap. 3	142
10.1.1	Diskusjon i forhold til endelige utdanningsplaner	102	VEDLEGG 4 Vedleggstabeller, kap. 4	149
10.1.2	Diskusjon, linje og foreldres høyeste utdanning	102	VEDLEGG 5 Vedleggstabeller, kap. 5	154
10.2	Nytte av informasjonskilder	104	VEDLEGG 6 Vedleggstabeller, kap. 6	163
10.3	Hvor viktige er ulike typer informasjonstiltak	105	VEDLEGG 7 Vedleggstabeller, kap. 7	169
10.3.1	Informasjonstiltak i forhold til endelige utdanningsplaner	106	VEDLEGG 8 Vedleggstabeller, kap. 10	177
10.3.2	Informasjonstiltak og linje	107	VEDLEGG 9 Spørreskjema og følgeskriv	180
	LITTERATURLISTE	109	VEDLEGG 10 Liste over utrykte dokumentasjonsnotater	190
VEDLEGG 1	Sosioøkonomiske grupperinger og om-			

Standardtegn

- null (ingen enheter)

. tall kan ikke forekomme

Parentes rundt prosentandeler i tabellene betyr at disse er laget på basis av mindre enn 20 enheter, med mindre noe annet er spesielt opplyst.

Tabell- og figuroversikt

TABELL

NR.	Side
1.1	Oversikt over typer variabler 22
2.1	Betegnelser for linjer på allmennfag/ gymnas 25
2.2	Elevene etter foreldres høyeste ut- danning for hvert kjønn 35
2.3	Elevene etter linje og foreldres høy- este utdanning for hvert kjønn 36
3.1	Prosentandel elever som planlegger å ta mer utdanning innen fem år etter linje 37
3.2	Prosentandel elever som planlegger å ta mer utdanning innen fem år etter foreldres høyeste utdanning 38
3.3	Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter kjønn 39
3.4	Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter linje 42
3.5	Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter foreldres høyeste ut- danning 44
3.6	Alle 1974-artianerne og et utvalg av elever i allmennfaglig studieretning våren 1980. Påbegynt utdanning og planer om å begynne på en utdan- ning innen fem år etter kjønn 46
4.1	Elevenes motiver ved valg av ende- lig utdanning innen fem år etter kjønn 50
4.2	Elevenes motiver ved valg av ut- danning etter plan om endelig ut- danning innen fem år (nivå og fag- felt) 52
4.3	Elevenes grunner for ikke å ta videre utdanning etter kjønn 56
5.1	Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fag- felt) etter kjønn 58
5.2	Artianerne 1980 i utdanning pr. 1. oktober 1980 (nivå og fagfelt) et- ter kjønn 61

TABELL

NR.	
5.3	Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fag- felt) etter linje 62
5.4	Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fag- felt) etter foreldres høyeste utdan- ning 64
5.5	Elevenes planer om alternativ akti- vitet hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning, etter kjønn 66
5.6	Elevenes planer om midlertidig ut- danning i alt, poengsamlings- og venteutdanning. Prosentvis fordeling på utdanningsnivå og på de 12 mest vanlige enkeltutdanningene. Av ele- ver som har planer om endelig utdan- ning og som ikke regner med å kom- me rett inn på denne 68
5.7	Elevenes planer om alternativ akti- vitet hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning. Etter planer om endelig utdanning (nivå) og kjønn 71
6.1	Elevenes yrkesplaner (yrkesfelt og yrkesområde) etter kjønn 75
6.2	Elevenes yrkesplaner (21 hyppigst planlagte enkeltyrker) etter kjønn 76
6.3	I hvilken grad elevene er bestemte på det oppgitte yrke eller arbeidsfelt (yrkesfelt og yrkesområde) etter kjønn 77
6.4	Elevenes yrkesplaner (yrkesfelt og yrkesområde) etter linje 79
6.5	Elevenes yrkesplaner (yrkesfelt og yrkesområde) etter foreldres høyeste utdanning 80
7.1	Elevenes motiver ved valg av yrke etter kjønn 83
7.2	Elevenes motiver ved valg av yrke etter type yrke (yrkesfelt og yrkes- område) 86
7.3	Elevenes motiver ved yrkesvalg etter linje 88

TABELL
NR.

7.4	Elevenes motiver ved yrkesvalg etter foreldres høyeste utanning	90
8.1	Mulige hindringer for å realisere yrkesplan etter kjønn	92
8.2	Grunner til ikke å ha oppgitt noen yrkesplan etter kjønn	93
9.1	Elevenes drømmeyrker (20 hyppigst ønskete etter kjønn)	96
9.2	Andel elever som ikke har samsvar mellom drømmeyrke og yrkesplan . .	97
9.3	Mulige hindringer for å realisere drømmeyrket etter kjønn	99
10.1	Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter kjønn	100
10.2	Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter elevenes planer om endelig utdanning innen fem år (nivå) . .	101
10.3	Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter linje	103
10.4	Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter foreldres høyeste utdanning	103
10.5	Elevenes nytte av ulike informasjonskilder om studier og yrkesmuligheter etter kjønn	104
10.6	Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter kjønn	106
10.7	Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå)	107
10.8	Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter linje	107

FIGUR NR.

1.1	Modell som viser mulige sammenhenger mellom variablene	22
-----	--	----

TABELL
NR.

2.1	Hvordan variablene som beskriver utdannings- og yrkesplaner står i forhold til hverandre og hvordan de er konstruert	30
-----	--	----

VEDLEGGSTABELLER

Side

V1.1	Eksempler på enkeltutdanninger og institusjoner som er nevnt av elevene innen hvert nivå og fagfelt av endelige utdanningsplaner	119
V1.2	Eksempler på enkeltutdanninger og institusjoner som er nevnt av elevene innen hvert nivå og fagfelt av direkte utdanningsplaner	120
V1.3	Eksempler på enkeltyrker som er nevnt av elevene innen hvert yrkesområde	121
V2.1	Elever i klasser som ble trukket ut og i klasser som ble med på undersøkelsen etter kjønn, alt etter fylke	122
V2.2	Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 prosentfordelt etter alder	123
V2.3	Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 prosentfordelt etter kjønn	123
V2.4	Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 prosentfordelt etter linje, kjønn og skole-slag	124
V2.5	Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 prosentfordelt etter bosteds- og hjemstedsfylke - og landsdel	125
V2.6	Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 prosentfordelt etter kommunetype	126
V2.7	Artianerne 1978 og et utvalg elever i siste klasse allmennfag våren 1980 prosentfordelt etter fars sosialgruppe (Skrede, Vangsnes) . . .	127

TABELL
NR.

V2.8	Utdanningsnivå for elevenes fedre og mødre mot hverandre, andel av totalen	128
V2.9	Elevene etter foreldres sosialgruppe (Vangsnes) og kjønn	129
V2.10	Elevene etter foreldres sosialgruppe (Skrede) og kjønn	129
V2.11	Elevene etter linje på allmennfag, foreldres sosialgruppe (Vangsnes) og kjønn	130
V2.12	Elevene etter linje på allmennfag, foreldres sosialgruppe (Skrede) og kjønn	131
V2.13	Elevene etter hjemsted (landsdel, kommunetype) og kjønn	132
V2.14	Elevene etter linje på allmennfag, hjemsted (landsdel) og kjønn	133
V2.15	Elevene etter linje på allmennfag, hjemsted (kommunetype) og kjønn	134
V2.16	Elevene etter hjemsted (landsdel, kommunetype) og foreldres høyeste utdanning	137
V2.17	Elevene etter hjemsted (landsdel, kommunetype) og foreldres sosialgruppe (Vangsnes)	138
V2.18	Elevene etter hjemsted (landsdel, kommunetype) og foreldres sosialgruppe (Skrede)	139
V2.19	Elevene etter foreldres høyeste utdanning og linje	140
V2.20	Elevenes planer om å begynne på endelig utdanning innen fem år etter nivå og institusjon	141
V3.1	Andel elever som planlegger å ta til med utdanning innen fem år etter kjønn og foreldres sosialgruppe (Vangsnes)	142
V3.2	Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en endelig utdanning (nivå og fagfelt) etter linje	143
V3.3	Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en endelig utdanning (nivå og fagfelt) etter foreldres høyeste utdanning	145

TABELL
NR.

V3.4	Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter foreldres sosialgruppe (Vangsnes)	147
V3.5	Andel elever som planlegger å begynne på en endelig høyere utdanning, høyere grad etter linje, kjønn og foreldres høyeste utdanning	148
V4.1	Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av utdanning etter plan om endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt). Andel innen hver utdanning som har oppgitt faktoren som viktig	149
V4.2	Elevenes motiver ved valg av utdanning etter plan om endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt). Andel innen hver utdanning som har oppgitt faktoren som viktigst	151
V4.3	Elevenes motiver ved valg av utdanning etter linje og kjønn. Av dem med planer om endelig utdanning innen fem år	152
V4.4	Elevenes motiver ved valg av utdanning etter kjønn og foreldres høyeste utdanning. Andel som har oppgitt at motivet er viktig	153
V5.1	Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter linje	154
V5.2	Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter foreldres høyeste utdanning	156
V5.3	Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter foreldres sosialgruppe (Vangsnes)	158
V5.4	Andel elever som planlegger å begynne på en høyere utdanning direkte, etter foreldres høyeste utdanning og linje	159
V5.5	Andel elever med planer om å begynne på en endelig utdanning in-	

TABELL
NR.

	nen fem år og om utdanning innen ett år etter kjønn, linje og foreldres høyeste utdanning	160			
V5.6	Elevenes planer om alternativ aktivitet hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme inn på sin endelige utdanning, etter kjønn. For dem som regner med/ikke vet om problemer. Prosentfordelt	161			
V5.7	Elevenes planer om type alternativ aktivitet hvis de regner med problem med å komme inn/ikke vet om de kommer inn på den endelige utdanningen, og andel som ikke regner med problemer. Etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå)	162			
V6.1	I hvilken grad elevene er bestemte på det oppgitte yrke eller arbeidsfelt (yrkesfelt - og område)	163			
V6.2	Mannlige og kvinnelige elevers yrkesplaner (yrkesfelt - og område) etter linje	165			
V6.3	Mannlige og kvinnelige elevers yrkesplaner (yrkesfelt - og område) etter foreldrenes høyeste utdanning	167			
V7.1	Mannlige elevers motiver ved valg av yrke etter yrkesplan. Andel som har oppgitt at motivet er viktig . . .	169			
V7.2	Kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter yrkesplan. Andel som har oppgitt at motivet er viktig	171			
V7.3	Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter linje. Andel som har oppgitt motivet som viktig	173			
V7.4	Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter foreldres høyeste utdanning. Andel som har oppgitt motivet som viktig	175			
V10.1	Mannlige og kvinnelige elevers diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå). Andel som har diskutert mye (mye + noe)	177			
V10.2	Mannlige og kvinnelige elevers vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå). Andel som mener at ulike typer tiltak er viktigst	178			
V10.3	Mannlige og kvinnelige elevers vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning innen fem år etter linje. Andel som mener at ulike typer tiltak er viktigst	179			

Hovedresultater og sammendrag

Denne utredningen er en studie av elevers planer om utdanning og yrke, motiver for disse planene og mulige hindringer som oppleves for å realisere dem. Spesielt tar vi for oss forholdet mellom kortsiktige og langsiktige utdanningsplaner og hvilke strategier som velges for å virkeliggjøre de langsiktige planene.

Analysen er basert på data fra en spørreskjemaundersøkelse våren 1980 blant 1.930 elever fra et landsomfattende noenlunde representativt utvalg av avgangsklassene i allmennfaglig studieretning i videregående skole og det tidligere tradisjonelle gymnaset. Svarprosenten var 76.

Hovedresultater

Elevene, og særlig de kvinnelige, regnet i stor grad med at de både på kort og lang sikt kunne få problemer med å slippe inn på utdanningen de ville. I stor grad må en regne med at dette var realistiske vurderinger. Disse antatte problemene hadde stor betydning for elevenes planlegging av og syn på framtidig utdanning og yrke, og for deres faktiske muligheter for å virkeliggjøre sine planer. Utredningen viser dette på flere måter:

For det første hadde 96 prosent av elevene en konkret ide om hva de ville bli om de kunne velge fritt, men hele 58 prosent av dem tok ikke sikte på dette *''drømmeyrket''*. En viktig grunn til det var forventede vansker med å komme inn på utdanningen. Jenter forkastet i større grad enn gutter sine drømmer på grunn av antatte problemer med å gjennomføre utdanningen som kreves.

75 prosent av elevene hadde for det andre *yrkesplaner* som de faktisk tok sikte på. Men bare 20 prosent av dem var helt bestemte på denne planen, og 52 prosent mente at det kunne bli vanskelig å få virkeliggjort den på grunn av problemer med å slippe inn på utdanning. Når de først hadde valgt å satse på et yrke, hadde imidlertid ikke kvinnelige elever

mindre tro på at de skulle kunne greie å gjennomføre den tilhørende utdanningen.

For det tredje var *utdanningsambisjonene* større enn mulighetene for å få dem innfridd: 91 prosent av både kvinnelige og mannlige elever hadde planer om å begynne på sin endelige utdanning innen fem år etter avgangseksamen. Rundt 60 prosent av begge kjønn ønsket å komme i gang med en slik utdanning på universitet eller høgskole innen disse fem årene. Gutter tok i større grad enn jenter sikte på en høyere universitetseksamen, og på utdanning innen naturvitenskap/teknikk og økonomi/administrasjon. Jenter på sin side planla i høyere grad en utdanning på høgskolenivå, og en utdanning innen helsevern, sosialomsorg og undervisning. Utdanningsplanene var altså kjønnsmessig forholdsvis tradisjonelle. Elevene vil midlertid trolig ha møtt og møte *problemer* med å få realisert disse planene om å begynne på sin endelige høyere utdanning *innen fem år* etter avgangseksamen. Dette har å gjøre med at utbyggingen av antall studie-plasser ikke har holdt tritt med de økende artianerkullene. Konkurransen om studie-plasser på de tradisjonelle kvinneutdanningene (særlig sykepleierhøgskoler, sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler) blir ekstra stor. Dette skyldes også at jenter i større grad enn gutter ønsker seg disse utdanningene uavhengig av linjevalg til allmennfaglig studieretning i videregående skole. Dessuten konkurrerer de om disse plassene med voksne kvinner. Jentene planla dermed også i langt større utstrekning enn guttene *yrker* med antatt dårlige utsikter på arbeidsmarkedet.

De av våre elever som hadde endelige utdanningsplaner regnet for det fjerde i svært liten grad med å *komme rett inn på den utdanningen de satset på* (11 prosent). Jenter forventet problemer i større grad enn gutter. Isteden planla elevene å måtte samle poeng (40 prosent) eller *''vente og se''* (30 prosent) ved å ta til med annen utdanning eller å ta seg jobb. De fleste ønsket seg arbeid som slik midlertidig aktivitet (43 prosent). Jenter som regnet med problemer la oftere enn gutter opp til et konkret midlertidig *gjøremål*, til poeng-

samling alene, til poengsamling via arbeid eller til en eller annen midlertidig utdanning. Guttene var mer i villrede om hva de skulle gjøre og ville noe oftere skifte utdanningsmål.

Ellers var interessen for et fag eller et yrke og nødvendigheten av å ha en utdanning for å få en brukbar jobb ofte motiver for å ønske seg mer utdanning. Tilfredsstillelse av faglige interesser og bruk av evner samt trygghet i sysselsetting ble hyppigst nevnt når elevene skulle begrunne valg av yrke. Gutter oppga oftere enn jenter å være motivert av ønsket om høy inntekt mens jenter på sin side hyppigere

la vekt på mellommenneskelige faktorer når de skulle velge yrke.

Til slutt kan nevnes at elevene diskuterte valg av utdanning og yrke mest med kamrater og foreldre, og disse ble oftest vurdert å ha vært til noe nytte som informasjonskilder. Langt færre hadde diskutert med eller hatt nytte av rådgivere eller yrkes/studieveiledere. Informasjonsmøter ble oppfattet som viktigste informasjonstiltak på dette feltet. Men å trekke videre utdanning og arbeidsliv mer inn i fagene og å ha perioder med arbeid som del av skoletiden, rangerer også høyt.

Sammendrag

Høye utdanningsambisjoner, færre muligheter

Svært mange, i alt 91 prosent av både mannlige og kvinnelige elever, regnet med å komme i gang med *en endelig utdanning innen fem år etter eksamen*. Dette er relativt noen flere elever enn andelen av 1974-artianerne (87 prosent) som faktisk begynte i en eller annen utdanning innen fem år etter avgangseksamen. Ca. 60 prosent av 1980-elevene planla å ta til med denne endelige utdanningen på et universitet eller en høyskole. Til sammenligning kan nevnes at relativt noen fler av 1974-artianerne begynte på en høyere utdanning innen fem år etter artium (67 prosent). Likevel vil trolig 1980-elevene ha møtt og møte problemer med å komme i gang med sin endelige *høyere utdanning*. Dette skyldes at 1980-kullet var omlag 33 prosent større enn 1974-kullet, og artianerkullene har fortsatt å vokse etter 1980. Verken utbyggingen av antall studie-plasser som hittil har vært eller som er planlagt har holdt tritt med denne veksten. Særlig store vansker vil trolig de *kvinnelige* 1980-elevene møte, fordi de i stor grad planla høyskoleutdanninger der det er spesielt vanskelig å komme inn. Dette gjelder spesielt sykepleierhøgskoler, sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler. Mannlige elever konsentrerte seg på sin side mest om naturvitenskap/teknikk og administrasjon/økonomi m.m. Det er heller ikke problemfritt for gutter å komme inn der de vil, men mulighetene for dem er likevel større enn for jenter.

Forskjeller i utdanningsambisjoner mellom grupper av elever

En høyere grads universitetseksamen var hyppigst ønsket av gutter, av elever på naturfaglinjer, og av elever som har foreldre med høy utdanning. Jenter og elever på økonomi- og språklinjer var oftere innstilt på utdanninger på høyskolenivå, og disse elevene valgte også i større grad enn andre å søke på utdanninger på videregående skoles nivå. Også innen de enkelte linjene, og særlig på naturfaglinjene, planla flere å ta en universitetsutdanning av

høyere grad jo høyere utdanning foreldrene har.

Ønske om fagfelt varierte mindre mellom linjene for jenter enn for gutter. Helsevern og undervisning var f.eks. populært for alle jenter relativt uavhengig av linje. Guttene planla derimot naturvitenskap/teknikk på naturfaglinjer, administrative og økonomiske fag på samfunnsfaglige og økonomiske linjer og undervisning på språklinjer. Konkurransen om utdanningsplasser på samme fagfelt blir bl.a. derfor større mellom kvinnelige enn mellom mannlige elever med ulik skolemessig bakgrunn. I tillegg kommer at også voksne kvinner søker seg til feltene som disse jentene ønsker seg.

Interesser, anlegg og nødvendighet viktige utdanningsmotive

Interesse og anlegg for yrke eller fag ble oftest oppgitt som viktige faktorer når elevene skal velge endelig utdanning (dvs. av henholdsvis 82 og 68 prosent). Særlig gjaldt dette jenter. Men relativt mange, 53 prosent, syntes også det var vesentlig at en *må ha mer utdanning* for å få en brukbar jobb.

Forøvrig mente kvinnelige elever i noe større grad enn mannlige at *ønske om kunnskap generelt* var av betydning (30 mot 24 prosent). Guttene på sin side var oftere opptatt av *høy inntekt* (32 mot 13 prosent).

Utdanningsmotivasjon og utdanningsplaner

Utdanningsmotivene varierte forholdsvis lite med hvilken type utdanning elevene tok sikte på. Likevel ble interesse for yrket vurdert som viktig av svært mange når de hadde planer om helsevernutdanning. Andelen var dessuten høy blant dem som tok sikte på en utdanning innen humaniora og estetikk på videregående eller høyskolenivå, og blant dem som satset på undervisning eller samferdsel (reiselivsutdanning) på høyskolenivå. Det er tankevekkende at interesse for yrke betyr mye nettopp på felter der framtidsutsiktene på arbeidsmarkedet kan synes mest dystre.

De som regnet med å ta til med en utdanning på videregående eller høyskolenivå av

humaniora og estetikk oppga også i større grad enn elever på andre felt at faglig interesse og ønske om kunnskap generelt var viktig. Derimot mente de i noe mindre grad enn de fleste andre at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb. Det siste forholdet ble på alle utdanningstrinn særlig vurdert som viktig blant elever som skulle ta en utdanning innen administrasjon, økonomi m.m. Disse var også i større grad enn andre innstilt på å få høy inntekt. Dette gjaldt også dem som satset på en høyere utdanning innen naturvitenskap og teknikk, eller høgskoleutdanning innen samferdsel og tjenesteyting/forsvar.

Jenters og gutters utdanningsmotivasjon

I den grad det var forskjeller mellom gutters og jenters motivasjon for å ta utdanning, kunne dette ha sammenheng med to forhold. Det hadde for det første å gjøre med at de i ulik grad satset på forskjellige fagfelt der motivasjonen for å gå inn var ulik. Men det hadde også sammenheng med at de hadde noe forskjellig motivasjon for å gå inn i samme fagfelt. At jenter og gutter til dels valgte ulike enkeltutdanninger innen samme fagfelt kan også bidra til forklaringen.

Langt færre med utdanningsplaner rett etter eksamen enn på lengre sikt

Selv om rundt 90 prosent av elevene tok sikte på å ta til med en endelig utdanning innen fem år, planla bare om lag 40 prosent å fortsette i utdanning *rett etter eksamen*. Omtrent like mange hadde tenkt seg direkte inn i utdanning på videregående som på cand.mag.-nivå (hhv. 19 og 17 prosent). Svært få, 2 prosent, tok sikte på universitetsutdanning av høyere grad direkte. Totalt var det liten kjønnsforskjell i ønsket om å fortsette i utdanning direkte. Ser vi derimot på utdanningsnivå, tok jenter langt oftere enn gutter sikte på videregående, og gutter regnet langt oftere enn jenter med å ta til med høyere utdanning.

I alt og med hensyn til fordelingen på nivå var det ganske godt *samsvar* mellom disse planene om direkte utdanning og 1980-artisternes *faktiske atferd*. Likevel var ambisjonsni-

vået målt ved oppgitte planer noe lavere enn utdanningsnivået målt ved deltakelse i utdanning pr. 1. oktober 1980. Kanskje særlig for jenter var det en slik kløft.

Poengsamling og venting for å nå målet

Bare 11 prosent av elevene med planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år, *regnet med å komme inn direkte* etter avgangseksamen, og langt flere mannlige enn kvinnelige elever (16 mot 7 prosent). Denne kjønnsforskjellen har sammenheng med at jenter i stor grad søker seg til høgskoleutdanninger der det av alle anses vanskelig å komme rett inn (Sykepleier- sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler). At så få elever regner med å komme inn direkte, forhindrer ikke at mange kan regne med å slippe inn på sin endelige utdanning *etter noen år*. Det er muligheter for å forbedre sin konkurranseposisjon gjennom midlertidige aktiviteter som kan gi *tilleggs poeng*. De andre 89 prosentene hadde da også i stor grad ulike typer *alternative strategier* for å prøve å skaffe seg den endelige utdanningen de har oppgitt. De fleste (70 prosent av dem med planer om en endelig utdanning) ville samle poeng eller vente og se ved å arbeide eller ta mer utdanning mens de holdt på sin mer langsiktige plan. Poengsamling i form av utdanning eller arbeid var oppgitt av til sammen 40 prosent av elevene.

Midlertidig aktivitet og utdanningsambisjoner

Blant dem som ikke regnet med å komme rett inn på sin endelige utdanning og av poengsamlerne ville også flest arbeide.

Flere *kvinnelige* enn mannlige elever av dem som regnet med problemer med å komme inn direkte satset på å samle poeng (50 mot 36 prosent). De tok dessuten i større grad enn de mannlige sikte på både å ta midlertidig arbeid og utdanning. Guttene var i noe større grad i villrede om hva de skulle gjøre, og ville oftere skifte utdanning.

Hva slags midlertidig utdanning

Jenter regnet oftest med å bruke det videre-

gående utdanningssystemet til venting eller poengsamling, mens gutter oftere ville bruke høyere utdanning til dette. Kvinnelige elever satset i størst utstrekning på folkehøgskole, examen philosophicum, husstellutdanning og humaniora/estetikk på videregående skoles nivå, samt studentfagkurs/sekretærlinje. Mannlige elever på sin side ville oftest begynne på ingeniørhøgskoler, befalsutdanning, folkehøgskole, studentfagkurs og deleksamen til allmennfaglig studieretning. På dette stadium ble enkeltfag ved universitetet/distriktshøgskole i forholdsvis liten grad planlagt som midlertidig aktivitet. De kvinnelige poengsamlerne regnet likevel i større grad enn "venterne" med å ta examen philosophicum eller enkeltfag (på universitet eller distriktshøgskole) innen humaniora/estetikk eller samfunnsfag/jus m.m. De mannlige poengsamlerne satset derimot oftere enn "venterne" på ingeniørhøgskole og deleksamen til allmennfag.

Midlertidig aktivitet og utdanningsambisjoner

Blant dem som ikke regnet med å komme rett inn på sin endelige utdanning, var planene om *poengsamling* (via utdanning eller arbeid) mer utbredt jo høyere utdanningsambisjoner de hadde. Særlig gjaldt dette gutter. For jenter var dette spesielt vanlig når de ønsker seg en utdanning på høgskoletrinnet. For begge kjønn var det også mer vanlig å ville *samle poeng eller å "vente og se" via utdanning* jo høyere endelig utdanningsnivå de siktet seg inn mot. For både mannlige og kvinnelige elever var til gjengjeld planer om *midlertidig arbeid* mest utbredt hvis de ville ha en videregående eller en høgskoleutdanning og minst hvis de ville ta en høyere universitetseksamen. Men flest gutter ville arbeide midlertidig når de hadde endelige utdanningsplaner på videregående og flest jenter ville dette når de hadde ambisjoner om å begynne på utdanning på høgskoletrinnet.

Disse forskjellene i hva slags alternative strategier elever med ulike utdanningsambi-

sjoner satset på, kan ha å gjøre med hva som gir mest uttelling i form av tilleggs poeng ved ulike skoleslag. Men det kan også ha sammenheng med elevers ulike motivasjon eller økonomiske mulighet for å ta ekstra utdanning.

Planlagt poengsamling og venting neppe nok til å nå målet

Elevene *forventet* størst vansker med å komme rett inn nettopp der hvor avvisningsprosentene faktisk var høyest. Elevene syntes altså å være realistiske på dette punktet. Men ville likevel de som samler poeng eller venter mens de holder på sin endelige utdanningsplan, kunne regne med å ta til med denne endelige utdanningen innen fem år? Mye tyder på at mange av elevene i vårt materiale da ville måtte samle *enda mer tilleggs poeng* enn de har oppgitt. Den nåværende kapasiteten og utbyggingsplanene spesielt for høyere utdanning og utvikling i artianertallene, tyder dessuten på at en del elever likevel vil bli skuffet. Særlig gjelder dette jentene, som ønsker seg utdanninger der det er spesielt hard konkurranse om plassene, dvs. de mest kvinnedominerte høgskoleutdanningene.

Kjønnsmessig tradisjonelle yrkesplaner

Ca. 80 prosent av de kvinnelige og 70 prosent av de mannlige elevene hadde oppgitt konkrete yrkesplaner. Bare ca. 20 prosent av disse var helt bestemte på sin plan, de fleste andre var nokså bestemte.

Halvparten av elevene konsentrerte seg om de *21 mest populære enkeltyrkene*. Ca. 40 prosent av både gutter og jenter hadde tatt sikte på de 10 mest ettertraktede yrkene for henholdsvis gutter og jenter.

Jentenes "ti på topp" var: Sykepleier (10 prosent), lærer (9 prosent), førskolelærer (7 prosent), fysioterapeut (4 prosent), lege (3 prosent), sosionom (3 prosent), sekretær (2 prosent), barnepleier (2 prosent), reisebyråfunksjonær (2 prosent) og bankfunksjonær (2 prosent).

Guttenes "ti på topp" var: Sivilingeniør (8 prosent), ingeniør (6 prosent), lærer (5 prosent), lege (4 prosent), flyger (4 prosent),

gårdbruker (3 prosent), militært befall (3 prosent), sosial/siviløkonom (3 prosent), bedriftsleder (2 prosent) og bedriftsøkonom (2 prosent). Bare to yrker, lege og lærer, var altså felles blant de 10 oftest oppgitte yrkene både for gutter og jenter.

Yrkesvalgene var i det hele tatt *tradisjonelle* idet jentene satset på yrker innen helsevern, sosialomsorg, undervisning og kontor og guttene på tekniske yrker og ledende yrker i næringsliv eller forvaltning. Dermed var det altså fortsatt slik at kvinnelige elever i større grad enn de mannlige ønsket seg arbeid innen felter med antatt dårlige utsikter på arbeidsmarkedet.

Yrkesplaner mer avhengig av linje for gutter enn for jenter

Yrkesønskene var også i stor grad bestemt av *linjevalget*. Ønskene om yrke på hver linje viste også sammenheng med elevenes *kjønn*. Det var imidlertid større forskjeller mellom linjene for mannlige enn for kvinnelige elever. F.eks. var det i overveiende utstrekning guttene på naturfaglinjene som ville ha et teknisk arbeid. De mannlige elevene på språklinjene tok i størst grad sikte på kunstnerisk og litterært arbeid, og på økonomisk linje ønsket de seg administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse. Jentene regnet med kontor- eller handelsarbeid både på økonomisk og på samfunnsfaglig linje. På alle linjer tok de kvinnelige elevene i større grad enn de mannlige sikte på pedagogisk arbeid og sykepleie m.m. *Konkurransen* om jobber med antatt dårligere framtidsutsikter blir dermed også større for jenter enn for gutter.

Foreldrenes høyeste utdanning hang sammen med yrkesplanene

Det var også en del forskjeller i yrkesplaner etter *foreldrenes høyeste utdanning*. Tendensen til å planlegge medisinsk, juridisk eller teknisk arbeid økte med økende utdanningsnivå hjemme for både gutter og jenter. For medisiner og jus var dette imidlertid klarest for de kvinnelige elevene. Derimot ville flere inn i sykepleie, pedagogisk- eller servicearbeid jo

lavere utdanning foreldrene hadde. Sammenhengen med foreldres utdanning var sterkere for gutter enn for jenter som planla pedagogisk - eller servicearbeid.

Faglige interesser, bruk av evner, trygg sysselsetting som viktige motiver

Tilfredsstillelse av *faglige interesser* og *bruk av evner* var et viktig motiv som ble oppgitt å ligge til grunn for yrkesvalget for langt de fleste av både mannlige og kvinnelige elever (rundt 80 prosent). Imidlertid hadde også mange lagt vekt på betydningen av *trygghet i sysselsetting* (65 prosent). Til sammenligning kan nevnes at f.eks. høy inntekt ble vurdert som viktig av langt færre (24 prosent).

Jenter la i større grad enn gutter vekt på *mellommenneskelige* forhold, dvs. samarbeid med (52 mot 28 prosent), kontakt med (67 mot 33 prosent) og hjelp til andre mennesker (56 mot 22 prosent). De ville bare noe oftere enn gutter ha et yrke som ikke krever så mye mer utdanning og et yrke som lar seg kombinere med å ha barn. *Gutter* på sin side la oftere vekt på å kunne få høy inntekt (36 mot 15 prosent), høy anseelse (8 mot 4 prosent), og en ledende stilling (13 mot 6 prosent). De ønsket seg bare noe oftere enn jenter selvstendig arbeid (49 mot 41 prosent).

Yrkesmotivasjon og yrkesvalg

Det var stort sett større variasjoner i yrkesmotivasjon etter *type arbeid* elevene ønsker seg enn etter linje på allmennfag eller foreldrenes høyeste utdanning.

Faglige interesser og det å få brukt *evnene sine* ble likevel i all hovedsak vurdert som vesentlig i omtrent samme utstrekning uavhengig av yrkesområde.

Ønsket om *trygghet i sysselsetting* varierte derimot noe mer med typer arbeid som planlegges. Særlig mange betonte dette blant elever som ville inn i det militære eller i sivilt overvåkings- og tryggingarbeid, (gjelder stort sett polititjenestemenn).

Variasjonene var enda større for faktorer som dreier seg om *mellommenneskelige forhold*. Spesielt mange potensielle sykepleiere

la vekt på dette. Men også elever som ville bli jurister eller som vil inn i "annet syke- og helsevernarbeid" (stort sett fysioterapeuter) synes slike faktorer er viktige. Elever som ville arbeide innen medisin oppga omtrent like ofte som disse at kontakt med og å hjelpe andre var viktig, men la sjelden vekt på samarbeid. Jenter som satset på medisin betonte imidlertid mellommenneskelige forhold oftere enn det gutter gjorde.

Høy inntekt var i størst grad et viktig motiv for elever som regnet med arbeid innen bedrifts- og organisasjonsledelse, så følger juridisk arbeid, lufttrafikkarbeid (flyger), og teknisk arbeid.

Elever som satset på jordbruk/skogbruksarbeid, bedrifts/organisasjonsledelse eller sivilt overvåkings/tryggingsarbeid nevnte sjeldnere enn andre at de syntes det var viktig å få *valgmuligheter* mht. arbeidssted. På den annen side la de to første gruppene oftere vekt på å kunne få *bo på hjemstedet*. Det var omvendt for dem som siktet seg inn på hotell-og restaurantarbeid eller offentlig administrasjon og forvaltning.

Selvstendig arbeid var oftest ønsket blant dem som hadde tenkt seg juridisk arbeid eller arbeid innen jordbruk/skogbruk/fiske.

Om elevene syntes det var viktig å gjøre en *samfunnsnyttig innsats*, varierte også noe med yrke. Det ble ofte høyt verdsatt blant elever som ville ha sivilt overvåkings- og tryggingsarbeid, militært eller sykepleie-og annet pleiearbeid.

De som ønsket seg pedagogisk arbeid syntes oftere enn andre det var viktig at yrket lar seg *kombinere med å ha barn*. Dette gjaldt både gutter og jenter. Potensielle sykepleiere, fysioterapeuter m.m. nevnte også dette i større utstrekning enn f.eks. teknikere, kjemikere og fysikere.

Kjønnsforskjellene i yrkesmotivasjon ser ut til å ha sammenheng med flere forhold. For det første satset jenter og gutter i stor grad på forskjellige yrkesområder der de i ulik utstrekning regner med å få realisert "kvinne-" og "mannsmotiver". Men det viste seg også at når kvinnelige og mannlige elever valgte sam-

me yrkesområde, gjorde de dette til dels med ulik motivasjon.

Frykt for ikke å komme inn på utdanning

Den vanligste mulige *hindringen mot realisering* av elevenes yrkesplan, ble oppgitt å være at de eventuelt ikke kommer inn på utdanningen (52 prosent sa det var viktig). Dette var langt oftere en viktig barriere enn frykt for ikke å greie å gjennomføre en utdanning. Å kombinere yrket med å ha barn ble i større grad opplevd som en mulig hindring av jenter enn av gutter (41 mot 18 prosent syntes dette var viktig eller av noen betydning). Derimot viste ikke jentene større frykt enn guttene for ikke å greie å gjennomføre utdanningen fordi den er for hard/vanskelig eller for lang/dyr.

Usikkerheten forskjellig hos jenter og gutter

At interessene spriker for mye eller at en kjenner for lite til forskjellige yrker ble i størst utstrekning nevnt som en viktig grunn til at en *ikke har bestemt seg for noe yrke*. Jenter la oftere enn gutter vekt på sprikende interesser og mangel på kunnskap og erfaring om yrker og arbeidsliv. Gutter på sin side framhevet i større grad at utdanningen de skulle ta kan gi flere yrkesmuligheter.

Drøm om lege og flyger

Nesten alle elevene (96 prosent) hadde oppgitt et konkret drømmeyrke. Med dette mener vi yrket elevene ville valgt om de sto helt fritt og ikke behøvde ta hensyn til f.eks. karakterer, utdanningens lengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold og om de var gutt eller jente. 63 prosent av elevene konsentrerte seg om de 20 mest populære drømmeyrkene.

Jentenes "ti på topp" omfattet ca. 60 prosent av deres drømmeyrker, og var: Lege (13 prosent), lærer (8 prosent), sykepleier (7 prosent), fysioterapeut (5 prosent), førskolelærer (5 prosent), veterinær (4 prosent), sosionom (3 prosent), formgiver (3 prosent), psykolog (3 prosent) og barnepleier (3 prosent).

Guttene "ti på topp" omfattet ca. 50 prosent av deres drømmeyrker: Flyger (10 pro-

sent), lege (8 prosent), sivilingeniør (7 prosent), ingeniør (5 prosent), lærer (5 prosent), bedriftsleder (4 prosent), sosial/siviløkonom (4 prosent), gårdbruker (3 prosent), veterinær (3 prosent) og musiker (3 prosent). Felles på jentenes og guttenes ti på topp var lege, lærer og veterinær. Forøvrig hadde kvinnelige og mannlige elever i relativt stor grad ulike drømmer som følger de tradisjonelle kjønnskillene på arbeidsmarkedet.

I forhold til "yrkesplanenes ti på topp" har *lege* rykket til topps og *skjøvet sykepleier* ned på "drømmeyrkeslisten" for jenter. For gutter rykket *flyger og lege* opp, mens sivilingeniør og ingeniør kom lenger ned på listen. På "drømmeyrkeslisten" var det faktisk flere jenter enn gutter som ville blitt lege om de kunne velge fritt.

Veterinær og kunstneriske yrker var blant de ti mest populære drømmeyrkene for både jenter og gutter, men ikke med på listen over de 20 oftest valgte yrkene. Det samme gjelder *psykolog* for jenter. Til gjengjeld var ulike *kontoryrker* for kvinnelige elever og *militært befal og bedriftsøkonom* for mannlige blant de ti hyppigst planlagte yrkene. Disse var ikke å finne på listen over de 20 mest populære drømmeyrkene.

58 prosent av elevene som hadde nevnt et drømmeyrke, og omtrent like mange kvinnelige som mannlige, hadde *en annen konkret yrkesplan*. Denne andelen varierte imidlertid både med kjønn og med hvilket drømmeyrke det dreide seg om. Blant *gutter* hadde forholdsvis mange en annen yrkesplan hvis drømmen var å bli flyger eller lege. De som helst ville blitt sivilingeniør om de kunne velge fritt, hadde imidlertid også dette i stor grad også som konkret plan. For *jenter* var lege i enda større utstrekning enn for gutter en drøm uten mot-svar i realistisk plan. Derimot var ofte lærer og sykepleier noe jentene helst ville blitt om de kunne velge fritt, og som de satset på også i virkeligheten. For begge kjønn var veterinær og kunstneriske yrker drømmer som i liten grad ble forsøkt realisert. Det samme gjaldt psykolog, som i størst grad var en jentedrøm.

Problem med å få utdanning hindrer realisering av drøm

Vi har også sett på *hindringer* mot å få drømmeyrket for dem som ikke regner med å få det, og der drømmeyrket er forskjellig fra det mest aktuelle yrkesøsket. De oftest nevnte hindringene har å gjøre med problemer knyttet til å slippe inn på eller å gjennomføre utdanningen. At det er vanskelig å komme inn er i størst grad oppgitt som viktig (av 67 prosent). Jenter oppga oftere enn gutter sine drømmer fordi de regnet med vansker både med å slippe inn på og å gjennomføre utdanningen, og på grunn av mulige vansker forbundet med å ha barn.

Hindringer knyttet til å komme inn på utdanningen var også viktige i forbindelse med den *aktuelle yrkesplanen*. Men både dette og hindringer knyttet til problemer med å gjennomføre utdanningen fordi den er lang/dyr eller hard/vanskelig ble oftere tillagt vekt i forbindelse med problemer med å realisere drømmeyrket. Særlig gjaldt dette kvinnelige elever. Jenter forkastet altså i større utstrekning sine drømmer enn gutter på grunn av ulike typer antatte problemer med å gjennomføre utdanningen som kreves. Når de først hadde valgt å satse på et yrke, hadde derimot ikke kvinnelige elever mindre tro på at de skulle kunne greie å gjennomføre den tilhørende utdanningen. De regnet også bare noe oftere enn de mannlige med at det å ikke komme inn på utdanningen kunne være en hindring.

Mest diskusjon med foreldre og kamerater

Det var mest utbredt å rådføre seg mye om utdannings- og yrkesplaner med *kamerater og foreldre* (gjøres mye av i underkant av 40 prosent). Kvinnelige elever sa oftere at de diskuterte mye med kamerater og mor enn mannlige. Døtre rådførte seg også mer med sine mødre (47 prosent) enn sønner med sine fedre (30 prosent). Det var derimot uvanlig for alle å diskutere mye med lærere, rådgivere og yrkes/studieveiledere (under 4 prosent). Jenter diskuterte i det hele tatt sine utdannings- og yrkesplaner mer med andre enn det gutter gjorde.

Uansett foreldres utdanning og egne utdanningsambisjoner, diskuterte elevene mye med kameratene sine, mens høy utdanning hos foreldre eller egne høye ambisjoner hang sammen med å diskutere mye med far. Dette fant vi igjen for begge kjønn. Dessuten diskuterte kvinnelige elever mer med mor jo høyere utdanningsambisjoner de hadde.

Foreldre og kamerater nyttige informasjonskilder

Foreldre og kamerater skilte seg også ut som informasjonskilder, ved at de oftest var til noe *nytte* i forbindelse med orientering om studie- og yrkesmuligheter. Dernest fulgte folk elevene kjenner i bestemte yrker, og massemedia. Egen yrkeserfaring, studiehandbok/brosjyrer og faglig litteratur ble også relativt høyt vurdert av mange. Yrkes/studieveileder og rådgiver på skolen ble vurdert som mindre nyttig enn dette. Derimot mente svært få at de hadde hatt utbytte av lærerne sine eller av eget undervisningsopplegg på skolen.

Gutter oppga oftere enn jenter at viktigste informasjonskilde var en person i familien, dvs. særlig far. Kvinnelige elever sa likevel oftere enn mannlige at mor var mest nyttige kilde til informasjon.

Informasjonsmøter viktigste informasjonstiltak

Informasjonsmøter skilte seg tydelig ut ved oftest å bli vurdert som viktigste informasjonstiltak (av 1/3 av elevene). Men også det å trekke *videre utdanning og arbeidsliv mer inn i fagene* samt *perioder med arbeid* som del av skoletiden ble oppfattet som viktigst av mange. Særlig mange jenter la vekt på det siste.

Jo *høyere utdanningsambisjoner* elevene hadde, dess oftere anså de informasjonsmøter å være viktigste tiltak, og dess sjeldnere la de vekt på perioder med arbeid som del av skoletiden. I store trekk fant vi her samme tendens for hvert kjønn. Særlig mange gutter uten utdanningsplaner, men også relativt mange jenter, syntes perioder med arbeid var viktigst.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og problemstillinger

Denne utredningen er en studie av elevers *planer* om utdanning og yrke, *motiver* for disse planene og mulige *hindringer* som oppleves for å realisere dem. Spesielt tar vi for oss forholdet mellom kortsiktige og langsiktige utdanningsplaner og hvilke *strategier* som velges for å virkeliggjøre de langsiktige planene.

Analysen er basert på data fra en *spørreskjemaundersøkelse* våren 1980 blant elever fra et utvalg av avgangsklassene i allmennfaglig studieretning og det tidligere tradisjonelle gymnaset.

Vanskeligere å få høyere utdanning

En bakgrunn for undersøkelsen er at det i løpet av 1970-årene ble stadig *vanskeligere for unge artianere å få høyere utdanning*. Det kommer for det første av de økende artianerkullene, dvs. av de tradisjonelle søkerne til høyere utdanning. For det andre ble det større muligheter for nye grupper til å få adgang til høyere utdanning ved at en kunne få studiekompetanse også med deleksamen til artium, eller med en helt annen utdanningsbakgrunn enn artium. For det tredje har ikke antall studieplasser i høyere utdanning økt i samme grad som antallet potensielle studenter, men derimot stabilisert seg fra midten av 1970-tallet. Stadig flere studier har bl.a. derfor fått adgangsbegrensning. Samtidig har relativt flere artianere tatt til med annen videregående utdanning. (Se også Aamodt 1982 for en framstilling av artianernes utdanningsatferd i 1970-årene. Larsen 1982, Eeg-Henriksen, Hernæs og Larsen 1983 og Bakke 1983a og b kommer også inn på dette og på utviklingen i antall studieplasser.)

Mulige ønsker og planer

Sett i lys av dette er det ikke overraskende at relativt færre artianere begynte å studere, både direkte og innen ett år etter artium, på slutten enn på begynnelsen av 1970-tallet. Andelen som tok til med et høgskolestudium økte riktig nok meget lite i samme periode, mens stadig

flere begynte på annen videregående utdanning. Nedgangen i universitetssektoren var imidlertid så stor at den samlede relative overgangen til utdanning etter artium gikk noe ned, både når vi ser på den direkte overgangen og overgangen etter ett år. Hvilke tendenser som vil gjøre seg gjeldende etter flere ventear, vet vi ennå ikke nok om. Bl.a. derfor er det av spesiell interesse å se på hvilke *mer langsiktige planer* om videre utdanning og yrkesarbeid som kan ha ligget bak den mer umiddelbare nedgangen i 1970-årene? Våre data kan bidra til å belyse dette. Er f.eks. ønsket om å ta en høyere utdanning fremdeles høyt, eller er det mange som "egentlig" ønsker seg en videregående yrkesrettet utdanning? Vil det bli vanskeligere for 1980-artianerne å få en høyere utdanning enn for artianerne fra begynnelsen av 1970-tallet? Disse forholdene vil vi se på i kapittel 3. Motiver som kan ligge bak elevenes ønsker tar vi så opp i kapittel 4. Hvilke yrkesplaner har elevene, hvilke motiver har de for disse planene? Hva slags mulige hindringer ser de i forbindelse med å skulle realisere dem? Hvorfor har elevene evt. ikke konkrete yrkesplaner? Dette analyseres i kapitlene 6, 7 og 8.

Våre elevers planer om endelig utdanning og framtidig yrke kan imidlertid være en tilpasning til opplevde realiteter. Dvs. det kan hende at elevene *drømmer* om andre utdanninger og yrker, men at de på grunn av ulike typer barrierer anser dem som så vanskelige å få oppfylt at de ikke en gang prøver å realisere dem. Her skal vi altså gå lenger enn til å se på aktuelle planer, ved at vi også søker å kartlegge slike drømmer og barrierer: Hva ville elevene hatt lyst til å bli om de kunne velge mer eller mindre fritt? I hvor stor grad er dette i samsvar med faktiske yrkesplaner? Hvorfor prøver de eventuelt ikke å få det høyeste ønsket oppfylt? Disse problemstillingene drøftes i kapittel 9.

Poengsamlings

Et annet trekk ved utdanningssystemet i 1970-årene som er av interesse for oss, er også at det ble mer vanlig å ta i bruk nye måter å vel-

ge blant kompetente søkere når kapasiteten er for liten. På tidspunktet for undersøkelsen ga noen få læresteder tilleggs poeng bare for praksis, eller bare for utdanning, de fleste for begge deler. Noen få ga en viss uttelling for kjønn og visse andre kriterier var også inne i bildet. (En grov oversikt over hvilke opptaksregler som fantes rundt 1980 finnes i Ihlebæk 1981 og Bakke 1982.)

Hvis en elev fra allmennfag hadde for dårlige karakterer, uegnet fagsammensetning og/eller for få tilleggs poeng til å komme inn på en ønsket utdanning, kunne disse reglene få ulike konsekvenser for atferdsmønsteret til den enkelte elev. Hvis eleven hadde for dårlige karakterer, kunne vedkommende ta enkeltfag om igjen for å prøve å få bedre resultat, eventuelt ved siden av arbeid. Ved uegnet fagsammensetning kunne man ta manglende delksamener fra allmennfag - dette også eventuelt ved siden av arbeid. Endelig kunne en skaffe seg fortrinn i konkurranse om opptak ved å skaffe seg tilleggs poeng via annen utdanning eller yrkesvirksomhet. Reglene stimulerte altså til ''poengsamling''. I kapittel 5 ser vi derfor på hvilke strategier artianerne la opp til for å få sine mer langsiktige ønsker om utdanning oppfylt.

Rådføring og informasjon

Både planer og motiver dannes som et resultat av en *kommunikasjon* med ulike typer kilder for informasjon. I forbindelse med planlegging av ulike informasjonstiltak om utdannings- og yrkesvalg kan det derfor være nyttig å vite *hvem* elevene diskuterer slike tema med, hvilken *nytte* de har av ulike informasjonskilder, og hvor viktige elevene mener at ulike *informasjonstiltak* er. Dette beskriver vi i kapittel 10.

Elevenes planleggingshorisont

Planer og holdninger oppstår ikke bare som resultat av en sosialiseringsprosess hos individet der *tidligere erfaringer* virker inn. De aktuelle forholdene og framtidsutsiktene på arbeidsmarkedet generelt og for ulike utdanningsgrupper, opptakskrav og opptaksmulig-

heter til ulike utdanninger og betingelser for studiefinansiering er også deler av elevenes *planleggingshorisont* som er viktige å ha kunnskap om for å forstå bakgrunnen for elevenes valg. Vi har ikke her som siktemål å gi noen beskrivelse av dette. Leseren bør likevel merke seg at disse forholdene har *endret seg* en del siden vår undersøkelse ble foretatt. Arbeidsledigheten generelt har økt, og utsiktene på arbeidsmarkedet for en del grupper med høyere utdanning ser i dag dårligere ut enn i 1980. Myndighetene har allerede skåret ned på antall studieplasser innen en del områder (odontologi, medisin, allmennlærerutdanning, fysioterapi), mens kapasiteten er økt noe innen teknikk og naturvitenskap. Det er også gitt signaler om å vurdere utdanningskapasiteten for sosionomer og barnevernspedagoger, og om en ytterligere styrking av teknikk/naturvitenskap og av økonomiske/administrative fag (se f.eks. Kirke- og undervisningsdepartementet 1980 og Kultur- og vitenskapsdepartementets budsjett for 1983). I forbindelse med økt vektlegging på høyere teknisk utdanning blir jenter sett på som en søkerreserve. Myndighetene forutsetter at det blir satt i verk tiltak for å øke rekrutteringen av jenter til slik utdanning (Kirke- og Undervisningsdepartementet 1980, s. 29). I offentligheten er oppmerksomheten også sterkt fokusert rundt et antatt behov for arbeidskraft innen teknikk/naturvitenskap, særlig innen olje og EDB, og innen økonomi/administrasjon. Samtidig er det mye snakk om et synkende behov for arbeidskraft innen helse/sosialektoren og undervisning. Det skrives mye om overproduksjon særlig av leger og lærere. Renten på studielån har steget. Det er derfor sannsynlig både at våre 1980-elevens planer kan ha endret seg siden undersøkelsestidspunktet, og at senere kulls planer skiller seg fra 1980-kullets.

1.2 Forklaringsvariabler og modell

Hva som antas å bestemme utdannings- og yrkesplaner kan presenteres i en forenklet modell (figur 1.1). Forklaringsvariablene som benyttes er både bakgrunnsvariabler og variabler som beskriver holdninger (tabell 1.1).

Tabell 1.1 Oversikt over typer variabler.¹⁾

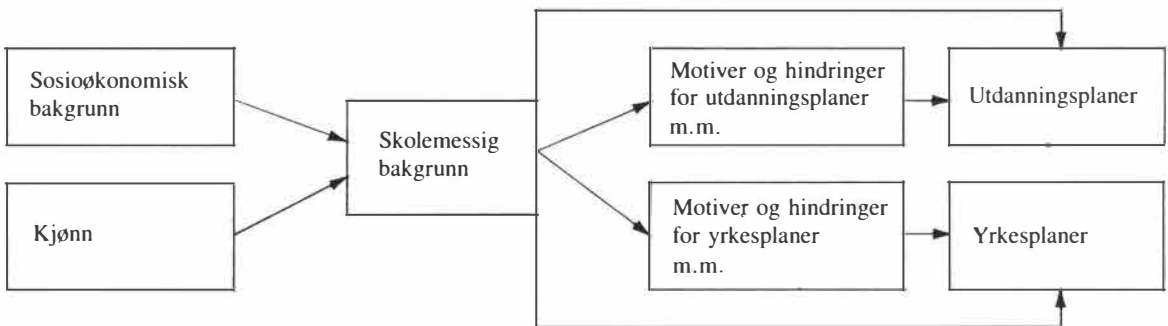
Forklaringsvariabler		Avhengige variabler
Bakgrunnsvariabler	Holdningsmessige variabler	
Kjønn	Motiver for utdanningsplaner	Utdanningsplaner
Skolemessig bakgrunn	Hindringer mot å ta videre utdanning	Yrkesplaner
Sosioøkonomisk bakgrunn	Motiver for yrkesplaner	Planer om drømmeyrke
	Hindringer for realisering av yrkesplaner og drømmeyrke	
	Diskusjon om utdannings- og yrkesplaner	
	Nytte av informasjonskilder om utdanning og arbeid	
	Betydningen av informasjonstiltak for orientering om videre utdanning og framtidige yrker	

¹⁾ Hvordan variablene måles tas opp i avsnitt 2.4.

Bakgrunnsvariablene er mer eller mindre permanente egenskaper ved individet. Tidsrekkefølgen mellom dem er grovt slik at sosioøkonomisk bakgrunn og kjønn kommer først. Deretter følger skolemessig bakgrunn. De holdningsmessige variablene derimot er mer ustabile egenskaper ved individet. Om motiver for utdannings- og yrkesplaner kommer før eller etter utdannings- og yrkesplane-

ne i tid, kan selvsagt diskuteres. Vi velger å se det slik at motivene kommer før de konkrete planene. Motiver brukes altså som forklaringer på planer og ikke omvendt. Motiver er dessuten mindre grunnleggende enn bakgrunnsvariablene, og kommer etter disse i tid. Ut fra disse enkle resonnementene kan vi sette opp følgende modell for hva som bestemmer utdannings- og yrkesplaner:

Figur 1.1 Diagram som viser mulige sammenhenger mellom variablene

Av hensyn til oversiktigheten har vi ikke her trukket alle direkte og indirekte påvirkningspiler som kan antyde mulige sammenhenger, men begrenset oss til å trekke de direkte sammenhengene mellom enkelte.

Denne enkle modellen kan brukes til å gi en

grov oversikt over problemstillingene i kapittel 3, 4, 6, 7, 8 og 9. Ulike informasjonskilders betydning (kapittel 10), er ikke tatt med i denne modellen. Dessuten krever kapittel 3 og 5 et eget diagram, der forholdet mellom midlertidige og endelige utdanningsplaner og al-

ternative strategier ved antatte problemer med å realisere utdanningsplaner er skissert. Dette er tatt med i avsnitt 2.4.3 (figur 2.1) der de avhengige variablene er nærmere forklart.

1.3 Andre undersøkelser

Vi vil i liten grad referere til funn i andre undersøkelser, men nevner her likevel kort en del norsk forskning, utredning og offentlig statistikk som er laget siden ca. 1960, og som belyser noen av de samme temaene som vi tar opp. Vår utredning representerer på flere måter noe nytt i forhold til det som tidligere er undersøkt. For det første har vi analysert forholdet mellom *midlertidige* og *endelige* utdanningsplaner og *strategier* som velges for å realisere de siste. For det andre skiller vi oss ut ved at det dreier seg om et noenlunde *representativt utvalg* av alle elever i siste klasse, allmennfag der både *utdannings-* og *yrkesplaner* kartlegges sammen med *motiver* for dette. For det tredje representerer vår undersøkelse noe relativt nytt ved å se på både *drømmer* og *faktiske planer* og på mulige *hindringer* for begge deler. Få andre har tatt for seg forholdet mellom drømmeyrker og yrkesplaner for artianere, eller både utdannings- og yrkesplaner og motiver for disse.

Om atferd

De studiene som er gjort av artianernes studieatferd (Thagaard 1967, Østby 1969) viser hvordan den faktiske atferden er bestemt av ulike bakgrunnsfaktorer. Vi kan også hente funn som gjelder utdanningsatferd for årskullene 1951-1960 etter ulike bakgrunnsfaktorer fra prosjektet "Utdanning og sosial bakgrunn" (Aamodt 1982). Av spesiell interesse er her delanalysen av *1974-artianernes* ferd gjennom utdanningssystemet fram til 1979. Det finnes i samme undersøkelse også tall for hva slags utdanning 1978-artianerne hadde begynt på samme høst og etter ett år. Det foreligger forøvrig (upublisert) tall i Statistisk Sentralbyrå for hva slags utdanning *1980-artianerne* begynte på samme høst.

Studiefinansieringsundersøkelsen til Norsk Studentunion (1981) har tatt for seg bl.a.

bakgrunnsfaktorer for studenter i 1977. Listhaug (1979) og Norges Tekniske Høgskole (1982) tar opp sosiale bakgrunnsfaktorer for NTH-studenter fra 1972 og 1982. NAVF's utredningsinstitutt (1982b) inneholder en oversikt over høyeste fullførte yrkesutdanning blant nye studenter i en del høyere utdanninger høsten 1976.

Det finnes imidlertid ikke data om hva slags *yrker* artianere faktisk går inn i, annet enn etter at de har avsluttet en universitetsutdanning (Borgersen og Edvardsen 1983).

Om planer

Evjen (1967) tok for seg et utvalg Oslo-artianere fra 1966, og deres valg av, dvs. planer om videre utdanning og yrke. Dessuten undersøker Finn Henry Hansen m.fl. i et delprosjekt utdannings- og yrkesplaner for det samme elevkullet som oss, men de dekker bare elevene i Nord-Norge (Prosjektet heter "Legemarkedets sosiologi"). Både sannsynlige/aktuelle yrker og drømmeyrker/preferanseyrker er med i disse undersøkelsene.

Utredningen Studium, motivasjon, yrke (NAVF's utredningsinstitutt 1982a) har data om studenters yrkesplaner.

Om ønsker og planer i forhold til senere atferd

Vi kjenner ellers bare til én undersøkelse som har tatt for seg elevs utdanningsønsker og planer i forhold til faktisk senere atferd. Broch-Due og Tornes (1983) analyserte dette for et begrenset antall jenter i Trondheim, Bergen og Stavanger (materialet er hentet fra Nørstebøs prosjekt - se nedenfor, jentene er spurt om atferd 5 år etter artium dvs. i 1977).

Om holdningsmessige faktorer i forhold til ønsker, planer eller atferd

Relativt få av undersøkelsene vi har funnet tar opp *holdningsmessige faktorer* som kan ha sammenheng med planer eller atferd. Mange tar bare for seg yrkesplaner, en del gjelder ikke artianere spesielt eller gjelder bare for visse geografiske områder.

Verdier ved valg av utdanning og yrke er analysert bl.a. for et utvalg Vestfold-artianere

fra 1967 av Paasche (1977). Noen funn om motiver for valg av yrke finnes også i Stensaasens (1970b) undersøkelse av et utvalg 9. klasses elever i 1967 fra Akershus, Buskerud, Telemark og Østfold.

Ungdomsundersøkelsene fra Arbeidsdirektoratet (1975, 1981a, 1981b) har bl.a. undersøkt yrkesønsker og motiver for yrkesplaner for et utvalg 17-19 åringer på landsbasis. Baadshaug og Eeg-Henriksen (1976) har analysert både utdanningsplaner og yrkesønsker samt motiver for yrkesønsker blant 9. klasses elever i Oslo i 1974. Guttorm Nørstebøs prosjekt "Ungdom, skole og arbeidsliv" (Nørstebø 1973 og Skjønberg 1975) har også materiale om 9. klasseelever og gymnasiasters utdannings- og yrkesønsker og -planer samt om mer

holdningsmessige faktorer i tilknytning til dette. Utvalget er blant elever i Bergen, Trondheim og Stavanger for perioden 1969 til 1972.

Grunner for å begynne på NTH er analysert i Norges Tekniske Høgskole (1982) og Kvan- de (1982). Motiver for valg av studium og yrke blant nye studenter er også viktige tema i NAVF's utredningsinstitutt (1982a).

Andre publikasjoner med analyser av deler av materialet i denne utredningen

En delanalyse av den mulige søkningen til teknisk-naturvitenskapelig høyere utdanning blir publisert i Edvardsen og Larsen (1983, kap. 4.4). I Hernæs og Larsen (1983) finnes også en delanalyse av utdanningsplaner og motiver for slike planer.

2 Opplegg

2.1 Innledning

Datagrunnlaget stammer fra en spørreskjemundersøkelse blant elever i avgangsklassene våren 1980 i allmennfaglig studieretning i videregående skole og i det tradisjonelle gymnaset. I det følgende vil vi redegjøre for hvordan materialet er framkommet og hvilke mulige begrensninger som ligger i det. (Se forøvrig Dokumentasjonsnotat E og A (utrykte) som beskriver opplegget for undersøkelsen, planene for og gjennomføringen av datainnsamlingen mer detaljert.)

2.2 Populasjonen og utvalget

Populasjonen

Ved begynnelsen av skoleåret 1979/80 var det ca. 23 000 elever i avgangsklassene fordelt på 180 videregående skoler med allmennfaglig studieretning/gymnas over hele landet (Statistisk Sentralbyrå 1980a). Elever i egne voksenopplæringsklasser er her holdt utenom.

Tabell 2.1 Betegnelser for linjer på allmennfag/gymnas.

Vår betegnelse	Offisielle betegnelser	
	Gymnaset	Allmenn studieretning videregående skole
Naturfaglige linjer	Naturfaglinje Reallinje	Naturfaglige linjer
Språklige linjer	Språklinjer Musikklinje	Språklige linjer Musikkteoretisk linje
Økonomiske linjer	Økonomisk gymnas	Samfunnsfag med vekt på økonomiske linjefag (bedriftsøkonomi og sosial-) økonomi)
Samfunnsfaglige linjer		Samfunnsfag med vekt på ikke-økonomiske linjefag

Utvalget

Utvalgsgrunnlaget var hele klasser. Disse ble trukket fra lister av *skoleklasser* som ble meldt opp til eksamen hos Rådet for videregående opplæring (RVO). Vi valgte hver åttende klasse etterhvert som oppmeldingene ble mottatt hos RVO fra 20. februar og noen dager utover. På den måten fikk vi med 120 klasser fordelt på 118 skoler med til sammen 2 835 elever over hele landet (se tab. V2.1). Dette tilsvarte om lag 12 prosent av elevmassen i

Med den nye lov om videregående opplæring som trådte i kraft fra 1.1.1976 ble videregående skole innført, med allmennfaglig studieretning som erstatning for det som da het gymnas. Ved undersøkelsens gjennomføring hadde ennå ikke alle klasser gått over til den nye strukturen, slik at 29 prosent av elevene fremdeles tilhørte undervisningsordningen i det gamle gymnaset. Her er likevel alle elever omtalt som *elever i allmennfaglig studieretning* i videregående skole. Vi vil kalle elever som har fullført eksamen for *artianere*, selv om det siste ikke lenger er noen offisiell betegnelse.

Vi kan ikke se bort fra at det kan være visse forskjeller f.eks. i rekruttering til utdanning etter gymnas/allmennfag mellom elever som går i klasser med gammel og ny struktur. (Se avsnitt 2.4.1.1). Til tross for dette vil vi *ikke skille mellom noenlunde tilsvarende linjer* i de to ordningene. For oss er det trolig tilstrekkelig å gruppere linjene slik:

avgangsklassene. Denne utvalgsmetoden burde gi et nokså representativt materiale.

I alt 12 skoler med 13 klasser nektet å være med på undersøkelsen. Det ser ikke ut til at disse skolene skilte seg spesielt ut fra andre. Årsaken til nektingen var oftest at saksbehandlingen på skolen tok så lang tid at det ble umulig å gjennomføre undersøkelsen i rimelig tid før avsluttende eksamen i begynnelsen av mai.

2.3 Spørreskjemaintervjuet og representativiteten

Spørreskjemaintervjuet ble foretatt i tidsrommet 12. mars til 24. april 1980, dvs. før avgangseksamen. Vi fikk ikke tillatelse til å la utfyllingen av skjemaene foregå i skoletiden. Derfor måtte vi la elevene ta dem med seg hjem og levere dem i utfylt stand, helst dagen etter at de ble delt ut. Læreren skulle så snart og innen en uke sende oss de utfylte skjemaene. Svært få leverte senere enn dette, men disse få "etternølerskjemaene" ble også sendt oss.

Svarprosenten ble 76. Den er beregnet ut fra elever ved skoler som var villige til å bli med på undersøkelsen (2 535 elever i 107 klasser). Jentene var mer villige til å besvare skjemaet enn gutter (80 mot 71 prosent). Dette regnes vanligvis som en nokså høy svarprosent.

Regner vi imidlertid ut fra de 2 835 elevene i de 120 klassene som opprinnelig ble trukket ut, får vi en "*deltakelsesprosent*" på 68. Både svar- og deltakelsesprosent varierte en god del mellom klassene og fylkene (se tab. V2.1).

Vi har ikke hatt muligheter for å finne ut nok om *grunnene* til frafall fra elevene. Til det er bl.a. opplysningene som lærerne ga om gjennomføringen for usystematiske. Vi har likevel et inntrykk av at *tidspunktet* for utdelingen av skjemaene har hatt relativt stor betydning slik at de som fikk skjemaene etter påskeferien hadde større frafall enn de som fikk det før. Omlag halvparten av klassene fikk skjemaene før denne ferien, en tredjedel fikk de etter, mens vi ikke fikk opplysninger om tidspunkt for de øvrige.

Representativiteten

Vi kan vurdere representativiteten i materialet vårt ut fra fordelingen på variablene *kjønn, alder, skolefylke, hjemstedsfylke (landsdel og kommune), linje på skolen og sosial bakgrunn*. Derfor har vi for det første satt opp fordelingen mht. de fleste av disse variablene for alle elever i siste klasse i allmenn studieretning pr. 1.10.79 sammenlignet med vårt ut-

valg våren 1980 (tabellene V2.2 - V2.6). Fordelingene av populasjonen er hentet fra den offentlige utdanningsstatistikken (Statistisk Sentralbyrå 1980a).

Vi har imidlertid ikke fordelingen av populasjonen av elevene på sosial bakgrunn. En pekepinn om hvor representativt vårt utvalg kan være mht. denne variabelen, kan vi likevel få ved å se på fedrenes yrker til *artianerne fra 1978* fra Aamodts undersøkelse "Utdanning og sosial bakgrunn" (1982, upubliserte tall, se vår tab. V2.7) sammenlignet med tilsvarende fordeling for vårt materiale.

Samlet sett er ikke skjevhetene i vårt utvalg særlig store for de variablene vi har sett på. For det første er utvalget nokså representativt mht. *alder, linje og skoleslag*. Forøvrig er elever med *hjemsted* i noen geografiske områder, dvs. Oslo, Østlandet og Vestlandet, og i særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industri- og sentrale industrikommuner noe underrepresentert. Det samme gjelder elever med fedre som er arbeidere og formenn. *Høystatusgruppene* er dermed noe overrepresentert, sammen med selvstendige i jord- og skogbruk. Jenter er også litt overrepresentert, men det er ikke særlig store forskjeller mellom kjønnene med hensyn til frafall i de enkelte sosialgrupper. For både gutter og jenter er det dermed en viss overrepresentasjon av høystatusgrupper. En må anta at utdanningsambisjoner er høye i disse gruppene, slik at dette kan gi skjevheter i materialet som helhet. Men fordi vi samtidig så en viss underrepresentasjon av elever fra særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner, der en også skulle tro at ambisjonene var høye, vil vi ikke tro at disse små skjevhetene har så stor betydning.

I alt vil da trolig bare *overrepresentasjonen av jenter* få konsekvenser når en skal tolke tendenser i materialet som helhet. Siden de fleste av våre analyser er studier av tendenser i *undergrupper* der vi ser på hvert kjønn for seg, får ikke dette stor betydning i praksis.

2.4 Valg og konstruksjon av variabler

I dette avsnittet vil vi diskutere våre valg av

og konstruksjon av variabler og hvordan vi har gruppert dem, dvs. hva slags verdier vi har valgt å dele dem inn i. Mer detaljerte oversikter over måter kodingen er gjort på finnes i vedlegg I og Dokumentasjonsnotat B, C, D og F (utrykte).

2.4.1 Bakgrunnsvariablene

De mest sentrale bakgrunnsvariablene for oss er kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn og linje på allmennfag. Karakterer er ikke brukt fordi relativt få elever (ca. 70 prosent) ga tillatelse til at vi kunne innhente opplysninger om dette (det ble spurt om tillatelse i spørsmål 7.2).

2.4.1.1 Skolemessig bakgrunn

Grupperingen av linjer er stilt opp i tabell 2.1 foran. Vi har ikke fått eller brukt opplysninger om hvilke fagkombinasjoner elevene har valgt innen de ulike linjene, bortsett fra på samfunnsfaglige linjer. Valg av ulike kombinasjoner av linjefag er trolig en viktig variabel å ta med ved eventuelle oppfølgingsundersøkelser. Grunnen til dette er de *valgmulighetene* som har kommet med overgang til ny struktur, og de konsekvenser dette får for elevenes muligheter for å bli tatt opp ved en del høyere utdanningsinstitusjoner. Ved f.eks. NTH, ingeniørhøgskolene, farmasi, medisin og odontologi kreves fagkombinasjoner på naturfaglinjen (fysikk/matematikk/kjemi eller matematikk/fysikk) som en ikke kunne velge bort på den tidligere reallinjen. Undervisningen i realfag bygger også på tilsvarende kunnskap. Valg av disse kompetansegivende linjefagene har i en senere undersøkelse vist seg å ha sammenheng både med kjønn og sosial bakgrunn (Skog 1982). Trolig finnes lignende sammenhenger også i vårt materiale, men det har vi ikke kunnet kontrollere.

2.4.1.2 Sosioøkonomisk bakgrunn

Bl.a. hensynet til personvern gjorde at vi bare har noen få variabler som kjennetegn på sosioøkonomisk bakgrunn, nemlig foreldrenes yrke og utdanning. Vi har her valgt å konsentrere oss om *utdanning*.

Vi har fått opplysninger om mors og fars høyeste allmennutdanning (spørsmål 6.2 og

6.5 i spørreskjemaet) og høyeste yrkesutdanning (spørsmål 6.3 og 6.6 i spørreskjemaet). Disse er satt sammen til en ny variabel både for mor og far som kalles "*høyeste utdanning*", slik at vi får en skala som ser slik ut (Nivåinndelingen refererer til NUS (Standard for utdanningsgruppering, Statistisk Sentralbyrå 1973)):

1. Folke- og framhaldskole, folkehøgskole og realskole (t.o.m. nivå 2) Kalles her *real-skolenivå*.
2. *Yrkesskole* (nå yrkesfaglige studieretninger, videregående skole samt en del andre yrkesutdanninger på nivå 3 og 4)
3. *Gymnas* (nå allmennfaglig studieretning videregående skole, nivå 4)
4. Høyere utdanning utenom universitetene (nivå 5 og 6). Kalles her *høgskoler*, som er den nåværende offisielle betegnelsen. Omfatter f.eks. lærerhøgskoler, sosialhøgskoler, ingeniørhøgskoler.
5. *Universiteter* (omfatter også de tidligere vitenskapelige høgskoler) Nivå 5-8. De fleste foreldrene har her utdanning på cand. mag. nivå og høyere, dvs. nivå 6-8. Nivået kan omfatte grunnfag, mellomfag, cand. mag. utdanninger og høyere grads eksamener, f.eks. cand. jur., cand. philol., cand. real.

I tillegg har vi en uoppgitt-kategori.

Dette er egentlig en nominalskala, men den kan også betraktes som en *ordinalskala* hvis vi velger å si at gymnasutdanning ut fra en subjektiv rangering i samfunnet stort sett vurderes høyere enn yrkesskole og universitetet høyere enn høgskole. Vi må likevel være klar over at dette ikke er korrekt fordi en yrkesskole- og gymnasutdanning kan være like lang (3 år), og en universitetsutdanning kan være like lang som en høgskoleutdanning.

Vi har i analysen holdt oss til å se på *foreldrenes høyeste utdanning*, dvs. den høyeste uansett om det er mor eller far som har den. Ved å bruke en slik skala vil mødrene i størst grad "trekke opp" utdanningsnivået på de laveste trinnene og fedrene vil i størst grad gjøre

dette på de høyeste (tabell V2.8). Utdanningsnivået er likt i 38 prosent av tilfellene. Fars utdanning er høyere enn mors i 46 prosent av ekteskapene, og dette fenomenet er mer utbredt jo høyere utdanning far har. Mors utdanning er høyere enn fars i 15 prosent av tilfellene, og dette finner vi oftere jo lavere utdanning far har.

Vi har også data om *mors og fars yrke* (spm. 6.1 og 6.4 i spørreskjemaet) som er kodet etter Nordisk Yrkesklassifisering (NYK, Arbeidsdirektoratet 1965). Det var nødvendig å bestemme seg for visse tolkninger av yrkeskodene som ikke helt følger standarden samt å innføre visse nye koder. Dette er dokumentert i (uttrykt) Dokumentasjonsnotat F.

Klassifiseringen ifølge NYK er igjen brukt for å lage en *sosialgruppeinndeling*. Den tar utgangspunkt i en inndeling først brukt av *Vangsnes (1967)*. Fordi det til dels er vanskelig å skille mellom en del av hovedkategoriene, har vi laget en grovere forenklet inndeling av denne, (se ellers dokumentasjon av disse i vedlegg 1, avsnitt 1.1.2). Forøvrig har vi brukt opplysningene om fars yrke, eller mors yrke når fars yrke var uoppgitt. Tabeller med yrke som bakgrunnsvariabel er imidlertid bare tatt med i vedlegg. I avsnittet om bakgrunnsvariabler (2.6) har vi også med vedleggstabeller der *Skredes (1971)* inndeling av yrker i sosialgrupper er brukt. Hvordan vi har gjort dette, er vist i vedlegg 1, avsnitt 1.1.3.

Pålitelighet av bakgrunnsopplysningene

Elevene er så gamle at de vel har nok kunnskap om foreldrenes yrke og utdanning til å gi oss pålitelig informasjon. Vi vil tro at den konfidensielle behandlingen også skulle kunne sikre at de har gitt korrekte opplysninger. Likevel ligger det nok en feilkilde i vår koding av yrkesopplysningene, som i en del tilfeller var vanskelig. Dette skyldes i stor grad at prinsippene i standarden for yrkeskoding til dels er problematisk å anvende (Eeg-Henriksen 1982).

2.4.2 Motiver for utdannings- og yrkesvalg

Motiver og hindringer for utdannings- og yrkesvalg er kartlagt i spørsmålene 3.2, 3.3,

3.7, 3.8, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6, 4.9 og 4.10. Vi har bedt om en separat vurdering av *hver variabel*, og har valgt en tredeling av verdiene på alle disse variablene, dvs. f.eks. "mye", "noen betydning" og "ingen betydning". I tillegg har vi i noen spørsmål bedt elevene om å plukke ut *viktigste faktor* - evt. de tre viktigste rangert etter grad av viktighet.

Vi forsøker ganske grovt å kartlegge motiver for utdannings- og yrkesvalg. Det er her et problem at en vet nokså lite om dette feltet. Strukturert spørreskjema egner seg bl.a. derfor kanskje ikke så godt for å fange opp motiver. Det er en fare for at vi ikke klarer å få fram hva elevene "egentlig" tenker rundt utdannings- og yrkesvalget ved at vi presser dem til å svare i på *forhånd fastlagte kategorier*. Disse kategoriene behøver ikke å berøre godt nok hva elevenes oppfatninger er. Vi har riktig nok en kategori "Annet" der de har hatt muligheter for å nevne andre faktorer. Erfaringer fra spørreskjemaundersøkelser viser imidlertid at folk kan ha en vag følelse av at de fastlagte kategoriene ikke berører deres situasjon godt nok uten at de greier å formulere alternativer. Det har da også våre elever i liten grad gjort.

En annen sak er at de faktorene vi har nevnt gjerne er formulert slik at de har en slags positiv valør. Dette er gjort ut fra en antakelse om at yrkesvalg skjer ut fra å bli tiltrukket av positive sider ved et yrke eller en utdanning. Men en kunne like gjerne tenke seg at det foregikk en slags negativ *elimineringsprosess* - ved at en sjalter ut yrker eller utdanninger en forventer ikke å greie eller ikke er tiltrukket av. Så velges blant den eller de mulighet(e) som gjenstår. Slike prosesser er vanskelige å få tak i, bl.a. fordi de kanskje foregår ubevisst eller at respondentene ikke vil innrømme dem. Dessuten vil man kunne foreta en tilpasning av holdninger på etterskudd slik at man *rettferdiggjør* det man har valgt og gjør de valgene man har gjort positive. Strukturert spørreskjema vil neppe kunne greie å komme i nærheten av å avdekke slike fenomen. Vi prøver likevel å nærme oss problemet ved å spørre etter hvilket yrke elevene hadde valgt om

de kunne velge helt fritt, og om hvorfor de evt. ikke regner med å komme inn i dette yrket (spm. 4.7-4.9). Her må vi imidlertid tolke resultatene med forsiktighet, f.eks. fordi ønsker ofte justeres i tråd med det som oppleves som realistiske muligheter.

For det tredje kan samme generelt formulerte "faktor" kanskje *bety ulike ting* for ulike grupper. Kanskje betyr "muligheter for høy inntekt" noe helt annet f.eks. for jenter enn for gutter og for elever fra arbeider- enn fra høyere funksjonær bakgrunn?

Et fjerde problem er at elevene kanskje vil svare i "allment aksepterte forklaringer" på hva som bestemmer yrkesvalg og utdanningsvalg uten at det egentlig betyr så mye for den enkelte. F.eks. dette med å "realisere sine evner" er kanskje så allment og selvfølgelig at de fleste vil oppgi det som et motiv av en viss betydning. Vi har ikke nødvendigvis av den grunn kommet noe nærmere en forståelse av hvilke mekanismer som "egentlig" motiverer for valg av utdanning og yrke.

For det femte kan grensen mellom kategoriene vi har brukt for hver faktor (verdiene på variablene) være svært *flytende* og individuell. Hvor går f.eks. grensen mellom "stor" og "noen" betydning? Kanskje ville vi fått andre resultater om vi hadde valgt en deling i fire eller fem istedenfor tre verdier på hver variabel?

Likevel kan det være interessant å se på eventuelle systematiske *forskjeller* mellom ulike grupper. En kan også si at hvis en først skal undersøke holdningsmessige forhold, vil en trolig få mest ut av dette når en spør om dette i tilknytning til situasjoner eller på tidspunkter hvor det er aktuelt å måtte treffe *konkrete valg*. Dette er i stor grad tilfellet for våre elever. De er i en situasjon hvor det er nært forestående å ta beslutningen om å sende søknad om opptak til utdanning etter avgangseksamen. Vi må anta at bevisstheten om utdannings- og yrkesvalg og hvorfor man velger det ene eller det andre er relativt høy nettopp på dette tidspunktet.

Nedenfor vil vi nå kort begrunne hvorfor vi har satt opp en del av de kategoriene vi har i de ulike spørsmålene om motiver.

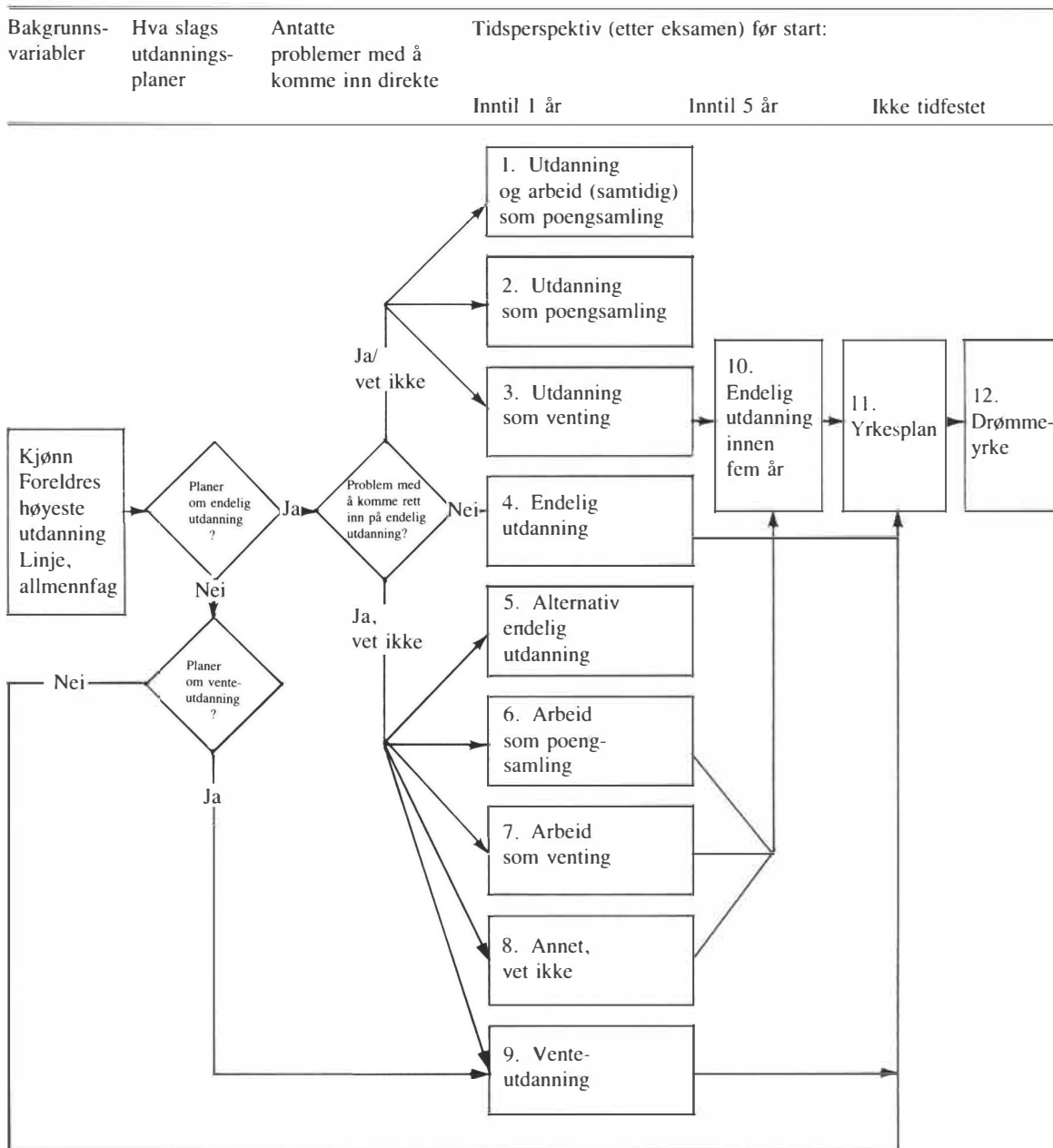
Oppfatninger, holdninger, kunnskaper

En type "holdningsvariabler" er laget for å fange opp elevenes vurdering av grupper av yrker eller av enkeltyrker, eller vurdering av egen framtidig arbeids- og livssituasjon. Dette har kanskje vært den vanligste måten å analysere motiver for yrkesvalg på. Undersøkelsen foregår gjerne ved strukturert spørreskjema slik at man i ett av spørsmålene setter opp en liste over ulike trekk ved yrker eller framtidig arbeidssituasjon og ber elevene vurdere om de ønsker seg yrker med slike trekk, evt. om de ønsker seg en slik arbeidssituasjon i større eller mindre grad. Eller man ber dem rangere faktorer etter grad av viktighet.

Ved å gå gjennom en del andre undersøkelser om yrkesvalg (bl.a. undersøkelser nevnt i Stensaasen 1970b) fant vi at en del faktorer ofte gikk igjen, men at det virket noe *tilfeldig* i hvilken grad hver undersøkelse dekket dem. Det er mulig at en kan finne andre faktorer ved å se gjennom flere undersøkelser. I alle fall er det en rekke andre faktorer en kunne tenke seg kunne ha betydning når folk velger yrke. Men problemet når vi skal lage en liste over faktorer er at de fleste yrker og arbeidssituasjoner er så sammensatte når det gjelder hva slags faktorer de består av eller "trekk" de inneholder, at det vil være umulig å lage noe nær en uttømmende oversikt til bruk i en spørreskjemaundersøkelse. Likevel er det et åpent spørsmål hvor langt en ville komme med å lage spørreskjema ut fra mer systematiske framstillinger av trekk og faktorer ved yrker og arbeidssituasjonen. Det spørres hvilken betydning dette har i elevenes bevissthet. De har trolig en lav kjennskap til hva forskjellig slags arbeid egentlig består i. Tilfeldigheten er kanskje størst når det gjelder ulike trekk ved arbeidet.

Vi forsøkte å løse dette problemet ved ikke å gå langt i å spesifisere arbeidsinnhold. Vi spurte f.eks. isteden om elevene var interessert i å få realisert visse *faglige interesser* uten

Figur 2.1 Variablene som beskriver utdannings- og yrkesplaner i forhold til hverandre, og hvordan de er konstruert.

Variabler:

- A. Utdanningsplaner innen fem år (9 og 10)
- B. Planer om endelig utdanning innen fem år (4, 10)
- C. Planlagt alternativ aktivitet hvis en regner med/ikke vet om problemer med å realisere planer om endelig utdanning (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8)
- D. Direkte utdanning (utdanning innen ett år) (1, 2, 3, 4, 5, 9)

å spesifisere hvilke. For vårt formål var det mer interessant å få elevenes vurdering av dette i forhold til andre faktorer enn å få dem til å spesifisere *hvilke* faglige interesser de ønsker å realisere.

2.4.3 De avhengige variablene

De sentrale avhengige variablene er utdannings- og yrkesplaner og hvor bestemte disse er. For oversiktens skyld har vi i figur 2.1 laget et diagram som viser hvordan variablene som beskriver utdannings- og yrkesplaner står i forhold til hverandre og hvordan de er konstruert.

2.4.3.1 Utdanningsplaner og alternative aktiviteter

Spørreskjemaet har mange spørsmål om utdanningsplaner (spm. 2.2, 3.1, 3.4, 3.5 og 3.6). Vi spør her om ulike typer utdanningsplaner rett etter eksamen, planer om endelig utdanning og om alternative utdanningsplaner hvis en regner med problemer med å komme inn på en endelig utdanning. Vi har også fått opplysninger om hvilke andre midlertidige aktiviteter som planlegges hvis en regner med slike problemer.

A. Utdanningsplaner innen fem år

For det første var vi interessert i å få et bilde av hvor mange som overhodet hadde planer om utdanning opptil fem år fram i tiden, uavhengig av formålet med planen.

Vår hensikt med dette var for det første å få fram hvilket *tidsperspektiv* elevene hadde - om de tok sikte på å ta til med en endelig utdanning umiddelbart etter eksamen eller innen fem år. Vi ville også få fram i hvor stor grad de regnet med *problemer* med å komme rett inn på sin endelige utdanning, og hvilke *alternative planer* de hadde hvis de regnet med problemer (utdanning eller arbeid, poengsamling eller "venting"). Dermed ville vi belyse hvilken *hensikt* elevene hadde med de ulike typene utdanningsplaner, dvs. om de ble sett på som en endelig utdanning, en midlertidig utdanning uten videre planer, eller en midlertidig utdanning for å samle poeng til en endelig utdanning.

Variablene

Vi laget derfor fire ulike variabler som skal bidra til å belyse dette:

- A. Utdanningsplaner innen fem år
- B. Endelige utdanningsplaner innen fem år,
- C. Alternativ aktivitet hvis problemer med å realisere planer om endelig utdanning,
- D. Utdanningsplaner innen ett år.

Vi har kalt variabelen *utdanningsplaner innen fem år*, og den har følgende verdier:

- 1. Overhodet *ingen planer* om mer utdanning (dvs. ingen planer oppgitt verken i spm. 2.2 eller 3.4)
- 2. Plan om *venteutdanning* uten planer om endelig utdanning (dvs. venteutdanning oppgitt i spm. 2.2, nei eller vet ikke i spm 3.1)
- 3. Plan om *endelig utdanning* (dvs. dette er oppgitt enten i spm. 2.2 eller i spm. 3.4)

I tillegg har vi en uoppgitt-kategori.

B. Endelige utdanningsplaner innen fem år

For det andre ville vi prøve å fange opp elevenes mer eller mindre *endelige utdanningsplaner*, dvs. en utdanning som trolig er mest knyttet til framtidig yrke. Vi valgte her å sette en grense for planen om å begynne på en slik utdanning på fem år.

Informasjonen er hentet direkte fra spørsmål 3.4. Her ble det bedt om å oppgi én endelig utdanning. 10 prosent av dem som oppga en endelig utdanning har likevel oppgitt *to*. Vi har her prøvd å kode det vi oppfattet som det høyeste ønsket som den "egentlige" planen. Til dels gikk dette fram av elevens egen prioritering, til dels sammenholdt vi med oppgaver om yrkesønske. Likevel ga dette ikke alltid nok opplysninger, slik at det for noen få kan være litt tilfeldig hvilken utdanning som her har kommet med. Informasjonen om den

andre utdanningen er også kodet, men i analysen har vi altså bare brukt den *første*.

Selv om bare 10 prosent oppga to utdanninger, kan mange ha latt være å føre opp to alternativer fordi vi ba om ett. De kan ha følt seg presset til å oppgi en plan som egentlig var nokså usikker. Dette framgår av en del kommentarer. Det er altså trolig en svakhet ved spørreskjemaet at det ikke var rom for å oppgi flere planer.

C. Alternativ aktivitet hvis problemer med å realisere planer om endelig utdanning

For det tredje ønsket vi å få fram strategien til elevene som hadde endelige utdanningsplaner hvis de regnet med ikke å komme rett inn på sin endelige utdanning. Vi antok at mange må gå eller går "krokveier" til sin endelige utdanning. Dvs. at de tar en annen utdanning enn den de betrakter som eller som blir den endelige. Den kan være en slags ventestasjon eller poengsamling for senere å komme inn på det som forventes å bli den mer eller mindre endelige utdanningen.

For disse elevene kombineres informasjon fra spørsmålene 2.2, 3.5 og 3.6 mht. alternative aktiviteter hvis de *regner med problemer* eller er *usikre* på å komme inn på den endelige utdanningen. Dette dreier seg om to omtrent like store grupper, 45 prosent som oppga at de regnet med problemer og 44 prosent som sa at de var usikre (vet ikke eller uoppgitt). Resten, 11 prosent sa at de ikke regnet med problemer (se tab. 5.5).

Prinsippet for konstruksjonen av denne variabelen er nærmere forklart i vedlegg 1, avsnitt 1.2.1. Her må også tilføyes at vi ga elevene beskjed om bare å krysse av én kategori i spørsmål 2.2 og 3.6. Noen (0,7 prosent) krysset likevel av to - dvs. *utdanning og arbeid som poengsamling*. Dette kodet vi i en ny, egen kategori for dette. Det er likevel mulig at flere hadde planer om å gjøre flere ting samtidig, men følte seg presset av oss til bare å oppgi én. Antall elever i den nye kategorien må derfor ikke tas som et reelt uttrykk for hvor mange som planla å arbeide og utdanne seg samtidig for å samle poeng.

Den nye variabelen får dermed følgende verdier:

1. Arbeide for å vente og se
2. Arbeide for å samle poeng
3. Utdanning som venting
4. Utdanning som poengsamling
5. Utdanning og arbeide samtidig, som poengsamling (ny kategori, laget under kodingen)
6. Alternativ endelig utdanning
7. Ingen problemer
8. Noe annet, vet ikke, uoppgitt alternativ

D. Utdanningsplaner innen ett år

På grunnlag av samme tankegang som foran, har vi laget enda en ny variabel, "utdanningsplaner innen ett år" eller "*direkte utdanning*", som sier hvilken type utdanning som det er mest sannsynlig at elevene vil begynne på rett etter eksamen. Utdanningen regnes som direkte uansett om dette er en poengsamlings-vente- eller endelig utdanning. Informasjonen for å lage variabelen hentes fra spørsmål 2.2, 3.4, 3.5 og 3.6 som forklart i vedlegg 1, avsnitt 1.2.2.

Da vi spurte om direkte utdanningsplaner ble elevene bedt om å se bort fra *verneplikt*. Dette skulle bety at for gutter kommer også planer om utdanning etter verneplikten med hvis den er planlagt å begynne f.eks. ett år etter eksamen. Planene om direkte utdanning kan for gutter derfor *ikke* direkte sammenlignes med statistikk for artianernes utdanningsatferd *samme høst*.

Det er trolig grunn til å være litt forsiktig med å skille skarpt mellom *vente- og poengsamlingsutdanning* fordi en del har oppgitt både venteutdanning i spm. 2.2 og en endelig utdanning i 3.4. Dette kan naturligvis tyde på at spm. 3.4 er noe mer av en "drømmeutdanning", at eleven fleiper eller ikke svarer konsistent. Men det kan også hende at venteutdanningen er - evt. at den kan bli -poengsamlingsutdanning. For elevene er det trolig flytende overganger her.

Koding

I spørsmålene der det er spurt etter type utdanning, er planene kodet slik at vi har muligheter for å få oversikt over hver enkeltutdanning og type utdanningsinstitusjon. Vi har her fulgt NUS, dvs. Standard for utdanningsgruppering (Statistisk Sentralbyrå 1973) og kodet på 5-siffernivå. Det var imidlertid nødvendig å lage noen *hjelpkoder* (se utrykt Dokumentasjonsnotat C, avsnitt 1). Dessuten har vi lagt inn et ekstra siffer som indikerer institusjonstype (ut fra Standard for næringsgruppering (1978), se også utrykt Dokumentasjonsnotat C, avsnitt 2). Koder det kan være *tvil* om er tatt med i Dokumentasjonsnotat C, avsnitt 3. På grunnlag av disse kodene kan vi få ut oversikter over utdanningsplanene etter *nivå, fagfelt og institusjon* eller kombinasjoner av dette.

I tabellene her er nivå og fagfelt benyttet. Vi har brukt følgende *forenklede nivåplassering*, som er en ordinalskala:

1. *Videregående utdanning*

Gymnasutdanning I og II (dvs. NUS nivå 3 og 4) og ubestemt gymnasnivå. Vi kaller dette også *laveste utdanningsnivå*.

2. *Høyere utdanning, lavere grad og ubestemt*

Universitetsutdanning I og II (dvs. NUS nivå 5 og 6) og ubestemt universitetsnivå. Vi kaller dette også utdanning på *mellomnivå*, eller noe mer upresist, *cand.mag.nivå* eller *høgskolenivå*.

3. *Høyere utdanning, høyere grad*

Universitetsutdanning III (dvs. NUS nivå 7 og høyere). Vi kaller dette også *høyeste nivå* av utdanningsplaner, eller *universitetsutdanning av høyere grad*.

Byråets inndeling i *fagfelt* er brukt direkte. *Eksempler* på de vanligste enkeltutdanninger eller institusjoner som er nevnt av elevene innen hvert nivå og fagfelt er tatt med i tabell VI.1 og VI.2, for henholdsvis endelige og direkte utdanningsplaner. Sammenhengen mellom vår nivå- og institusjonsplassering av elevenes utdanningsplaner er stilt opp i tabell V2.20.

Pålitelighet av data om utdanningsplaner

Vi har tidligere nevnt at planene kan være usikre i seg selv. Det er også et spørsmål om vi virkelig har greid å fange opp det elevene eventuelt har hatt av reelle planer om direkte og mer endelig utdanning. Her er det muligheter for at de kan ha "justert" planene i tråd med det de kan ha trodd har vært våre eller "samfunnets" forventninger. Vi kan spørre oss om det ikke i samfunnet ligger en holdning om at f.eks. det å ta høyere utdanning er bedre enn andre typer utdanning. Ut fra dette kunne en forvente at våre elevers oppgitte ambisjoner ville være høyere enn de egentlig var. Den konfidensielle behandling skulle kunne sikre mot dette. Det er også et generelt inntrykk at elevene har svart ærlig.

Direkte ventelpoengsamlingsarbeid

Det å ta seg arbeid er også en mulig aktivitet - både som poengsamling, venting for å se om man vil ta utdanning senere og som aktivitet uten plan om videre utdanning (spm. 2.2 og 3.6). Vi er her mest interessert i hvor mange elever som skal arbeide, evt. med hva slags arbeid som en aktivitet mens de fortsatt holder på sin plan om endelig utdanning.

Variabelen er konstruert på samme måte som variabelen "direkte vente/poengsamlingsutdanning" ovenfor, og får da følgende innhold: Type arbeid for dem som har planer om endelig utdanning og som regner med problemer eller ikke vet om (eller ikke har svart på om de tror at) de kommer inn på denne. Informasjonen hentes fra spm. 2.2 og fra spm. 3.6.

Arbeid i disse spørsmålene er kodet etter NYK på 2-siffernivå. Også her må vi være forsiktige med å trekke skarpe skiller mellom *poengsamling og venting*. For elevene vil dette trolig være flytende overganger.

2.4.3.2 Yrkesplaner

Variablene her er laget ut fra spørsmål 4.1, 4.3, 4.7 og 4.8. Det er spurt både om hvilke yrker eller arbeidsfelt elevene tar sikte på ("yrkesplan" eller "yrkesønske") (spm. 4.3), og hva de helst ville bli hvis de ikke be-

høvde å ta hensyn til en rekke hindringer (''drømmeyrke'') (spm. 4.7). Det var muligheter for å oppgi opptil tre yrker eller arbeidsfelt, med prioritering fra 1 til 3. Vi har begrenset oss til å se på det *høyest prioriterte* yrket.

Koding

Planene er kodet etter Nordisk Yrkesklassifisering (NYK, Arbeidsdirektoratet 1965) på 3-siffernivå slik at vi også her har muligheter for å få oversikt over enkeltyrker. Dessuten kan vi få ut mer grove oversikter over yrkesfelt (1-siffernivå) og yrkesområder (2-siffernivå). Dette kan sammenlignes med slikt materiale i offentlig statistikk. I tabellene har vi oftest presentert yrkesdata på 1- og til dels 2-siffernivå. Visse spesielle tolkninger av yrkeskodene i NYK og nødvendige hjelpekoder innført av oss er dokumentert i (utrykt) Dokumentasjonsnotat F.

Eksempler på de *vanligste yrkene* som er nevnt av elevene innen hvert yrkesfelt og område er tatt med i tabell VI.3.

Vi har også i spørsmål 4.1 spurt om *hvor bestemte* elevene er på det yrket eller arbeidsfeltet de har oppgitt, og i 4.8 om de tror de kommer inn på det *høyest prioriterte* drømmeyrket.

Pålitelighet

En kan tenke seg samme type problem her som i spørsmålene om utdanning: At det kunne være en tendens til vridning av ønskene mot høystatusyrker fordi disse verdsettes eller belønnes høyt i samfunnet generelt. Den konfidensielle behandlingen burde også her sikre en viss grad av ærlighet. Her er da også inntrykket generelt at elevene har svart ærlig.

2.5 Definisjon av enkelte uttrykk

Tradisjonell

Vi vil i forskjellige kapitler karakterisere planer og motiver som *tradisjonelle* eller ikke. Med dette mener vi kjønnsmessig tradisjonalitet i en nokså *upresis* forstand. De konkrete *planene* for utdanning eller yrke vurderes i forhold til hva som har vært de vanligste om-

rådene for henholdsvis gutter og jenter i alle fall de siste 20 årene. Ganske grovt kan en si at dette dreier seg om helse- og sosialsektoren, undervisning, handel, kontor og service for jenter. For gutter er det snakk om vitenskap, teknikk, administrasjon/økonomi og sivilt overvåknings- og tryggingsarbeid og militært arbeid. For jenter gjelder det også relativt underordnede og for gutter overordnede stillinger innen disse områdene. *Motiver* for utdanning eller yrke vurderes i forhold til hva som er relativt vanlige oppfatninger om hva jenter og gutter legger vekt på ved valg av utdanning eller yrke. For jenter vil dette være sosiale og mellommenneskelige forhold og muligheten til å kombinere virksomhet med å ha barn. For gutter vil det i større grad være muligheten for å tjene godt og å få et ledende, selvstendig, eller vel ansett yrke.

Ønsker, planer, valg, drømmer

Vi vil bruke betegnelsene *ønsker, planer* og *valg* som synonyme. Dvs. dette uttrykker hvilke utdanninger eller yrker elevene oppgir at de *faktisk* regner med å ta fatt på. I enkelte andre undersøkelser kan en finne at det med *ønsker* menes mer ''egentlige'' ønsker, dvs. hva elevene ville satset på om de hadde kunnet velge ''fritt''. Vi vil heller kalle dette for *drømmer*. Med *drømmeyrke* mener vi derfor hva elevene ville blitt om de ikke behøvde å ta hensyn til f.eks. eksamenskarakterer, utdanningens lengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold, eller om de er gutter eller jenter.

Endelig utdanning

Når vi snakker om endelig utdanning, mener vi bare den utdanningen som for elevene ved *undersøkelsestidspunktet* trolig fortøner seg mest knyttet til det yrket de først tar sikte på. Det betyr ikke at ikke elevene ser for seg mulig framtidig omskolering (''livslang læring'').

2.6 Sammenheng mellom kjønn, sosial bakgrunn og linje

I dette avsnittet vil vi kort omtale hvilke sammenhenger som finnes mellom elevenes

kjønn, deres sosiale bakgrunn og hvilken linje de går på. Dette kan være nyttig bakgrunnsinformasjon når en skal vurdere enkelte resultater i de følgende kapitlene. At det her også kommer inn visse sammenhenger mellom geografisk bakgrunn og disse andre bak-

grunnsvariablene er ikke kommentert her, fordi geografisk bakgrunn ikke er tatt med som bakgrunnsvariabel i denne meldingen (se forøvrig tabell V2.13-V2.18 som viser slike sammenhenger).

Tabell 2.2 Elevene etter linje og foreldres høyeste utdanning for hvert kjønn.¹⁾

Linje og kjønn	Foreldres høyeste utdanning						I alt
	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes- skole	Gymnas	Høgskole	Univer- sitet	Uoppgitt	
ANTALL MENN OG							
KVINNER	346	636	105	509	312	22	1 930
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0
Naturfaglinje	34,1	39,3	34,3	47,2	59,0	45,5	43,4
Språklig linje	27,7	28,6	25,7	26,3	21,2	18,2	26,4
Samfunnsfaglig linje	31,5	23,7	25,7	16,9	12,5	27,3	21,7
Økonomisk linje	5,5	7,4	14,3	8,6	5,8	9,1	7,5
Uoppgitt	1,2	0,9	—	1,0	1,6	—	1,0
ANTALL MENN							
KVINNER	133	249	59	246	146	14	847
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1
Naturfaglinje	50,4	53,0	50,8	62,2	73,3	50,0	58,6
Språklig linje	10,5	13,7	3,4	11,8	6,2	14,3	10,6
Samfunnsfaglig linje	30,8	21,7	25,4	14,2	12,3	21,4	19,6
Økonomisk linje	6,8	10,4	20,3	10,6	7,5	14,3	10,2
Uoppgitt	1,5	1,2	—	1,2	0,7	—	1,1
ANTALL KVINNER							
KVINNER	213	387	46	263	166	8	1 083
SUM PROSENT	99,9	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
Naturfaglinje	23,9	30,5	13,0	33,1	46,4	37,5	31,6
Språklig linje	38,5	38,2	54,3	39,9	34,3	25,0	38,7
Samfunnsfaglig linje	31,9	25,1	26,1	19,4	12,7	37,5	23,3
Økonomisk linje	4,7	5,4	6,5	6,8	4,2	—	5,4
Uoppgitt	0,9	0,8	—	0,8	2,4	—	1,0

¹⁾ Tilsvarende fordeling etter foreldres yrke (Vangsnes, Skrede), finnes i tabell V2.11 og V2.12.

Naturfaglinjen er mest populær for elevene sett under ett. Men relativt langt flere gutter (59 prosent) enn jenter (32 prosent) har denne linjen (tabell 2.2). Derimot har 39 prosent av de kvinnelige elevene *språklig* bakgrunn fra allmennfag mot bare 11 prosent av de mannlige. Det er altså fortsatt mest vanlig for jenter å satse på språklinjene.

Ellers har bare noen flere jenter enn gutter valgt *samfunnsfaglig linje* (hhv. 23 og 20 prosent). På den annen side har relativt flere

mannlige enn kvinnelige elever tatt slike linjer med vekt på *økonomiske* fag (10 mot 5 prosent).

Guttene har i noe større grad foreldre med høyere utdanning enn det jentene har (tabell 2.3). Innen hver gruppe av *foreldreutdanning* finner vi i store trekk de samme kjønnsforskjellene som i materialet som helhet (tabell 2.2).

Vi ser forøvrig at barn av foreldre med universitetsbakgrunn langt oftere enn andre tar

Tabell 2.3 Elevene etter foreldres høyeste utdanning for hvert kjønn¹⁾

Foreldres høyeste utdanning	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1 930	847	1 083
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9
Folke-, framhald-, realskole	17,9	15,7	19,7
Yrkesskole	33,0	29,4	35,7
Gymnas	5,4	7,0	4,2
Høgskole	26,4	29,0	24,3
Universitet	16,2	17,2	15,3
Uoppgitt	1,1	1,7	0,7

¹⁾ Tilsvarende fordeling etter foreldres yrke (Vangsnes, Skrede), finnes i tabell V2.9 og V2.10.

naturfaglig linje (59 prosent). Det samme gjelder om enn i noe mindre grad for høgskoleutdanning (47 prosent). I store trekk finner vi dette mønstret igjen for både sønner og døtre. Et unntak er at forholdsvis mange jenter også har naturfaglig bakgrunn når foreldrenes høyeste utdanning er yrkesskole.

Tendensen til å velge *språklinjer* er derimot mer jevn i alle utdanningsmiljøer (varierende mellom 21 og 29 prosent). Dette finner vi i grove trekk igjen for både gutter og jenter. Likevel satser sønner av gymnas- eller universi-

tetsutdannede i minst, og døtre av gymnasutdannede foreldre i størst utstrekning på språklinjene. Uansett hva foreldrenes utdanning er, tar døtrene langt oftere enn sønnene språklinjer.

Både blant jenter og gutter er *samfunnsfaglige linjer* mer vanlig å ta hvis foreldrene har lite utdanning enn hvis de har mye. *Økonomiske linjer* derimot er mest utbredt blant elever hvis foreldrene har gymnasbakgrunn, særlig for gutter.

3 Endelige utdanningsplaner

Vår hensikt her er å kartlegge planer om utdanning på forholdsvis lang sikt. Vi ønsker å belyse hva slags ønsker eller planer som kan ligge bak elevers faktiske utdanningsatferd.

For det første er vi interessert i elevenes utdanningsplaner uavhengig av hvilken hensikt de har med sin plan, dvs. uansett om dette er en midlertidig eller mer endelig utdanningsplan (avsnitt 3.1). For det andre vil vi se på de utdanningsplanene som trolig er nærmest knyttet til yrkesønsket eller det vi her vil kalle endelig utdanningsplan (avsnitt 3.2). Vi vil analysere hvilke bakgrunnsvariabler (kjønn, linje, foreldres utdanning) som har sammenheng med utdanningsplanene. Størst vekt vil vi legge på å få fram hva som kan være med å bestemme de endelige utdanningsplanene (avsnitt 3.3). For begge typer planer har vi valgt et tidsperspektiv på fem år for å begynne på dem. Dermed har vi også muligheten til å sammenligne med de utdanningene 1974-artianerne hadde begynt på innen samme tidsrom. Sett i sammenheng med elevkullenes størrelse og utbyggingen av utdanningssystemet, vil vi dermed grovt kunne vurdere hvorvidt 1980-elevene vil møte problemer med å få realisert sine utdanningsplaner (avsnitt 3.4). Problemer med å få høyere utdanning er viet størst oppmerksomhet.

Se ellers avsnitt 2.4.3.1 for hvordan disse utdanningsvariablene er konstruert ut fra spørreskjemaet og for oversikt over hva slags utdanningsgruppering vi har brukt.

3.1 Utdanningsplaner innen fem år

Svært mange, i alt 93 prosent av elevene tar sikte på å begynne på en eller annen videre utdanning innen fem år uavhengig av hvilket formål de har med den (tab. 3.1). Samlet er det relativt bare noen få flere jenter (94 prosent) enn gutter (92 prosent) som har slike utdanningsplaner. Jenter er altså minst like utdanningsmotivert som gutter når vi ser på planer på dette grove nivået. Dette er i godt samsvar med tendenser til utjevning mellom kjønnene i utdanningsatferd som hadde skjedd f.eks. i løpet av 1970-årene.

Ellers viser det seg at både linjevalg på allmennfag og foreldres høyeste utdanning har en viss betydning for om elevene ønsker å fortsette å utdanne seg, særlig for jenter. (Se tabell V1.1 for eksempler på enkeltutdanninger som elevene har ønsket seg).

Elevene fra naturfaglige linjer planlegger oftest å ta mer utdanning (97 prosent). Lavest andel har elever på henholdsvis økonomiske og andre samfunnslinjer med 87-88 prosent (tab. 3.1). Mellom disse finner vi elevene på språklinjene. Dette mønstret finner vi igjen for kvinnelige elever. For de mannlige er ønsket om å ta mer utdanning også mest utbredt på

Tabell 3.1 Prosentandel elever som planlegger å ta mer utdanning innen fem år etter kjønn og linje. (Prosentueringgrunnlaget i parentes.)

Linje	I alt	Menn	Kvinner
I alt	93,3 (1930)	92,4 (847)	94,0 (1083)
Naturfaglig linje	96,9 (838)	95,5 (495)	98,8 (342)
Språklig linje	93,5 (509)	87,8 (90)	94,7 (419)
Samfunnsfaglig linje	87,8 (418)	87,9 (166)	87,7 (252)
Økonomisk linje	86,9 (145)	87,2 (86)	86,5 (59)
Uoppgitt	(100,0) (20)	(100,0) (9)	(100,0) (11)

Tabell 3.2 Prosentandel elever som planlegger å ta mer utdanning innen fem år etter kjønn og foreldres høyeste utdanning.¹⁾ (Prosentueringsgrunnlaget i parentes.)

Foreldres høyeste utdanning	I alt	Menn	Kvinner
I alt	93,3 (1930)	92,4 (847)	94,0 (1083)
Folke-, framhald-, realskole	89,8 (346)	88,7 (133)	90,6 (213)
Yrkesskole	92,6 (636)	93,2 (249)	92,2 (387)
Gymnas	92,4 (105)	88,1 (59)	97,9 (46)
Høgskole	94,7 (509)	92,7 (246)	96,6 (263)
Universitet	97,5 (312)	96,6 (146)	98,2 (166)
Uoppgitt	81,8 (22)	85,7 (14)	78,0 (8)

¹⁾ Tilsvarende fordeling etter foreldres yrke (Vangsnes) finnes i tabell V3.1.

naturfaglinjen, men noe mindre og omtrent likt på hver av de andre linjene. Høyest andel som planlegger videre utdanning observeres hos *jenter med naturfaglig bakgrunn* (99 prosent). Både blant disse og blant kvinnelige elever på språklinjene er det noe mer vanlig å ville satse på ytterligere utdanning enn blant gutter på tilsvarende linjer. Også andre undersøkelser finner at jenter med naturfaglinje utgjør en spesielt utdanningsmotivert gruppe (se f.eks. Aamodt 1982).

Tendensen til å ville ta mer utdanning øker også jo høyere utdanning foreldrene har. Dette går igjen for jentene selv om andelen er nok så like for gymnasnivå og for høyere utdanning. Det er ikke så systematiske forskjeller for gutter, her skiller sønner av universitetsutdannede seg ut med den høyeste prosentandelen (tab. 3.2).

Samlet må en likevel si at det *ikke er så store variasjoner* i omfanget av planene om å ta utdanning etter artium. Ca. 90 prosent eller mer uttrykker et ønske om dette i nesten alle grupper. Sett i lys av at eksamen fra allmennfag i liten grad er en yrkesutdanning, er ikke dette så overraskende.

Til tross for dette er det ikke sikkert at så mange *faktisk planlegger* en utdanning. Kanskje er ikke ambisjonene for våre elever så høye som resultatene gir inntrykk av. Vi kan

ikke se bort fra at elevene kan ha følt at det fra vår side har vært sett på som noe positivt å ha ambisjoner om videre utdanning. De kan derfor ha følt seg mer eller mindre presset til å oppgi at de hadde slike planer selv om de egentlig ikke hadde det.

Dessuten er planer noe annet enn mer *''egentlige'' ønsker*. Forholdene på arbeidsmarkedet kan f.eks. føre til at svært mange føler seg mer eller mindre tvunget til å planlegge videre utdanning. Det kan rett og slett være vanskelig å få jobb med eksamen fra allmennfag, slik at man så å si presses inn i videre utdanning på tross av et mer *''egentlig'' ønske* om å begynne å jobbe. I hvilken grad dette er tilfellet kan belyses i kapittel 4 der vi tar for oss motiver for å planlegge utdanning.

På den annen side vet vi at avslagsprosentene ved opptak til svært mange utdanningsinstitusjoner i dag er store (se Elvestad 1981). Gjennom oppslag i massemedia og ved rykter som spres på andre måter, kan en også ofte få inntrykk av at avslagsprosentene er enda høyere enn statistikkene viser. Dette har bl.a. å gjøre med at slik informasjon ofte ikke tar hensyn til dobbeltsøkning. I alle fall er det mulig at også de som ikke oppgir å ha en plan om videre utdanning egentlig ønsker seg dette, men *ikke søker* fordi de antar at det er vanskelig å komme inn. Kanskje har de allere-

de tilpasset sin plan etter hvilke oppfatninger de har av muligheter for å komme videre. Dette kommer vi inn på i avsnitt 4.4, der vi ser på elevenes grunner for ikke å planlegge utdanning.

3.2 Planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år

Svært mange, ialt 91 prosent tar sikte på å ta til med en eller annen endelig utdanning innen fem år (tabell 3.3). Langt de fleste av dem

Tabell 3.3 Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter kjønn. Prosentfordelt¹⁾

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1930	847	1083
SUM PROSENT	100,0	99,8	100,0
ENDELIG UTDANNING I ALT	91,1	90,7	91,1
VIDEREGÅENDE UTDANNING	14,7	13,4	15,6
1 Allment	0,1	0,1	0,1
2 Humaniora og estetikk	1,5	0,5	2,2
4 Administrasjon og økonomi	1,4	0,6	2,0
5 Industri, håndverk og teknikk	1,6	2,4	0,9
6 Samferdsel	3,1	4,1	2,3
7 Helsevern	2,3	0,2	3,9
8 Jord-, skogbruk, fiske	2,0	3,2	1,0
9 Tjenesteyting, forsvar	2,4	1,8	3,0
Uoppgitt fagfelt	0,3	0,5	0,2
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	48,4	42,6	52,9
2 Humaniora og estetikk	2,8	2,1	3,4
3 Undervisning	11,9	5,8	16,7
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	11,1	13,9	9,0
5 Naturvitenskap og teknikk	7,5	11,9	4,0
6 Samferdsel	1,1	1,1	1,1
7 Helsevern	10,9	2,2	17,6
8 Jord-, skogbruk, fiske	0,3	0,7	—
9 Tjenesteyting, forsvar	1,8	3,5	0,4
Uoppgitt fagfelt	1,0	1,4	0,7
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	12,7	17,5	8,8
2 Humaniora og estetikk	0,1	—	0,2
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	2,1	2,2	2,0
5 Naturvitenskap og teknikk	5,5	10,7	1,5
7 Helsevern	4,2	3,9	4,4
8 Jord-, skogbruk	0,7	0,6	0,7
Uoppgitt fagfelt	0,1	0,1	—
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	15,3	17,2	13,8
IKKE ENDELIG UTDANNING	9,0	9,1	8,9

¹⁾ Se tabell VI.1 for eksempler på hyppigst valgte enkeltutdanninger innen hvert nivå og fagfelt.

som vil begynne på en eller annen utdanning innen fem år (93 prosent) regner altså med at dette skal være deres endelige utdanning. Dette ønsket er like utbredt blant gutter som blant jenter.

15 prosent av alle elever har bestemt seg for å begynne på en videre endelig utdanning, men *uten å ha oppgitt hva slags nivå eller fagfelt* dette skulle være. De mannlige elevene faller noe oftere enn jentene i denne kategorien (17 mot 14 prosent).

Utdanningsnivå

Det store flertall av både gutter og jenter, hhv. 74 og 78 prosent, har imidlertid *mer eller mindre bestemte planer* for hva slags utdanning de vil ta. (Se avsnitt 2.4.3.1 for hvordan inndelingen av planene etter nivå er laget).

15 prosent av alle elever og noen flere jenter enn gutter, vil ha en endelig utdanning som er klassifisert som *videregående*. Dette er utdanning som normalt tar inntil tre år etter ungdomsskolen, og ligger altså på samme nivå som den utdanningen de er i ferd med å fullføre. Normalt skulle ikke slik yrkesutdanning kreve allmenn studieretning som forutdanning.

Rundt 60 prosent har tenkt å få seg en utdanning som vi har klassifisert som *høyere*. 48 prosent planlegger høyere utdanning av lavere grad (og ubestemt nivå) eller det vi mer upresist kan kalle en utdanning på cand.mag.- eller høgskolenivå. De resterende 13 prosent ønsker seg en høyere grads høyere utdanning eller det vi også kan kalle en høyere universitetseksamen. Jenter og gutter tar i like stor grad sikte på en høyere utdanning. Gutter har likevel høyere ambisjoner enn jenter idet langt flere av dem ønsker seg høyere grads universitetsutdanning (18 mot 9 prosent). Dette stemmer godt overens med tendenser vi kan lese ut av utdanningsstatistikken. Til tross for en utjevning mellom kjønnene i rekrutteringen til høyere utdanning sett under ett, tar fortsatt gutter i større grad enn jenter en høyere grad (se f.eks. Ihlebæk 1981).

Dette *skillet mellom lavere og høyere grads utdanningsplaner* må en i utgangspunktet ikke

ta for bokstavelig. For mange høyere utdanninger kan en nemlig ta lavere grads utdanning for seg, og samtidig bruke den som del av en høyere grad. For slike utdanninger er det ikke uvanlig at planene i løpet av studietiden kan endre seg mer enn for andre utdanninger. Mange er kanskje beskjedne i utgangspunktet og angir at de bare skal ta et grunnfag. De vil bli plassert på lavere grad. Men ambisjonene kan økes år for år, kanskje helt fram til en høyere grad. Motsatt kan mer målbevisste personer oppgi planer om en høyere embetseksamen med en gang, men likevel ende opp med en utdanning på lavere grad. Dette gjelder i hovedsak studier ved de samfunnsvitenskapelige, historisk-filosofiske og matematisk-naturvitenskapelige fakultetene ved universitetene. De andre utdanningene, dvs. stort sett medisin, odontologi, farmasi, jus, de tidligere vitenskapelige høgskolene og det som nå kalles høgskoler (lærerhøgskoler, sosialhøgskoler, distriktshøgskoler m.m.), er organisert mer som helhetlige utdanninger der utdanningsmålet er enten høyere eller lavere grad. Vi regner med at det for elever som planlegger slike utdanninger i mindre grad vil skje endringer i ambisjonsnivå.

Nå viser det seg at våre elevers planer om høyere utdanning i størst grad er konsentrert om slike helhetlige utdanninger (se tab. V2.20). Bare 12 prosent av elevenes planer på lavere grad er ønsker om en universitetsutdanning der forholdet mellom nivåer av planer kan være flytende. På høyere grad har riktig nok nesten halvparten oppgitt en tradisjonell universitetsutdanning (dvs. utenom de tidligere vitenskapelige høgskolene). Men rundt 3/4 av disse igjen tar sikte på medisin, odontologi eller jus. I praksis kan vi derfor regne med at det er et nokså *reelt skille* mellom våre elevers planer på lavere og høyere grad (her som nevnt kalt henholdsvis utdanninger på høgskolenivå og høyere grads universitetsutdanning).

Fagfelt

Rundt 35 prosent av både gutter og jenter samler seg om de tre største utdanningsområdene for henholdsvis gutter og jenter (innde-

ling etter fagfelt iflg. Statistisk Sentralbyrå 1973). Valgene er kjønnsmessig nokså *tradisjonelle*, idet gutter konsentrerer seg om naturvitenskap, teknikk, økonomi og administrasjon mens jenter satser på helse- og sosialsektor samt undervisning. Dette er også i tråd med at det til tross for en utjevning i rekruttering til utdanning totalt fortsatt eksisterte nokså store forskjeller mellom kjønnene i rekrutteringen til fagfelt som tradisjonelt velges av gutter og av jenter (se f.eks. Statistisk Sentralbyrå 1980b, kap. 5, Ihlebæk 1981).

De hyppigst valgte områdene (nivå og fagfelt) for *gutter* er administrasjon, økonomi m.m. og naturvitenskap/teknikk på høgskolenivå (hhv. 14 og 12 prosent) samt en universitetseksamen av høyere grad innen naturvitenskap og teknikk (11 prosent). Planer innen administrasjon, økonomi m.m. betyr her Bedriftsøkonomisk Institutt (BI), øk. adm. studier på Distriktshøgskoler (DH-skoler) og Handelshøyskolen (NHH) (se tabell V1.1 for oversikt over eksempler på nevnte enkeltutdanninger). Teknisk/naturvitenskap på høgskolenivå er i størst grad ingeniørhøgskoler, deretter DH-skoler og realfag ved universitetene. For høyere grads universitetseksamen gjelder planene her i langt de fleste tilfellene NTH. (Se nærmere om planer for teknisk-naturvitenskapelig høyere utdanning i Edvardsen og Larsen 1983).

Jentene har oftest planer om helsevern-utdanning på høgskolenivå (18 prosent), deretter følger undervisning (17 prosent), og så administrasjon, økonomi m.m. (9 prosent) på samme nivå. Helsevern-utdanning betyr her i alt overveiende grad sykepleierhøgskoler, undervisning oftest allmennlærer-, men også førskolelærerutdanning. Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap m.m. er her i noe større grad enn for menn også sosionomutdanning.

3.3 Endelige utdanningsplaner, linje og foreldres høyeste utdanning

Vi finner forskjeller i valg av typer endelig utdanning både når vi ser på linje og foreldres høyeste utdanning. (Vår inndeling i linjer er

vist i tabell 2.1 og klassifiseringen av foreldres utdanning i avsnitt 2.4.1.2. Planer om endelig utdanning etter foreldres yrke er tatt med i tabell V3.4).

Linje

Det er større tendens til at elever med *naturfaglig eller språklig* bakgrunn har planer om en endelig utdanning enn dem med samfunnsfaglige eller økonomiske linjer (tabell 3.4).

Naturfaglinjen skiller seg ut ved at klart flere av både jenter og gutter derfra ønsker seg en høyere universitetseksamen enn de andre (ialt 24 prosent mot mellom 2 og 6, se også tab. V3.2.) Henholdsvis hele 21 prosent av jentene mot 26 prosent av guttene på naturfaglinjen ønsker seg en universitetsutdanning av høyere grad. Det er særlig teknisk-naturvitenskapelig utdanning og helseutdanning som planlegges på dette nivået. Svært få elever fra andre linjer tar sikte på slike utdanninger. At elever på naturfaglinjen skiller seg ut på denne måten, er også i tråd med tidligere funn om utdanningsatferd.

De mannlige elevene vil ellers langt oftere enn de kvinnelige begynne på teknisk-naturvitenskapelig utdanning (18 mot 5 prosent). Jentene vil i større grad enn guttene ta til med en helsevern-utdanning (13 mot 6 prosent). Selv om forskjellen mellom kjønnene er liten mht. å ville ta en universitetsutdanning av høyere grad, er det altså forskjellige fagfelt som planlegges også her. Elevenes valgmuligheter på universitetet når de har naturfaglig bakgrunn, kan for øvrig være begrenset av hvilke linjefag de har konsentrert seg om. Ved NTH, til medisin, odontologi og farmasi kreves f.eks. fordypping i fag (matematikk/fysikk eller matematikk/fysikk/kjemi) som jenter på grunn av valgfriheten i den nye videregående skole ikke har satset like mye på som gutter (Se f.eks. Skog 1982).

Også blant de elevene på naturfaglinjene som planlegger utdanning på høgskolenivå nevnes teknisk-naturvitenskapelige og helsevern-utdanninger oftest. Igjen konsentrerer kvinnelige elever seg om helsevern (21 prosent mot mannlige 3). De mannlige elevene

Tabell 3.4 Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter linje.¹⁾

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	Linje			
	Natur- faglig	Språklig	Samfunns- faglig	Økonomisk
ANTALL ELEVER	838	509	418	145
SUM PROSENT	100,0	100,2	99,9	100,1
ENDELIG UTDANNING I ALT	93,9	91,9	86,0	85,6
VIDEREGÅENDE UTDANNING	11,1	18,3	18,6	9,8
1 Allment	—	0,2	0,2	—
2 Humaniora og estetikk	0,5	3,3	1,7	—
4 Administrasjon og økonomi	0,1	2,8	2,4	1,4
5 Industri, håndverk og teknikk	2,3	0,2	1,7	1,4
6 Samferdsel	2,4	4,5	3,1	2,1
7 Helsevern	0,6	4,1	3,8	1,4
8 Jord-, skogbruk, fiske	3,1	0,4	1,9	1,4
9 Tjenesteyting, forsvar	1,9	2,2	3,6	2,1
Uoppgitt fagfelt	0,2	0,6	0,2	—
HØYERE UTDANNING, LAVERE				
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	43,2	55,9	45,9	59,2
2 Humaniora og estetikk	1,7	7,1	1,0	0,7
3 Undervisning	7,9	20,8	12,0	4,8
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsfag	4,3	9,2	17,2	37,9
5 Naturvitenskap og teknikk	14,2	2,0	1,4	5,5
6 Samferdsel	0,7	2,6	0,2	0,0
7 Helsevern	10,1	11,6	12,9	6,9
8 Jord-, skogbruk og fiske	0,6	—	0,2	—
9 Tjenesteyting, forsvar	2,1	1,4	1,0	3,4
Uoppgitt fagfelt	1,6	1,2	—	—
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	23,8	3,0	6,4	2,1
2 Humaniora og estetikk	—	0,4	—	—
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	1,4	1,2	5,0	1,4
5 Naturvitenskap og teknikk	12,4	0,2	0,5	—
7 Helsevern	8,6	1,0	0,7	0,7
8 Jord-, skogbruk og fiske	1,3	0,2	0,2	—
Uoppgitt fagfelt	0,1	—	—	—
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	15,8	14,7	15,1	14,5
IKKE ENDELIG UTDANNING	6,1	8,3	13,9	14,5

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V3.2.

tar oftere sikte på teknikk og naturvitenskap (17 mot 10 prosent blant de kvinnelige). Også for tekniske fag på dette nivået er valgmulighetene begrenset på grunn av kravene til for-

dypning i linjefag. Ingeniørhøgskolene krever f.eks. samme bakgrunn som nevnt ovenfor. Undervisningen i realfag forutsetter også tilsvarende kunnskapsnivå.

Relativt flest av elevene på *økonomiske* linjer (egentlig samfunnsfag med økonomisk fordypning) tar derimot sikte på en utdanning på høgskolenivå (60 prosent). Det er særlig de mannlige elevene som er konsentrert om disse utdanningene. Dessuten har hele 50 prosent av guttene planer om en utdanning innen administrasjon og økonomi m.m. på dette nivået. Jentene derimot, er mer jevnt fordelt på tre fagfelt på dette trinnet, 20 prosent på administrasjon, økonomi m.m., 17 prosent på helsevesen og 10 prosent på undervisning.

Utdanninger på høgskoletrinnet planlegges av relativt nesten like mange av *språklinjenes* elever (56 prosent) som av elevene på økonomiske linjer. Noe under halvparten av elevene på naturfaglige og samfunnsfaglige linjer tar sikte på slike utdanninger. Jentene med språklig bakgrunn er mest innstilt på å velge fagfeltet undervisning (23 prosent av alle), deretter er helsevernutdanning populært med 14 prosent, så følger administrasjon, økonomi m.m. med 9 prosent. For guttene er fordelingen noe jevnere på de tre største fagfeltene - 13 prosent på humaniora og estetikk (omfatter særlig forberedende prøver), undervisning (12 prosent) og administrasjon og økonomi m.m. (11 prosent). Relativt langt flere gutter enn jenter på språklinjene planlegger en høyere universitetseksamen, 8 mot 2 prosent.

Også på *samfunnsfaglige linjer* (dvs. utenom de med økonomisk fordypning) er det populært for jenter å ville ta utdanning innen undervisning (14 prosent). Men enda flere vil ha helseutdanning på høgskolenivå, dvs. like mange som blant kvinnelige naturfagselever (21 prosent). Ellers er utdanning innen administrasjon, økonomi m.m. den vanligste utdanningsplanen på dette nivået for gutter fra samfunnslinjene (26 prosent).

Det er særlig på språk- og samfunnslinjene at det er vanlig å planlegge en *annen videregående utdanning* etter eksamen fra allmennfaglige linjer. Nesten 20 prosent av disse elevene gjør dette, mot rundt 10 prosent blant dem fra naturfaglige- og økonomiske linjer. Tilsvarende forskjell finnes imidlertid bare for *jenter*. For guttene er det mindre avhengig av

linje om de tar sikte på annen videregående utdanning.

For *jenter* i større grad enn for gutter ser det ut til at ønske om samme fagfelt innen høyere utdanning går igjen uansett linje. En utdanning innen undervisning og helsevern er populært for jenter fra alle linjer. *Gutter* derimot har mer varierte planer som f.eks. naturvitenskap/teknikk på naturfaglinjene, adm./øk.fag på økonomiske og samfunnsfaglige linjer og undervisning på språklinjene. Konkurransen om utdanningsplasser på samme fagfelt blir derfor større mellom kvinnelige enn mellom mannlige elever med ulik skolemessig bakgrunn. I tillegg kommer at også eldre kvinner, eventuelt med yrkeserfaring, også søker seg til feltene som disse jentene ønsker seg (se f.eks. Baadshaug og Eeg-Henriksen 1977, Brock-Utne og Hankaa 1980, Bakke 1983a). Kampen om plassene blir blant annet derfor ekstra stor på de tradisjonelle kvinneutdanningene.

Foreldres høyeste utdanning

Jo høyere utdanning foreldrene har, dess større sannsynlighet er det for at barna planlegger en *universitetseksamen av høyere grad* - 6 prosent av dem med foreldre med realskole o.l. gjør dette, mot 28 prosent av dem med universitetsutdanning (se tab. 3.5). Tendensen er den samme for de to største fagfeltene innen dette nivået. Dvs. at innen naturvitenskap og teknikk øker sannsynligheten fra ca. 3 til ca. 12 prosent og innen helsevern fra ca. 1 til ca. 9 prosent når vi går fra laveste til høyeste utdanningsbakgrunn hos foreldrene.

Foreldrenes utdanning har derimot ikke så mye å si for i hvor stor grad elevene tar sikte på en utdanning på *høgskolenivå*. Likevel er utdanning innen administrasjon, økonomi, m.m. oftest ønsket av elever fra gymnas- eller universitetsmiljø (ca. 15 prosent) og sjeldnest hos dem fra realskolemiljø (8 prosent). Også for elever som satser på helsevernutdanning er det visse, men små forskjeller på dette trinnet: 9 prosent ønsker seg dette når de har foreldre med universitetsbakgrunn, mot 13 når foreldrene har yrkesskolebakgrunn.

Forøvrig er det færrest barn av universitets-

Tabell 3.5 Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter foreldres høyeste utdanning. Prosentfordelt.¹⁾

Planer om endelig utdanning	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes- skole	Gymnas	Høg- skole	Univer- sitet
Nivå og fagfelt					
ANTALL ELEVER	346	636	105	509	312
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,3	100,3	99,9
ENDELIG UTDANNING I ALT	88,5	90,4	90,8	92,4	94,5
VIDEREGÅENDE	16,2	19,2	14,3	12,6	8,0
2 Humaniora og estetikk	1,2	1,7	1,0	1,6	1,3
4 Administrasjon og økonomi	1,2	2,0	1,0	1,6	0,3
5 Industri, håndverk og teknikk	1,4	1,9	1,9	1,8	0,6
6 Samferdsel	2,9	4,1	1,9	3,5	1,3
7 Helsevern	2,6	3,5	2,9	1,0	1,6
8 Jord-, skogbruk, fiske	1,7	3,3	2,9	0,8	1,3
9 Tjenesteyting, forsvar	5,2	2,0	1,9	2,0	1,3
Allment, uoppgitt fagfelt	—	0,6	1,0	0,4	0,3
HØYERE UTDANNING, LAVERE					
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	49,4	48,0	53,3	49,7	44,9
2 Humaniora og estetikk	2,9	1,4	7,6	2,4	5,1
3 Undervisning	17,6	11,6	9,5	12,6	6,7
4 Administrasjon, økonomi, statsvitenskap og jus	8,4	10,8	15,2	10,2	15,4
5 Naturvitenskap og teknikk	6,9	7,5	6,7	8,4	6,4
6 Samferdsel	—	0,9	1,9	2,4	0,3
7 Helsevern	10,1	12,6	11,4	11,0	8,7
8 Jord-, skogbruk og fiske	0,9	0,2	—	0,4	—
9 Tjenesteyting, forsvar	1,7	2,0	—	1,8	0,3
Uoppgitt fagfolk	0,9	0,8	1,0	0,6	1,9
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	5,5	8,0	8,6	15,5	27,6
2 Humaniora og estetikk	—	0,2	—	0,2	—
4 Administrasjon, økonomi, statsvitenskap	0,9	1,4	1,9	1,8	5,8
5 Naturvitenskap og teknikk	3,2	2,7	2,9	7,7	11,5
7 Helsevern	0,9	3,3	2,9	5,3	8,7
8 Jord-, skogbruk	0,6	0,5	1,0	0,4	1,6
Uoppgitt fagfelt	—	—	—	0,2	—
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	17,3	15,3	14,3	14,3	14,1
IKKE ENDELIG UTDANNING	11,6	9,6	9,5	7,9	5,4

¹⁾ 22 elever med foreldres høyeste utdanning uoppgitt er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V3.3. Tilsvarende fordeling etter foreldres yrke (Vangsnes) finnes i tabell V3.3.

utdannede foreldre som tar sikte på annen *videregående opplæring* (8 prosent) og flest av yrkesskoleutdannede foreldre (19 prosent). Her er tendensene også noe forskjellig for jenter og gutter: Døtre av foreldre med høyere utdanning planlegger videregående utdanning sjeldnere enn når de har lavere utdanning. For guttene er det de med universitetsutdannede foreldre som skiller seg mest ut ved at få regner med å ta til med dette.

Linje og foreldres høyeste utdanning

Vi har altså funnet at det er en sammenheng mellom linje og planer om endelig utdanning på den ene siden og mellom foreldres høyeste utdanning og planer om endelig utdanning på den andre siden. Ved å kontrollere for linje på allmennfag (se tabell V3.5) ser vi videre at det også er en sammenheng mellom foreldres utdanningsbakgrunn og nivået på barnas utdanningsplaner blant elever på alle linjer. Dette er spesielt tydelig på naturfaglinjene: 11 prosent av barn av foreldre med realskolebakgrunn satser på en høyere universitetseksamen mot 39 prosent når foreldrene har universitetsutdanning. Jo mer utdanning foreldrene har, desto større sjanse for at disse barna planlegger en høyere grads universitetseksamen. På språklinjene og de økonomiske linjene er sammenhengen mer usikker, mens det blant elever på samfunnsfaglig linje særlig er de fra universitetsmiljøer som satser på slik utdanning (23 prosent mot under 10 prosent ellers). At vi finner en sammenheng mellom foreldrenes utdanning og barnas utdanningsplaner på de enkelte linjer, gjør seg særlig gjeldende for både gutter og jenter på naturfaglinjene, for jenter på samfunnslinjer og for gutter på økonomiske linjer. Valg av fordypning i ulike linjefag som kreves fra naturfaglinjene til forskjellige høyere utdanninger, har i andre undersøkelser også vist seg å ha sammenheng med sosial bakgrunn (se f.eks. Skog 1982). Dette kan trolig også bidra til å forklare at barn av foreldre med høy utdanning oftere vil studere også på de enkelte linjene.

Det foregår altså en *ytterligere seleksjon* etter foreldrenes utdanningsbakgrunn innen hver

linje når det gjelder planer om endelig utdanning. I utgangspunktet er det flest elever fra universitetsmiljøer som tar naturfaglinjen. Elevene på naturfaglinjen med slik bakgrunn tar oftere sikte på høyeste endelige utdanningsnivå enn de andre elevene på denne linjen. Men naturfagbakgrunn gir også i seg selv større sannsynlighet for å ha planer om slik utdanning. Dette er også i tråd med f.eks. Aamodts (1982) funn om utdanningsatferd for gymnasiaster som begynte på universitetsutdanning.

3.4 Elevenes muligheter for å realisere sine utdanningsplaner

I dette avsnittet vil vi prøve å antyde noe om mulighetene for at 1980-elevene kan få realisert sine utdanningsplaner. Vi vil da konsentrere oss om planene om høyere utdanning. Da regner vi for det første om til hvor mange *studieplasser* det er snakk om. Så ser vi på dette i forhold til det mulige *tilbudet* av studieplasser. Dette gjøres i forhold til antall studieplasser 1974-kullet tok i bruk, samt hvor stor økning som har kommet og er planlagt. Dernest må vi se på om det har vært og vil bli økning i *artianerkullenes størrelse*. Vurderingene blir *svært grove*, og må bare ses på som en løs antydning av om det kan bli problemer, ikke hvor store de kan bli.

Vi har da sammenlignet med 1974-artianernes utdanning til og med 1. oktober 1979. (Aamodt 1982, tab. 5.1). Dette er samme tidsspenn som vi har for 1980-elevenes planer, dvs. fem år etter eksamen. Planene og atferden er her sammenlignet mht. type *institusjon*, dvs. ikke til nivå eller fagfelt som ellers i vår rapport. (Institusjon er her klassifisert etter en forenklet inndeling av klassifiseringen i standard for næringsgruppering, Statistisk Sentralbyrå (1978). Se (utrykt) Dokumentasjonsnotat C. Se også fotnote 2) til tab. 3.6). Når vi skal belyse mulighetene for at 1980-elevene skal få realisert sine planer, burde vi her egentlig sammenlignet med *1974-elevenes*, ikke 1974-artianernes studieatferd. I løpet av skoleåret vil det være noe frafall av elever, men til gjengjeld vil en del privatister bestå

Tabell 3.6 1974-artianerne og et utvalg av elever i allmennfaglig studieretning våren 1980. Påbegynt utdanning, planer om å begynne på en utdanning innen fem år og planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (institusjon) etter kjønn. Prosent og avrundete absolutte tall.

Kjønn	1974-artianere ¹⁾						1980-clever							
	I alt	Begynt i utdanning			Ikke begynt i utdanning	I alt	Utd.-planer	Endelige utdanningsplaner					Ikke utd.-planer	
		I alt	Univ.-sitet	Høgskole				Videregående skole	I alt	Univ.-sitet	Høgskole ²⁾	Videregående ²⁾		Uopp-gitt institusjon
PROSENT														
Menn og kvinner	100	86,8	42,6	24,5	19,7	13,2	100	93,3	91,0	21,3	32,5	21,9	15,3	6,7
Menn	100	87,8	48,2	27,3	12,3	12,2	100	92,4	90,9	29,5	30,8	13,3	17,2	7,6
Kvinner	100	85,9	36,8	21,6	27,4	14,1	100	94,0	91,1	15,0	36,1	26,3	13,8	6,0
ABSOLUTTE TALL (avrundete)														
Menn og kvinner	17228	14950	7340	4220	3390	2270	23000	21460	20930	4900	7480	5040	3520	1540
Menn	8771	7700	4230	2390	1080	1070	10100	9330	9200	2980	3110	1340	1740	770
Kvinner	8457	7260	3110	1830	2320	1190	12900	12130	11750	1940	4660	3400	1780	770

¹⁾ Artianere som i perioden har vært registrert ved mer enn et skoleslag er behandlet slik: Alle som har vært registrert ved et universitet er regnet med under universiteter, selv om de også har vært i utdanning ved en høgskole eller videregående skole. Tilsvarende vil alle som er registrert ved en høgskole bli regnet med under høgskoler, selv om de også har vært i utdanning ved en videregående skole. Kilde: Aamodt 1982, tabell 5.1.

²⁾ Sykepleierutdanning er plassert i høgskolesektoren i vår opprinnelige klassifisering. I denne tabellen har vi flyttet den til videregående utdanning for å kunne sammenlikne med 1974-artianernes atferd.

eksamen. Vi regner derfor med at de ca. 17.000 1974-artianerne er omtrent like mange som antall elever høsten før (helt pålitelige tall for dette finnes ikke). Likevel må vi være klar over at populasjonen er noe forskjellig. Vi må derfor foreta relativt grove sammenligninger.

Vi ser først at relativt noen flere av våre 1980-elever planlegger å ta til med *mer utdanning innen fem år* enn det 1974-artianerne faktisk begynte på (93 mot 87 prosent). Gapet er noe større for jenter enn for gutter. Tatt i betraktning at planer kan være relativt usikre, må vi likevel si at *samsvaret er forbausende høyt* (se tabell 3.6).

Imidlertid er elevkullet fra 1980 ca. 33 prosent større enn artianerkullet fra 1974. Det vil si at i *absolutte tall* er det *langt flere* av 1980-elevene som ønsker seg mer utdanning enn det antall av 1974-artianerne som tok det (ca. 21 500 mot ca. 15 000). Forskjellene er særlig store for de *kvinnelige* elevene.

Vi har i det følgende sett nærmere på *typen planer om endelig utdanning* for 1980-elevne. I tillegg kan vi få et par prosent som bare har oppgitt en "venteutdanning". Vi må dessuten huske på at våre elever i nokså stor grad (15 prosent) *ikke har oppgitt konkrete* utdanningsplaner med hensyn til institusjonstype. Dette kan også komme som tillegg på alle utdanninger vi har tatt for oss, nemlig universitet, høyskole og videregående utdanning. Vi vet naturligvis ikke hvordan denne fordelingen vil se ut.

For det andre ser vi at relativt en god del *færre* av 1980-elevne planlegger en *høyere utdanning* (universitet eller høyskole), enn det relative antall 1974-artianere som begynte på dette (54 mot 67 prosent). Forskjellen er likevel trolig mindre enn dette, fordi vi i tallene for 1974-elevnes atferd burde trekke fra f.eks. dem som har tatt et universitetsfag og brukt dette for å samle poeng til sykepleierskolen som de siden kan ha blitt tatt opp ved. Dessuten kan vi få et tillegg for 1980-elever med uoppgitt institusjonstype, men som likevel har endelige utdanningsplaner. Likevel er gapet i relative tall så stort at det trolig fortsatt er til stede i noen grad. Altså, 1980-elevnes

"relative ambisjoner" om høyere utdanning er trolig *noe lavere* enn 1974-artianernes atferd skulle tilsi, kanskje i underkant av 60 mot i underkant av 65 prosent. Forskjellene er imidlertid av noe ulik størrelsesorden for mannlige og kvinnelige elever. Etter justeringene ut fra resonnementet ovenfor, vil vi derfor tro at det er ganske godt samsvar mellom 1980-elevers planer og 1974-artianernes atferd når det gjelder høyere utdanning for *jenter*, mens ambisjonene er en del lavere enn artianernes atferd for *gutter*.

Denne relative nedgangen er i samsvar med tendenser til at relativt færre artianere begynte å studere *innen ett år* i løpet av slutten av 1970-tallet. 48 prosent av 1974-artianerne hadde f.eks. begynt på høyere utdanning innen 1. oktober 1975 mot 41 prosent av 1978-artianerne innen 1. oktober 1979. Nedgangen var størst for gutter, 52 mot 42 prosent og minst for jenter - 44 mot 40 prosent. (Se Eeg-Henriksen, Hernæs og Larsen 1983.)

Vi vil nå vurdere hva disse relative endringene kan bety i forhold til de aktuelle mulighetene for å få realisert planene. For det første er *1980-kullet så mye større* enn 1974-kullet at selv om det er en relativ nedgang, planlegger trolig i absolutte tall en god del flere 1980-elever en høyere utdanning enn de 1974-artianerne som tok til med dette (kanskje rundt 13-14 000 mot nærmere 11 000). Dette gjelder imidlertid bare for kvinnelige elever (kanskje rundt 7000 mot nærmere 4500). Antall mannlige elever som planlegger en høyere utdanning vil derimot trolig være omtrent like stort som det antallet som begynte (ca. 6500). Nå har, for det andre, *artianerkullene fra 1974 og også etter 1980* fortsatt å vokse. Det springende punktet blir da om disse også har tatt/vil ønske seg like mye høyere utdanning. Forutsatt at dette er tilfellet, må det altså, hvis 1980-elevne skal kunne få den mengden høyere utdanning de ønsker seg, være i alle fall noen tusen flere *utdanningsplasser til rådighet* for dem enn det 1974-artianerne benyttet seg av. For det første er det her et spørsmål om det var ledige plasser som 1974-artianerne ikke tok i bruk. I universitetssektoren var nok

dette i en viss utstrekning tilfellet innen de åpne studiene andre steder enn Oslo (se Larsen 1982, s. 152-153). Men de fleste høyskolene hadde også adgangsbegrensning i siste halvdel av 1970-tallet, på lik linje med de fleste universitetsstudiene. I alt dreide det seg neppe om særlig mye ledig kapasitet innen høyere utdanning i denne perioden. Det skjedde riktignok en viss økning av antall studieplasser. Bakke (1983b) har beregnet veksten mellom 1974 og 1981 til ca. 8000 plasser. Men dette har i første rekke skjedd innen høyskolesektoren, for studenter 25 år og over, og blant kvinner. Den reelle veksten i plasser som er aktuelle for yngre artianere har vært svært liten. Studenttallet i høyere utdanning er også planlagt bare å øke svært lite *fram til 1984* (Kultur- og vitenskapsdepartementet 1983).

Konklusjonen må derfor bli: Ambisjonene om høyere utdanning blant 1980-elevene er fortsatt så høye at dette omregnet i antall studieplasser dreier seg om flere studenter enn for 1974-artianerne. Artianerkullene har vokst kontinuerlig fra 1974, og vil fortsette å vokse utover i 1980-årene. Antall studieplasser i høyere utdanning har ikke økt og er ikke planlagt å øke nok til å dekke den mulige økte etterspørselen som følger av dette. Dette må bety at *en del av 1980-elevene, både mannlige og kvinnelige, vil møte problemer med å få realisert sine planer om høyere utdanning*. Jenter vil trolig møte større problemer enn gutter. Hovedkonklusjonen er også i samsvar med resultater av regneeksempler i Larsen (1982) som viser at det trolig vil bli stadig vanskeligere å få *høyere utdanning* framover mot år 2000 med mindre utdanningskapasiteten økes. Dette vil imidlertid kunne avhenge av *hva slags* utdanninger søkerne tar sikte på. Vi vil derfor se litt nærmere på hvor problemene kan bli størst for våre elever. Da kan vi imidlertid ikke vurdere dette i forhold til 1974-artianernes utdanningsatferd slik det kommer fram i tabell 3.6. Disse kan nemlig ha vært innom flere utdanninger - f.eks. både universitet og høyskole eller både videregående og høyskoleutdanning. De har da blitt registrert på universitet hvis de har vært innom

universitetet, uansett hvilke andre utdanninger de også har tatt. Og de har kommet i kategorien høyskole selv om de også har tatt videregående opplæring. Dette betyr f.eks. at hvis en 1974-elev har samlet poeng ved å ta et grunnfag på universitetet og deretter har begynt på en høyskoleutdanning, vil vedkommende ende opp med universitetsutdanning i denne tabellen. Dermed blir andelen som har tatt til med universitetsutdanning trolig en god del høyere og andelen som har begynt på høyskoleutdanning lavere enn vi ville hatt om vi registrerte ut fra hva som var den "endelige" eller mest yrkesrettete utdanningen. Det siste er prinsippet for vår kategorisering av 1980-artianernes planer. Tilsvarende vil andelen som har vært innom videregående utdanning se kunstig lav ut. Her kan vi ha "mistet" f.eks. elever som har tatt et universitetsfag før de begynte på sykepleierskolen.

I steden må vi vurdere planene om høyere utdanning nokså grovt i forhold til *fordelingen av tilbudet av nye studieplasser* i henholdsvis universitets- og høyskolesektoren. Dette dreide seg rundt 1980 nokså grovt om omtrent like mange nye plasser (nokså usikre tall, men trolig rundt 10-11 000 på hver, se f.eks. Bakke 1983a). Våre elevers planer går imidlertid i retning av større preferanse for *høyskoleutdanninger* (60 prosent av de som ønsker seg en høyere utdanning). Dette finner vi igjen i særlig sterk grad for kvinner (70 prosent), mens fordelingen blant guttene er lik mellom høyskole- og universitetsutdanninger.

Dette betyr at våre 1980-elever og særlig *jentene*, i størst grad vil få *problemer med å få realisert sine planer om en høyskoleutdanning*. *Guttene* vil imidlertid ikke nødvendigvis møte større vansker med å kunne ta til med sin planlagte universitets- enn høyskoleutdanning. Dette avhenger imidlertid av hvilke enkeltutdanninger elevene søker. Deres konkurranseposisjon i forhold til andre søkere, som bl.a. er bestemt av opptakskravene, vil naturligvis også være med å avgjøre om de slipper inn. Hvilken kompetanse (reell og formell) de har bygd opp, blant annet linje og linjefag til allmennfag og karakterer kan ha stor betydning.

At presset er stort på *høgskoleutdanningene* bekreftes også av søkerstatistikken (Elvestad 1981). I 1980 var f.eks. avvisningen av søkere større ved høgskolene enn ved universitetene (et unntak er ingeniørhøgskolene). Særlig gjaldt dette skoler der kvinneandelen av søkerne var høyest (sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler). Det samme er tilfellet for sykepleierutdanning (som ikke var med i Elvestads undersøkelse fordi denne ble regnet som høgskole først fra 1981). Jentene i vårt utvalg satser nettopp på slike utdanninger der det er spesielt vanskelig å komme inn. Bl.a. møter de

her konkurranse med eldre kvinnelige søkere og søkere med annen utdanningsbakgrunn enn allmennfaglig studieretning. Dette var også et problem for unge jenter på midten av 1970-tallet (se f.eks. Baadshaug og Eeg-Henriksen 1977 og Brock-Utne og Haukaa 1980). Jenter velger altså fortsatt "blindgater" i større grad enn gutter.

I kapittel 5 vil vi forfølge dette ved å gå nærmere inn på i hvilken grad elevene *regner med* problemer med å komme rett inn på disse endelige utdanningene.

4 Motiver for utdanningsplaner

I dette kapitlet vil vi først belyse hvilke holdningsmessige faktorer som kan påvirke *beslutningen om å begynne på* ulike endelige utdanninger. Vi vil først og fremst (avsnitt 4.1) ta for oss hvilke av syv oppgitte motiver elevene har nevnt som viktige når de skal velge videre utdanning (spm. 3.7), og har begrenset oss til de 1 757 elevene som har oppgitt å ha planer om å begynne på en endelig utdanning (91 prosent av alle). Poenget er å få fram hvor mye f.eks. interesser og anlegg har å si i forhold til økonomiske faktorer. Vi var også interessert i betydningen av at utdanning ses mer på som en nødvendighet eller at den tas fordi en ikke har andre muligheter. Kan gode karakterer være en stimulans i seg selv? Vi vil her få fram mulig variasjon i motivasjon både etter type endelige utdanningsplaner

(avsnitt 4.2) og etter linje på allmennfag og foreldres høyeste utdanning (avsnitt 4.3).

Vi er også interessert i å se på hvorfor elevene eventuelt *ikke planlegger en utdanning* i det hele tatt (avsnitt 4.4). Her tar vi for oss de 129 elevene som ikke har oppgitt noen utdanningsplaner (6,7 prosent av alle), og ser på hvilke grunner de har nevnt for dette (spm. 3.2 og 3.3). Hvor mye betyr økonomiske faktorer i forhold til f.eks. at man rett og slett er lei skolegang eller at en ikke trenger mer utdanning for å realisere yrkesplaner? Betyr det noe at en har for liten tro på egne evner til å greie en høyere utdanning? Eller har det noe å si at en ikke regner med å komme inn på utdanningen eller at utdanningsstedet ligger langt borte?

Elevene ble forøvrig bedt om å vurdere både *viktigheten* av hver faktor etter en tredelt skala, og å plukke ut *viktigste* faktor. Vi har konsentrert oss mest om å analysere det første.

Tabell 4.1 Elevenes motiver ved valg av endelig utdanning etter kjønn. Prosentandel som har oppgitt de ulike motivene som viktige. (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning). Andel innen hver gruppe som har oppgitt motivene som viktigst. Av antall elever med planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år.

Motiver ved valg av utdanning	Andel oppgitt motivet som viktig			Andel oppgitt motivet som viktigst		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL MED ENDELIGE UTDANNINGSPLANER	1757	770	987	1757	770	987
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	82,1	76,9	86,2	44,8	39,1	49,2
Interesse og anlegg for faget	67,8	62,6	71,8	24,3	23,9	24,6
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb i dag	53,0	51,7	54,1	15,5	18,6	13,1
Ønske om kunnskap generelt	27,3	23,9	29,9	2,3	2,7	2,0
Muligheter for høy inntekt etter studiet	21,1	32,1	12,6	2,7	4,9	1,0
Er usikker på hva jeg vil bli, tar utdanning for å utsette valg av yrke	5,9	7,1	5,0	2,2	2,3	2,1
Regner med å få så bra karakterer at jeg bør bruke dem til videre studier	5,8	6,5	5,3	0,4	0,3	0,5
Vil ha en utdanning som er allment respektert	5,6	6,8	4,8	0,2	0,1	0,2
Vet ikke hva jeg ellers skulle gjøre	5,5	6,5	4,7	0,5	0,5	0,4
Annet	7,6	8,1	7,2	4,2	4,4	4,1
Uoppgitt	2,9	3,1	2,7	2,9	3,1	2,7

I tabellene har vi da bare tatt med hvor mange som har oppgitt hver av faktorene som viktige (dvs. "noen betydning", "ingen betydning" og ubesvart er utelatt). (Se ellers avsnitt 2.4.2 for en diskusjon av metodeproblemer ved undersøkelse av motiver ved hjelp av spørreskjema.)

4.1 Motiver for planer om endelig utdanning

Viktige motiver

Vi har her konsentrert oss mest om å analysere de fem motivene som er oppgitt som viktige av minst 20 prosent av elevene. Nesten 90 prosent av alle elevene har forøvrig satt opp ett av disse motivene som viktigste faktor.

To typer motiver skiller seg tydelig ut ved at svært mange elever betoner dem. Det gjelder de som har å gjøre med *interesser og anlegg* for fag eller yrke på den ene siden og med *nødvendigheten* av å skaffe seg en utdanning på den andre (se tabell 4.1). Flere jenter enn gutter legger vekt på det første. Dvs. 86 prosent av de kvinnelige mot 77 prosent av de mannlige elevene har oppgitt "interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for". 72 prosent av jentene og 63 prosent av guttene har krysset av "interesse og anlegg for faget". Både mannlige og kvinnelige elever oppgir altså i noe større grad at det er interessen for et yrke enn faglig interesse som har betydning. Forholdsvis mange synes også at en viktig faktor er "regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag", dvs. 54 prosent av jentene og 52 prosent av guttene. Interesser og anlegg for fag eller yrke nevnes også som viktig av relativt mange elever og studenter i andre undersøkelser av utdanningsmotivasjon. (Se f.eks. NAVF's utdanningsinstitutt 1982)

Langt færre, dvs. 27 prosent av elevene synes "ønske om kunnskap generelt" er en viktig bakgrunn for å velge endelig utdanning, mens 21 prosent legger vekt på "muligheter for høy inntekt etter studiet". Også for disse to motivene finner vi kjønnsforskjeller - jentene mener oftere enn guttene at kunnskap generelt er viktig, mens guttene på sin side langt

oftere legger vekt på muligheter for høy inntekt etter studiet (32 mot 13 prosent).

Jenter er altså i større grad enn gutter oppgitt av interesser, anlegg og ønske om kunnskap generelt. Gutter synes derimot oftere høy inntekt er viktig. Tilsvarende forskjeller mellom jenter og gutter finner vi i stor grad igjen i andre undersøkelser som tar for seg utdanningsmotivasjon. Disse ulikhetene virker umiddelbart ikke overraskende sett i lys av at mannlige og kvinnelige elever i stor utstrekning planlegger å ta ulike typer utdanning. Men nødvendigheten av mer utdanning for å få en brukbar jobb betones som nevnt i omtrent like stor utstrekning av jenter og gutter. De planlegger da også i like stor grad å utdanne seg etter eksamen (se kap. 3.) Verken for mannlige eller kvinnelige elever vurderes altså eksamen fra allmennfag i seg selv som noen særlig brukbar yrkesutdanning. Sammenhengen mellom motiver og typen utdanningsplan vil vi imidlertid se nærmere på i avsnitt 4.2.

De andre motivene er nevnt som viktige av mindre enn 10 prosent av elevene. Like mange nevnte også *andre motiver* enn vi hadde satt opp som kategorier på forhånd. Noen av dem gjaldt senere yrkesvalg, og ble i stor grad dekket i senere spørsmål om motiver for dette. Ellers gikk motivet om å ta utdanning for å få sikker jobb igjen for både jenter og gutter. En del jenter nevnte også betydningen av å ta mer utdanning for å kunne forsørge seg selv og være økonomisk uavhengig. Påtrykk fra familie ble også nevnt av noen. Men alt i alt var det liten konsentrasjon om andre kategorier enn dem vi hadde satt opp.

Viktigste motiver

Vi ser ellers at det er en sammenheng mellom hvor mange som har oppgitt de ulike motivene som *viktige* og som *viktigst*. Motivene som har å gjøre med *interesser og anlegg*, blir f.eks. nevnt som viktigst av til sammen nesten 70 prosent av elevene, dvs. interesse for yrke av 45 prosent og for *faget* av 24 prosent. 16 prosent vurderer *nødvendigheten av mer utdanning* høyest.

Både når vi ser på hvordan hvert enkelt motiv vurderes, og når motiv skal plukkes ut som viktigst blir altså interessen for et yrke snarere enn for *faget* vurdert høyest. Dette gjelder både for jenter og gutter.

4.2 Motiver i forhold til planer om endelig utdanning

Stort sett er det *forholdsvis små forskjeller* i utdanningsmotivasjon mellom elever med uli-

ke typer utdanningsplaner. Likhetene er i grunnen mer slående enn forskjellene. Visse forskjeller bør likevel framheves (se tab. 4.2).

Utdanningsnivå

Det varierer for det første noe hvor mange som mener at de ulike motivasjonsfaktorer er viktige innen hvert *nivå* av utdanningsplaner. Det er en liten tendens til at med økende utdanningsambisjoner, oppgir relativt flere at in-

Tabell 4.2 Elevenes motiver ved valg av utdanning etter plan om endelig utdanning (nivå og fagfelt) innen fem år.¹⁾ Andel innen hver utdanning som har oppgitt at faktoren er viktig.

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	Interesse og anlegg for faget	Ønske om kunnskap generelt	Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb	Muligheter for høy inntekt etter studiet
MENN OG KVINNER MED ENDELIGE UTDANNINGSPLANER I ALT					
VIDEREGÅENDE UTDANNING	81,6	63,1	27,7	48,6	18,8
2 Humaniora og estetikk	92,9	85,7	46,4	39,3	3,6
4 Administrasjon og økonomi	74,1	40,7	33,3	77,8	37,0
5 Industri, håndverk og teknikk	83,3	70,0	26,7	40,0	16,7
6 Samferdsel	70,0	51,7	16,7	43,3	33,3
7 Helsevern	88,6	72,7	31,8	54,5	9,1
8 Jord-, skogbruk, fiske	92,1	76,3	23,7	23,7	5,3
9 Tjenesteyting, forsvar	85,1	57,4	27,7	63,8	23,4
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	85,1	69,4	26,5	53,9	19,0
2 Humaniora og estetikk	89,1	83,6	36,4	36,4	10,9
3 Undervisning	89,1	68,3	20,4	50,4	7,4
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	79,1	65,1	32,1	60,5	29,3
5 Naturvitenskap og teknikk	79,9	66,7	20,8	58,3	27,1
6 Samferdsel	90,5	81,0	38,1	47,6	33,3
7 Helsevern	92,9	74,3	26,7	54,3	12,9
9 Tjenesteyting, forsvar	70,6	61,8	29,4	55,9	41,2
Uoppgitt fagfelt	75,0	60,0	35,0	50,0	25,0
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	89,4	75,1	33,9	48,6	29,4
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	92,7	78,0	36,6	63,4	34,1
5 Naturvitenskap og teknikk	83,2	77,6	30,8	51,4	36,4
7 Helsevern	96,3	69,1	35,8	37,0	21,0
UOPPGITT UTDANNINGS- NIVÅ OG FAGFELT	66,8	61,0	23,7	58,3	23,1

¹⁾ Bare utdanninger som er planlagt av minst 20 elever er tatt med, og bare motiver som er krysset av som viktige av minst 20 prosent av elevene. Tall for menn og kvinner separat er i tabell V4.1.

teresser og anlegg for fag eller yrke, ønske om kunnskap generelt og muligheten for høy inntekt er viktige.

Hvis vi ser på forskjeller mellom *mannlige* og *kvinnelige* elever i motivasjon for hvert utdanningsnivå, ser vi for det første at på alle trinn er gutter i større grad enn jenter opptatt av muligheten for å få høy inntekt (tab. V4.1).

For alle de fire andre faktorene vi spesielt har tatt for oss, dvs. interesser og anlegg for fag eller yrke, ønske om kunnskap generelt, nødvendig å ha mer utdanning, er det relativt vanligere blant jenter enn blant gutter med planer om en høyere grads universitetsutdanning å oppgi dem som viktige. Når kvinnelige elever tar sikte på en endelig utdanning på høgskolenivå, nevner de oftere enn mannlige at interesse for yrke, eller faglige interesser er viktig. Det er derimot liten forskjell mellom kjønnene for disse to faktorene når de planlegger en videregående utdanning. Her er det vanligere blant jenter enn blant gutter å legge vekt på ønske om kunnskap generelt og at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb.

Utdanningsnivå og fagfelt

Det er også visse, men ikke spesielt store forskjeller i motivasjon mellom elever som planlegger ulike *fagfelt* innen hvert nivå. Motivasjonen innen samme fagfelt er også til dels forskjellig for gutter og jenter på de seks feltene som er aktuelle å sammenligne. Det gjelder de som er valgt av fler enn 20 av både gutter og jenter, dvs. *samferdsel* på videregående skoles nivå, *undervisning*, *administrasjon*, *økonomi m.m.* og *naturvitenskap/teknikk* på høgskolenivå og en universitetsutdanning innen *helsevern*. Innen *samferdsel* gjelder planene stort sett flygerutdanning for gutter og post- og tele for jenter. Undervisning betyr oftest lærerutdanning for både gutter og jenter, og i en viss utstrekning førskolelærerutdanning bare for jenter. Innen administrasjon, økonomi, m.m. gjelder planene oftest sekretær- eller sosionomutdanning for jenter og Handelshøyskolen, BI og øk.adm. DH-utdanninger for gutter. Både jenter og gutter vil i størst grad bli leger når de skal ta helseutdanning på uni-

versitetet. Men flere jenter enn gutter har planer om å ta veterinær- eller tannlegeutdanning.

De som tar sikte på en videregående utdanning innen jordbruk m.m., humaniora og estetikk (stort sett estetiske fag) eller helsevern (stort sett hjelpe- eller barnepleiere) nevner noe oftere *yrkesinteresse* som viktig (rundt 90 prosent) enn de som oppgir andre fagfelt. Blant dem som sikter seg inn på en utdanning på høgskolenivå, skiller også de som vil inn på helsevernutdanning seg ut (stort sett sykepleiere) ved at 93 prosent synes interesse for yrket er viktig. Men også de som satser på samferdsel (stort sett reiselivsutdanning), humaniora og estetikk eller undervisning på dette nivået legger ofte vekt på dette (ca. 90 prosent). De som regner med å begynne på en helseutdanning på universitetet (oftest medisinutdanning) er også i stor grad yrkesorientert (96 prosent). At de som satser på en helsevernutdanning ofte er motivert av interesse for yrke finner vi også igjen i andre undersøkelser (se NAVF's utredningsinstitutt 1982). Dette er da også yrkesutdanninger i større grad enn mange av de andre utdanningene det her er snakk om.

Interessen for faget varierer også noe med fagfelt. Høyest andel som mener at dette er viktig (ca. 85 prosent) finner vi blant dem som vil ta en videregående utdanning eller en utdanning på cand.mag. nivå innen humaniora og estetikk. Dette er også utbredt blant elever som vil satse på en høyere universitetseksamen innen administrasjon, økonomi, m.m., eller naturvitenskap/teknikk samt samferdsel på høgskolenivå (rundt 80 prosent). Langt færre har nevnt faglig interesse blant dem som skal ta en videregående utdanning innen administrasjon/økonomi (41 prosent) og samferdsel eller tjenesteyting/forsvar, dvs. begge mellom 50 og 60 prosent.

Jenter som regner med å begynne på en høgskoleutdanning innen undervisning eller administrasjon, økonomi m.m. er i større utstrekning enn gutter opptatt av *interesse og anlegg* for yrke eller fag. Tilsvarende forhold mellom kjønnene finner vi igjen bare for fak-

toren interesse og anlegg for *faget* blant elever som satser på en teknisk/naturvitenskapelig utdanning på høgskoletrinnet.

På alle utdanningstrinn er ”regner med at en *må ha mer utdanning* for å få en brukbar jobb idag” nevnt som viktig blant relativt flest som tar sikte på en utdanning innen administrasjon, økonomi m.m. ca. 60 prosent for høyere utdanning, ca. 78 prosent for videregående). Blant dem som tar sikte på videregående utdanning innen jordbruk/skogbruk/fiske eller en humanistisk/estetisk utdanning (på videregående skoles eller på høgskolenivå) er det derimot færrest som nevner dette, dvs. hhv. 24 og ca. 35-40 prosent. Nødvendigheten av å ha mer utdanning nevnes oftere av kvinnelige enn av mannlige elever som vil begynne på en høgskoleutdanning innen undervisning, en videregående samferdselsutdanning eller en universitetsutdanning innen helsevern. Her betyr likevel samferdsel noe annet for jenter enn for gutter, dvs. post/tele i motsetning til flygerutdanning. Gutter betoner tilgjengelig i større utstrekning enn jenter at en *må ha mer utdanning* hvis de ønsker seg administrative/økonomiske utdanninger på høgskolenivå.

Andelen som nevner *ønske om kunnskap generelt* som viktig, er for videregående utdanning høyest blant elever som vil utdanne seg innen humaniora/estetikk (46 prosent). På høgskolenivå skiller også dette feltet seg ut, sammen med samferdsel (hhv. 36 og 38 prosent). *Ønske om kunnskap generelt* nevnes ellers oftere av jenter enn av gutter på hvert av feltene videregående utdanning innen samferdsel, høgskoleutdanning innen administrasjon/økonomi og teknikk/naturvitenskap samt universitetsutdanning innen helse.

Interessen for *høy inntekt* blant dem som tar sikte på utdanning på videregående skoles nivå er høyest innen administrasjon, økonomi eller samferdsel m.m. (Samferdsel dreier seg her i halvparten av tilfellene om flygerutdanning, rundt 35 prosent synes dette er viktig.) Andelen som synes dette er viktig er omtrent like stor blant dem som satser på en utdanning innen tjenesteyting/forsvar og samferdsel på

høgskolenivå og på en høyere utdanning innen administrasjon, økonomi m.m. og naturvitenskap og teknikk. Faktoren tillegges derimot viktighet av relativt få som vil ta en helsevern-utdanning, og dette gjelder sjeldnere jo lavere ambisjonsnivå elevene har. Ellers er den økonomiske motivasjonen mer utbredt blant mannlige enn kvinnelige elever på hvert av områdene videregående samferdselsutdanning, høgskoleutdanning innen administrasjon/økonomi, teknikk/naturvitenskap og undervisning. Den utbredte interessen for høy inntekt blant dem som satser på økonomiske fag finner vi også igjen blant nye studenter (NAVF's utredningsinstitutt 1982a).

Vi har altså sett at for nesten alle fagfeltene der vi har sammenlignet jenters og gutters vurdering, legger gutter i større grad vekt på betydningen av muligheter for å få *høy inntekt*. Unntatt for feltet undervisning på høgskolenivå, er kvinnelige oftere enn mannlige elever opptatt av betydningen av *kunnskap generelt*. For flere av fagfeltene synes jenter også i større grad at *interesse og anlegg for faget* og at *mer utdanning er nødvendig* for å få en brukbar jobb er viktig enn det gutter synes.

I den grad det er forskjeller mellom gutters og jenters motivasjon for å ta utdanning, kan dette dermed skyldes både at de velger ulike fagfelt i forskjellig grad, og at de har forskjellig motivasjon for å gå inn i samme fagfelt. At de også til dels satser på ulike enkeltutdanninger innen de fleste fagfeltene kan nok også bidra til å forklare det siste, men det har vi ikke sett nærmere på.

4.3 Motiver, linje og foreldres høyeste utdanning

Vi har ikke funnet særlig store variasjoner i motiver for valg av utdanning verken etter linje på allmennfag eller etter foreldres høyeste utdanning. Likevel er det visse trekk som bør framheves.

Motiver og linje

Vi fant de største forskjellene i vurderingen av *muligheter for høy inntekt* etter studiet og det-

te å regne med at en *må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb* (tab. V4.3).

På alle linjer var *gutter* mer enn jenter opp-tatt av å få høy inntekt etter studiet. Dessuten skilte både gutter og jenter på *økonomiske linjer* seg ut ved at flere på disse enn på de andre linjene var interessert i dette. 37 prosent av alle elever på disse linjene oppga at muligheter for de økonomiske avkastningene ved utdanningen var viktig, mens bare 16 prosent av elevene med språklig bakgrunn og rundt 20 prosent av elevene på de andre linjene oppga dette.

Flest elever på de økonomiske linjene la også vekt på nødvendigheten av å ha mer utdanning for å få brukbar jobb (62 prosent), mens færrest, dvs. 49 prosent av dem på naturfaglinjene nevnte dette. Det er bare for mannlige elever at økonomilinjene skiller seg ut på denne måten. Jentene er her mer jevne i vurderingene på tvers av linjevalg.

Motiver og foreldres høyeste utdanning

Vi finner visse små variasjoner i motivasjon etter foreldres høyeste utdanning (tabell V4.4). Men likhetene er mer iøynefallende enn forskjellene.

Yrkesinteresse som viktig motivasjon er mest utbredt på det laveste og de to høyeste nivåene av foreldreutdanning, men forskjellene er ikke store. For den *faglige interessen* skiller derimot elever fra universitetsmiljø seg ut ved at noen flere (76 prosent) her enn i noen andre miljøer (60-69 prosent) synes at dette forholdet er viktig. Dette finner vi igjen både for jenter og gutter. Særlig blant døtre av foreldre med universitetsutdanning observerer vi at mange synes interesse for faget er viktig ved valg av endelig utdanning (80 prosent).

Forøvrig viser faktoren "*ønske om kunnskap generelt*" seg å variere i betydning med foreldrenes utdanning. Også her markerer elever med universitetsbakgrunn seg ved at flest (34 prosent mot mellom 22 og 28 prosent i andre miljøer) legger stor vekt på dette. Igjen er det jentenes høye andel som gjør utslaget, idet 40 prosent fra universitetsmiljøer oppgir at denne faktoren er viktig.

Den høye interessen for både fag og kunnskap generelt blant barn av foreldre med universitetsutdanning stemmer også med andre undersøkelser av utdanningsmotivasjon. Også i andre slike analyser finner vi at jenter med slik bakgrunn skiller seg ut ved å legge vekt på slike faktorer.

Muligheter for høy inntekt viser seg også å bli tillagt noe ulik vekt i de forskjellige utdanningsmiljøene. Prosenten som synes dette er en viktig faktor er noe større når foreldrene har gymnasutdanning eller høyere enn når de har real- eller yrkesskoleutdanning. Høyest er andelen blant elever der foreldrene har gymnas- eller høgskoleutdanning. For guttene er det i størst grad sønner av gymnasutdannete som ønsker seg høy inntekt, mens for jentene gjelder det døtre av høgskoleutdannete foreldre.

4.4 Grunner for ikke å planlegge videre utdanning

Det viser seg vanskelig å si så mye om grunnene til at elevene *ikke* planlegger videre utdanning. Dette kommer av at så mange av dem uten utdanningsplaner (ca. 80 prosent) lot være å besvare spørsmålene om dette (se tabell 4.3). Vi vil likevel kort presentere hvor mange som har oppgitt de ulike faktorene som viktige. "*Er lei av skolen*" er nevnt som viktig av 12 prosent av disse elevene og av relativt flere gutter enn jenter. "*Vil begynne å tjene penger snarest mulig*" er oppgitt av 10 prosent av alle, mens 7 prosent mener at en viktig grunn er at *mer utdanning ikke er nødvendig* for yrket de har lyst på. Resten av faktorene er nevnt som viktige av færre enn 5 prosent av elevene.

Vi stilte i avsnitt 3.1 spørsmålet om noen elever *lot være å planlegge* mer utdanning fordi de antok at det ville være for *vanskelig å komme inn*. Det er ut fra dette materialet ikke grunnlag for å si at dette spiller noen særlig rolle for den lille andelen av elever som ikke tar sikte på mer utdanning. Bare 4 prosent har nevnt at dette er en viktig grunn, og 15 prosent at det er viktig eller har noen betydning. Ingen har nevnt det som viktigste grunn.

Tabell 4.3 Elevenes grunner for ikke å ta mer utdanning etter kjønn.¹⁾ Prosentandel som har oppgitt grunnene som viktige²⁾ (svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning) og viktigst.

Grunner for ikke å ta mer utdanning	Andel oppgitt grunnen som viktig (uoppgitt)			Andel oppgitt grunnen som viktigst		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL UTEN UTDANNINGSPLANER	129	64	65	129	64	65
SUM PROSENT	.	.	.	100,1	100,1	100,0
Vil begynne å tjene penger snarest mulig	10,2 (81,4)	10,9 (82,8)	9,2 (80,0)	5,4	3,1	7,7
Videre utdanning tar for lang tid/ blir for dyrt	4,7 (81,4)	6,3 (82,8)	3,1 (80,0)	0,8	1,6	—
Er lei av skolen	12,4 (80,6)	15,6 (81,3)	9,2 (80,0)	7,0	9,4	4,6
Er redd jeg ikke vil greie høyere utdanning	2,3 (81,4)	4,7 (82,8)	— (80,0)	0,8	1,6	—
Kommer ikke inn på utdanningen	3,9 (81,4)	3,1 (82,8)	4,6 (80,0)	—	—	—
Mer utdanning er ikke nødvendig for det yrket jeg har lyst på	7,0 (82,2)	4,7 (84,4)	9,2 (80,0)	3,1	1,6	4,6
Lang vei til aktuelt utdanningssted	0,8 (81,4)	— (82,8)	1,5 (80,0)	—	—	—
Andre grunner	1,6 (89,1)	3,1 (92,2)	— (86,2)	1,6	—	3,1
Uoppgitt	.	.	.	81,4	82,8	80,0

¹⁾ For dem som overhodet ikke har utdanningsplaner (6,7 prosent av alle, 7,6 prosent av mennene, 6,0 prosent av kvinnene).

²⁾ Uoppgitt i parentes.

5 Strategier for realisering av endelige utdanningsplaner

Vi så i kapittel 3 at svært mange av både mannlige og kvinnelige elever hadde planer om *mer utdanning overhodet* innen 5 år. Nesten like mange, dvs. ca. 90 prosent av elevene hadde planer om å begynne på en *endelig utdanning* i samme tidsrom. Ut fra en sammenligning med 1974-artianernes videreutdanningsmønster, og en grov vurdering av utdanningskapasiteten mente vi at det kunne bli vanskelig for en del av våre elever å få realisert sine planer om en endelig høyere utdanning, og da spesielt høgskoleutdanning. Særlig gjaldt dette jentene.

Uavhengig av hvilke *reelle* problemer elevene vil møte, kan de imidlertid selv ha ulike oppfatninger om i hvilken grad de kan *regne med å komme rett inn* på sin endelige utdanning. Det behøver ikke nødvendigvis være noen realistisk oppfatning av egne muligheter, men det vil kunne gi manglende samsvar mellom hva som planlegges av utdanning direkte og på lengre sikt. Som nevnt i kapittel 1 er det muligheter for å samle poeng, spesielt via utdanning eller arbeid. Å satse på dette kan dermed bidra til manglende samsvar mellom hva elevene regner med å gjøre rett etter eksamen fra allmennfag og hva de satser på innen fem år. Vi er her interessert i en nærmere kartlegging av hva slags *''krokveier''* elevene satser på som middel til å realisere sine mer langsiktige planer. Nærmere bestemt vil vi derfor nedenfor se på:

- Hvilke typer utdanning planlegger elevene å begynne på *innen ett år* (avsnitt 5.1)? Dette er kanskje planer som vil bli realisert med større sannsynlighet enn planene om endelig utdanning. Det kan omfatte alt fra starten på endelige utdanninger til *''vente''* - eller poengsamlingsutdanninger. Hensikten er å få fram hvor mange som overhodet regner med å begynne på en eller annen form for utdanning i løpet av kort tid etter eksamen. (Se også figur 2.1, variabel D.)

- En grov vurdering av *realismen* i disse planene er også foretatt i avsnitt 5.1, ved å sammenlikne med 1980-artianernes faktiske utdanningsatferd.
- Et *gap mellom de kortsiktige og de endelige utdanningsplanene* kan tyde på at elevene regner med problemer med å få realisert de langsiktige planene, eller i alle fall at veien fram kan være lang. Dette forholdet er vurdert i avsnitt 5.2.
- For dem som regner med problemer med å komme inn på sin endelige utdanning, vil vi derfor finne ut hva slags *alternative aktiviteter* de tenker seg innen ett år etter eksamen (avsnitt 5.3). Vil de holde på sitt utdanningsmål, men ta utdanning eller arbeid for å *''vente og se''*? Vil de ta utdanning, eller vil de arbeide for å samle poeng til den samme endelige utdanningen? Vil de skifte endelig utdanningsmål? (Se også figur 2.1, variabel C.)
- Hvilke typer midlertidige utdanninger er mest vanlige å satse på hvis elevene holder på sin endelige utdanningsplan (avsnitt 5.4)?
- Hvor mye varierer andelen som regner med problemer og hva slags alternativer disse planlegger med type endelig utdanning de ønsker seg (avsnitt 5.5)?
- Forventede vansker med å komme inn direkte i forhold til reelle opptaksmuligheter, og mulige individuelle og samfunnsmessige konsekvenser av poengsamling (avsnitt 5.6).

5.1 Utdanningsplaner innen ett år

Bare noen få flere gutter enn jenter tar sikte på å ta mer utdanning direkte (41 mot 38 prosent). Men langt flere kvinnelige enn mannlige elever regner med å begynne rett på annen videregående utdanning (23 mot 13 prosent). Dette er den vanligste direkte utdanningsplanen for jenter. Til gjengjeld vil guttene oftere enn jenter ta til med en utdanning på cand. mag.-nivå (22 mot 13 prosent). Også på høyeste nivå er det kjønnsforskjeller idet 4 prosent av guttene og 1 prosent av jentene vil begynne her. De mannlige elevene som har

Tabell 5.1 Elevenes planer om å begynne på utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter kjønn.¹⁾

Utdanningsplaner innen ett år Nivå og fagfelt	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1930	847	1083
SUM PROSENT	100,1	99,7	100,3
MED UTDANNINGSPLANER INNEN ETT ÅR I ALT	39,7	41,3	38,4
VIDEREGÅENDE UTDANNING	18,6	13,2	22,7
1 Allment	8,9	5,8	11,1
2 Humaniora og estetikk	1,9	0,7	2,8
4 Administrasjon og økonomi	1,3	0,7	1,8
5 Industri, håndverk og teknikk	1,7	2,0	1,5
6 Samferdsel	0,6	0,5	0,7
7 Helsevern	0,3	—	0,5
8 Jord-, skogbruk, fiske	1,2	2,1	0,5
9 Tjenesteyting, forsvar	2,4	1,2	3,4
Uoppgitt fagfelt	0,3	0,2	0,4
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	16,9	22,0	12,9
2 Humaniora og estetikk	3,4	2,0	4,7
3 Undervisning	0,9	0,6	1,2
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	3,9	4,8	3,2
5 Naturvitenskap og teknikk	4,3	7,9	1,5
6 Samferdsel	0,3	0,1	0,5
7 Helsevern	0,4	0,2	0,5
8 Jord-, skogbruk, fiske	0,1	0,1	—
9 Tjenesteyting, forsvar	2,2	4,8	0,1
Uoppgitt fagfelt	1,4	1,5	1,3
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	2,4	4,0	1,2
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	1,0	1,2	0,9
5 Naturvitenskap og teknikk	1,0	2,1	0,2
7 Helsevern	0,3	0,6	0,1
8 Jord-, skogbruk	0,1	0,1	0,1
Uoppgitt fagfelt	—	—	—
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	1,9	2,1	1,8
IKKE UTDANNINGSPLANER INNEN ETT ÅR	60,3	58,4	61,8

¹⁾ Se tabell V1.2 for eksempler på hyppigst valgte enkeltutdanninger innen hvert nivå og fagfelt.

planer om direkte utdanning har altså høyere direkte utdanningsambisjoner enn de kvinnelige (se tabell 5.1).

Blant dem som tar sikte på å ta mer *videregående opplæring*, er det for både gutter og jenter mest vanlig å fortsette med allment fagfelt. Dette dreier seg i størst grad om folkehøgskoleutdanning (ca. 75 prosent), mens noen (11 prosent) tar sikte på deksamener til allmennfaglig studieretning. Nest største gruppe her er tjenesteyting eller forsvar, dvs. i størst grad husmorskole (76 prosent), men også polititidning (9 prosent). (Se tabell V1.2 for eksempler på enkeltutdanninger innen hvert nivå og fagfelt).

Hvis vi ser på planene om en utdanning på *høgskolenivå*, finner vi at en utdanning innen naturvitenskap og teknikk er hyppigst planlagt blant mannlige elever. De fleste av disse igjen vil ta fatt på en ingeniørhøgskoleutdanning, men også realfag. Ønsket om å gå inn i administrasjon, økonomi m.m. er også utbredt både for gutter og jenter på dette utdanningstrinnet. Studentfagkurs (særlig for gutter) er her mest populært (30 prosent av alle på adm./øk. m.m.), mens sekretærlinje oppgis av 11 prosent av disse (bare jenter), og like mange vil på Handelshøyskolen eller på økonomisk/administrative studier på DH-skolene. Planene konsentrerer seg også, men særlig for jenter, i stor grad om humaniora og estetikk på dette nivået, dvs. i størst grad examen philosophicum.

På *høyeste utdanningstrinn* regner både mannlige og kvinnelige elever i stor grad med å begynne på administrasjon, økonomi m.m. 90 prosent av disse har tenkt å ta fatt på jus. Dette er da også et av de få studiene på universitetene der det var mulig å slippe inn rett etter eksamen uavhengig av linje og karakter. Naturvitenskap og teknikk (herav 76 prosent på NTH), er klart oftest planlagt av guttene.

Sammenligning med 1980-artianernes utdanning pr. 1. oktober 1980

En meget grov vurdering av realismen i våre elevers utdanningsplaner for det nærmeste året etter eksamen kan foretas ved å sammenligne

med 1980-artianernes utdanning pr. 1. oktober 1980. Her må vi imidlertid huske at:

- I våre elevers planer har vi også fått med planene *gutter* som skal avtjene verneplikten rett etter eksamen har om utdanning *neste høst*. Våre mannlige elevers utdanningsplaner rett etter eksamen kan derfor ikke direkte sammenholdes med de mannlige artianernes atferd samme høst.
- Vårt utvalg var av ca. 23 000 elever, og en del av disse vil ikke fullføre eksamen. Til gjengjeld får vi en del som går opp som privatister, slik at det til sammen fremdeles ble ca. 23 000 personer som fullførte eksamen våren 1980 (dvs. 23 061, se tabell 5.2). Dette er en noe annerledes sammensatt populasjon enn den fra 1. oktober året før. Vi vil gjette på at ambisjoner om mer utdanning er lavere blant elever som ikke fullfører eksamen enn blant dem som gjør det. Dermed skulle vi forvente at disse artianerne (inkl. privatister) ville planlegge og ta ytterligere utdanning i noe høyere grad enn elevpopulasjonen fra tiden før eksamen.

Disse to momentene trekker altså i forskjellig retning og kan i noen grad oppveie hverandre: At vi har med utdanningsplaner også *neste høst* for *gutter* gjør at planene er "overvurdert" i forhold til atferd samme høst, mens det at vi har med *elever før eksamen* gjør at de trolig er "undervurdert" i forhold til artianernes atferd.

Dessuten må vi merke oss at artianernes utdanning for de fleste av universitetsutdanningene gjelder oppgitt *studiemål innen institusjonen* de blir registrert ved. Elevenes planer dreier seg om hva de *faktisk* vil begynne å studere. For helhetlige studier (f.eks. de vitenskapelige høgskolene, og medisin, odontologi, farmasi) vil det være sammenfall her. For de mer *åpent strukturerte* studiene (filologi, samfunnsfag, realfag), vil imidlertid starten på studiet være på lavere grad, mens studiemålet kan være på lavere eller høyere grad, alt etter elevenes ambisjonsnivå. Dessuten må en avlegge *forberedende prøver i filosofi* før en

får godkjent eksamen ved mange universitetsstudier. Dette betyr:

- I forhold til om de ble målt ved oppgitt studiemål, vil trolig elevenes universitetsplaner være noe forskjøvet i retning av *lavere grads* studier innen høyere utdanning (cand.mag. nivå).
- Innen cand.mag. nivå vil trolig elevenes universitetsplaner omfatte flere med *examen philosophicum* enn om de ble målt ved oppgitt studiemål.

Vi må derfor ikke legge så stor vekt på mulige forskyvninger fra planer til atferd i retning av relativt flere som vil begynne på høyere grads studier. At det eventuelt ville bli færre som faktisk begynte på *examen philosophicum*, skulle heller ikke bety noen reell endring.

Vi ser ved å sammenligne tall fra tabell 5.1 og 5.2 at andelen elever som hadde planer om mer utdanning innen ett år og andelen artianere som faktisk fortsatte samme høst var helt likt, dvs. ca. 40 prosent. Men bak dette ligger forskjeller mellom kjønnene. Planene var høyere enn senere atferd for *gutter* (41 mot 34 prosent), mens det var omvendt for *jenter* (38 mot 45 prosent). Planene for gutter omfatter som nevnt også planer for dem som begynner etter ett år pga. verneplikt. Vi vet ikke hvor mange dette dreier seg om, men i alle fall kan dette bety at ambisjonsnivået målt ved oppgitte planer for begge kjønn sett samlet likevel er noe lavere enn utdanningsnivået ved senere atferd. Dette ser ut til å gjelde jentene i størst grad, mens det er mer usikkert i hvilken grad det gjelder for gutter. Trolig er samsvaret for dem større. Noe av dette manglende samsvaret kan trolig forklares ved at det er snakk om noe ulike populasjoner (artianere og elever). Men dette betyr trolig forholdsvis lite, og kan neppe rokke ved vår antakelse om at *relativt noen færre planlegger utdanning innen ett år enn de som faktisk tar videre utdanning*. Avviket er likevel så lite at det heller er *samsvaret mellom planer og senere atferd* som er mest slående.

Forøvrig er fordelingen av planer på *utdanningsnivå* (videregående i forhold til høyere utdanning) i hovedsak også nokså likt med atferden. Men bak dette ligger kjønnsforskjeller som går i motsatt retning. For *jentene* var det en viss økning i prosenten fra planlagt til påbegynt høyere utdanning. 37 prosent av dem med utdanningsplaner innen ett år tok sikte på dette (14 prosent av alle kvinnelige elever) mens 42 prosent tok til med slik utdanning (19 prosent av de kvinnelige artianerne).

For mannlige elever, derimot, er det omvendt. *Gutter* med utdanningsplaner planlegger oftere enn jenter en høyere utdanning, dvs. 63 prosent (eller 26 prosent av alle de mannlige elevene). Relativt færre, dvs. ca. 55 prosent av dem som begynte på utdanning, begynte imidlertid på dette (19 prosent av alle de mannlige artianerne). I stedet tok de i større grad til med utdanning på videregående skoles nivå.

Jenters endrete atferd i forhold til planer blant dem som planlegger/tar mer utdanning, ser altså ut til å ha slått ut i at de tar høyere utdanning enn ambisjonene skulle tilsi. Det er omvendt for gutter, som i større grad begynner på en videregående utdanning.

Både med hensyn til å planlegge utdanning direkte *i det hele tatt*, og med hensyn til *nivå*, ser det altså ut til at jenter oppgir å ha lavere ambisjoner enn senere atferd skulle tilsi, mens for gutter er det omvendt.

Ellers kan vi peke på en viss forskyvning mellom planer og atferd når vi ser på *fagfelt*. For det første må langt flere ha begynt på *examen philosophicum* med dette som studiemål enn som hadde planer om dette (90 prosent av elevene i kategori 0, høyere utdanning lavere grad i tab. 5.2 mot trolig færre enn ca. 60 prosent som hadde oppgitt *examen philosophicum* i kategori 2, høyere utdanning lavere grad i tab. 5.1). Dette gjelder både mannlige og kvinnelige elever. *Gutter* begynte imidlertid i langt mindre utstrekning enn planlagt på en militær utdanning (høyere utdanning, kategori 9). Dette kan trolig ha å gjøre med at disse planene gjaldt neste høsts aktivitet. Ellers var det bare mindre forskyvninger, f.eks. ved

Tabell 5.2 Artianerne 1980 i utdanning¹⁾ pr. 1. oktober 1980 (nivå og fagfelt) etter kjønn. Prosentfordelt.

Utdanning pr. 1. oktober Nivå og fagfelt	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL	23 061	10 622	12 439
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0
I UTDANNING I ALT	40,0	34,1	45,0
VIDEREGÅENDE UTDANNING	19,9	15,4	23,8
1 Allment	7,3	4,5	9,7
2 Humaniora og estetikk	1,7	0,4	2,8
4 Administrasjon og økonomi	2,1	1,0	3,0
5 Industri, håndverk og teknikk	2,0	2,0	2,1
6 Samferdsel	1,1	0,6	1,5
7 Helsevern	0,1	0,0	0,2
8 Jord-, skogbruk, fiske	1,1	1,4	0,8
9 Tjenesteyting, forsvar	4,5	5,5	3,6
HØYERE UTDANNING, LÅVERE GRAD¹⁾	15,9	13,7	17,9
0 Forb., enkeltfag, cand.mag, generelt	5,7	3,8	7,3
2 Humaniora og estetikk	1,1	0,8	1,7
3 Undervisning	1,1	0,5	1,7
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	4,3	3,4	5,1
5 Naturvitenskap og teknikk	3,2	4,9	1,8
6 Samferdsel	0,0	0,1	0,0
7 Helsevern	0,2	0,0	0,3
8 Jord-, skogbruk, fiske	0,0	0,0	—
9 Tjenesteyting, forsvar	0,1	0,3	0,0
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD¹⁾	4,1	5,0	3,3
0 Mag.art. utdanning	0,0	0,0	—
2 Humaniora og estetikk	0,3	0,3	0,3
3 Undervisning	0,0	—	0,0
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	0,9	0,9	0,9
5 Naturvitenskap og teknikk	2,0	2,8	1,3
7 Helsevern	0,8	0,9	0,6
8 Jord-, skogbruk	0,1	0,1	0,1
IKKE I UTDANNING	60,0	65,8	55,0

¹⁾ De fleste universitetsutdanningene er kodet etter oppgitt studiemål innen institusjonen studentene er registrert ved. Dette har bare betydning for registreringen på nivå for åpent strukturerte studier og for registreringen av antall studenter på examen philosophicum (se ellers drøfting av betydningen av dette i kapittel 5).

Kilde: Upublisert materiale, Statistisk Sentralbyrå.

at relativt noen flere kvinner tok til med en teknisk/naturvitenskapelig eller økonomisk/administrativ høyere utdanning enn som hadde planlagt det.

Direkte utdanning og linje

Vi finner også forskjeller i planer om å begynne på utdanning innen ett år etter linje på allmennfag. Både gutter og jenter ved *natur-*

Tabell 5.3 Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter linje. Prosentfordelt.¹⁾

Planer om utdanning innen ett år	Linje			
	Naturfaglig	Språklig	Samfunnsfaglig	Økonomisk
ANTALL MENN OG KVINNER	838	509	418	145
SUM PROSENT	99,8	100,3	99,9	100,1
UTDANNING INNEN ETT ÅR	44,7	37,0	34,8	35,3
VIDEREGÅENDE UTDANNING	17,5	20,8	19,1	13,8
1 Allment	9,4	9,2	8,4	5,5
2 Humaniora og estetikk	1,3	2,8	1,9	1,4
4 Administrasjon og økonomi	1,0	2,4	1,0	0,7
5 Industri, håndverk og teknikk	2,1	1,2	1,9	0,7
6 Samferdsel	0,2	1,6	0,2	0,7
7 Helsevern	0,4	0,4	—	—
8 Jord-, skogbruk, fiske	2,1	0,2	1,0	—
9 Tjenesteyting, forsvar	0,8	2,4	4,5	4,8
Uoppgitt fagfelt	0,2	0,6	0,2	6,3
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	20,9	14,2	11,4	20,1
2 Humaniora og estetikk	2,9	5,9	1,9	2,8
3 Undervisning	0,7	1,8	0,7	—
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	3,1	2,9	4,8	9,7
5 Naturvitenskap og teknikk	9,1	0,6	0,2	2,1
6 Samferdsel	0,1	1,0	—	—
7 Helsevern	0,6	—	0,5	—
8 Jord-, skogbruk, fiske	0,1	—	—	—
9 Tjenesteyting, forsvar	2,7	0,8	1,9	4,1
Uoppgitt fagfelt	1,6	1,2	1,4	1,4
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	4,2	0,6	2,1	—
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	1,0	0,6	1,9	—
5 Naturvitenskap og teknikk	2,4	—	—	—
7 Helsevern	0,6	—	0,2	—
8 Jord-, skogbruk	0,2	—	—	—
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	2,1	1,4	2,2	1,4
IKKE I UTDANNING INNEN ETT ÅR	55,1	63,3	65,1	64,8

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt. Tall for hvert kjønn separat finnes i tabell V5.1.

faglige linjer planlegger oftere enn andre å fortsette i utdanning det nærmeste året. Ca. 45 prosent av begge kjønn har tenkt seg dette, mot rundt 35 prosent både på språklige og samfunnsfaglige linjer. Andelen samlet er ca.

35 også på økonomiske linjer, men her er det langt vanligere for mannlige enn kvinnelige elever å ville utdanne seg direkte etter eksamen. (Se tabell 5.3 for totale tall, tabell V5.1 for gutter og jenter).

På alle linjer, unntatt de økonomiske, er det altså like mange jenter og gutter som har planer om direkte utdanning. Likevel har mannlige elever *høyere ambisjoner* enn kvinnelige innen hver eneste linje. Jenter planlegger oftere enn gutter å ta videregående utdanning, mens guttene oftere tar sikte på en utdanning på *cand.mag.-nivå*. Vi vil nå se nærmere på hvilke *fagfelt* de to kjønn tar sikte på innen de ulike utdanningstrinnene.

Halvparten av guttene på *naturfaglinjene* som tar sikte på en utdanning på høgskolenivå vil begynne innen naturvitenskap og teknikk. På høyeste universitetsnivå dreier dette seg om ca. to tredjedeler av guttene (3,6 prosent av alle). For jentene derimot er det hyppigste planlagte området innen dette trinnet humaniora og estetikk (dvs. stort sett examen philosophicum), mens under 1/4 (0,6 prosent av alle) vil ta en teknisk-naturvitenskapelig utdanning. Jentenes ønsker er mer jevnt fordelt på fagfelt enn guttenes innen høyere grads universitetsutdanning.

På *språklinjene* har både jenter og gutter som vil ta til med en utdanning på høgskolenivå, oftest planer om humaniora og estetikk. Ca. 40 prosent (men i alt 7,8 prosent av guttene og 5,5 prosent av jentene) tar sikte på dette. Dermed følger administrasjon, økonomi m.m., som 27 prosent av de mannlige og 19 prosent av de kvinnelige elevene som tar sikte på utdanning på dette trinnet ønsker seg (henholdsvis 5,6 og 2,4 prosent av alle).

Jentene både på de *samfunnsfaglige* og de *økonomiske* linjene som vil ta fatt på en utdanning på høgskoletrinnet, konsentrerer seg i større grad enn guttene om administrasjon, økonomi m.m. For begge kjønn er dette det mest vanlige fagfeltet å velge på disse linjene.

Hvis vi ser på elever fra *samfunnsfaglige linjer* som velger en videregående utdanning, er jentene oftere enn guttene tilbøyelige til å ville begynne på allment fagfelt (stort sett folkehøgskoler).

Direkte utdanning og foreldres høyeste utdanning

Det er også en sammenheng mellom foreldres

høyeste utdanning og elevenes planer om direkte utdanning. Vi ser først at høyere utdanningsnivå hos foreldrene gir større sannsynlighet for at barna tar sikte på mer utdanning direkte etter eksamen. Prosentandelen med slike planer øker fra 33 hos barn av foreldre med realskole til 46 hos dem med universitetsbakgrunn. Andelen var forøvrig noe høyere når foreldrene har gymnas - enn høgskoleutdanning (tab. 5.4). Det er imidlertid større forskjeller mellom mannlige enn mellom kvinnelige elever i tendensen til å ville utdanne seg rett etter eksamen når vi ser på foreldrenes høyeste utdanning (tab. V5.2). For døtre av foreldre med utdanning utover realskolenivå er andelen på hvert trinn ca. 41 prosent. Prosenten er derimot lavere, 29 prosent, for dem med foreldre som bare har realskolebakgrunn. For sønnene derimot er det noe større variasjoner - med lavest ambisjoner innen både real- og yrkesskolemiljøer (ca. 40 prosent) og høyest i universitets- og gymnasmiljøer (rundt 50 prosent).

Barnas valg av utdanningsnivå har også sammenheng med foreldres høyeste utdanning, men også på noe ulik måte for mannlige og kvinnelige elever.

Samlet er det flest elever som vil begynne rett på en *universitetsutdanning* som fører fram til høyere grads eksamen når foreldrene har universitetsutdanning (6,7 prosent) og færrest når de har real- eller yrkesskolebakgrunn (0,9 prosent). Tilsvarende forskjeller finnes for både jenter og gutter, men andelen som vil ta til med slik utdanning er også forholdsvis høy for sønner av foreldre med gymnas- eller høgskolebakgrunn. Her skiller altså jenter med universitetsbakgrunn seg klarere ut fra andre jenter enn tilfellet er for guttene.

Andelen gutter som tar sikte på en *utdanning på cand.mag.-nivå* er riktignok av noenlunde samme størrelsesorden uansett hvilket nivå foreldrenes utdanning er på (ca. 20 prosent). Et unntak er sønner av foreldre med universitetsutdanning med ca. 30 prosent. For døtrene er andelen lavest - ca. 10 prosent når foreldrene har realskole- eller yrkesskolebakgrunn, høyest når de har gymnaset som

Tabell 5.4 Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter foreldrenes høyeste utdanning. Prosentfordelt.¹⁾

Planer om utdanning innen ett år Nivå og fagfelt	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke-, framh.-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høgskole	Univer-sitet
ANTALL MENN OG KVINNER	346	636	105	509	312
SUM PROSENT	99,9	100,2	100,5	100,2	99,8
UTDANNING INNEN ETT ÅR	32,6	39,8	44,3	40,7	46,0
VIDEREGÅENDE UTDANNING	15,9	23,0	14,3	18,5	14,1
1 Allment	7,8	9,5	7,6	9,8	8,0
2 Humoniora og estetikk	0,9	2,2	1,9	2,2	1,9
4 Administrasjon og økonomi	0,6	1,9	1,0	1,4	1,0
5 Industri, håndverk og teknikk	2,0	2,4	—	1,6	0,6
6 Samferdsel	0,6	0,6	1,0	1,0	—
7 Helsevern	—	0,5	—	0,2	0,3
8 Jord-, skogbruk, fiske	1,7	2,0	1,0	0,2	0,6
9 Tjenesteyting, forsvar	2,0	3,5	1,9	1,8	1,6
Uoppgitt fagfelt	0,3	0,5	—	0,4	—
HØYERE UTDANNING, LAVERE					
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	13,9	14,0	22,9	17,9	22,8
2 Humoniora og estetikk	2,6	1,4	6,7	4,1	6,4
3 Undervisning	0,9	0,6	—	1,2	1,6
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	1,4	4,1	4,8	3,9	6,4
5 Naturvitenskap og teknikk	4,3	3,6	4,8	3,9	6,1
6 Samferdsel	0,3	0,3	1,0	0,4	—
7 Helsevern	0,3	0,6	1,0	0,2	—
8 Jord-, skogbruk, fiske	—	—	—	0,2	—
9 Tjenesteyting, forsvar	2,0	2,2	1,9	2,6	1,3
Uoppgitt fagfelt	2,0	1,1	2,9	1,4	1,0
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	0,9	0,9	3,8	2,6	6,7
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	0,3	0,5	1,9	0,4	3,5
5 Naturvitenskap og teknikk	0,6	0,2	1,0	1,8	2,2
7 Helsevern	—	0,2	1,0	0,4	0,6
8 Jord-, skogbruk	—	0,2	—	—	0,3
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	2,0	1,7	2,9	1,6	2,6
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	67,3	60,4	56,2	59,5	53,8

¹⁾ 22 elever med foreldres høyeste utdanning uoppgitt er utelatt. Tall for hvert kjønn separat finnes i tabell V5.2. Tilsvarende fordeling etter foreldres yrke (Vangsnes) finnes i tabell V5.3.

høyeste utdanning (22 prosent) og 16 prosent hvis de har de to høyeste utdanningene. Gutter fra universitetsmiljøer skiller seg altså ut ved oftest å ha ønske om utdanning på cand.mag.-

nivå mens jenter fra real- og yrkesskolemiljø skiller seg noe ut ved sjeldnest å ha planer om dette.

Det er særlig blant døtre av foreldre med

yrkesskole- eller høgskolebakgrunn at planer om å ta *annen utdanning på videregående skoles nivå* er utbredt (ca. 25 prosent). Dette er mindre, men omtrent like utbredt i hver av de andre gruppene av foreldreutdanning (i underkant av 20 prosent). For sønnene er det derimot færrest fra universitetsmiljøer som tar sikte på slik utdanning (8 prosent). Flest finner vi også her i yrkesskolemiljøer (17 prosent), men ikke så mange færre (12-14 prosent) i de andre miljøene. Igjen er det gutter med universitetsbakgrunn som skiller seg ut.

Samlet kan vi altså si at *jenter fra universitetsmiljøer* skiller seg klarest ut fra andre jenter ved oftere å satse på en høyere universitetsseksamen. *Gutter* fra slike miljøer skiller seg klarest ut fra andre gutter ved oftere å ta sikte på en høgskoleutdanning og sjeldnere å ville begynne på annen videregående opplæring.

Direkte utdanning, linje og foreldres høyeste utdanning

Vi har altså funnet at det er en sammenheng mellom *linje* og planer om direkte utdanning på den ene siden, og mellom *foreldrenes høyeste utdanning* og slike planer på den andre siden. I tabell V5.4 har vi derfor sett på forholdet mellom planer om utdanning innen ett år og foreldrenes høyeste utdanning *for hver linje*. Vi har begrenset oss til å stille opp andelen som tar sikte på høyere utdanning (begge nivåer under ett).

Det viser seg at det også for de ulike linjene er forskjeller mellom elever fra ulike utdanningsmiljøer i tendensene til å planlegge direkte utdanning. På naturfaglige linjer tar noen flere sikte på høyere utdanning stort sett dess høyere utdanning foreldrene har økende fra rundt 20 prosent på laveste til 31 på høyeste trinn. (Gymnasbakgrunn er et unntak med 39 prosent, men her dreier det seg om små tall). På samfunnsfaglige linjer er det klart flere som vil begynne på en høyere utdanning når foreldrene har universitetsutdanning (36 prosent) og gymnasutdanning (26 prosent, men også her er det snakk om forholdsvis små tall). Prosentandelen i de andre grup-

pene ligger rundt 8-12 prosent. På språklinjene øker også andelen som vil satse på høyere utdanning direkte noe jo mer utdanning foreldrene har, mens tallene på økonomiske linjer er noe mer usikre.

Det er altså ikke bare en sammenheng mellom linje og foreldres utdanning hver for seg. Særlig på samfunns- og naturfaglinjene vil stort sett høyere utdanning hos foreldrene si større sannsynlighet for at barna planlegger en høyere utdanning rett etter avgangseksamen.

5.2 Planer om endelig utdanning i forhold til direkte utdanning

Vårt materiale viser at det er et stort *gap* mellom hvor mange som planlegger å ta til med sin endelige utdanning innen fem år og hvor mange som tar sikte på en utdanning direkte etter eksamen. Totalt var det f.eks. ca. 90 prosent som ønsket seg en endelig utdanning (avsnitt 3.2), mens bare 40 prosent regnet med å begynne på en eller annen utdanning innen ett år (avsnitt 5.1). Tilsvarende misforhold finner vi igjen for jenter og gutter totalt, for hver linje og for hver gruppe av foreldres høyeste utdanning (se tab. V5.5).

Dette kan ha å gjøre med at mange av elevene *ønsker* seg et opphold i skolegangen etter allmennfag hvor de jobber eller gjør andre ting. Men det kan også være en *''påtvetnet''* planlegging fordi det oppfattes som og/eller er *vanskelig å komme inn* på utdanning der det er adgangsbegrensning. Dette gjelder de fleste skoleslag.

Uansett hvor realistiske elevenes forestillinger er om muligheten for å bli tatt opp ved de utdanningene de ønsker seg, synes vi det er av interesse å se på hvor utbredt det er å *ikke regne med* eller *ikke vite* om en kommer inn. Dette vil vi se på nedenfor. Dessuten tar vi for oss hvilke *strategier* disse elevene legger opp til for å nå sitt utdanningsmål. Det er lagt vekt på å få fram hvor mange som skal samle poeng, hvor mange som skal *''vente og se''*, om dette skal være ved utdanning eller arbeid, og hvor mange som vil skifte plan om endelig utdanning.

5.3 Alternative planer hvis problemer med å komme inn på endelig utdanning

Selv om 91 prosent av alle (1 757 elever) har planlagt å begynne på en endelig utdanning innen fem år, er det altså svært få, *bare 11 prosent av disse som regner med å komme inn på utdanningen direkte* etter å ha fullført allmenn studieretning (tab. 5.5). De resterende 89 prosent holder på sin plan om endelig utdanning, men har ulike typer *alternative strategier for å nå sitt mål*: 40 prosent av alle regner med å samle poeng, enten via utdanning eller arbeid. Skillet mellom poengsamling og "vente og

se" er imidlertid kanskje noe flytende. Tar vi derfor med "venterne" er det i alt 70 prosent som vil gjøre en av delene. Arbeid er mest utbredt som alternativ plan, 43 prosent tar sikte på dette. Av poengsamlerne, i alt 40 prosent, vil også flest arbeide. 27 prosent har tenkt å ta en annen utdanning for å vente eller samle poeng. 4 prosent vil forsøke å skaffe seg annen endelig utdanning.

Vi finner også en del kjønnsforskjeller. Langt flere *gutter* enn jenter regner med å *komme rett inn* på sin endelige utdanning - 16 mot 7 prosent.

Tabell 5.5 Elevenes planer om alternativ aktivitet hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning. For dem med endelige utdanningsplaner og etter kjønn. Prosentfordelt.¹⁾

Om problemer og planer om type alternativ aktivitet	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL MED ENDELIGE UTDANNINGSPLANER	1757	770	987
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0
REGNER IKKE MED PROBLEMER	10,8	16,1	6,6
REGNER MED/VET IKKE OM PROBLEMER	89,3	83,9	93,4
Regner med problemer	45,3	51,4	37,5
Vet ikke om problemer	43,9	42,0	46,4
REGNER MED/VET IKKE OM PROBLEMER	89,3	83,9	93,4
<i>Arbeide midlertidig</i>	43,1	36,1	48,5
Vente og se	18,5	19,9	17,4
Samle poeng	24,6	16,2	31,1
<i>Utdanning midlertidig</i>	26,7	22,3	30,3
Vente og se	11,4	8,3	13,8
Samle poeng	14,2	13,2	15,0
Hensikt ikke oppgitt	1,1	0,8	1,5
<i>Utdanning og arbeid (poengsamling) midlertidig</i>	0,7	0,6	0,8
<i>Skifte utdanning</i>	4,0	5,7	2,6
<i>Annet, vet ikke</i>	14,7	19,1	11,2
<i>Poengsamling eller venting i alt</i>	69,9	58,2	78,1
<i>Poengsamling i alt</i>	39,5	30,0	46,9
<i>Midlertidig utdanning i alt²⁾</i>	27,6	23,0	31,0
Videregående	14,5	7,8	19,7
Høyere	11,5	13,5	9,8
Uoppgitt	1,6	1,7	1,5

¹⁾ For prosentuering med basis i dem som regner med/ikke vet om problemer, se tabell V5.6.

²⁾ Omfatter «utdanning midlertidig» og «utdanning og arbeid (poengsamling) midlertidig» ovenfor.

De *kvinnelige* elevene har i større grad enn de mannlige mer eller mindre konkrete planer om hvilke *strategier* de skal legge opp for å komme inn. Tabell V5.6 viser fordelinger av elevene etter alternative planer som andel av dem som regner med/ikke vet om problemer. Vi vil i det følgende diskutere forskjeller mellom jenters og gutters alternative planer ut fra dette. For det første sier 50 prosent av kvinnelige elever med antatte problemer at de skal *samle poeng* mot 36 prosent av de mannlige. 84 prosent av jentene mot 69 prosent av guttene oppgir dessuten at de skal *samle poeng eller "vente og se"*.

De kvinnelige elevene ønsker også i større grad enn de mannlige (52 mot 43 prosent) å ta *arbeide* som en midlertidig aktivitet. De har i større grad (33 mot 19 prosent) enn guttene oppgitt at de skal bruke dette til poengsamlings. Dette kan ha å gjøre med at det gir størst uttelling med yrkespraksis til de utdanningene jentene oftest søker seg til. I tillegg er det relativt noen flere jenter enn gutter som tar sikte på en *midlertidig utdanning*, 33 mot 27 prosent. Blant disse er derimot guttene i større grad enn jentene målrettet i den forstand at de sier de skal samle poeng og ikke bare "vente og se".

Til slutt tar relativt flere av guttene enn jentene sikte på å *skifte utdanning* hvis ikke de oppnår det de hadde tenkt (6,8 mot 2,8 prosent).

Samlet kan vi altså si at de *kvinnelige* elevene som ikke er sikre på å komme rett inn på sin endelige utdanning i større grad enn de mannlige, har strategier klare for hvordan de likevel skal komme inn på denne endelige utdanningen. De legger oftere enn de mannlige opp til poengsamlings eller venting, til poengsamlings alene, til poengsamlings via arbeid eller til en eller annen midlertidig utdanning. *Guttene* er mer i villrede om hva de skal gjøre og vil noe oftere skifte utdanningsmål.

5.4 Hva slags venteutdanninger

Nedenfor ser vi nærmere på hvilke typer utdanning som i størst grad blir brukt som midlertidig utdanning. Vi har da skilt mellom

poengsamlings- og venteutdanning (de få som ikke har oppgitt hensikt er ikke med).

Først finner vi at det *videregående* brukes midlertidig i større grad enn det høyere utdanningssystemet (tabell 5.6). Dette holder imidlertid bare for jenter (64 mot 31 prosent), mens guttene tvertimot langt oftere vil bruke *høyere* enn videregående utdanning midlertidig (59 mot 34 prosent). Denne forskjellen mellom kjønnene finner vi igjen både blant dem som vil samle poeng og blant dem som vil "vente og se". Særlig mange kvinnelige elever vil ta "venteutdanning" på videregående heller enn på høyere nivå (73 mot 24 prosent).

Vi har også sett nærmere på de 12 *enkeltutdanningene* som elevene oftest sier de skal bruke midlertidig. Blant guttene er det her ingeniørhøgskoler og befalsutdanning (13,5 prosent hver) som hyppigst planlegges. Deretter følger folkehøgskole (10,5 prosent), studentfagkurs (7,6 prosent) og deleksamen, allmennfag (7,0 prosent). Relativt få har oppgitt at de skal ta enkeltfag innen humaniora/estetikk eller samfunnsfag m.m. ved universitet eller DH-skole (3,5 prosent) og bare 4,1 prosent vil ta examen philosophicum. Jentene derimot, satser i langt større grad på folkehøgskoleutdanning (31,2 prosent), husstell (10,3 prosent), examen philosophicum (9,9 prosent) og humaniora/estetikk på videregående skoles nivå (7,2 prosent). Stud.fag/sekretærlinje velges av 6,2 prosent og enkeltfag innen humaniora/estetikk eller samfunnsfag m.m. ved universitet/DH (5,2 prosent). Jenter og gutter planlegger dermed i nokså stor grad ulike midlertidige enkeltutdanninger. Dette er også rimelig sett i lys av at de også i stor grad ønsker seg ulike typer endelige utdanninger der opp- takskravene er forskjellige.

Det er dessuten en del forskjeller mellom hvilke enkeltutdanninger som brukes til *poengsamlings* og til generell "venting". For mannlige elever er det særlig ingeniørhøgskoler som er en vanlig poengsamlingsutdanning (17,8 prosent). Deleksamen til allmennfag er også mer utbredt blant dem som skal samle poeng enn blant dem som skal vente og se

Tabell 5.6 Elevenes planer om midlertidig utdanning i alt, poengsamlings- og venteutdanninger. Av elever som har planer om endelig utdanning og ikke regner med å komme rett inn på denne. Prosentvis fordeling på utdanningsnivå og på de mest vanlige enkeltutdanningene.¹¹

Type utdanning (NUS kode)	Midlertidig i alt			Poengsamling			Vente og se		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER SOM PLANLEGGER									
MIDLERTIDIG UTDANNING	463	171	292	263	107	156	200	64	136
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
Videregående opplæring	52,7	33,9	63,7	46,4	32,7	55,8	61,0	35,9	72,8
Høyere utdanning	41,3	58,5	31,2	45,3	57,0	39,1	36,0	60,9	24,3
Uoppgitt nivå	6,1	7,6	5,1	8,4	10,3	7,1	3,0	3,1	2,9
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
Sum prosent, 12 hyppigst valgte utdanninger	75,8	67,3	81,2	73,5	66,4	78,1	80,0	70,4	84,6
Folkehøgskole (315)	23,5	10,5	31,2	17,1	4,7	25,6	32,0	20,3	37,5
Examen philosophicum (526)	7,8	4,1	9,9	9,1	1,9	14,1	6,0	7,8	5,2
Studentfagkurs/sekretærlinje (541)	6,7	7,6	6,2	6,1	8,4	4,5	7,5	6,3	8,1
Husstellfag (491)	6,5	—	10,3	6,1	—	10,3	7,0	—	10,3
Ingeniørhøgskole (551, 555, 556, 558, 55002)	5,6	13,5	1,0	8,0	17,8	1,3	2,5	6,3	0,7
Befalsutdanning (5980, 5981, 5982)	5,2	13,5	0,3	4,6	11,2	—	6,0	17,2	0,7
Humaniora/estetikk (videreg.skole) (32, 42)	5,2	1,8	7,2	4,6	1,9	6,4	6,0	1,6	8,1
Deleksamen, allmennfag (314)	4,1	7,0	2,4	6,1	10,3	3,2	1,5	1,6	1,5
Kontor/handel (341, 342, 346, 444)	3,9	2,3	4,8	3,8	1,9	5,1	4,0	3,1	4,4
Industri/håndverksfag (351, 359)	3,0	3,5	2,7	1,9	3,7	0,6	4,5	3,1	5,2
Humaniora/estetikk (universitet/DH) (521, 523, 527, 528)	2,6	1,2	3,8	3,4	0,9	5,1	2,5	3,1	2,2
Samf.fag, jus, øk.-ad. (universitet/DH) (541, 543, 547, 548, 549, 641, 748)	1,7	2,3	1,4	2,7	3,7	1,9	0,5	—	0,7
Annen videregående opplæring	6,5	8,8	5,1	6,8	10,3	4,5	6,0	6,3	5,9
Annen høyere utdanning	11,6	16,3	8,6	11,4	13,0	10,3	11,0	20,1	6,6

¹¹ Varierende grupperinger av utdanninger i NUS (Statistisk Sentralbyrå 1973).

(10,3 mot 1,6 prosent). På den annen side vil langt flere blant de mannlige "venterne" enn poengsamlerne gå på folkehøgskole (20,3 mot 4,7 prosent). Dette finner vi igjen for jentene, 37,5 prosent av de kvinnelige venterne satser på folkehøgskoleutdanning mot 25,6 prosent av poengsamlerne. For begge kategorier av midlertidig aktivitet er altså folkehøgskole klart mest utbredt som kvinnebeskjeftigelse. Ellers vil relativt flere blant jentene som vil samle poeng ta examen philosophicum enn blant de som vil vente og se (14,1 mot 5,2 prosent). Det samme gjelder enkeltfag innen humaniora/estetikk eller samfunnsfag m.m. ved universitet eller DH-skole (tilsammen 7 mot 2,9 prosent).

Nå kan det være at elevene for å nå sitt utdanningsmål, må satse på *andre* midlertidige utdanninger, eller på *enda mer* slik utdanning enn det de her har oppgitt. En opptelling av høyeste fullførte yrkesutdanning for opptakskullet høsten 1976 ved en del høyere utdanninger, viste f.eks. at mange nye studenter hadde tatt enkeltfag ved universitetet før de ble tatt opp ved fysioterapi- og sosionomutdanning og medisin (NAVF's utredningsinstitutt 1982b). Mange hadde også avlagt forberedende prøver. Våre elever ser ikke i særlig stor grad ut til å satse på slike "midlertidige" utdanninger på dette stadium.

5.5 Problemer og alternativ aktivitet i forhold til typer av planer om endelig utdanning

Andel som regner med problemer

Det er flest som regner med problemer med å komme inn på sin endelige utdanning blant dem som tar sikte på en utdanning på høgs-kolenivå. 11 prosent regner her med å *komme rett inn*, mot 16 prosent på de to andre utdanningsnivåene (se tab. V5.7). Det er særlig de forventede problemene blant kvinnelige elever på høgskoletrinnet som gir utslag. Dette er også i tråd med at vi regnet med størst *problemer også på lengre sikt* med å realisere endelige utdanningsplaner blant dem som tar sikte på en høgskoleutdanning og blant jentene spesielt (se avsnitt 3.4). Bare 7 prosent av jentene med

planer om utdanning på høgs-kolenivå regner med å komme rett inn, mot 19 prosent av guttene. Like mange (19 prosent) av guttene, men noen flere av jentene (12 prosent) regner ikke med problemer når de tar sikte på en høyere grads universitetsutdanning. På alle trinn forventer guttene oftere å komme inn direkte enn det jentene gjør.

Vi kan supplere disse tallene med noen eksempler på hvor mange som ikke regner med å komme rett inn avhengig av plan om endelig utdanning etter *institusjon og utdanningens art*. Klart færrest forventer å komme inn direkte hvis de satser på sykepleier-, sosialhøgskoler eller pedagogiske høgskoler (rundt 3 prosent). Andelen er imidlertid noe høyere hvis de vil begynne på en ingeniørhøgskole (19 prosent) eller på tradisjonell universitetsutdanning (28 prosent). Her regner klart færrest med vansker blant dem som vil begynne å studere jus (54 prosent regner ikke med problemer). Vi kan også nevne at blant dem som regner med problemer, er det svært mange som sier at de er *sikre* på ikke å komme inn blant dem som ønsker seg inn på sykepleier- og sosialhøgskoler. Andelen som sier dette er også høy hvis elevene vil begynne på en pedagogisk høgskole.

Vi nevnte ovenfor at mannlige elever i noe mindre grad enn kvinnelige regnet med problemer med å komme rett inn. Vi har også vurdert om dette er tilfellet når vi ser på *jenters og gutters* valg av utdanningsinstitusjon og enkeltutdanning. Det viser seg da at forskjellene i forventede vansker i størst grad skriver seg fra at de ønsker seg ulike typer utdanninger innen hvert nivå. Når de har samme type utdanningsplan, regner de i omtrent like stor utstrekning med problemer med å komme rett inn. Ganske grovt kan en derfor si at grunnen til at jenter oftere enn gutter ikke tror de vil komme rett inn på sin endelige utdanning er at de velger utdanninger der alle i størst grad forventer å få vansker, dvs. særlig sykepleier-, sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler. Elvestad (1981) fant tilsvarende at en viktig grunn til at kvinnelige sjeldnere enn mannlige søkere ble tatt opp til høyere utdan-

ning også var at de søkte seg til utdanninger der det var spesielt vanskelig å komme inn for alle. Det gjaldt sosialhøgskoler og pedagogiske høgskoler.

Det er altså i vårt materiale *en del klare variasjoner* i prosentandelen elever som ikke tror de vil komme rett inn på sin endelige utdanning, etter både type utdanningsinstitusjon, enkeltutdanning og kjønn. Likevel må en si at elevene gjennomgående i *forholdsvis stor grad regner med problemer* med å komme rett inn uavhengig av utdanningstype de satser på. Nesten over alt forventer under ca. 20-30 prosent å slippe inn rett etter eksamen.

Alternative planer for dem med problemer

I tabell 5.7 ser vi nå for hvert utdanningstrinn på hvilke planer om alternativ aktivitet elever har hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning.

Vi finner at for jenter og gutter sett under ett er planer om *poengsamling* mest utbredt jo høyere utdanningsambisjoner de har, men med relativt liten forskjell mellom nivåene av høyere utdanning. For mannlige elever finner vi imidlertid forholdsvis jevne sprang. Planer om å samle poeng øker for dem fra 24 prosent hvis de planlegger videregående til 40 prosent hvis de vil ha en utdanning på høgskolenivå, og 62 prosent hvis de tar sikte på en universitetseksamen på høyeste nivå. Blant jentene derimot er forskjellene mindre mellom dem som regner med vansker med å komme rett inn på en utdanning på høgskoletrinnet og en utdanning av høyere grad på universitetet. Hhv. 62 og 57 prosent satser her på å skaffe seg tilleggs-poeng. På videregående skoles nivå er andelen lavere, med 37 prosent.

Sett samlet er det som nevnt flere, både av jenter og gutter som vil ta *midlertidig arbeid* enn utdanning hvis de regner med problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning. Dette finner vi igjen både når dette er en utdanning på videregående og høgskolenivå. Andelen elever som vil satse på midlertidig arbeid er rundt 50 prosent på begge trinn for

begge kjønn. Derimot er arbeid som alternativ aktivitet planlagt i mindre utstrekning hvis elevene antar at det blir vanskelig å komme rett inn på en utdanning som leder til en universitetseksamen av høyere grad, dvs. av 37 prosent (34 prosent for menn, 39 for kvinner). Her vil elevene i stedet noe oftere konsentrere seg om en midlertidig utdanning.

Disse ulikhetene i valg av alternative strategier for elever som satser på ulike utdanningstrinn finner vi igjen både for mannlige og kvinnelige elever. En forskjell mellom kjønnene er likevel at flest jenter satser på midlertidig arbeid på høgskoletrinnet (54 prosent av dem som regner med problemer), mot flest gutter på videregående skoles nivå (50 prosent).

Stort sett planlegger altså elever med antatte problemer med å komme inn på sin utdanning direkte oftere å *arbeide midlertidig* jo lavere utdanningsambisjoner de har. Omvendt finner vi da at tendensen til å ville ta *midlertidig utdanning* øker med stigende utdanningsambisjoner. Dvs. andelen stiger jevnt fra 27 prosent av dem med forventete problemer med å komme rett inn på en endelig videregående utdanning til 42 prosent av dem som ønsker seg en universitetsutdanning av høyere grad. Dessuten blir andelen som planlegger en midlertidig *høyere* utdanning større jo høyere ambisjoner elevene har for den endelige utdanningen. Dette finner vi igjen for både gutter og jenter. Riktig nok vil jenter relativt oftere enn gutter ta midlertidig utdanning uansett på hvilket nivå planen om endelig utdanning ligger. Forskjellen mellom gutter og jenter er imidlertid minst, og forholdsvis liten på høyeste nivå (43,6 prosent av jentene, 41,4 prosent av guttene).

Vi ser også at flere elever oppgir at de har planer om *poengsamling via mer utdanning* når ambisjonene om endelig utdanning øker. 12 prosent av dem med antatte problemer med å komme rett inn på videregående utdanning vil samle poeng på denne måten, og dette øker jevnt til 31 prosent på høyeste utdanningsnivå. Dette mønsteret finner vi enda klarere igjen for *gutter* med en tilsvarende økning fra 8 til

Tabell 5.7 Elevenes planer om alternativ aktivitet hvis de regner med/ikke vet om problemer med å komme rett inn på sin endelige utdanning. Etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå) og kjønn. Prosentfordeling av dem som regner med/ikke vet om problemer.¹⁾

Planer om endelig utdanning innen fem år	Problemer med å komme inn på endelig utdanning/ vet ikke		Type aktivitet hvis en regner med problemer/ikke vet om en kommer rett inn									
	Antall	Andel av dem med planer om endelig utdanning	I alt	Midlertidig utdanning					Arbeid midlertidig	Annet/ vet ikke	Skifte endelig utdanning	Herav poengsamling i alt
				I alt	Videregående	Høyere	Uopp-gitt	Herav poengsamling				
MENN OG KVINNER	1 568	89,3	100,3	30,9	16,2	12,9	1,8	16,7	48,3	16,5	4,6	44,2
1 Videregående utd.	238	84,4	100,0	26,9	21,0	3,8	2,1	12,2	48,7	16,0	8,4	32,4
2 Høyere utdanning, lavere grad og ubestemt nivå	831	88,9	100,0	32,3	18,2	12,6	1,5	18,8	51,5	12,0	4,2	54,1
3 Høyere utdanning høyere grad	206	84,1	100,3	41,9	10,6	27,0	4,3	31,0	36,6	15,0	6,8	60,6
Uopp-gitt	293	99,3	100,0	21,9	10,6	10,6	0,7	4,7	47,4	30,4	0,3	9,9
MENN	646	83,9	100,0	27,4	9,3	16,1	2,0	16,4	43,0	22,8	6,8	35,8
1 Videregående utd.	86	76,1	100,0	16,3	12,8	3,6	—	8,1	50,0	22,1	11,6	24,4
2 Høyere utdanning, lavere grad og ubestemt nivå	295	81,5	100,3	28,1	10,2	15,6	2,3	16,3	46,6	17,7	7,9	40,4
3 Høyere utdanning høyere grad	121	81,2	100,2	41,4	9,1	28,1	4,2	34,7	33,9	16,6	8,3	62,0
Uopp-gitt	144	98,6	100,2	20,9	5,6	14,6	0,7	6,9	39,6	39,0	0,7	11,8
KVINNER	922	93,4	99,9	33,2	21,2	10,5	1,6	16,9	51,9	12,0	2,8	50,2
1 Videregående utd.	152	89,9	100,2	33,0	25,7	4,0	3,3	14,5	48,1	12,5	6,6	36,8
2 Høyere utdanning, lavere grad og ubestemt nivå	536	93,5	99,9	34,7	22,7	11,0	1,0	18,9	53,9	9,0	2,3	61,8
3 Høyere utdanning høyere grad	85	88,5	100,2	43,6	13,0	25,9	4,8	26,0	38,8	13,0	4,8	56,6
Uopp-gitt	149	100,0	100,0	22,8	15,4	6,7	0,7	2,7	55,0	22,2	—	17,5

¹⁾ Prosentfordeling av alle med endelige utdanningsplaner finnes i tabell V5.5.

35 prosent. For jenter derimot, er det ikke så store forskjeller mellom utdanningstrinnene, men likevel en økning fra 15 prosent på videregående nivå til 26 prosent som skal gjøre dette hvis de regner med vansker med å slippe direkte inn på en utdanning som fører fram til en høyere universitetseksamen.

Det er også interessant å merke seg at både samlet og på hvert utdanningstrinn vil jenter oftere enn gutter bruke utdanning som "venting". Guttene derimot har oftere eksplisitt nevnt at de vil *samle poeng*. De er altså i noe større utstrekning målrettet med sin midlertidige utdanningsaktivitet.

Forskjellene mellom grupper av elever med ulike planer, kan ellers ha sammenheng med hva som gir mest *uttelling* i form av tilleggs-poeng for de typene endelig utdanning elevene vil inn på. Men valg av strategi kan også være et resultat av forskjellig grad av *motivasjon* for å utdanne seg mer eller å ta seg en jobb. Trolig er de som har de høyeste endelige utdanningsambisjonene også mest motivert for å gå på skole. De vil kanskje også ha lettest for å forestille seg ytterligere skolegang. Økonomisk *mulighet* til å forlenge skoletiden kan også spille inn.

Til slutt vil vi nevne at det på alle utdanningsnivåer er relativt få som vurderer å *skifte endelig utdanning* hvis de regner med problemer med å komme inn der de helst vil. Flest er det likevel, 8,4 prosent, av dem med planer om en videregående utdanning, og færrest, 4,2 prosent, blant dem som regner med problemer med å komme inn på høgskoletrinnet. Særlig blant jenter som forutser vansker med å slippe rett inn på utdanninger på høgskolenivå, er det få som vil skifte endelig utdanning (2,3 prosent). Både blant jenter og gutter kan relativt flest tenke seg å skifte utdanning hvis de har planer på videregående skoles nivå (henholdsvis 6,6 og 11,6 prosent). Villigheten til å skifte utdanningsmål er altså paradoksalt nok minst blant dem som trolig vil møte størst problemer med å nå sitt mål - dvs. blant jenter som ønsker seg en utdanning på høgskoletrinnet.

Opptaksmuligheter

Nå kan det hevdes at elevene *undervurderer mulighetene* for å komme inn direkte på utdanningene uten problemer. Dette kan skyldes manglende eller feilaktig kunnskap om opptakskravene, eller en for pessimistisk vurdering av egne sjanser til å komme inn. Blant annet stammer data fra før avlagt avgangseksamen, slik at karakterene som vil bli brukt som grunnlag for å søke ikke er kjent. Vi har også som nevnt tatt med en nokså stor "pessimistisk" gruppe ved også å ta med de som ikke vet om de kommer inn. Ut fra de store avslagsprosentene på mange av de utdanningene elevene ønsker seg til, virker imidlertid ikke oppfatningene urimelige når vi ser på elevmassen samlet. En undersøkelse av søkning og opptak til høyere utdanning i 1980 (Elvestad 1981) viste at høsten 1980 ble i alt 41 prosent av de ca. 36 000 søkerne til høyere utdanning tatt inn. (Dette *totaltallet* er "nettosøker tall", dvs. antall *personer* som har søkt. De er ikke talt flere ganger om de har søkt flere skoler). Opptaksmulighetene varierer imidlertid med skoleslag og fag. Jenter blir oftere avvist enn gutter, og dette har sammenheng med at avslagsprosenten er høyest ved de skoleslagene som har størst andel kvinnelige søkere. Det er likevel vanskelig å si noe sikkert om de reelle opptaksmulighetene. Blant annet skyldes det at av søkerallene for det *enkelte* skoleslag framgår det ikke hvor mange som også har søkt andre skoleslag.

Noen kan også mene at det *ikke nødvendigvis* av den enkelte *oppleves som noe negativt* å ønske seg en endelig utdanning noen år fram i tiden, og måtte gjøre andre ting i mellomtiden. Det kan f.eks. være usikkerhet forbundet med planene om endelig utdanning, og noen elever kan ønske seg noen "modningsår". Til dette kan vi si at dette nok kan gjelde for noen. 30 prosent av elevene med planer om endelig utdanning har sagt at de vil "vente og se" - og arbeide eller ta utdanning. 15 prosent vet ikke hva de skal gjøre hvis de ikke kommer inn på det som nå er deres plan om endelig utdanning. Dette kan tolkes som at 45 prosent av elevene i alle fall er *relativt usikre* på

sine planer om endelig utdanning. På den annen side har nesten like mange, 40 prosent, oppgitt at de vil samle poeng - enten ved utdanning eller arbeid (tabell 5.5). Det er altså et betydelig antall elever som både er såpass usikre på å komme inn og så målbevisste at de alt før eksamen har planlagt å samle poeng. En skulle tro at i alle fall disse, og sikkert mange av de andre som er usikre på å komme inn på sin endelige utdanning, opplever dette som et problem. Grensene mellom "poengsamling" og venting er trolig flytende.

Det kan i tillegg også hende at en del av elevene må regne med å ta *enda mer midlertidig utdanning* enn de planla våren 1980, hvis de skal ha noe håp om å komme inn også etter noen år. Dette vil trolig gjelde en del av de endelige utdanningene som er planlagt.

Konsekvenser av poengsamling

I mange tilfelle vil altså ekstra *utdanning* eller *jobb* tas bare for å skaffe tilleggs-poeng, ikke som del av reell kompetanseoppbygging. Dette har flere individuelle og samfunnsmessige konsekvenser. Vi skal peke på noen utvalgte.

Hvis en ser bort fra læringen som faktisk skjer også når en tar utdanning for å samle poeng, kan en si at de institusjonene som blir brukt til dette i stor grad fungerer som *sorteringsmaskiner* for de mer lukkede utdanningene. Dette kan innebære mange ekstra år i skoleverket for mange elever, med de *kostnadene* dette har både for den enkelte og for skolene.

Ved begrenset plass også i institusjonene som får mange poengsamlere, vil disse kunne *oppta plass* for andre elever som kanskje ville vært mer genuint interessert i disse fagene. At det er mange poengsamlere i en utdanningsinstitusjon vil også kunne ha negative *pedagogiske og miljømessige* konsekvenser. En kan tenke seg at dette ofte er karakter- og poengjagere som f.eks. ikke er så interessert i fagenes innhold. Hvis antall studenter i en skole eller et fag skulle være en indikator for interessen for faget, vil innslaget av poengsamlere også bidra til å gi et skjevt bilde av denne.

At elevene tar seg *jobb for å samle poeng eller for å "vente og se"* har neppe direkte ne-

gative konsekvenser i form av økte individuelle og samfunnsmessige økonomiske kostnader. Men i den grad det er knapphet på de jobbene som brukes til slikt, kan det oppstå konflikter mellom grupper av jobbsøkere.

Poengsamling - gjennom utdanning eller arbeid - skaffer forøvrig *ikke flere plasser* innen den endelige utdanningen elevene søker. Hvis alle samler poeng, kan kravene til opptak igjen drives i været. Dette kan tenkes å ha ulike typer konsekvenser.

For det første kan en tenke seg en slags *parallelforskyvning*: De som fra før er motivert og ville søkt, samler nå poeng og konkurrerer med elever de også ellers ville konkurrert med. Forskjellen er bare at alle har samlet poeng. For det andre, og kanskje mer sannsynlig, er at poengsamling for én gruppe elever kan gjøre at de kommer gunstigere ut enn elever fra andre grupper - f.eks. sosialt, kjønnsmessig, geografisk eller aldersmessig.

På den annen side kan en si at elevene gjennom poengsamling kan *modnes* og/eller få en *bredere bakgrunn* enn om de hadde begynt direkte på sin endelige utdanning. Dette kan være positivt både i individuell og samfunnsmessig forstand. Det er kanskje ikke så dumt om f.eks. leger har tatt psykologi grunnfag eller at fysioterapeuter har bakgrunn i sosiologi? Arbeidslivserfaring kan også være nyttig å ta med seg før en begynner på en endelig utdanning.

Uansett hva konsekvensene av poengsamling er, vil nok sannsynligheten for å komme inn *etter noen år* øke betydelig. Dette er trolig til dels tilfellet for våre 1980-elever. Langt flere enn de 11 prosentene som regnet med å komme inn rett etter eksamen, vil kunne begynne på sin endelige utdanning etter noen år med midlertidige gjøremål. På den annen side viste vi i avsnitt 3.4 at det nok vil bli *problematisk for en del* av våre elever å få realisert sine planer om endelig utdanning også på lengre sikt. Dette kommer av at antall utdanningsplasser ikke er bygget ut like sterkt som økningen i antall elever som vil fortsette med å utdanne seg etter eksamen fra allmennfag. Men vanskene vil naturlig nok variere mellom fagfelt og institusjoner.

6 Yrkesplaner

I de følgende avsnittene vil vi se på hvilke yrkesplaner elevene har (spm. 4.3) og om disse varierer med linje på allmennfag og foreldres høyeste utdanning. Vi har også tatt med oversikt over hvor bestemte elevene mener at disse yrkesplanene er (spm. 4.1).

I alt 76 prosent av elevene, dvs. 81 prosent av jentene og 70 prosent av guttene, hadde oppgitt ett eller annet yrkesønske som det høyest prioriterte. Dette vil si alt fra helt konkrete yrker til mer vage planer, som f.eks. "noe med olje". Svært få hadde nevnt yrkesønsker som ikke lot seg kode ifølge Nordisk Yrkesklassifisering (NYK) på 3-siffernivå, 6,2 prosent av dem som hadde oppgitt en eller annen yrkesplan (4,7 prosent av alle elever). Den største gruppen av disse lot seg kode på 1- eller 2-siffernivå (3,4 prosent), mens 2,5 prosent var av typen "vage" yrkesønsker som f.eks. "noe med EDB". (Se nærmere om kodingen av yrkesplanene i avsnitt 2.4.3.2. Eksempler på hyppigst nevnte enkeltyrker innen yrkesområdene er tatt med i tabell VI.3.)

Elevene var altså gjennomgående svært konkrete i sine yrkesønsker. Til sammen nevnte de planer som ble klassifisert i 156 av NYK's yrkesbetegnelser (3-siffernivå). De kvinnelige og de mannlige elevene oppga hver omtrent like mange forskjellige yrker, hhv. 115 og 111. Ingen nevnte husmor som et mulig yrke.

6.1 Yrkesplaner

I dette avsnittet vil vi vise hvordan gutters og jenters yrkesplaner fordeler seg. Først ser vi hvordan planene sprer seg over alle de groveste inndelingene av yrke, dvs. yrkesfelt - og yrkesområde (1- og 2-siffernivå av NYK). Deretter tar vi for oss hvilke yrkesønsker som er mest populære blant elevene. Her ser vi på yrkene etter vår mest detaljerte gruppering (3-siffernivå).

Yrkesfelt og yrkesområde

Rundt halvparten av elevene konsentrerer sine ønsker om *teknisk, vitenskapelig, kunstnerisk*

eller humanistisk arbeid m.m. (tabell 6.1). Dette er arbeid som stort sett krever utdanning utover eksamen fra allmennfag, og i størst utstrekning en høyere utdanning. De kvinnelige elevene er i mye høyere grad enn de mannlige innstilt på slikt arbeid (60 mot ca. 40 prosent), og velger til dels andre yrkesområder innen feltet. Likevel er konsentrasjonen om de tre største områdene for hvert kjønn her omtrent like stor, ca. 70 prosent. Dvs. 70 prosent av guttene som vil inn i teknikk, vitenskap m.m. regner med arbeid innen de tre mest populære yrkesområdene for gutter. De satser oftest på *teknisk arbeid* (16 prosent av guttene, herav stort sett sivilingeniører og ingeniører), så følger *annet arbeid*, med 7 prosent, (dvs. oftest forskere, utredere og økonomer) deretter 6 prosent som vil ha *pedagogisk arbeid* (stort sett lærere).

Ca. 70 prosent av jentene klumper seg også om sine tre største yrkesområder innen teknikk, vitenskap m.m. I motsetning til guttene gjelder dette i størst grad *pedagogisk arbeid*, (17 prosent av jentene, oftest lærere og førskolelærere), og *sykepleie- og annet pleiearbeid* (17 prosent av jentene, oftest sykepleiere, men også barnepleiere). Så følger også for dem *annet arbeid*, dvs. oftest sosionom og bibliotekar, med 7 prosent.

Mannlige elever konsentrerer seg altså i enda større grad enn de kvinnelige om ett felt av de tre største - nemlig *teknisk arbeid* (40 prosent av de 41 prosentene som vil inn i teknisk, vitenskapelig arbeid m.m. Ca. 30 prosent er så noenlunde likt fordelt på pedagogisk og annet arbeid. Jentene på sin side samler seg i langt større grad om to felt - *pedagogisk arbeid* og *sykepleie og annet pleiearbeid* (ca. 30 prosent på hver av de 59 prosentene som vil inn i teknisk, vitenskapelig arbeid m.m., dvs. yrkesfelt 0), mens noe over 10 prosent (av de som vil inn på dette feltet) satser på *annet arbeid*.

Det er likevel slående at gutter og jenter har pedagogisk arbeid som *felles yrkesområde*. Bak dette ligger likevel visse forskjeller, idet jenter oftere enn gutter vil bli førskolelærere.

Tabell 6.1 Elevenes yrkesplaner¹⁾ (1. prioritet av 3 mulige, yrkesfelt og yrkesområder iflg. Nordisk Yrkesklassifisering) etter kjønn. Prosentfordelt.

Kode NYK	Yrkesfelt og yrkesområder	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER		1930	847	1083
SUM PROSENT		100,6	100,1	100,5
0	TEKNISK, VITENSKAPELIG, HUMANISTISK OG KUNSTNERISK ARBEID	51,1	41,0	59,4
00	Teknisk arbeid	8,0	16,1	1,8
01	Kjemiker- og fysikerarbeid	1,2	0,5	1,8
02	Biologisk arbeid	1,5	1,4	1,6
03	Medisinsk arbeid	3,8	4,3	3,4
04	Sykepleie- og annet pleiearbeid	9,9	0,9	16,9
05	Annet syke- og helsevernarbeid	3,9	2,0	5,4
06	Pedagogisk arbeid	12,1	5,8	17,1
08	Juridisk arbeid	1,2	1,7	0,9
09	Kunstnerisk og litterært arbeid	2,8	1,7	3,8
	Annet arbeid innen 0 (07.0X)	6,7	6,6	6,7
I	ADMINISTRASJONS- OG FORVALTNINGS- ARBEID, BEDRIFTS- OG ORGANISASJONSLEDELSE	3,8	6,6	1,6
10	Offentlig adm.- og forvaltningsarbeid	1,1	1,2	1,0
11	Bedrifts- og org. ledelse	2,6	5,4	0,5
I-	Annet og generelt arbeid innen I	0,1	—	0,1
2	KONTORARBEID	5,1	1,5	8,0
21	Stenografi- og maskinskrivningsarbeid	1,2	—	2,2
29	Annet kontorarbeid	3,3	1,2	5,0
	Annet og generelt arbeid innen 2 (20,2-)	0,6	0,3	0,8
3	HANDELSARBEID (30, 31, 32, 33, 3-)	1,0	1,3	0,7
4	JORDBRUKS-, SKOGBRUKS- OG FISKEARBEID	2,6	3,9	1,4
40	Arbeidsledelse i jord- og skogbruk	2,2	3,7	1,0
	Annet arbeid innen 4 (41, 42, 43)	0,4	0,2	0,4
6	TRANSPORT- OG KOMMUNIKASJONSARBEID	3,3	5,1	1,7
62	Lufttrafikkarbeid	1,8	3,9	0,1
	Annet transport- og kommunikasjonsarbeid (60, 61, 63, 65, 66, 67)	1,5	1,2	1,6
7-8	INDUSTRI-, BYGGE- OG ANLEGG SARBEID (71, 74, 75, 76, 77, 7-, 83)	1,7	2,7	0,5
9	SERVICEARBEID	4,7	2,7	6,3
90	Sivilt overvåkings- og tryggingsarbeid	1,3	1,5	1,2
91	Hotell- restaurant- og husarbeid	2,0	0,2	3,3
	Annet og generelt servicearbeid (94, 96, 97, 91)	1,4	1,0	1,8
X	MILITÆRT ARBEID (X1)	1,5	3,1	0,3
	UOPPGITT, IKKE MULIG Å KLASSIFISERE IFLG. NYK	25,8	32,2	20,6

¹⁾ Se tabell VI.3 for eksempler på hyppigst ønskede yrker innen hvert yrkesområde.

Dessuten er det i alt relativt langt flere jenter enn gutter som vil ha pedagogisk arbeid.

Det er forholdsvis mange (26 prosent), og flere gutter enn jenter som *ikke har oppgitt noe konkret yrkesønske*. Noen få har oppgitt en så vag plan at den ikke var mulig å klassifisere innen NYK. De andre yrkesfeltene (felt 1-9 og X) samler relativt få av elevene, dvs. de resterende ca. 24 prosent fordeler seg på 8 yrkesfelt.

Også når vi ser på de andre yrkesområdene, ønsker kvinnelige og mannlige elever seg i nokså stor grad til *ulike* yrkesområder. Gjen-

nomgående har vi å gjøre med forholdsvis *tradisjonelle yrkesønsker*.

Nedenfor vil vi se nærmere på enkeltyrker, for om mulig å avsløre kjønnsforskjeller som ikke kommer fram ved de grovere gruppe-ringene yrkesfelt og -område.

Hyppigst valgte enkeltyrker

Nesten halvparten av både jenter og gutter konsentrerer sine planer om de *21 mest populære yrkene* (iflg. NYK, 3-siffernivå, se tabell 6.2). Ca. 28 prosent av elevene sprer seg på resten av yrkene, dvs. i alt 135 forskjellige

Tabell 6.2 Elevenes yrkesplaner (1. prioritet av 3 mulige yrker iflg. Nordisk Yrkesklassifisering) etter kjønn. De 21 yrkene som oftest ble ønsket.¹⁾ Prosentfordelt.

(Rang)	NYK kode	Yrke	I alt		Menn		Kvinner	
			Prosent	Kumulativ prosent	(Rang)	Prosent	(Rang)	Prosent
		ANTALL ELEVER	1930	1930	847	847	1083	1083
		SUM PROSENT, 21 største yrker for alle	48,1	48,1	.	47,0	.	49,2
		SUM PROSENT, 10 største yrker for hhv. alle, menn og kvinner	35,4	35,4	.	40,3	.	42,6
		SUM PROSENT, 3 største yrker, for hhv. alle, menn og kvinner	16,8	16,8	.	19,2	.	25,5
(1)	064	Lærer	6,9	6,9	(3)	4,8	(2)	8,5
(2)	041	Sykepleier	6,0	12,9		0,5	(1)	10,2
(3)	066	Førskolelærer	3,9	16,8		0,1	(3)	6,8
(4)	002	Sivilingeniør	3,8	20,6	(1)	8,0		0,6
(5)	031	Lege	3,3	23,9	(4)	4,0	(5)	2,8
(6)	003	Ingeniør	3,1	27,0	(2)	6,4		0,5
(7)	052	Fysioterapeut	2,9	29,9		1,5	(4)	4,0
(8)	0X2	Sosionom, miljøarb. m.m.	1,9	31,8		0,8	(6)	2,7
(9)	401	Gårdbruker, småbruker	1,8	33,6	(6)	3,3		0,6
(9)	621	Flyger	1,8	35,4	(5)	3,9		0,1
(11)	0X4	Utreidere innen økonomi, statistikk (sosial- og siviløkonom)	1,5	36,9	(7)	2,7		0,5
(12)	292	Bankfunksjonær	1,4	38,3		0,8	(10)	1,8
(13)	X11	Militært befal	1,3	39,6	(7)	2,7		0,3
(14)	047	Barnepleier	1,2	40,8		—	(8)	2,1
(14)	211	Sekretær	1,2	42,0		—	(7)	2,2
(16)	111	Bedriftsleder	1,1	43,1	(9)	2,4		0,2
(16)	295	Reisebyråfunksjonær	1,1	44,2		0,1	(9)	1,9
(16)	903	Polititjenestemann	1,1	45,3		1,3		0,9
(19)	114	Bedriftsøkonom	1,0	46,3	(10)	2,1		0,2
(20)	043	Pleiere i psykisk helsevern	0,9	47,2		0,2		1,4
(20)	095	Redaktør/journalist	0,9	48,1		0,6		1,1

¹⁾ Av i alt 156 yrkesønsker, kvinner 115, menn 111. 23,6 prosent oppga ikke noe ønske, 18,7 prosent av kvinnene, 29,8 prosent av mennene.

andre yrker, mens 24 prosent ikke har oppgitt noen yrkesplaner.

For øvrig planlegger 35 prosent av elevene et av de 10 yrkene som er hyppigst ønsket. De 10 hyppigst ønskete yrkene for gutter velges av ca. 40 prosent av guttene. Tilsvarende samlar 43 prosent av jentene seg om de 10 yrkene som jenter oftest velger. Mannlige elever samlar seg dermed i omtrent like stor grad om sine 10 mest populære yrker som kvinnelige elever om sine "10 på topp".

17 prosent av elevene fordeler seg på de tre mest populære yrkene. Jentenes ønsker konsentrerer seg i noe større grad enn guttenes om deres tre største yrker. 26 prosent av jentene vil bli sykepleier (10 prosent), lærer (9 prosent) eller førskolelærer (7 prosent), mens 19 prosent av guttene vil bli sivilingeniør (8 prosent), ingeniør (6 prosent) eller lærer (5 prosent).

Læreryrket er altså det eneste felles yrkesønske blant de tre største for gutter og jenter, mens lege kommer til om vi ser på de ti største. Relativt flere gutter enn jenter planlegger imidlertid å bli lege, 4 mot 2,8 prosent, mens relativt flere jenter enn gutter ønsker seg å bli lærer, 8,5 mot 4,8 prosent.

Ellers ser vi at f.eks. 2,2 prosent av de kvinnelige og ingen mannlige elever tar sikte på å bli sekretær. Som en kontrast kan vi framheve at 2,4 prosent av guttene og bare 0,2 prosent av jentene vil bli bedriftsleder. Ingen gutter har lyst til å bli barnepleier og 0,1 prosent av jentene vil bli flygere.

Både når vi ser på yrkesområder og enkeltyrker, må en si at jenter og gutter i relativt stor

grad velger forskjellige veier. Yrkesvalgene er forholdsvis tradisjonelle, i det de kvinnelige elevene i større grad satser på yrker som har å gjøre med helse, omsorg, undervisning eller arbeid på kontor, mens guttene oftere retter seg mot tekniske yrker og ledende yrker i næringsliv eller forvaltning. Vi finner altså samme tendens som for utdanningsvalgene i kapittel 3. Vi påpekte der at et problem for kvinnelige elever var at de dermed ønsket seg utdanninger hvor det var spesielt vanskelig å komme inn. Her kan vi føye til at de også ønsker seg yrker som antas å ha spesielt dårlig utsikter i arbeidsmarkedssammenheng. Overproduksjon av utdannet arbeidskraft til helse-, sosial- og undervisningssektoren kommer i alle fall fram som en mulighet i mange regneeksemplar over framtidig etterspørsel etter arbeidskraft. Samtidig forventes utsiktene av mange å være lysere for teknisk og økonomisk arbeidskraft. Men slike analyser er beheftet med stor usikkerhet.

6.2 Hvor bestemte yrkesplaner

Bare ca. 20 prosent av elevene med yrkesplaner, og bare noen flere jenter enn gutter var helt bestemte på disse planene. Vi ser riktig nok først at 97 prosent av de elevene som har oppgitt yrkesplaner er helt eller nokså bestemte (tab. 6.3). De fleste, 78 prosent, var imidlertid bare nokså bestemte. Dette gjelder både gutter og jenter i omtrent samme grad. At så få har bestemt seg for et yrke er ikke så overraskende sett i lys av at så mange vil ta en utdanning før de finner et yrke. Det er flere yr-

Tabell 6.3 I hvilken grad elevene er bestemte på det oppgitte yrke eller arbeidsfelt, etter kjønn. Av dem som har oppgitt konkret yrke eller arbeidsfelt.¹⁾

Om bestemt yrke eller arbeidsfelt	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL MED KONKRETE			
YRKESPLANER	1475	595	880
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1
Ja, jeg er helt bestemt	19,3	17,5	20,5
Ja, jeg er nokså bestemt	77,8	78,8	77,1
Nei	2,3	2,9	1,9
Uoppgitt	0,7	0,8	0,6

¹⁾ 76,4 prosent av alle, 70,3 prosent av mennene, 81,3 av kvinnene.

kesmuligheter for mange utdanninger, og bl. a. derfor kanskje ikke så rart at elevene på dette tidspunktet ikke helt har bestemt seg for hva de vil.

Innen hvert *yrkesfelt og -område* er det også et mindretall som er helt bestemte på hva de skal bli, dvs. mellom 10 og 30 prosent (tab. V6.1). Vi ser ellers at jevnt over mindre enn 5 prosent av elevene ikke har bestemt seg for det oppgitte yrke eller arbeidsfelt. Et unntak er de som ønsker seg et arbeid innen industri, bygg og anlegg der 10 prosent ikke er bestemte. Dette vil si at stort sett ca. 95 prosent er helt eller nokså bestemte på sitt yrkesvalg innen alle yrkesfelt og yrkesområder. Samme tendensen finner vi i grove trekk igjen for både gutter og jenter. Men innen hvert enkelt yrkesfelt og -område er langt de fleste, dvs. mellom ca. 70 og ca. 85 prosent nokså bestemte på hva de skal bli.

Elever som planlegger *sykepleie- og annet pleiearbeid, medisinsk eller transport- og kommunikasjonsarbeid* er oftere helt bestemte enn andre (rundt 30 prosent). Det første gjelder i hovedsak jenter som vil bli sykepleiere, svært få gutter satser på dette yrkesområdet. Det andre holder i like stor grad for mannlige og kvinnelige elever, dvs. stort sett potensielle leger. Det siste dreier seg først og fremst om gutter som vil bli flygere. Det forbauser ikke at elever som satser på sykepleie eller medisin noe oftere er helt bestemte på sitt yrke enn andre. Dette kan bl. a. ha å gjøre med at det her er snakk om sterkt yrkesrettede utdanninger. Det er likevel noe paradoksalt at elevene i størst grad er helt bestemte på felt der det er spesielt vanskelig å komme inn på utdanningen. Framtidsutsiktene på arbeidsmarkedet for yrker i helsesektoren antas for tiden heller ikke å være spesielt gode på grunn av stagnerende offentlige budsjetter.

6.3 Yrkesplaner, linje og foreldres høyeste utdanning

Vi finner forholdsvis store forskjeller i yrkesvalg mellom linjene. Også foreldres høyeste utdanning har betydning for hvilke yrker barna ønsker seg.

Yrkesplaner og linje

Yrkesplanene målt ved yrkesfelt og yrkesområde er nokså ulike på de forskjellige linjene (tab. 6.4). Forskjellene er imidlertid til dels større mellom linjene for mannlige enn for kvinnelige elever (tab. V6.2).

Vi ser først at på alle linjer sikter flere *jenter* enn gutter seg inn mot teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid. Særlig tydelig er forskjellen på de samfunnsfaglige linjene der 60 prosent av de kvinnelige mot bare 30 prosent av de mannlige elevene har tenkt seg å arbeide på dette feltet.

Teknisk, vitenskapelig arbeid m.m. er dessuten mest populært på *naturfaglinjene*. Teknisk eller medisinsk arbeid er her store grupper som i liten grad planlegges av elever på andre linjer. Guttene med naturfaglig bakgrunn har langt oftere enn jentene tenkt seg teknisk arbeid (25 mot 5 prosent). De kvinnelige elevene på sin side planlegger sykepleie- og annet pleiearbeid og pedagogisk arbeid (henholdsvis 14 og 12 prosent). En viktig forskjell er at gutter med naturfaglinje sikter seg inn mot et yrkesområde som i stor grad planlegges bare av disse elevene. Jentene derimot ønsker seg yrkesområder som i stor grad også er ettertraktet av kvinnelige elever på de andre linjene. De få kvinnelige elevene som vil ha et teknisk yrke, kommer på samme måte som de mannlige også fra naturfaglinjen. Dette har naturlig nok å gjøre med at visse fagkombinasjoner fra naturfaglinje er et opptakskrav eller forutsatt som forkunnskap ved teknisk/naturvitenskapelige utdanninger.

Det mest populære yrkesområdet på *språklinjene* er pedagogisk arbeid. Særlig gjelder dette for jentene (23 mot 12 prosent for gutter). Guttene vil dernest ha et kunstnerisk eller litterært yrke (10 prosent). Jentene derimot, ønsker seg i annen rekke sykepleie- og annet pleiearbeid (16 prosent). Også her tar guttene sikte på et yrkesområde som i liten grad ønskes av elever på de andre linjene - dvs. kunstnerisk og litterært arbeid (i stor grad journalist, formgiver/bildende kunstner eller musiker), mens jentene holder seg til områder som også er vanlige for alle kvinnelige elever,

Tabell 6.4 Elevenes yrkesplaner (1. prioritet av 3 mulige yrkesfelt og yrkesområde iflg. Nordisk Yrkesklassifisering) etter linje.¹⁾

Kode NYK	Yrkesfelt og yrkesområde	Linje			
		Natur- faglig	Språk- lig	Samfunns- faglig	Økono- misk
ANTALL ELEVER		838	509	418	145
SUM PROSENT		100,2	100,1	100,1	100,1
0	Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid	56,3	51,9	47,8	30,3
00	Teknisk arbeid	16,9	1,0	1,9	—
01	Kjemiker- og fysikerarbeid	2,4	0,6	—	—
02	Biologisk arbeid	2,9	0,6	0,5	—
03	Medisinsk arbeid	7,9	0,6	0,7	0,7
04	Sykepleie- og annet pleiearbeid	6,3	13,4	14,6	4,8
05	Annet syke- og helsevernarbeid	5,1	3,3	2,6	2,1
06	Pedagogisk arbeid	7,6	21,4	12,7	4,8
07	Religiøst arbeid	0,4	0,8	—	—
08	Juridisk arbeid	1,0	0,6	2,6	1,4
09	Kunstnerisk og litterært arbeid	1,7	5,1	2,6	2,8
0X	Annet arbeid innen 0	4,2	4,5	9,6	13,8
1	Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og org.ledelse	1,7	2,4	5,5	15,2
2	Kontorarbeid	1,0	9,0	6,0	10,3
3	Handelsarbeid	0,4	0,6	1,7	2,8
4	Jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid	3,8	1,0	1,9	2,1
6	Tranport- og kommunikasjonsarbeid	3,5	3,7	2,4	2,1
7-8	Industri-, bygge- og anleggsarbeid	1,7	1,0	1,7	1,4
9	Servicearbeid	2,4	8,4	4,5	3,4
X	Militært arbeid (X1)	1,8	1,0	1,0	2,8
	Uoppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	27,6	20,5	27,6	29,7

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V6.2.

Som på språklinjene, tar en forholdsvis stor gruppe mannlige elever på *samfunnsfaglige linjer* sikte på pedagogisk arbeid (9 prosent). En omtrent like stor gruppe vil ha arbeid innen administrasjon og forvaltning, bedrifts- og organisasjonsledelse (10 prosent). Annet arbeid innen teknikk, vitenskap m.m. er også et utbredt ønske (8 prosent). Det siste dreier seg oftest om økonom/utrederarbeid. I likhet med de mannlige elevene ønsker mange av de kvinnelige seg pedagogisk arbeid (15 prosent), mens hele 24 prosent av dem tar sikte på sykepleie m.m. Det siste er den høyeste prosenten av alle gruppene vi her ser på. Også blant jentene er annet arbeid innen teknikk, vitenskap m.m. relativt populært (10 prosent). For kvinnelige elever er imidlertid sosionom den største gruppen innen dette sammensatte

området. Deretter følger kontorarbeid (8,3 prosent), som svært få gutter (2,4 prosent) planlegger. Gutter med samfunnsfaglig bakgrunn har den klart største gruppen uoppgitt (og ikke klassifiserbar iflg. NYK) på spørsmålet (41 prosent). Jentene har i langt større grad oppgitt et yrkesønske. Dvs., sammen med jentene på språklinjene har de den laveste uoppgitt-prosenten av gutter og jenter på alle linjer (19 prosent).

Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse skiller seg ut som det klart mest populære arbeidsområdet for mannlige elever på *økonomisk linje*, (23 prosent). Deretter følger annet arbeid innen teknikk, vitenskap m.m. (17 prosent). Jentene planlegger helt andre yrkesområder, i særlig grad kontorarbeid (20 prosent), deretter følger

sykepleie m.m. og pedagogisk arbeid (12 prosent hver). Kontorarbeid var som nevnt også et utbredt ønske blant kvinnelige elever på språklinjene, men de kvinnelige elevene på økonomisk linje planlegger dette i langt større grad. Ellers ser vi igjen at jenter har planer på yrkesområder - pedagogikk og sykepleie - som også er vanlige på andre linjer. Guttene derimot tar i langt mindre utstrekning sikte på bedrifts- og organisasjonsledelse m.m. og annet arbeid innen teknikk og vitenskap m.m. (dvs. stort sett som økonom, utreder m.m.) på de andre linjene, selv om dette også er relativt vanlige ønsker på samfunnsfaglig linje.

I alt er det altså relativt *store ulikheter* mellom linjene i hvilke yrkesønsker som er mest

populære. Forskjellen er imidlertid til dels større mellom linjene for gutter enn for jenter. Tilsvarende mønster fant vi også for planene om endelig utdanning i kapittel 3. Dvs. utdanningsplanene var også forskjellige på de ulike linjene og forskjellene mellom gutter var større enn mellom jenter.

6.4 Yrkesplaner og foreldres høyeste utdanning

Elevene ønsker seg også til dels forskjellige yrker avhengig av hvilken høyeste utdanning foreldrene har. For visse yrkesområder er ulikhetene størst for jenter, mens for andre er det guttene som skiller seg ut (tab. V6.3).

Med visse små avvik ser det ut til at det er

Tabell 6.5 Elevenes yrkesplaner¹⁾ (1. prioritet av 3 mulige, yrkesfelt og yrkesområde iflg. Nordisk Yrkesklassifisering) etter foreldrenes høyeste utdanning.

Kode NYK	Yrkesfelt og yrkesområde	Foreldres høyeste utdanning				
		Folke-, framhold-, realskole	Yrkes- skole	Gym- nas	Høg- skole	Universi- tet
ANTALL ELEVER		346	636	105	509	312
SUM PROSENT		100,1	100,0	100,1	100,0	99,9
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid		46,8	48,6	53,3	53,8	59,0
00 Teknisk arbeid		5,8	6,1	9,5	9,8	11,5
01 Kjemiker- og fysikerarbeid		0,9	1,4	—	1,8	0,6
02 Biologisk arbeid		2,3	0,9	1,0	1,2	2,6
03 Medisinsk arbeid		0,3	2,7	1,9	5,5	8,0
04 Sykepleie- og annet pleiarbeid		11,8	12,9	7,6	7,9	6,1
05 Annet syke- og helsevernarbeid		2,3	4,1	9,5	3,3	4,5
06 Pedagogisk arbeid		16,8	11,2	11,4	12,6	9,3
07 Religiøst arbeid		0,6	0,3	—	0,6	—
08 Juridisk arbeid		0,3	0,8	1,9	1,0	3,5
09 Kunstnerisk og litterært arbeid		1,7	2,2	2,9	3,7	3,8
0X Annet arbeid innen 0		4,0	6,0	7,6	6,5	9,0
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og org.ledelse		3,2	2,5	5,7	4,1	6,1
2 Kontorarbeid		5,2	7,1	5,7	4,5	1,9
3 Handelsarbeid		—	1,4	1,0	0,8	0,6
4 Jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid		3,2	3,5	2,9	1,4	1,6
6 Transport- og kommunikasjonsarbeid		2,9	3,9	1,9	4,1	0,6
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid		1,2	2,1	—	1,6	1,6
9 Servicearbeid		8,1	4,7	3,8	3,9	2,6
X Militært arbeid (X1)		0,9	2,2	1,0	1,4	0,3
Uoppgift, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK		28,6	24,0	23,8	24,4	25,6

¹⁾ 22 elever med foreldres høyeste utdanning uoppgift er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V6.3.

vanligere både for jenter og gutter å planlegge et yrke innen teknikk, vitenskap, humaniora og kunst jo mer utdanning foreldrene har. Dette holder i nokså stor grad også for *teknisk arbeid* for begge kjønn. For både *medisinsk* og *juridisk* arbeid er mønstret imidlertid mest tydelig for jenter. Hvis vi ser på jenter fra universitetsmiljøer, er det faktisk relativt flere av dem (9 prosent) enn av guttene (7 prosent) som tar sikte på medisinsk arbeid. Ingen sønner og svært få døtre (0,5 prosent) ønsker seg dette når foreldrene har realskole. Dette rimer godt med tidligere funn om utdanningsatferd. Særlig medisin-, men også jus-studiet, har skilt seg ut sammen med visse andre universitetsstudier ved å være spesielt skjevt sosialt rekruttert. Jenter ved universitetene er også skjevere rekruttert med hensyn til sosial bakgrunn enn menn (Aamodt 1982, se tab. IV og V, side 115, tallene er for studenter i 1975).

Det er klart flest jenter som ønsker seg *sykepleiarbeid* m.m., og dette ønsket blir mer utbredt jo mindre utdanning foreldrene har. Det samme finner vi igjen for ønsket om *pedagogisk arbeid*, som er mest vanlig i realskole- og minst i universitetsmiljøer. Denne

forskjellen observeres både for mannlige og kvinnelige elever, men er størst for menn. For de tre midterste utdanningstrinnene er bildet imidlertid nokså forskjellig for gutter og jenter. F.eks. tar flest sønner av foreldre med gymnasutdanning sikte på dette, mens andelen er lavest her for døtrene. Til sammenligning kan vi her nevne at f.eks. i Aamodt (1982, tab. IV) finner vi at både lærerutdanning og sykepleierutdanning har langt høyere representasjon av laveste sosialgrupper enn universitetsutdanninger i alt.

For guttene er *servicearbeid* også klart hyppigst planlagt når foreldrene har minst, og sjeldnest når de har mest utdanning. For døtrene er dette i enda større grad tilfellet, men andelen med foreldre på gymnasnivå er også nesten like høy som på nederste trinn.

For visse yrkesområder (medisin, jus) gir altså familiens utdanningsbakgrunn størst utslag for jenter. For andre (pedagogisk og servicearbeid) er dette tydeligst for gutter. Den første kategorien er yrker som blir oftere ønsket jo høyere utdanning elevenes foreldre har, mens den andre er mer utbredt når elevene har foreldre med lav utdanning.

7 Motiver for yrkesplaner

I det følgende vil vi se på motiver for yrkesplaner i forhold til både typer yrkesplaner (avsnitt 7.2), linje på allmennfag (avsnitt 7.3) og foreldres høyeste utdanning (avsnitt 7.4).

Vår hensikt er å få fram hvor mye interesser og anlegg for fag eller yrke betyr, f.eks. i forhold til økonomiske faktorer, trygghet i arbeidet og anseelse. Vi vil også undersøke hva forholdet til andre mennesker i og gjennom arbeidet har å si sammenlignet med f.eks. mer samfunnsmessige faktorer. Hvor mye betyr ellers hvilke muligheter for bosted man får? Og hvor mye teller fritid og ferie og muligheter til å kombinere yrke med å ha barn? Vi ville også belyse hvordan kjønnsdominans i yrket ble vurdert.

Vi lot derfor elevene angi viktigheten av i alt 19 oppgitte motiver. Dessuten skulle de velge ut hvilke av disse som var viktigst (i alt tre rangert etter grad av viktighet). I framstillingen nedenfor vil vi konsentrere oss mest om å beskrive hvor mange som har nevnt at de ulike motivene er *viktige* (svarmulighetene var her viktig - noen betydning - ingen betydning). Se ellers avsnitt 2.4.2 for en diskusjon av metodeproblemer ved undersøkelse av motiver ved spørreskjema.

7.1 Motiver for valg av yrke

Viktige motiver

Tilfredsstillelse av *faglige interesser* og bruk av *evner* peker seg klart ut som de mest betydningsfulle motivene, både for gutter og jenter. Hhv. 80 og 76 prosent av alle elever synes disse er viktige når de skal velge yrke. Kvinnelige elever legger likevel noe oftere enn mannlige vekt på å få brukt sine evner (tab. 7.1).

Relativt mange, 65 prosent, oppgir også at *trygghet i sysselsetting* er en viktig faktor (sikkert arbeid/store muligheter for å få jobb). Jenter og gutter er like opptatt av dette.

Derimot vurderes ikke betydningen av *inntekt* på langt nær så høyt (24 prosent sier det er viktig). Mulighet for høy inntekt betones imidlertid langt oftere av mannlige (36 pro-

sent) enn av kvinnelige elever (15 prosent). Dette er som en kunne forvente ut fra at yrkesplanene er nokså tradisjonelle (se kap. 6), f.eks. i den forstand at gutter planlegger høyere avlønnte yrker enn jenter.

Langt flere elever legger altså vekt på å få en jobb de har interesse for og med trygge framtidsutsikter enn på å tjene mye. Lignende resultater finner vi i NAVF's utredningsinstitutt 1982a der det finnes tilsvarende materiale om ferske studenter noen år før. I andre undersøkelser varierer det derimot noe hvordan disse to typene motiver vurderes i forhold til hverandre.

Faktorene som har å gjøre med *mellommenneskelige forhold* anses også oftere som viktige enn de inntektsmessige (av 40-50 prosent av elevene). Også her finner vi at vurderingene er svært forskjellig hos gutter og jenter. De kvinnelige elevene legger langt oftere enn de mannlige vekt på tre slike motiver: Mye kontakt med mennesker nevnes av 67 prosent av jentene og 33 prosent av guttene. 56 prosent av de kvinnelige og 22 prosent av de mannlige elevene synes at å hjelpe andre er viktig. 52 prosent av jentene og 28 prosent av guttene nevner samarbeid med andre.

På den annen side betoner noen flere gutter enn jenter muligheten for *selvstendig arbeid* (49 mot 41 prosent), eller å kunne få en *ledende stilling* (13 mot 6 prosent).

Mønstret på disse to feltene er altså også nokså tradisjonelt idet jentene oftere legger vekt på samarbeid, kontakt og hjelp, mens guttene noe hyppigere verdsetter selvstendighet og ledelse. Det er likevel svært få av både mannlige og kvinnelige elever som synes det er viktig å få en ledende stilling.

Forøvrig blir *samfunnsmessige* faktorer i noe større utstrekning vurdert høyere av jenter enn av gutter, dvs. gjøre en samfunnsnyttig innsats (26 mot 19 prosent), og samfunnets behov for arbeidskraft (19 mot 13 prosent).

Dette er også i overensstemmelse med andre undersøkelser av yrkesmotivasjon, både blant ungdom generelt, elever og studenter. (F.eks. Baadshaug og Eeg-Henriksen 1976, Stensaasen 1970, Ungdomsundersøkelsen

Tabell 7.1 Elevenes motiver ved valg av yrke etter kjønn. Andelen elever som har oppgitt motivet som viktig (svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning) og som har oppgitt motivet som viktigst.

Motiv ved yrkesvalg	Andel oppgitt motivet som viktig			Andel oppgitt motivet som viktigst		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER				1930	847	1083
SUM PROSENT				100,1	100,0	100,1
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	80,3	79,1	81,3	33,0	35,1	31,4
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	76,4	71,3	80,4	17,5	16,8	18,0
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb ¹⁾	65,1	66,4	64,2	(9,3)	(12,6)	(6,7)
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker ¹⁾	52,2	33,1	67,2	(5,9)	(2,4)	(8,6)
Muligheter for selvstendig arbeid	44,6	49,1	41,1	3,6	4,6	2,8
Mye samarbeid med andre mennesker	41,4	28,0	51,9	1,7	0,8	2,3
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	40,7	21,7	55,5	8,5	2,8	13,0
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	32,3	28,9	35,0	1,1	1,3	1,0
Muligheter for jobb på hjemstedet	31,5	32,8	30,4	1,6	2,1	1,1
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	24,7	21,3	27,3	1,6	0,9	2,1
Mulighet for høy inntekt	24,0	35,5	15,0	6,1	10,4	2,7
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	22,7	18,9	25,8	0,5	0,5	0,6
Samfunnets behov for arbeidskraft	16,1	13,1	18,5	—	—	—
Mye fritid og ferie	14,2	18,9	10,5	0,6	1,2	0,2
Muligheter til å få en ledende stilling	9,1	13,3	5,8	0,4	0,6	0,2
Få et yrke som er vel ansett	5,8	8,0	4,0	0,3	0,6	0,1
Få et arbeid som krever kort eller ingen utdanning utover det jeg får nå i vår	5,2	3,8	6,3	0,9	0,6	1,1
Få et yrke der det arbeider mange kvinner	2,4	5,0	0,4	0,1	—	0,2
Få et yrke der det arbeider mange menn	0,5	0,7	0,4	—	—	—
Annet	6,4	6,5	6,4	2,8	2,8	2,9
Uvisst om kontakt med mennesker eller sikkert arbeid (p.g.a. trykkfeil i spørreskjemaet) ¹⁾				3,4	2,4	4,2
Uoppgitt				1,2	1,5	0,9

¹⁾ Motivet «få arbeid som gir mye kontakt med mennesker» og «sikkert arbeid/store muligheter for å få jobb», fikk ved en trykkfeil samme markering (i) i spørsmål 4.5 spørreskjemaet. Hvis en elev hadde oppgitt motiv «i» fra spørsmål 4.5 som *viktigst*, i spørsmål 4.6 var det derfor vanskelig for oss å vite hvilket av de to motivene som var ment.

1975, Paasche 1977, NAVF's utredningsinstitutt 1982a). I disse undersøkelsene finner vi stort sett også at kvinner er mer opptatt av sosiale og mellommenneskelige forhold, og av å gjøre en samfunnsnyttig innsats enn menn. Høy inntekt, muligheter for selvstendig arbeid, en ledende stilling og høy anseelse vurderes derimot høyere blant menn.

I overkant av 30 prosent av elevene oppga *geografiske* motiver som viktige, dvs. store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted eller muligheter for å få jobb på hjemstedet. Det var ikke store forskjeller i mannlige og kvinnelige elevers vurdering av dette.

Fire spørsmål var ment mer *direkte* enn de andre å skulle fange opp grad av *kjønnsmessig*

tradisjonalt i motiver ved valg av yrke. De skulle for det første fange opp betydningen av å kunne *kombinere yrkesarbeid og omsorgsarbeid*. For det andre ville vi prøve å få fram hva det kunne ha å si at en del yrker allerede er *dominert av ett kjønn*.

Svarene på disse spørsmålene var noe overraskende sett i lys av at vi forventet en forholdsvis stor grad av kjønnsmessig tradisjonell tenkning. Det er imidlertid mulig at resultatene heller tyder på at spørsmålene *ikke har greid å fange opp* det vi ville enn på at elevene er utradisjonelle. Mønstrer i svarene på andre spørsmål og mønstrer i faktiske yrkesvalg tyder nemlig heller på en relativt stor grad av tradisjonalt.

Vi ville for det første ventet at langt flere kvinnelige enn mannlige elever ville ønske seg et yrke egnet til å *kombinere med å ha barn*. Men det var forholdsvis liten forskjell i andelen som nevnte at dette var viktig (27 mot 21 prosent). Differansen er heller ikke så stor som ventet når vi tar med andelen som har oppgitt at dette har noen betydning (72 mot 60 prosent). Sett i lys av at det i løpet av 1970-årene har blitt mer vanlig også for menn å ta sin del av arbeidet med barneomsorg, er dette kanskje likevel ikke så overraskende (se Lingsom og Ellingsæter 1983). Det består likevel fremdeles viktige forskjeller mellom kvinner og menn i faktisk tidsbruk til barneomsorg. At jenter ikke sier at denne faktoren er viktig noe særlig oftere enn gutter, forhindrer likevel ikke at dette kan være et lite bevisst motiv som de så å si automatisk tar hensyn til i og med sitt konkrete yrkesvalg. Eller det kan være at jentene regner med at tilpasningen siden kan skje ved redusert arbeidstid som prinsipielt kan være mer uavhengig av type yrke. En tredje mulighet er at å ta hensyn til barneomsorg på dette stadium faktisk virker like fjernt for både jenter og gutter.

For det andre understreker faktisk noen flere gutter enn jenter betydningen av *fritid og ferie* (19 mot 11 prosent). Her hadde vi regnet med at jenter i større grad enn gutter ville legge vekt på dette ut fra hensynet til mulig framtidig omsorgsarbeid. De mannlige elevene har

muligens ikke tenkt på dette, men mer på "ren" fritid som kan brukes til andre formål enn omsorgsarbeid. Tidsnyttingsundersøkelsene fra 1971-72 og 1980-81 viser også at menn fortsatt har mer fritid enn kvinner, selv om forskjellene har blitt noe mindre i løpet av 1970-årene (se Lingsom og Ellingsæter 1983).

Svært få la vekt på å få et yrke der det enten *arbeider mange kvinner* eller der det arbeider mange *menn* (hhv. 2,4 og 0,5 prosent). Her er trolig spørsmålet for direkte og spørreskjemaetoden spesielt dårlig egnet til å fange opp hvilke mekanismer som virker i forbindelse med yrkesvalg og kjønnsidentifikasjon.

7,4 prosent av elevene hadde nevnt andre faktorer enn de oppgitte under kategorien "Annet". 6,4 prosent hadde kryssset av at disse faktorene var viktige. De fleste (ca. 15 personer) samlet seg om svar som ga uttrykk for at trivsel i yrket betydde mye. Deretter kom betydningen av at yrket var et religiøst kall (nevnt av 10 personer). Noen la også vekt på variasjon, allsidighet, spenning o.l. Blant de kvinnelige elevene var det fler enn blant de mannlige som nevnte at det var viktig å kunne få deltid, å få et yrke som lot seg kombinere med mannens, og å kunne arbeide med barn. Guttene nevnte oftere familiepress og viktighet av å følge opp familietradisjoner.

Viktigste motiver

Vi ser ellers at det er en viss sammenheng mellom andelen som oppgir at en faktor er viktig og at den er viktigst. Likevel er det langt flere som synes at det å tilfredsstillende *faglige interesser* er viktigst (33 prosent) enn å få *brukt evner* (18 prosent). Andelen som har oppgitt at *høy inntekt* er viktigste faktor, er også forholdsvis høy (6 prosent) sammenlignet med andelen som har sagt at den er viktig (24 prosent). Andre faktorer som omtrent like mange har sagt er viktige (få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn, 25 prosent, og gjøre en samfunnsnyttig innsats, 23 prosent), er oppgitt som viktigst av langt færre, dvs. under 2 prosent.

På grunn av en trykkfeil i spørreskjemaet (se fotnote 1, tabell 7.1), var det for 3,4 pro-

sent av elevene ikke mulig å vite om de hadde oppgitt faktorene "Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker" eller "Sikkert arbeid/store muligheter for å få jobb" som den viktigste. Tallene som gjelder vurderingen av om disse to faktorene er viktigst har derfor svært stor feilmargin.

7.2 Motiver og typer yrkesplaner

De fleste yrkesmotivene verdsettes forskjellig, avhengig av hvilke yrkesfelt og yrkesområder elevene satser på (tabell 7.2). Der det har vært mulig, har vi også sammenlignet gutters og jenters motivasjon på samme område. Også her finner vi ulikheter i vurderingene (tabell V7.1 og V7.2). Vi har i det følgende begrenset oss til å se på de 12 faktorene som ble nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene, og på yrkesfelt/områder som er valgt av minst 20 elever.

Minst variasjon ser det riktignok ut til å være for motivene som har å gjøre med realisering av *faglige interesser og evner*. Langt de fleste elever er altså opptatt av å få jobbe med noe de har interesse eller anlegg for, uansett hvilket yrke de har valgt. Lavest andel som legger vekt på disse faktorene finnes likevel blant elever som vil inn i transport- og kommunikasjonsarbeid (herav mange flygere, noe post og tele) eller sivilt overvåkings- og tryggingarbeid (herav mange polititjenestemenn).

Hvor mange som synes det er viktig å få *sikkert arbeid eller store muligheter for å få jobb* varierer en del mer med typen yrker. Flest oppgir dette blant dem som tar sikte på en militær jobb (93 prosent) eller sivilt overvåkings- og tryggingarbeid (81 prosent). Færrest finner vi blant dem som vil ha et kunstnerisk arbeid eller offentlig administrasjons- og forvaltningsarbeid (ca. 40 prosent).

Ønsket om å få *høy inntekt* viser også til dels store variasjoner mellom yrkesområdene. Flest synes dette er et viktig motiv blant dem som vil inn i bedrifts- og organisasjonsledelse (ca. 59 prosent), juridisk arbeid, lufttrafikkarbeid (ca. 45 prosent), militært eller teknisk arbeid (i underkant av 40 prosent). På den andre siden har vi dem som vil inn i biologisk arbeid

(oftest veterinærer), sykepleie- og annet pleiearbeid, pedagogisk arbeid og kunstnerisk arbeid der færre enn 10 prosent har oppgitt dette som et viktig motiv. Mannlige potensielle pedagoger er imidlertid i større grad enn de kvinnelige motivert av høy inntekt (14 mot 6 prosent). For framtidige medisinerer er tilsvarende forskjell mellom kjønnene også til stede, men relativt mindre (27 mot 22 prosent).

Visse grove forskjeller mellom yrkesområdene går igjen for de tre motivene som har å gjøre med *mellommenneskelige relasjoner*. Vi kan skille mellom tre hovedgrupper av yrker etter i hvor stor utstrekning de legger vekt på slike motiver. For det første legger elever som satser på *sykepleie* m.m. oftere enn andre vekt på både kontakt og samarbeide med andre og på å hjelpe andre mennesker.

Potensielle *jurister*, og de som satser på *annet syke- og helsevernarbeid* (stort sett fysioterapeuter) tilhører en "mellomgruppe", der andelen som er opptatt av mellommenneskelige forhold er nærmere gjennomsnittet enn gruppen ovenfor. Elever som vil inn i *medisin* (stort sett legeyrket) synes også i omtrent like stor utstrekning som elever som ønsker seg inn i disse to yrkeskategoriene at kontakt med andre og å hjelpe andre er viktig. De legger imidlertid sjeldnere vekt på samarbeid. Her finner vi likevel viktige forskjeller mellom mannlige og kvinnelige elever. Jentene oppgir i mye større grad enn guttene at mellommenneskelige relasjoner er viktige. 87 prosent av de kvinnelige potensielle medisinerne mot 47 prosent av de mannlige legger stor vekt på å få et arbeid med mye kontakt med mennesker. 53 prosent av jentene mot 33 prosent av guttene synes at mye samarbeid med andre er viktig, og 89 prosent av jentene mot 77 prosent av guttene har oppgitt at det er viktig å få et arbeid der de kan hjelpe andre mennesker. Elever som vil satse på *pedagogisk arbeid* er også i en mellomstilling når vi ser på vurderingen av å samarbeide med og å hjelpe andre. De synes imidlertid nesten like ofte som sykepleiere at kontakt med andre er viktig. Vi finner også til dels vesentlige forskjeller mellom mannlige og kvinnelige potensielle peda-

Tabell 7.2 Elevenes motiver ved valg av yrke¹⁾ etter type yrke²⁾ (yrkesfelt og yrkesområde iflg. Nordisk Yrkeklassifisering, 1. prioritert av 3 mulige yrker). Andel som har oppgitt motiver som viktig. (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning).¹⁾

Kode NYK	Yrkesfelt og yrkesområde	Fag- lige in- teresser	Få brukt evnene mine	Sikkert arb./ mulig- het til jobb	Kontakt med menne- sker	Selv- stendig arbeid	Sam- arbeid	Hjelpe andre	Valg- mulig- het geo- grafisk	Jobb på hjem- stedet	Komb. med å ha barn	Mulig- het for høy inntekt	Gjøre en sam- funns- nyttig innsats	Antall elever
MENN OG KVINNER I ALT														
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid³⁾														
		80,3	76,4	65,1	52,2	44,6	41,4	40,7	32,3	31,5	24,7	24,0	22,7	1930
	00 Teknisk arbeid	82,6	77,9	63,3	62,5	46,0	47,3	55,3	33,2	29,8	24,9	17,6	28,1	987
	01 Kjemiker- og fysikerarbeid	80,6	71,6	73,5	20,6	53,5	20,0	7,7	34,8	33,5	16,1	36,8	12,3	155
	02 Biologisk arbeid	100,0	91,3	73,9	26,1	56,5	43,5	39,1	39,1	30,4	17,4	17,4	34,8	23
	03 Medisinsk arbeid	93,1	79,3	58,6	34,5	55,2	31,0	24,1	34,5	20,7	3,4	6,9	24,1	29
	04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	84,9	76,7	56,2	67,1	57,5	43,8	76,7	28,8	21,9	15,1	24,7	41,1	73
	05 Annet syke- og helsevernarbeid	79,6	77,5	76,4	86,4	25,7	71,7	92,7	35,6	31,9	27,7	7,3	38,7	191
	06 Pedagogisk arbeid	82,7	76,0	68,0	69,3	56,0	50,7	66,7	33,3	28,0	26,7	21,3	25,3	75
	08 Juridisk arbeid	78,2	78,2	54,3	81,2	40,2	56,4	64,5	32,1	31,6	38,9	7,7	27,8	234
	09 Kunstn./litt. arbeid	87,5	79,2	54,2	62,5	87,5	54,2	62,5	33,3	41,7	20,8	45,8	25,0	24
	09 Kunstn./litt. arbeid	94,5	94,5	38,2	56,4	61,8	32,7	14,5	32,7	18,2	16,4	9,1	12,7	55
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og org.ledelse														
	10 Offentlig adm. og forvaltningsarbeid	84,9	78,1	56,2	38,4	56,2	42,5	15,1	26,8	32,9	17,8	52,1	19,2	73
	11 Bedrifts- og org.ledelse	81,0	76,2	42,9	52,4	42,9	42,9	19,0	61,9	14,3	19,0	33,3	28,6	21
2 Kontorarbeid														
	21 Stenografi- og maskinskrivningsarb.	86,3	78,4	60,8	31,4	62,7	41,2	13,7	21,6	41,2	17,6	58,8	15,7	51
	29 Annet kontorarbeid	80,8	77,8	70,7	48,5	36,4	35,4	18,2	38,4	44,4	26,3	20,2	15,2	99
3 Handelsarbeid														
	(30, 31, 32, 33,3-)	(77,8)	(72,2)	(61,1)	(55,6)	(61,1)	(50,0)	(16,7)	(22,2)	(27,8)	(11,1)	(50,0)	(11,1)	18
4 Jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid														
	40 Arbeidsledelse i jord- og skogbruk	83,3	75,0	56,3	8,3	83,3	8,3	16,7	16,7	54,2	25,0	12,5	25,0	48
		85,7	73,8	57,1	7,1	85,7	7,1	19,0	9,5	54,8	28,6	11,9	28,6	42
6 Transport- og kommunikasjonsarbeid														
	62 Lufttrafikkarbeid	62,3	59,0	77,0	37,7	31,1	32,8	4,9	32,8	16,4	13,1	36,1	14,8	61
		67,6	70,6	73,5	26,5	35,3	20,6	8,8	26,5	8,8	11,8	44,1	17,6	34
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid														
	(71, 74, 75, 76, 77,7-)	73,3	76,7	66,7	26,7	56,7	26,7	20,0	30,0	36,7	30,0	33,3	3,3	30
		83,3	78,9	64,4	71,1	36,7	58,9	46,7	48,9	35,6	18,9	26,7	20,0	90
9 Servicearbeid														
	90 Sivilt overvåkings- og tryggingarbeid	61,5	57,7	80,8	57,7	26,9	42,3	46,2	23,1	38,5	11,5	30,8	42,3	26
	91 Hotell- og restaurant- og husarbeid	92,1	89,5	55,3	84,2	39,5	73,7	42,1	68,4	15,8	18,4	15,8	10,5	38
		75,9	51,7	93,1	37,9	24,1	34,5	17,2	27,6	6,9	13,8	37,9	41,4	29
X Militært arbeid (X1)														
	Uppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	77,2	76,4	66,9	39,4	41,0	32,7	28,9	28,3	31,9	28,1	30,0	16,0	495

¹⁾ Tall for menn og kvinner separat er i tabell V7.1. og V7.2.

²⁾ Bare yrkesområder som er valgt av minst 20 elever er tatt med, og bare motiver som er nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene.

³⁾ Annet arbeid (0X) og religiøst arbeid (07) er ikke tatt med (tilsammen 128 elever)

goger. Kvinnelige elever betoner oftere å få et arbeid som gir mye kontakt med andre mennesker (84 mot 69 prosent blant gutter). 61 prosent av jentene synes samarbeid med andre er viktig mot 41 prosent av guttene.

Derneft finner vi i en tredje gruppe elever som i liten grad legger vekt på mellommenneskelige relasjoner. Her finner vi elever som vil inn i *jordbruk/skogbruk/fiske* (ofteft gårdbrukere) eller *teknikk* (siv.ing. og ingeniører). Særlig få blant dem som vil inn i jordbruk er motivert av ønsket om kontakt og samarbeid med andre (7 prosent). Ikke mange av dem som satser på et teknisk yrke ønsker seg å hjelpe andre (8 prosent).

Vi ser også relativt store ulikheter mellom elever med forskjellige yrkesønsker i hvilken vekt de legger på å få et *selvstendig* arbeid. Den største andelen elever som synes dette er viktig (over 80 prosent), finnes blant dem som har tenkt seg et juridisk arbeid eller arbeid innen jordbruk, skogbruk og fiske. Færrest som har krysset av dette som et viktig motiv finner vi innen sykepleie m.m., "annet kontorarbeid", transport- og kommunikasjonsarbeid, sivilt overvåkings- og tryggingarbeid og militært arbeid (ca. 25-30 prosent).

Det varierer også mellom yrkesområdene i hvor stor grad man synes det er viktig å gjøre en *samfunnsnyttig innsats*. Flest mener dette blant de som vil ha sivilt overvåkings- og tryggingarbeid (polititjenestemenn), militært arbeid, medisinsk arbeid eller sykepleie- og annet pleiearbeid (rundt 40 prosent). Også relativt mange blant dem som vil ha kjemisk eller fysisk arbeid har oppgitt dette som viktig (35 prosent). Nesten ingen mener imidlertid dette blant dem som skal jobbe i industri, bygg og anlegg (3 prosent). Heller ikke så mange blant dem som satser på teknisk arbeid, kunstnerisk eller litterært arbeid, kontorarbeid, transport- og kommunikasjonsarbeid og hotell/restaurant- og husarbeid (alle mellom 11 og 15 prosent) har krysset av faktoren som viktig.

Visse yrkesområder skiller seg også ut når vi ser på betoningen av *geografiske faktorer*. Elever som satser på jordbruk/skogbruk eller

bedrifts/organisasjonsledelse og sivilt overvåkings- og tryggingarbeid, oppgir i minst grad at de legger vekt på *valgmuligheter* når det gjelder arbeidssted. Derimot nevner de to første gruppene oftere enn de fleste andre at de synes det er viktig å få muligheter til å bo på *hjemstedet*. Dette virker rimelig ut fra at elever som satser på jordbruk/skogbruk trolig regner med å overta gården på hjemstedet. De elevene som vil inn i bedrifts- og organisasjonsledelse er tilsvarende i stor grad gutter som vil overta farens bedrift på hjemstedet. Det er omvendt for dem som sikter seg inn på hotell- og restaurantarbeid eller offentlig administrasjon og forvaltning. De sier i større grad at valgmuligheter er viktig, og i mindre utstrekning enn andre at det er viktig å få bo på hjemstedet. Jentene som har tenkt å satse på medisin, legger i langt større grad enn guttene (41 mot 17 prosent) vekt på at de dermed kan få store geografiske valgmuligheter når det gjelder arbeidssted.

Når vi ser på hvor mange som synes det er viktig at *yrket lar seg kombinere med å ha barn*, finner vi også visse forskjeller. Men variasjonene er ikke store sammenlignet med f.eks. motivene som dreier seg om mellommenneskelige forhold. De som har tenkt seg et pedagogisk arbeid skiller seg ut ved at klart flest har oppgitt hensynet til barn (40 prosent). Andelen er her noe høyere for jenter enn for gutter (41 mot 33 prosent), men forskjellen er ikke stor.

Færrest har nevnt dette blant dem som tar sikte på et biologisk arbeid (ofteft veterinær, også biolog eller jordbruksforsker/rådgiver) (3 prosent) og blant dem som vil arbeide innen transport og kommunikasjon (13 prosent).

Innen teknisk, vitenskapelig arbeid m.m. er det ellers til dels slik at hensynet til barn er nevnt noe hyppigere innen yrker som oftere er valgt av jenter enn de andre, f.eks. sykepleie- og annet pleiearbeid samt "annet syke- og helsevernarbeid" (begge ca. 27 prosent). Innen teknisk, kjemiker- og fysikerarbeid er faktoren derimot oppgitt av ca. 17 prosent av elevene. Gutter som har valgt et lite mannsdominert yrke som pedagogisk arbeid er imidlertid

oftere opptatt av om yrket lar seg kombinere med barn enn gutter på de andre områdene på dette feltet (teknikk, vitenskap m.m.). På den annen side oppgir mannlige elever som ønsker seg et arbeid innen industri, bygg og anlegg like ofte dette motivet (32 prosent, men av bare 24 gutter).

Vi så i avsnitt 7.1 at jenter oftere enn gutter la vekt på mellommenneskelige og samfunnsmessige sider ved det arbeidet de ønsker seg. Mannlige elever på sin side vurderte betydningen av høy inntekt, selvstendighet og ledelse høyere enn kvinnelige. Ovenfor har vi sammenholdt dette med hvilke yrkesønsker elevene har oppgitt. Kan vi på grunnlag av dette si noe om i hvor stor grad *kjønnsforskjellene* i motivasjon har noe å gjøre med at jenter og gutter velger *ulike yrkesområder* og i hvor stor grad det kan ha sammenheng med at de har ulik motivasjon for å gå inn i *samme område*?

På grunnlag av drøftingen ovenfor kan en bare antyde svar på dette fordi materialet er av

begrenset størrelse. Det ser imidlertid ut til at svaret må bli et *både - og*. For det første satser jenter og gutter i stor grad på forskjellige yrkesområder der de i ulik utstrekning regner med å få realisert "kvinne-" og "mannsmotiver". Dette betyr likevel ikke at oppfatningene av dette nødvendigvis er i samsvar med verken hvordan arbeidslivet nå er organisert eller kunne vært organisert. F.eks. blir det trolig mer og mer utbredt å samarbeide med andre også i tekniske yrker.

Der vi har hatt stort nok materiale til å kunne si noe om dette, viser det seg for det andre at jentene til dels går inn i samme yrkesområde som gutter, men med ulik motivasjon. Dette kunne naturligvis ha å gjøre med at de velger andre *enkelyrker*, men det er også reelle forskjeller på dette nivået. Det vil si, kvinnelige potensielle leger og pedagoger er mer opptatt av mellommenneskelige relasjoner enn mannlige. Mannlige potensielle leger og pedagoger oppgir oftere enn kvinnelige at høy inn-

Tabell 7.3 Elevenes motiver ved valg av yrke etter linje.¹⁾ Andel elever som har oppgitt motivet som viktig. (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning)

Motiver ved yrkesvalg	Linje			
	Naturfaglig	Språklig	Samfunnsfaglig	Økonomisk
ANTALL MENN OG KVINNER	838	509	418	145
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstillt mine faglige interesser	79,7	81,5	78,5	83,4
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	74,8	80,6	74,9	74,5
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	62,9	64,2	68,7	70,3
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	39,7	71,3	55,7	44,8
Muligheter for selvstendig arbeid	48,0	41,1	39,2	52,4
Mye samarbeid med andre	31,3	56,2	44,3	37,2
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	33,4	52,1	47,6	21,4
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	29,0	36,7	35,2	28,3
Muligheter for jobb på hjemstedet	29,8	31,0	34,7	33,1
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	20,0	31,8	26,8	19,3
Mulighet for høy inntekt	24,2	18,3	23,7	41,4
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	22,0	21,6	27,8	17,9

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V7.3.

tekt er viktig. Kjønnsforskjellene i motivasjon har altså sammenheng både med at jenter og gutter velger *ulike yrker* og med at de har ulik hensikt med å gå inn i *samme yrke*.

7.3 Motiver, linje og foreldres høyeste utdanning

Det er visse ulikheter i motiver for valg av yrke når vi ser på hvilken linje elevene har tatt. Forskjellene er gjennomgående små hvis vi tar for oss foreldrenes høyeste utdanning.

Linje og motiver

Vi fant forskjeller i yrkesmotivasjon mellom linjene særlig for fem faktorer. Det gjelder de tre som har å gjøre med *mellommenneskelige forhold* ved arbeidet, om yrket egner seg til å kombinere med å *ha barn*, og muligheten for *høy inntekt* (tab. 7.3). På hver linje legger flere kvinnelige enn mannlige elever vekt på mellommenneskelige forhold, mens guttene oftere er opptatt av inntekt (tab. V7.3).

For det første synes elever på språklinjene i større grad enn andre at *mellommenneskelige forhold* er viktige. Men andelen som oppgir dette på de samfunnsfaglige linjene er også forholdsvis høy. Derimot betoner langt færre dette både på naturfaglige og økonomiske linjer. Spesielt få oppgir som motiv at de vil hjelpe andre på de siste. Det er særlig den lave andelen blant mannlige elever på økonomiske linjer som gjør utslaget her (8 prosent, mot 41 prosent av de kvinnelige).

Det er også noenlunde tilsvarende forskjeller mellom linjene i å legge vekt på å få et yrke som egner seg til å kombinere med å *ha barn*. Dvs., flere synes at dette er viktig på språk- og samfunnslinjer enn på naturfaglige og økonomiske linjer.

Muligheten for høy inntekt er vurdert som viktig av flest elever med økonomisk bakgrunn, færre med naturfaglige og samfunnsfaglige linjer, og noen færre enn dette igjen på språklinjene. Det er likevel ingen forskjell i andelen jenter som oppgir dette på de ikke-økonomiske linjene (ca. 14 prosent), mens nesten dobbelt så mange er opptatt av dette hvis de går på økonomiske linjer (25 prosent).

På hver eneste linje er det langt vanligere blant de mannlige elevene å si at høy inntekt er viktig enn blant de kvinnelige.

Foreldres høyeste utdanning og motiver

Det viser seg å være visse, men stort sett små forskjeller i vurderingen av de tolv mest betydningsfulle faktorene når vi ser på foreldrenes høyeste utdanning (tabell 7.4). Retningen på forskjellene mellom kjønnene i materialet som helhet finner vi ellers i stor grad igjen for hver utdanningsgruppe (tab. V7.4), selv om størrelsen kan variere noe.

Noen flere barn av foreldre med universitetsutdanning (88 prosent) enn med annen bakgrunn (75-80 prosent) synes det er viktig å få et arbeid der de kan få tilfredsstilt sine *faglige interesser*. Det samme gjelder, om enn noe svakere, når vi ser på å få *brukt evnene* sine (82 mot 70-77 prosent). Dette finner vi igjen i omtrent like stor utstrekning for både gutter og jenter.

Ønsket om *trygghet i sysselsetting* blir derimot mer tydelig jo mindre utdanning elevenes foreldre har. 71 prosent synes dette er viktig blant elever fra realskolemiljøer mot 55 prosent fra universitetsmiljøer. Også her er mønstret nokså likt både for sønnene og døtrene.

Muligheten for høy inntekt anses som viktig i omtrent like stor utstrekning (rundt 25 prosent) uansett hvilken utdanning foreldrene har. Kjønnsforskjellene er tydelige i alle utdanningsmiljøer, i det en god del flere sønner enn døtre legger vekt på dette uavhengig av hvilken utdanning foreldrene har. Særlig stor er forskjellen i realskole- og gymnasmiljø. Her er andelen gutter som synes høy inntekt er viktig også noe høyere enn når foreldrene har annen utdanningsbakgrunn.

Sett nokså grovt må en si at det også er forholdsvis små variasjoner mellom elever fra ulike utdanningsmiljøer for de tre faktorene som har å gjøre med *mellommenneskelig kontakt*. Dette gjelder både gutter og jenter. Døtrene i alle utdanningsgrupper blant foreldrene oppgir oftere enn sønnene at slike forhold er viktige. Likevel synker andelen som har lagt

Tabell 7.4 Elevenes motiver ved valg av yrke etter foreldres høyeste utdanning.¹⁾ Andel som har oppgitt motivet som viktig. (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning).

Motiver ved yrkesvalg	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes- skole	Gymnas	Høg- skole	Univer- sitet
ANTALL MENN OG KVINNER	346	636	105	509	312
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	78,9	79,4	75,2	80,0	87,5
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	76,9	75,2	69,5	77,2	81,7
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	71,1	69,7	64,8	61,7	55,1
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	50,6	54,9	55,2	51,9	51,0
Muligheter for selvstendig arbeid	35,8	37,7	50,5	48,9	59,3
Mye samarbeid med andre	41,9	40,7	41,9	42,8	41,3
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	44,2	41,8	41,9	40,1	36,9
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	29,5	35,8	35,2	30,3	32,1
Muligheter for jobb på hjemstedet	35,8	36,0	27,6	28,5	23,7
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	26,6	27,4	22,9	22,8	21,5
Mulighet for høy inntekt	24,6	20,6	27,6	25,9	24,0
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	24,6	23,9	20,0	21,6	21,8

¹⁾ 22 elever med foreldres høyeste utdanning uoppgitt er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V7.4.

vekt på å *hjelpe* andre noenlunde jevnt fra 44 prosent når foreldrene har realskolebakgrunn til 37 prosent når de har universitetsbakgrunn. Den lave andelen sønner av universitetsutdannede som vil hjelpe andre (14 prosent), bidrar mye til denne nedgangen. For døtrene er det ikke så store forskjeller mellom utdanningsmiljøene.

Betydningen av *muligheter for selvstendig arbeid* vurderes høyt av flest elever med foreldre med universitetsutdanning (59 prosent), og av færrest elever med foreldre på de laveste utdanningstrinnene (i overkant av 35 prosent). På de tre nederste utdanningstrinnene for foreldre er det tydelig mer utbredt at sønnene synes denne faktoren er viktig enn døtrene. Hvis foreldrene har høyere utdanning, er derimot forskjellen svært liten.

Ønsket om å få store *valgmuligheter når det gjelder arbeidssted* varierer ikke særlig mye mellom elever fra ulike utdanningsmiljøer.

Men noen flere barn av foreldre med yrkes-skole- og gymnasutdanning synes dette er viktig enn andre. Det er heller ikke så stor forskjell i vurderingen hos gutter og hos jenter. Noen få flere kvinnelige enn mannlige elever synes geografiske valgmuligheter er viktige uansett hvilken utdanning foreldrene har, unntatt for universitetsutdanning. Her er prosent-differansen hele 15, idet 39 prosent av jentene og bare 25 prosent av guttene mener at dette er viktig.

Muligheter for jobb på hjemstedet anses derimot som viktig av flest barn av foreldre på de to nederste utdanningstrinnene - dvs. av ca. 36 prosent. Færrest har krysset av dette når foreldrene har universitetsutdanning (24 prosent). For både gutter og jenter er det mindre vanlig å legge vekt på dette dess mer utdanning foreldrene har. Det er også liten forskjell på gutters og jenters vurdering på de ulike trinnene.

Vi ser ellers at ønsket om å få et yrke som egner seg til å *kombinere med å ha barn* i noen grad er minst utbredt på de laveste utdanningstrinnene både for mannlige og kvinnelige elever. Gjennomgående er forskjellen mellom kjønnene for hver linje omtrent som i materialet som helhet. Et unntak er foreldre med gymnasutdanning, der faktisk noen flere sønner enn døtre legger vekt på hensynet til barn.

Det er ikke så avhengig av foreldreutdanning i hvor stor grad elevene oppgir at det å *gjøre en samfunnsnyttig innsats* er viktig. Men på nesten hvert nivå av foreldreutdanning (unntatt gymnasnivå) er det flere døtre enn sønner som legger vekt på dette. Prosentdifferansen er høyest på de to øverste utdanningstrinnene. Dette har sin bakgrunn i at an-

delen for gutter her er lavest. Andelen for jenter her er derimot omtrent som på de laveste trinnene.

Samlet kan det være interessant å merke seg at *sønner av universitetsutdannede* foreldre i spesielt liten grad er opptatt av å få en jobb der de kan hjelpe andre. De er også sjeldnere enn andre opptatt av trygghet i sysselsettingen. Sønner av foreldre med høyere utdanning er i mindre grad enn andre også inntilt på å gjøre en samfunnsnyttig innsats, og på å få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn. *Døtre* av universitetsutdannede foreldre skiller seg mest ut fra andre jenter ved å betone mulighetene for selvstendig arbeid. Forøvrig legger *både sønner og døtre* av foreldre med slik utdanning noe mer enn andre vekt på faglige interesser og å få brukt evner.

8 Hindringer for yrkesplaner

I dette kapitlet ser vi for det første på hvilke *mulige hindringer* mot realisering av yrkesplaner som oppleves av dem som har slike planer (avsnitt 8.1). I spørsmål 4.4 spurte vi om hva som kunne hindre elevene i å komme inn i det yrket (eller arbeidsfeltet) som de hadde oppgitt som 1. prioritet (i spørsmål 4.3). Dvs. de ble bedt om å vurdere fem mulige hindringer mot å bli det de først og fremst tok sikte på å bli. Vi belyser forhold som har å gjøre med å begynne på eller å gjennomføre utdanningen. Men vi vil også få fram hvordan elevene ser på problemer med å få jobb eller med evt. å kombinere jobb med å ha barn. 76 prosent av elevene med en viss overvekt av jenter hadde oppgitt mer eller mindre konkrete yrkesplaner (81 mot 70 prosent av guttene).

For det andre har vi spesielt sett på dem som *ikke har noen yrkesplaner* (avsnitt 8.2). I spørsmål 4.2 ble disse 455 elevene (24 prosent av alle) spurt om grunnene til dette. De ble bedt om å vurdere betydningen av syv ulike kategorier. Spriker interessene for mye, vil de ha mer erfaring fra arbeidslivet, eller kjenner de for lite til forskjellige yrker? Gir utdan-

ningen flere yrkesmuligheter, vet de ikke hva utdanningen gir av yrkesmuligheter, er det greit å fortsette å gå på skolen, eller er det ikke nødvendig å bestemme seg ennå?

8.1 Mulige hindringer ved realisering av yrkesplaner

Hindringer knyttet til forhold som har med *utdanning* å gjøre er ofte vurdert som betydningsfulle i forbindelse med å skulle virkeliggjøre yrkesplaner. Den tydeligste forskjellen mellom kvinnelige og mannlige elever viser seg i synet på hva *det å få barn* kan bety (tabell 8.1).

Den oftest nevnte hindringen er at elevene *ikke kommer inn på utdanningen*. Over halvparten; dvs. 52 prosent av dem, mener at dette er viktig. Legger vi nå til dem som mener at dette er av noen betydning, får vi hele 82 prosent. Det er bare en svak tendens til at flere kvinnelige enn mannlige elever legger vekt på dette (84 mot 79 prosent).

Riktignok mener bare 12 prosent av elevene at en viktig hindring kan være at de *ikke greier å gjennomføre utdanningen fordi den er for hard/vanskelig*. Men hele 58 prosent har oppgitt at dette kan være viktig eller av noen betydning. Her er det ikke noen forskjell av betydning når det gjelder kjønn.

Tabell 8.1 Mulige hindringer for å realisere yrkesplaner (yrke eller arbeidsfelt, 1. prioritet av 3 mulige) etter kjønn. Andel elever som har oppgitt hindringer som viktig (viktig + noen betydning i parentes). (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning). For dem som har oppgitt yrkesplaner.¹⁾

Hindringer	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL MED YRKESPLANER	1475	595	880
Kommer ikke inn på utdanningen	52,1 (81,9)	50,1 (79,2)	53,4 (83,6)
Greier ikke gjennomføre utdanningen fordi den er for lang/dyr	4,3 (32,1)	3,7 (30,9)	4,8 (33,0)
Greier ikke gjennomføre utdanningen fordi den er for hard/vanskelig	12,0 (57,8)	13,6 (58,3)	10,9 (57,5)
Det kan bli vanskelig å få en slik jobb (der jeg ønsker)	15,2 (50,0)	13,9 (43,1)	16,0 (54,6)
Yrket kan være vanskelig å kombinere med å ha barn	7,7 (32,0)	4,0 (18,1)	10,1 (41,4)
Annet	9,1 (12,6)	9,4 (12,6)	8,9 (12,5)

¹⁾ 76,4 prosent av alle, 70,3 prosent av mennene, 81,3 prosent av kvinnene.

Svært få, 4 prosent, har nevnt at ''Greier ikke gjennomføre utdanningen fordi den er for lang/dyr'' skulle være viktig. Likevel er det 32 prosent som har ment at dette er viktig eller av noen betydning. Det er heller ikke her noen vesentlig forskjell mellom gutter og jenter.

Bare noen flere jenter enn gutter regner altså med problemer med å *komme inn* på utdanningen som leder til det yrket de har tatt sikte på. Det er heller ingen kjønnsforskjeller å snakke om i vurderingen av mulighetene for å greie å *gjennomføre* en utdanning. Når de først har valgt et yrke, oppgir altså kvinnelige elever heller ikke å ha noe mindre selvtilitt enn mannlige mht. mulighetene for å gjennomføre denne planen hvis de har kommet inn på utdanningen.

Derneft har 15 prosent av elevene krysset av at det kan bli *vanskelig å få en slik jobb* (der de ønsker). Noen flere jenter enn gutter sier dette, men forskjellen mellom kjønnene kommer tydeligere fram hvis vi også tar med dem som har nevnt at denne faktoren kan ha noen betydning (55 prosent av jentene mot 43 prosent av guttene har krysset av en av disse kategoriene).

Det er riktig nok totalt ganske få (8 prosent) som mener at en viktig hindring mot å bli det de tar sikte på er at yrket kan være *vanskelig å kombinere med å ha barn*. 10 prosent av jentene har nevnt at dette kan være viktig mot 4 prosent av guttene. Tar vi imidlertid også med

dem som har krysset av ''noen betydning'', kommer vi opp i en prosentandel på hele 41 hos de kvinnelige elevene mot 18 for de mannlige. Her finner vi altså den klart største forskjellen mellom kjønnene i vurdering av mulige hindringer.

12,6 prosent av elevene med yrkesplaner oppga *andre* enn de ferdig oppstilte momentene. Ca. 2,5 prosent av elevene nevnte her at de kunne komme til å skifte interesse, miste interessen for det de hadde oppgitt osv. Både gutter og jenter oppga dette i omtrent like stor grad. Ytterligere ca. 0,8 prosent av elevene sa at de var usikre på om de passet, at de var usikre på egne evner og anlegg osv. Bare én av personene som mente dette var gutt. Ellers nevnte også ca. 0,8 prosent problemer med bolig på lærestedet, problemer med å bo borte fra hjemstedet, lang reise osv. Også her var jentene i flertall. Til slutt kan nevnes at ca. 1 prosent av elevene og flest jenter nevnte problemer med helse, sykdom osv. Graviditet under utdanning ble nevnt av til sammen ca. 1 prosent av jentene.

8.2 Grunner til ikke å ha noen yrkesplaner

Sprikende *interesser* og mangel på *kunnskap* om forskjellige yrker skiller seg ut som de mest betydningsfulle grunnene til ikke å ha bestemt seg for noe konkret yrke (tabell 8.2).

Flest (53 prosent) oppgir at ''*interessene spriker for mye foreløpig*'' er en viktig grunn,

Tabell 8.2 Grunner til ikke å ha oppgitt noen yrkesplan (yrkesfelt eller arbeidsområde) etter kjønn. Andel elever som har oppgitt faktoren som viktig. (Svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning.) For dem som ikke har oppgitt yrkesplan.¹⁾

Grunn til ikke å ha oppgitt yrkesplan	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL UTEN OPPGITT YRKESPLAN	455	252	203
Interessene mine spriker for mye foreløpig	53,0	47,2	60,1
Vil gjerne ha mer erfaring fra arbeidslivet først	22,0	16,7	28,6
Kjenner for lite til forskjellige yrker ennå	45,3	41,3	50,2
Utdanningen jeg skal ta gir flere yrkesmuligheter	17,4	17,9	16,7
Vet ikke nok om hva utdanningen jeg skal ta gir av yrkesmuligheter	18,9	19,4	18,2
Greit å gå på skole en stund til	3,3	2,0	4,9
Det er ikke nødvendig å bestemme seg ennå	14,7	15,1	14,3

¹⁾ 23,6 prosent av alle, 18,7 prosent av kvinnene, 29,8 prosent av mennene.

og langt flere jenter enn gutter (60 mot 47 prosent).

Dette at en *kjenner for lite til forskjellige yrker ennå* blir vurdert som viktig av nesten like mange (45 prosent); også dette av en del flere jenter enn gutter (50 mot 41 prosent).

Dermed kommer noen faktorer som blir ansett som viktige av ca. 20 prosent av elevene: *"Vil gjerne ha mer erfaring fra arbeidslivet først"*, *"Vet ikke nok om hva utdanningen jeg skal ta gir av yrkesmuligheter"* og *"Utdanningen jeg skal ta gir flere yrkesmuligheter"*. For to av disse grunnene er det vesentlige kjønnsforskjeller. Dvs., svært mange flere kvinnelige enn mannlige elever mener at en viktig bakgrunn for at de ikke har bestemt seg, er at de gjerne vil ha mer erfaring fra arbeidslivet først (29 mot 17 prosent). På den annen side er det omtrent like vanlig blant gutter som

blant jenter å legge vekt på at utdanningen de skal ta gir flere yrkesmuligheter. Likevel, hvis vi her tar med andelen som har oppgitt at det er av noen betydning, har 62 prosent av mannlige mot 47 prosent av de kvinnelige elevene nevnt dette.

Kvinnelige elever vurderer altså oftere sprikende interesser og mangel på kunnskap og erfaring om yrker og arbeidsliv som viktig enn mannlige. Usikkerheten hos *gutter* bunner oftere i at de ser mange muligheter i yrkeslivet.

11 prosent hadde krysset av eller oppgitt noe under *"Annet"*. Ingen bestemt svarkategori pekte seg her ut ved at særlig mange oppga samme. De fleste, ca. 4 prosent, oppga usikkerhet - dels på egne evner, dels på egne interesser, og dels på hvilke yrker det er framtid i. Noen oppga også generell skoletretthet, at de trengte en hvileperiode.

9 Drømmeyrke og hindringer

I dette kapitlet ser vi først på hvilke yrker elevene helst ville hatt hvis de ikke behøvde å ta hensyn til en rekke faktorer. Vi ba dem oppgi hva de helst ville bli hvis de ikke behøvde å ta hensyn til f.eks. eksamenskarakter, utdanningens lengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold eller om de var gutt eller jente (spørsmål 4.7). Det høyest prioriterte av tre mulige slike yrker vil vi her kalle "drømmeyrke". Dernest vil vi belyse hvorfor de evt. ikke prøver å få denne drømmen oppfylt (spørsmål 4.9).

Først tar vi for oss fordelingen av *drømmeyrkene* de hyppigst ønsket seg (avsnitt 9.1). Dette har vi sammenlignet med hvilke aktuelle og trolig mer realistiske planer elevene har (kap. 6), for å få et bilde av i hvor stor grad drømmer forkastes til fordel for større realisme (avsnitt 9.2). Vi har dernest tatt for oss dem som ikke har samsvar mellom drømmeyrke og aktuell yrkesplan. Av disse har vi sett på dem som ikke tror eller ikke vet om de vil få dette drømmeyrket. Vi vil for disse 830 elevene (45 prosent av dem med "drømmeyrkesplaner") si litt om grunnene til at de mener at drømmen *ikke kan realiseres* (avsnitt 9.3). Er det hindringer som har å gjøre med tilgang til og mulighetene for å gjennomføre utdanning? Er det snakk om et usikkert yrke? Eller kan det være problemer knyttet til om yrket er et mannsyrke eller et kvinneyrke, eller om det egner seg dårlig til å kombinere med å ha barn?

9.1 Drømmeyrke

96 prosent av elevene og bare noen flere jenter enn gutter (97 mot 95 prosent) hadde oppgitt ett eller annet "drømmeyrke". Av disse var det bare 3,9 prosent av elevene som hadde nevnt yrker som ikke lot seg kode på 3-siffernivå av Nordisk Yrkesklassifisering (NYK). Den største gruppen her var "vage yrkesønsker" (2,2 prosent), som f.eks. "noe med EDB", "noe med barn". (Se ellers nærmere i avsnitt 2.4.3.2 om koding av yrker.)

I alt ble det oppgitt mer eller mindre konkrete drømmeyrker som ble klassifisert i 163 av NYK's yrkesbetegnelser (3-siffernivå). De kvinnelige og de mannlige elevene sprer seg over omtrent like mange slike yrker. Jentene oppga i alt 120 forskjellige yrker og guttene til sammen 125.

Nesten 63 prosent av elevene konsentrerer sine ønsker om de *20 mest populære yrkene* (tabell 9.1). Resten fordeler seg på i alt 143 yrker. Jenter samler seg i langt høyere grad enn gutter om disse 20 mest ettertraktede drømmeyrkene. 70 prosent av de kvinnelige elevene har ønsket seg dem, mot 58 prosent av guttene. 45 prosent av alle elever har samlet seg om de *10* og 22 prosent om de *tre hyppigst ønskede drømmeyrkene*. Dette er en større konsentrasjon om enkeltyrker enn vi fant for de konkrete yrkesplanene i avsnitt 6.1.

Jenter klumper seg også i noe større utstrekning om de 10 største drømmeyrkene for jenter (58 prosent) enn guttene om de 10 største drømmeyrkene for gutter (51 prosent). Den tilsvarende forskjellen er imidlertid mindre for de tre største yrkene med 27 prosent for kvinnelige og 25 prosent for mannlige elever.

De yrkene som er mest populære blant gutter er *flyger* (10 prosent), *lege* (8 prosent) og *sivilingeniør* (7 prosent). For jenter er det også *lege* (13 prosent), deretter *lærer* (8 prosent) og så *sykepleier* (7 prosent). Jenter og gutter har altså *lege* som felles drømmeyrke blant sine 3 største, og flere av de kvinnelige enn de mannlige elevene ønsker seg dette.

Det er ellers gjennomgående kjønnsforskjeller i hvor stor andel av elevene som ønsker seg de resterende yrkene. F.eks. har 2,5 prosent av jentene, men ingen av guttene barnepleie som drømmeyrke, 2,4 prosent av guttene mot 0,9 prosent av jentene vil bli matematiker/forsker o.l. Det er et klart inntrykk at også drømmeyrkene i hovedsak følger nokså *tradisjonelle* kjønnskillen.

9.2 Drømmeyrke i forhold til yrkesplan

Nedenfor ser vi først grovt på hvor stort samsvar det er mellom fordelingene av de mest populære drømmeyrkene og yrkesplanene (ta-

Tabell 9.1 Elevenes drømmeyrker (1. prioritet av 3 mulige, yrker iflg. Nordisk Yrkesklassifisering) etter kjønn. De 20 yrkene som oftest ble ønsket av elevene.¹⁾

(Rang)	NYK kode	Yrke	I alt		Menn		Kvinner	
			Prosent	Kumulativ Prosent	(Rang)	Prosent	(Rang)	Prosent
		ANTALL ELEVER	1930	1930	847	847	1083	1083
		SUM PROSENT, 20 største yrker for alle	62,7	62,7	•	57,5	•	70,2
		SUM PROSENT, 10 største yrker for hhv. alle, menn og kvinner	44,5	44,5	•	50,6	•	58,4
		SUM PROSENT, 3 største yrker, for hhv. alle, menn og kvinner	21,8	21,8	•	24,7	•	27,2
(1)	031	Lege	10,6		(2)	7,8	(1)	12,7
(2)	064	Lærer	6,3	16,9	(5)	4,5	(2)	7,8
(3)	621	Flyger	4,9	21,8	(1)	9,7		1,2
(4)	041	Sykepleier	3,9	25,7		0,4	(3)	6,7
(5)	052	Fysioterapeut, arbeidster.	3,7	29,4		1,5	(4)	5,4
(6)	002	Sivilingeniør	3,5	32,9	(3)	7,2		0,6
(7)	021	Veterinær	3,4	36,3	(9)	2,7	(6)	3,9
(8)	066	Førskolelærer	2,9	39,2		0,1	(5)	5,1
(9)	003	Ingeniør	2,8	42,0	(4)	5,2		0,9
(10)	0X2	Sosionom, miljøarbeider o.l.	2,5	44,5		1,5	(7)	3,3
(11)	111	Bedriftsleder	2,2	46,7	(6)	3,9		0,8
(12)	0X4	Utredner innen økonomi, statistikk (bl.a. sosial-siviløkonom)	2,1	48,8	(7)	3,7		0,9
(13)	401	Gårdbruker, småbruker	2,1	50,9	(8)	3,3		1,1
(14)	097	Musiker	1,9	53,8	(10)	2,6		1,3
(15)	093	Formgiver	1,8	55,6		0,1	(8)	3,0
(16)	0X5	Psykolog	1,7	57,3		0,5	(9)	2,6
(17)	0X9	Hum.-vit.forsker, matematiker	1,6	58,9		2,4		0,9
(18)	047	Barnepåpasser	1,4	50,3		—	(10)	2,5
(19)	919	Øvrige innen hotell- og rest.arb. (reiseleder, guide)	1,3	61,6		0,4		2,1
(20)	917	Flyvertinne, purser	1,1	62,7		—		2,0

¹⁾ Av i alt 163 drømmeyrker, kvinner 120, menn 125. 4,1 prosent oppga ikke noe drømmeyrke, 5,2 prosent av mennene og 3,2 prosent av kvinnene.

bell 9.1 i forhold til tabell 6.2 foran). Deretter studerer vi variasjoner i andelen elever blant dem som har oppgitt et bestemt drømmeyrke, men som ikke har samsvar mellom dette og den mer realistiske yrkesplanen (tabell 9.2).

Sammenligning av fordelingene

13 yrker er felles som drøm og mer realistisk plan når vi sammenligner de 20 mest ettertraktede drømmeyrkene med de 21 hyppigst planlagte yrkene.

For gutter er 8 av de 10 mest populære drømmeyrkene også blant de 10 oftest plan-

lagte yrkene. De har imidlertid i stor grad forskjellig plass på de to "ønskelistene". *Flyger og lege* står øverst på "drømmeyrkeslisten", deretter følger sivilingeniør og ingeniør som sto øverst på "yrkesplanlisten". Veterinær og musiker er for øvrig blant de 10 mest populære drømmeyrkene, men er ikke engang med blant de 21 oftest planlagte yrkene. Til gjengjeld er militært befall og bedriftsøkonom på listen over de 10 mest populære yrkene, men disse forekommer ikke blant de 20 mest ettertraktede drømmeyrkene.

7 av de 10 yrkene *jentene* oftest drømmer

om, er også blant de 10 hyppigst planlagte yrkene blant jenter. Rangeringen av dem er i nokså stor utstrekning forskjellig. Det vil si, *lege* har rykket opp fra 5. plass på yrkesplanlisten til 1. plass på drømmeyrkeslisten, mens sykepleier har blitt skjøvet tilsvarende ned fra 1. til 3. plass. Veterinær, formgiver og psykolog har ellers kommet inn som tre av de 10 mest populære drømmeyrkene, men finnes ikke på listen over de 21 oftest valgte yrkene. Til gjengjeld er tre kontoryrker blant de 10 hyppigst valgte yrkene: Sekretær, reisebyrå- og bankfunksjonær. Disse er overhodet ikke nevnt blant de 20 mest populære drømmeyrkene.

Både for mannlige og kvinnelige elever er drømmene om kunstnerisk pregete yrker i nokså stor grad forkastet. Veterinæryrket er også en drøm hos begge kjønn som i liten grad forsøkes realisert. Ellers ser det ut til at jenter

i noe større grad enn gutter skrur ned sine ambisjoner fra drøm til mer realistisk plan. Mannlige elever satser i noe større grad på yrker på samme status- eller inntektsnivå som drøm og som plan. For jenter er kontoryrker ofte et mer realistisk alternativ enn en eventuell drøm, mens for gutter er yrker innen det militære eller i politiet slike alternativer.

Samsvar for enkeltyrker

58 prosent av elevene som hadde nevnt et drømmeyrke, hadde en annen konkret yrkesplan (målt på 3-siffernivå, NYK). Dette gjaldt bare i litt større grad for gutter enn for jenter (60 mot 57 prosent) (se tabell 9.2).

54 prosent av elevene, og omtrent like mange kvinnelige som mannlige hadde også mangel på samsvar mellom drøm og plan når vi sammenligner yrkesområder (NYK, 2-siffernivå). Dette betyr altså at over halvparten av

Tabell 9.2 Andel elever som ikke har samsvar mellom drømmeyrke og yrkesplan (NYK, 3 siffernivå).

Rang	NYK 3-siffer	Drømmeyrke	Andel uten samsvar drømmeyrke-yrkesplan					
			I alt		Kvinner			
			Andel	Av antall	Andel	Av antall		
I alt med drømmeyrke			58,4	(1851)	56,9	(803)	59,5	(1048)
(1)	031	Lege	71,6	(204)	54,5	(66)	79,7	(138)
(2)	064	Lærer	68,8	(122)	52,6	(38)	38,1	(84)
(3)	621	Flyger	66,3	(95)	62,2	(82)	(92,3)	(13)
(4)	041	Sykepleier	32,9	(76)	(—)	(3)	34,2	(73)
(5)	052	Fysioterapeut, arbeidster.	60,6	(71)	(53,8)	(13)	62,1	(58)
(6)	002	Sivilingeniør	28,4	(67)	27,9	(61)	(33,3)	(6)
(7)	021	Veterinær	80,0	(65)	82,6	(23)	78,6	(42)
(8)	066	Førskolelærer	26,8	(56)	(—)	(1)	27,3	(55)
(9)	003	Ingeniør	50,0	(54)	45,5	(44)	(70,0)	(10)
(10)	0X2	Sosionomer, miljøarbeider o.l.	57,1	(49)	(61,5)	(13)	55,6	(36)
(11)	111	Bedriftsleder	76,2	(42)	75,8	(33)	(77,8)	(9)
(12)	0X4	Utredet innen økonomi, statistikk (sosial- og siviløkonom)	58,5	(41)	54,8	(31)	(70,0)	(10)
(13)	401	Gårdbruker, småbruker	45,0	(40)	32,1	(28)	(75,0)	(12)
(14)	097	Musiker	72,2	(36)	90,9	(22)	(42,9)	(14)
(15)	093	Formgiver	82,4	(34)	(—)	(1)	84,8	(33)
(16)	0X5	Psykolog	90,6	(32)	(100,0)	(4)	89,3	(28)
(17)	0X9	Hum.vit.forsker, matematiker	76,7	(30)	80,0	(20)	(70,0)	(10)
(18)	047	Barnepleier	51,9	(27)	(—)	(—)	51,9	(27)
(19)	919	Øvrige innen hotell- og rest.arbeid (reiseleder, guide)	73,1	(26)	(33,3)	(3)	78,3	(23)
(20)	917	Flyvertinne	68,2	(22)	(—)	(—)	68,2	(22)

både jenter og gutter hadde *nokså stort avvik mellom drømmeyrke og yrkesplan*.

41 prosent av elevene og langt flere gutter enn jenter (48 mot 35 prosent) hadde heller ikke drøm og plan på samme yrkesfelt (dvs. NYK, 1-siffernivå). Gapet mellom drøm og mer realistisk plan er altså betydelig for en nokså stor gruppe elever.

Blant de guttene som samler seg om de tre mest populære drømmeyrkene, er det flest som har en annen yrkesplan hvis drømmen er å bli flyger (62 prosent) eller lege (55 prosent) og færrest hvis den er sivilingeniør (28 prosent). Drømmen om å bli sivilingeniør er altså trolig den mest realistiske av disse tre.

For *jenter* er lege i enda større grad enn for gutter en drøm som ikke har sitt motsvar i realistisk yrkesplan. 80 prosent av kvinnelige elever med drømmer om å bli lege, planlegger et annet yrke. De som ville bli lærer eller sykepleier om de kunne velge fritt, satser derimot langt oftere også på dette i virkeligheten. Henholdsvis 38 og 34 prosent av dem som drømmer om disse yrkene planlegger å bli noe annet. Lærer er også i langt større grad både drøm og plan for jenter enn for gutter.

Veterinær er for begge kjønn i svært liten grad også en konkret yrkesplan, idet rundt 80 prosent av både kvinnelige og mannlige elever som drømmer om dette, satser på et annet yrke. Det samme gjelder til dels *kunstneriske yrker*, og *psykolog* som jenter i størst grad drømmer om å bli. Mannlige elever som ville blitt musikere om de kunne velge fritt, og kvinnelige elever som ville blitt formgivere, har meget sjelden dette også som mer realistisk yrkesplan. Ellers er det også relativt få blant både jenter og gutter som drømmer om å bli *bedriftsledere* som planlegger dette som yrke.

9.3 Hindringer i å oppnå drømmeyrket

Når vi har sett nærmere på hindringene i å oppnå drømmeyrket, har vi begrenset oss til de tilfellene der drømmeyrket er forskjellig fra den aktuelle yrkesplanen (fra spørsmål 4.3). Blant disse ser vi bare på dem som har oppgitt at de ikke tror eller ikke vet om de vil bli det

de drømmer om. Dette dreier seg om 830 elever eller 43 prosent av alle (39 prosent av guttene, 46 prosent av jentene).

I alt 66 prosent av elevene har nevnt som viktigst en av fire faktorer som har å gjøre med *problemer knyttet til utdanning*, dvs. enten at det er vanskelig å komme inn, at det er lang vei til aktuell utdanningsinstitusjon, eller at utdanningen av ulike grunner kan være vanskelig å gjennomføre. Hver av de andre faktorene er nevnt som viktigst av 5 prosent eller færre av elevene.

Nærmere bestemt ser vi at den klart mest betydningsfulle grunnen til at en ikke regner med å kunne få drømmeyrket, er at det er vanskelig å *komme inn på utdanningen*. 67 prosent av elevene har oppgitt at dette er viktig, herav flere jenter enn gutter (72 mot 60 prosent). Dette var også den vanligste barrieren de regnet med å møte i forbindelse med realisering av yrkesplanen, men her var det ikke en tilsvarende stor forskjell mellom gutter og jenter (se avsnitt 8.1).

Derneft, men langt sjeldnere, følger problemer med å *gjennomføre utdanningen* fordi den er for vanskelig/hard eller fordi den er for lang/dyr. I underkant av 30 prosent har nevnt dette som viktige faktorer, og flere jenter enn gutter. Dette er likevel oftere oppgitt som mulige hindringer for å oppnå drømmeyrket enn når det gjaldt yrkesplanene. En del elever (16 prosent) har også oppgitt at *lang vei til aktuell utdanningsinstitusjon* er viktig. Hindringer i forbindelse med både å komme inn på og å greie å gjennomføre utdanning, oppleves altså oftere i forhold til drømmeyrke enn i forhold til yrkesplan. Særlig gjelder dette kvinnelige elever. Jenter forkaster altså oftere sine drømmer enn gutter på grunn av ulike typer antatte problemer med å gjennomføre utdanningen som kreves. Når de først har valgt å satse på et yrke, har derimot ikke kvinnelige elever mindre tro på at de skal kunne greie å gjennomføre utdanningen.

At det kan være *vanskelig å få jobb* (evt. det stedet en vil) eller at det er for *usikre framtidutsikter i yrket*, nevnes som viktig av hhv. 20 og 13 prosent av elevene.

Tabell 9.3 Mulige hindringer for å realisere drømmeyrket (1. prioritet av 3 mulige) etter kjønn. Prosentandel av dem som ikke regner med å få drømmeyrket og der drømmeyrket er forskjellig fra yrkesplan (1. prioritet av 3 mulige, NYK, 3-siffernivå). Andel som har oppgitt hindringen som viktig (svarmulighetene var viktig, noen betydning, ingen betydning). Andel som har oppgitt hindringen som viktigst.

Hindringer for å realisere drømmeyrkesplan	Andel oppgitt hindring som viktig			Viktigste hindring		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL SOM IKKE REGNER MED Å REALISERE DRØMMEYRKESPLAN. SOM ER FORSKJELLIG FRA YRKESPLAN	830	330	500	830	330	500
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Lang og dyr utdanning	27,0	20,9	31,0	8,4	7,6	9,0
Vanskelig å komme inn på utdanningen	67,1	59,7	72,0	40,0	39,4	40,4
Ville neppe greie å gjennomføre utdanningen fordi den er for vanskelig/hard	28,4	23,3	31,8	13,5	11,5	14,8
For usikre framtidssikter i yrket	13,1	14,2	12,4	5,4	7,0	4,4
Yrket har for lav lønn/for lav sosial prestisje	1,4	1,8	1,2	0,7	1,5	0,2
Tror ikke jeg passer til yrket	9,8	10,0	9,6	4,5	3,6	5,0
Har blitt frarådet å prøve å bli det	6,6	7,3	6,2	0,6	1,2	0,2
Yrket passer dårlig til å kombinere med å ha barn	9,5	8,2	10,4	1,9	1,8	2,0
Problematisk å jobbe i et yrke som er dominert av kvinner	0,2	0,3	0,2	0,1	0,3	—
Problematisk å jobbe i et yrke som er dominert av menn	1,8	0,9	2,4	0,1	—	0,2
Vanskelig å få jobb (det stedet jeg vil)	20,0	21,8	18,8	1,3	0,3	2,0
Lang vei til aktuell utdanningsinstitusjon	16,0	14,5	17,0	4,2	5,2	3,6
Annet	20,2	21,8	19,2	16,3	17,9	15,2
Uoppgitt	2,9	2,7	3,0	2,9	2,7	3,0

Resten av faktorene er vurdert som viktige av 10 prosent eller færre. Av kjønnsforskjeller kan det her være interessant å nevne at 2,4 prosent av jentene har krysset av som viktig at det kan være problematisk å *jobbe i et yrke som er dominert av menn*. Til sammenligning har 0,3 prosent av guttene krysset av at det kan være problematisk å jobbe i et kvinnedominert yrke. At yrket passer dårlig til å *kombinere med å ha barn*, er oppgitt å være viktig eller å ha noen betydning av 30 prosent av jentene mot 21 prosent av guttene.

21,5 prosent hadde krysset av (viktig eller noen betydning) på kategorien "*Annet*", dvs. de hadde oppgitt andre hindringer enn de 12 faste kategoriene. Den største gruppen av svarkategorier var her "*dårlige karakterer*" (nevnt av ca. 3 prosent), som egentlig er en spesifisering av "*Vanskelig å komme inn på*

utdanningen" som var en svarmulighet ovenfor. Mange flere jenter enn gutter nevnte dette. Noen få jenter (6 personer) nevnte også at de hadde gal/uegnet linje eller fagkombinasjon fra allmennfag. Ellers nevnte ca. 0,8 prosent av elevene helsemessige årsaker som en mulig hindring. Blant de mannlige elevene gjaldt dette i hovedsak for dårlig syn til å kunne bli flyger (ca. 10 personer). De jentene som hadde lyst til å bli flygere (3) oppga derimot at jenter ikke får slippe inn på utdanningen. Ellers var det også rundt 0,8 prosent, og et flertall jenter, som nevnte at evnene ikke var i samsvar med interessen som en mulig barriere. Stor konkurranse om jobber, vanskelig å klare seg (som freelancer), vanskelig å reise kapital til å starte eget firma, vanskelig å skaffe gård ble til sammen nevnt av ca. 2,5 prosent av elevene, de fleste gutter.

10 Informasjon og framtidsplaner

I dette kapitlet vil vi si litt om hvilke kilder elevene kan tenkes å ha *hentet sin kunnskap* om videre utdanning og framtidig yrke fra. Vi vil også få fram elevenes oppfatning av hva som *bør gjøres* for å gi informasjon om dette til elever i videregående skole.

Først undersøker vi derfor hvem elevene *diskuterer* utdannings- og yrkesvalg med (avsnitt 10.1). Vi ser her på hva personer i familien har å si i forhold til f.eks. kamerater og folk en kjenner i bestemte yrker. Hvor mye betyr yrkes-/studieveileder, rådgiver og lærere på skolen? (Se spørsmål 2.1.)

Dermed prøver vi å kartlegge hvilken *nytte* elevene mener å ha hatt av å få informasjon fra de personene vi har nevnt ovenfor (avsnitt 10.2). Vi har her også spurt om utbyttet av opplysninger de har fått fra andre typer kilder, dvs. egen yrkeserfaring, studiehåndbok og brosjyrer, faglig litteratur, massemedia, egne undervisningsopplegg på skolen og prognoser om behovet for arbeidskraft (spørsmål 5.1 og 5.2).

Til slutt har vi bedt elevene vurdere viktigheten av nåværende og mulige framtidige *tiltak for å gi informasjon* om videre utdanning og framtidig yrke til elever i videregående skole (avsnitt 10.3). Hensikten her er bl.a. å få fram synspunkter på hvor mye dette bør trekkes inn i den ordinære undervisningen og hvor mye kontakt som ønskes med arbeidslivet. Hvor viktig vurderes f.eks. informasjonsmøter, det å ha egen rådgiver/yrkesveileder på skolen og utdannings/yrkesorientering som eget fag i forhold til å trekke videre utdanning og arbeidsliv mer inn i fagene på skolen? Hva mener elevene om verdien av besøk på arbeidsplasser og studiesteder i forhold til perioder med arbeid som en del av skoletiden? (Se spørsmål 5.3 og 5.4.)

10.1 Diskusjon om utdannings- og yrkesplaner

Det er klart mest utbredt både blant mannlige og kvinnelige elever å rådføre seg mye med *kamerater og foreldre* om sine utdannings- og yrkesplaner (tabell 10.1). Nærmere bestemt oppgir 39 prosent av alle, og langt flere jenter enn gutter (48 mot 27 prosent), at de har dis-

Tabell 10.1 Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer, etter kjønn. Andel som har diskutert mye (mye + noe i parentes). (Svarmulighetene var mye, noe, ikke i det hele tatt.)

Personer diskutert med	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1930	847	1083
Mor	37,0 (93,6)	24,4 (90,8)	46,8 (95,7)
Far	31,3 (86,3)	30,0 (87,3)	32,3 (85,6)
Søsken	10,7 (54,8)	9,1 (47,9)	12,0 (60,3)
Slektninger	1,8 (43,4)	1,8 (40,8)	1,8 (45,4)
Kamerater	38,8 (92,4)	26,6 (89,2)	48,4 (94,9)
Folk jeg kjenner i bestemte yrker	7,2 (59,8)	6,9 (52,7)	7,4 (65,1)
Yrkes/studieveileder	2,3 (33,0)	1,9 (27,6)	2,6 (37,2)
Rådgiver på skolen	2,8 (38,6)	1,7 (28,7)	3,7 (46,4)
Lærere på skolen	0,6 (18,2)	0,8 (18,0)	0,5 (18,4)

kutert dette mye med kameratene sine. Omtrent like mange, 37 prosent, sier at de har rådført seg mye med mor. Også her er jentene mest aktive - 47 prosent diskuterer mye med henne, mot 24 prosent av guttene. 31 prosent, og omtrent like mange mannlige som kvinnelige elever nevner at de har diskutert mye med far. Relativt flere av sønnene rådfører seg altså med sine fedre enn med sine mødre. Omvendt diskuterer døtrene i større grad med sine mødre enn med sine fedre.

I neste gruppe faller *søsken* og folk elevene *kjenner i bestemte yrker*. Hhv. 11 og 7 prosent av elevene har sagt at dette er personer de har diskutert mye med. Også her skiller jentene seg ut, men klarere hvis vi også tar med om de har diskutert "noe". 65 prosent av dem har diskutert "mye eller noe" med folk de kjenner i bestemte yrker, mot 53 prosent av guttene.

Det er derimot lite utbredt å rådføre seg mye med *representanter for skolearbeidsmyndigheter*. Jenter later likevel i større grad enn gutter til å diskutere med yrkes/studieveileder eller rådgiver. Selv om bare mellom 2 og 3 prosent av alle elever diskuterer mye med disse personene, er det hhv. 33 og 39 prosent som har diskutert "mye eller noe" med dem. For jenter er andelen høyere enn for gutter - 37 prosent av jentene mot 28 prosent av guttene har diskutert mye eller noe med yrkes/studieveileder, mens tilsvarende tall for rådgiver på skolen er 46 og 29 prosent. Svært få, bare 0,6 prosent av elevene diskuterer mye med lærere på skolen.

I alt rådfører altså *jenter* i større grad enn gutter seg om sitt utdannings- og yrkesvalg med de fleste av de personene det er lagt vekt på i denne undersøkelsen.

Tabell 10.2 Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplan med forskjellige personer etter elevenes planer om endelig utdanning innen fem år (nivå).¹⁾ Andel som har diskutert mye (mye + noe i parentes). (Svarmulighetene var mye, noe, ikke i det hele tatt.)

Personer elevene har diskutert med	Elevenes endelige utdanningsplaner				
	Ingen	Uoppgitt nivå	Videregående utdanning	Høyere utdanning lavere grad/ub.	Høyere utdanning høyere grad
ANTALL MENN OG KVINNER	173	295	282	935	245
Mor	23,7 (80,2)	34,6 (94,9)	33,7 (94,0)	40,9 (94,1)	38,4 (91,5)
Far	19,1 (80,4)	28,1 (87,1)	26,6 (85,8)	32,7 (86,2)	43,7 (90,6)
Søsken	7,5 (49,7)	8,5 (51,2)	9,6 (55,7)	11,6 (56,8)	13,9 (54,7)
Slektninger	0,6 (35,3)	1,4 (44,8)	2,8 (43,2)	1,8 (43,4)	1,6 (46,9)
Kamerater	40,5 (92,5)	32,5 (91,1)	43,3 (90,5)	39,7 (93,2)	36,7 (93,0)
Folk jeg kjenner i bestemte yrker	4,6 (48,5)	3,1 (49,9)	8,2 (65,6)	8,4 (63,2)	7,8 (60,0)
Yrkes/studieveileder	— (18,5)	1,0 (27,4)	2,8 (34,7)	2,6 (36,8)	3,7 (33,5)
Rådgiver på skolen	0,6 (20,3)	1,4 (31,6)	2,5 (33,7)	3,7 (45,2)	2,9 (40,5)
Lærere på skolen	— (11,6)	0,3 (16,9)	— (11,7)	1,2 (21,4)	— (20,0)

¹⁾ Tall for menn og kvinner separat er tatt med i tabell V10.1.

10.1.1 Diskusjon og planer om endelig utdanning

Omfanget av rådføring med andre om utdannings- og yrkesvalg har sammenheng med hvilket ambisjonsnivå utdanningsplanene ligger på (tabell 10.2).

For det første er andelen barn som diskuterer med sine *mødre* lavere når de ikke har planer om endelig utdanning innen fem år (24 prosent) enn når de har dette (rundt 35-40 prosent). Elever som planlegger en høyere utdanning rådfører seg oftere med mor enn de som regner med å ta en videregående utdanning eller har ubestemte planer med hensyn til nivå. Her skiller imidlertid kvinnelige elever seg fra de mannlige ved at det blir tydelig mer utbredt å diskutere med mor dess høyere utdanningsambisjoner de har (41 prosent hvis de har planer om videregående utdanning, 62 prosent av dem med planer om universitetsutdanning av høyere grad, se tabell V10.1).

Tendensen til å rådføre seg mer med *far* øker jo høyere utdanningsambisjoner elevene har. Dette mønsteret er klarere enn det var når vi så på i hvor stor grad de diskuterte med mor. Dette skyldes at både mannlige og kvinnelige elever diskuterer mer med far dess høyere utdanningsambisjoner de har. Det var imidlertid bare kvinnelige elever som klart oftere diskuterte med mor når utdanningsambisjonene ble høyere. For de mannlige elevene var ikke dette tilfellet, det var nesten ikke forskjeller etter type utdanningsplan. Bare når de ikke hadde slike planer, diskuterte de svært sjelden med mor.

Det varierer derimot ikke særlig mye med nivået på utdanningsambisjonene hvor mye elevene diskuterer med *kamerater*. Rundt 40 prosent rådførte seg mye med kameratene sine uansett hvilket ambisjonsnivå de hadde for endelig utdanning, likevel med en liten nedgang fra videregående skoles nivå (43 prosent) til universitetsutdanning på høyeste nivå (37 prosent). Andelen var lavest for dem som ikke hadde oppgitt nivået på planene (33 prosent).

Vi ser også at de elevene som har ubestemte utdanningsplaner (uoppgitt nivå) eller ikke har utdanningsplaner, sjeldnere enn andre har råd-

ført seg mye med *folk de kjenner i bestemte yrker, yrkestudieveileder* eller med *rådgiver på skolen*. Dette mønsteret viser seg også når vi ser på om de har diskutert mye eller noe.

10.1.2 Diskusjon, linje og foreldres høyeste utdanning

Hvem elevene diskuterer sitt utdannings- og yrkesvalg med og i hvilken grad, viser seg å ha sammenheng med hvor mye utdanning foreldrene har. Det varierer også noe med hvilken linje de går på.

Diskusjon og linje

Rådføring med foreldre og kamerater varierer noe med hvilken linje elevene går på (tab. 10.3). Elever med bakgrunn fra språklinjene diskuterer noe oftere mye med *mor* (44 prosent) enn elever fra de andre linjene (rundt 35 prosent). At språklinjene skiller seg ut slik, finner vi bare igjen for mannlige elever. Kvinnelige elever diskuterer oftest med mor når de går på økonomiske linjer (53 prosent). Det er ellers relativt vanligere å rådføre seg med *kamerater* blant elever både på språklinjene og samfunnslinjene (hhv. 46 og 41 prosent) enn på de andre linjene (i underkant av 35 prosent). Dette mønsteret finner vi derimot bare igjen for jenter.

Jenter diskuterer utdannings- og yrkesvalg med mor og kamerater langt hyppigere enn gutter uansett hvilken linje de tar. Når det da samlet sett er mest vanlig på språklinjene å rådføre seg med mor og kamerater, skyldes dette i størst grad at det er vanligere å diskutere mye blant jenter enn blant gutter også på disse linjene. Jenter har også språklinjebakgrunn i langt større utstrekning enn gutter, slik at deres atferd får stor betydning når vi ser på totaltallene.

Hvor mye elevene rådfører seg med *far*, varierer mindre med linje. Det er likevel noe vanligere for døtre enn sønner å diskutere mye med sine fedre på alle unntatt økonomiske linjer. Men forskjellen mellom kjønnene er ikke så stor som for diskusjon med mor og kamerater.

Tabell 10.3 Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter linje og kjønn.¹⁾ Andel som har diskutert mye. (Svarmulighetene var mye, noe, ikke i det hele tatt.)

Kjønn og personer diskutert med	Linje			
	Naturfaglig	Språklig	Samfunnsfaglig	Økonomisk
ANTALL MENN OG KVINNER	838	509	418	145
Mor	34,8	44,0	33,5	35,9
Far	32,7	31,6	27,3	34,5
Kamerater	34,1	46,4	41,4	33,1
ANTALL MENN	496	90	166	89
Mor	24,8	30,0	20,5	24,4
Far	31,0	30,0	24,7	34,9
Kamerater	26,8	23,3	25,3	29,1
ANTALL KVINNER	342	419	252	59
Mor	49,4	47,0	42,1	52,5
Far	35,1	32,0	29,0	33,9
Kamerater	44,7	51,3	52,0	39,0

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt.

Diskusjon og foreldres høyeste utdanning

Det er særlig rådføring med foreldre som viser seg å ha sammenheng med hvilken utdanning disse foreldrene har (tabell 10.4).

Vi ser at barna oftest diskuterer med mor hvis foreldrene har universitetsutdanning (45

prosent) og sjeldnest hvis de har realskoleutdanning (26 prosent). Dette mønstret finner vi igjen både for mannlige og kvinnelige elever. Men uansett utdanningstrinn diskuterer døtre mye oftere med moren enn sønner gjør.

Det er enda større forskjeller mellom elever

Tabell 10.4 Elevenes diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter foreldrenes høyeste utdanning og kjønn.¹⁾ Andel som har diskutert mye. (Svarmulighetene var mye, noe, ikke i det hele tatt.)

Kjønn og personer diskutert med	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Univer-sitet
ANTALL MENN OG KVINNER	346	636	105	509	312
Mor	26,3	38,1	35,2	39,7	44,9
Far	15,3	29,2	29,5	37,5	44,6
Kamerater	37,0	41,5	31,4	39,1	39,1
ANTALL MENN	133	249	59	246	146
Mor	14,3	24,5	23,7	26,8	32,2
Far	15,8	24,9	30,5	35,4	43,2
Kamerater	22,6	26,1	18,6	29,7	30,1
ANTALL KVINNER	213	387	46	263	166
Mor	33,8	46,8	50,0	51,7	56,0
Far	15,0	32,0	28,3	39,5	45,8
Kamerater	46,0	51,4	47,8	47,9	47,0

¹⁾ 22 elever med foreldres høyeste utdanning uoppgitt er utelatt.

fra ulike utdanningsmiljøer når vi ser på hvor mye de diskuterer med *far*. 15 prosent av dem som har foreldre med realskoleutdanning diskuterer mye, mot 45 prosent av dem som har foreldre med universitetsutdanning. I grove trekk finner vi tilsvarende mønster for både sønner og døtre.

Diskusjon med *kamerater* ser derimot ut til å foregå i noenlunde samme utstrekning uansett foreldrenes utdanningsnivå. Jenter diskuterer imidlertid langt oftere utdannings- og yr-

kesvalg med sine kamerater enn det gutter gjør, uavhengig av hvilket trinn foreldrenes utdanning er på.

10.2 Nytte av informasjonskilder

Vi finner at en del informasjonskilder for orientering om studier og yrkesmuligheter skiller seg ut som mer betydningsfulle enn andre. Det er også en del kjønnsforskjeller å merke seg (tab. 10.5).

Tabell 10.5 Elevenes nytte av ulike informasjonskilder for orientering om studier og yrkesmuligheter etter kjønn. Andel som har oppgitt kilden som svært nyttig (svært + litt nyttig i parentes). (Svarmulighetene var svært nyttig, litt nyttig, ikke nyttig.) Andel som har oppgitt informasjonskilden som viktigst.

Informasjonskilder	Andel oppgitt svært nyttig			Viktigste informasjonskilde		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1930	847	1083	1930	847	1083
SUM PROSENT	(.)	(.)	(.)	100,0	100,2	100,2
Mor	15,3 (73,2)	12,8 (69,0)	17,4 (76,7)	5,8	4,3	7,0
Far	17,4 (71,8)	20,8 (75,9)	14,8 (68,5)	8,9	13,5	5,4
Søsken	7,6 (38,0)	8,7 (38,0)	6,7 (38,0)	4,2	4,7	3,8
Slektninger	2,9 (32,0)	3,3 (35,2)	2,6 (29,6)	1,4	2,2	0,7
Kamerater	15,3 (71,9)	11,5 (66,8)	18,4 (76,1)	7,5	5,6	9,1
Folk jeg kjenner i bestemte yrker	21,3 (65,9)	18,8 (60,9)	23,3 (69,7)	13,0	10,4	15,0
Yrkes/studieveileder	6,9 (36,7)	5,4 (31,8)	8,1 (40,6)	3,3	2,1	4,2
Rådgiver på skolen	6,2 (37,1)	4,0 (29,7)	7,9 (42,9)	2,9	1,9	3,7
Lærere på skolen	1,7 (21,2)	2,0 (22,2)	1,5 (20,4)	0,8	1,1	0,6
Egen yrkeserfaring	18,2 (51,8)	16,1 (48,0)	19,9 (55,8)	12,6	10,9	14,0
Studiehåndboka/brosjyrer fra Arbeidsdirektoratet o.l.	13,4 (52,7)	11,3 (48,3)	15,1 (56,3)	9,6	8,4	10,5
Faglig litteratur	15,9 (58,3)	17,7 (60,3)	14,5 (56,8)	6,4	7,9	5,2
Aviser, radio, TV o.l.	13,3 (64,6)	14,6 (55,1)	12,2 (64,2)	5,1	6,1	4,3
Eget undervisningsopplegg på skolen	4,5 (21,6)	4,1 (22,9)	4,8 (20,7)	1,9	2,7	1,3
Prognoser om behovet for arbeidskraft innen forskjellige yrker eller arbeidsområder	9,9 (48,6)	11,5 (51,5)	8,8 (46,4)	4,0	5,0	3,3
Annet	6,4 (7,2)	6,1 (7,0)	6,6 (7,2)	5,4	5,0	5,8
Uoppgitt	(.)	(.)	(.)	7,2	8,4	6,3

Svært eller litt viktige kilder

Riktig nok har relativt få elever oppgitt noen av informasjonskildene som *svært nyttige* (svarmulighetene var svært, litt og ikke nyttig). Andelene varierer for åtte av kildene bare mellom 13 og 21 prosent, resten ligger under 10 prosent. Disse åtte er folk elevene kjenner i bestemte yrker, egen yrkeserfaring, mor, far, kamerater, faglig litteratur, studiehåndbok m.m. og massemedia.

Hvis vi også tar med dem som har sagt at informasjonskildene er *litt nyttige*, øker andelene som har oppgitt disse åtte informasjonskildene til mellom 52 og 73 prosent. Det er også en viss spredning mellom dem. I overkant av 70 prosent av elevene har nevnt *foreldre og kamerater* som svært eller litt nyttige informasjonskilder. Ca. 2/3 synes at *folk de kjenner i bestemte yrker* og *massemedia* har tilsvarende betydning, mens mellom 52 og 58 prosent har oppgitt *egen yrkeserfaring, studie-håndbok o.l. eller faglig litteratur*. Rundt 2/3 av elevene har krysset av en av disse åtte kildene som den viktigste. Relativt få (vel 20 prosent) mener de har hatt utbytte av *lærerne sine* som informasjonskilder eller av *egent undervisningsopplegg* om studier og yrkesmuligheter. En del flere men ikke spesielt mange oppga likevel å ha hatt nytte av *yrkes/studieveileder* eller *rådgiver på skolen* (37 prosent).

Jenter har i større utstrekning enn gutter oppgitt at folk de kjenner i bestemte yrker, egen yrkeserfaring, mor, kamerater, yrkes/studieveileder, rådgiver og studiehåndbok/brosjyrer o.l. har vært av noen nytte for dem. *Gutter* på sin side mener i høyere grad å ha hatt utbytte av far og slektninger.

Viktigste kilde

Gutter har noe oftere enn *jenter* oppgitt en person i *familien* (oftest far) som *viktigste kilde* (ialt 25 prosent, mot 17 prosent for *jenter*). *Jenter* på sin side får oftere sin viktigste informasjon utenfor familien.

Vi ser f.eks. at de tre informasjonskildene som oftest oppgis som de viktigste for mannlige elever er far (14 prosent), egen yrkeserfaring (11 prosent) og folk de kjenner i bestemte

yrker (10 prosent). For de kvinnelige er det hyppigst folk de kjenner i bestemte yrker (15 prosent), egen yrkeserfaring (14 prosent) og studiehåndboka/brosjyrer fra Arbeidsdirektoratet o.l. (11 prosent).

I alt 7,2 prosent av elevene krysset her av under "*Annet*" (som svært eller litt nyttig). Svært få, ca. 2 prosent, hadde imidlertid nevnt noe konkret, og de fleste av disse svarene kan også betraktes som en spesifisering av de allerede oppgitte kategoriene. Ellers oppga noen nytten av livserfaring - f.eks. å omgås barn eller folk med psykiske problemer. Andre igjen nevnte å studere et yrke på nært hold/observasjon av folk i ulike yrker. Informasjonsmøter og besøk på ulike skoler ble også nevnt av noen.

10.3 Viktige informasjonstiltak

Viktige tiltak

Vi finner også forskjeller i elevenes vurdering av hvor viktige ulike informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker er (tab. 10.6).

Det høyest vurderte tiltaket er helt klart *informasjonsmøter* med folk i ulike utdanninger og yrker. 75 prosent av elevene synes dette er viktig. Dernest legger noe over halvparten av elevene vekt på å trekke videre *utdanning og arbeidsliv mer inn i fagene* på skolen eller på *besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder*. Relativt noen færre, dvs. vel 40 prosent av elevene oppgir at *egen rådgiver/yrkesveileder* på skolen, *utdannings/yrkesorientering som eget fag* eller *perioder med arbeid* som del av skoletiden er betydningsfullt.

Jenter vurderer hyppigere enn gutter alle tiltakene ovenfor som viktige, med unntak av ett. Det gjelder utdannings- og yrkesorientering som eget fag hvor det ikke er noen forskjell mellom kjønnene.

Viktigste tiltak

Vi finner ellers en viss sammenheng mellom vurderingen av hvilke tiltak som er viktige og hvilke som er *viktigst blant flere*. Informasjonsmøter kommer høyest opp etter begge metoder, og å trekke videre utdanning og ar-

Tabell 10.6 Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter kjønn. Andel som mener at ulike typer informasjonstiltak er svært viktige. (Svarmulighetene var svært viktig, litt viktig, ikke viktig.) Andel som har oppgitt informasjonstiltaket som viktigst.

Informasjonstiltak	Andel oppgitt svært viktig			Viktigste informasjonstiltak		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1930	847	1083	1930	847	1083
SUM PROSENT	.	.	.	100,0	100,0	99,9
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	75,2	68,6	80,3	33,2	33,1	33,3
Trekke videre utdanning og arbeidslivet mer inn i fagene på skolen	53,2	49,6	56,0	17,7	17,9	17,5
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	53,1	48,1	57,0	9,8	11,1	8,9
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	43,1	31,1	52,4	7,7	7,3	7,9
Utdannings/yrkesorientering som eget fag i skolen	40,8	39,7	41,7	11,2	12,8	10,1
Perioder med arbeid som del av skoletiden	37,7	29,4	44,2	15,7	11,5	19,0
Annet og uoppgitt	2,7	3,9	1,8	4,7	6,3	3,2

beidsliv mer inn i fagene følger etter dette. Dermed ser det ut til at perioder med arbeid blir verdsatt høyest av fler enn man skulle vente etter det forholdsvis lave antallet som vurderte dette som viktig. Det skyldes at spesielt mange jenter mener at perioder med arbeid er viktigst. For øvrig er det liten forskjell i *jenters og gutters* bedømmelse av hvilke tiltak som er de viktigste.

3,4 prosent hadde oppgitt noe under "Annet" (som svært eller litt nyttig), men dette var sjelden konkretisert. De fleste, ca. 10 personer, etterlyste mer litteratur om utdanninger og yrker - fra brosjyrer til yrkesveiledning og faglig litteratur, og at brosjyrer m.m. skulle være bedre tilgjengelig på skolene. Ellers var det noen få som ville bedre rådgivernes kompetanse, eller som ønsket seg yrkes- og studieorientering fra massemedia.

10.3.1 Informasjonstiltak og planer om endelig utdanning

Det viser seg å være en del variasjoner i hvor mange som har oppgitt de forskjellige informasjonstiltakene som viktigst, alt etter hvilket ambisjonsnivå elevenes endelige utdanningsplaner ligger på (tab. 10.7). Vi har her konsentrert oss om å se på tiltakene som bedøm-

mes å være viktigst blant flere fordi dette kanskje kan være mest interessant i forbindelse med planlegging av hvor man først og fremst bør sette inn krefter til forbedring.

Informasjonsmøter blir vurdert høyere jo høyere utdanningsambisjoner elevene har. 25 prosent ser på dette som viktigst blant dem uten utdanningsplaner mot 40 prosent blant dem som tar sikte på en høyere universitetseksamen. På den annen side har vi *perioder med arbeid*, der flest blant dem uten utdanningsplaner synes dette er viktigst (23 prosent). Andelen synker så med økende ambisjonsnivå fra planer om videregående utdanning til planer om høyere grads universitetsutdanning der andelen er 6 prosent. I store trekk finner vi disse tendensene igjen både for mannlige og kvinnelige elever.

Det er likevel visse forskjeller i gutters og jenters bedømming av noen av tiltakenes viktighet innen noen utdanningsnivåer (tabell V10.2). Relativt noen flere *mannlige* enn *kvinnelige* elever oppgir at besøk på arbeidsplasser/studiesteder er viktigst når de har planer om videregående endelig utdanning, om en høyere universitetseksamen eller når de ikke har bestemt seg for nivå. Derimot mener de *kvinnelige* oftere enn de *mannlige* elevene at

Tabell 10.7 Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå).¹⁾ Andel som har oppgitt informasjonstiltaket som viktigst.

Informasjonstiltak	Planer om endelig utdanning				
	Ingen	Uoppgitt nivå	Videregående utdanning	Høyere utdanning, lavere grad /ub.	Høyere utdanning, høyere grad
ANTALL MENN OG KVINNER	173	295	282	935	245
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	25,4	31,5	30,5	34,3	39,6
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	5,8	5,1	5,3	9,4	8,2
Utdannings-/yrkesorientering som eget fag i skolen	13,9	13,9	9,9	10,7	9,8
Trekke videre utdanning og arbeidslivet mer inn i fagene i skolen	19,7	20,7	20,2	16,4	15,1
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	9,8	10,5	11,3	8,4	12,7
Perioder med arbeid som del av skoletiden	23,1	14,2	19,9	16,1	5,7
Annet og uoppgitt	2,3	4,1	2,9	4,6	9,0

¹⁾ Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V10.2.

perioder med arbeid som del av skoletiden er viktigst for hver eneste kategori av utdanningsplaner, unntatt når de ikke har slike planer. Særlig gutter uten utdanningsplaner mener oftere enn gutter med slike planer at dette er det viktigste tiltaket. De oppgir også dette i noe større utstrekning enn jenter (26 mot 21 prosent).

10.3.2 Informasjonstiltak og linjer

Det er visse, men små variasjoner mellom elever fra ulike linjer i verdsettingen av de ulike informasjonstiltakene (tab. 10.8).

Elever med *økonomisk eller naturfaglig* bakgrunn oppgir noe oftere enn andre at informasjonsmøter er viktigst, og legger sjeldnere vekt på perioder med arbeid som del av skole-

Tabell 10.8 Elevenes vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning.¹⁾ Andel som har oppgitt informasjonstiltaket som viktigst.

Informasjonstiltak	Linje			
	Naturfaglig	Språklig	Samfunnsfaglig	Økonomisk
ANTALL MENN OG KVINNER	838	509	418	145
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	36,6	32,2	27,5	35,2
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	8,7	8,6	5,3	6,2
Utdannings-/yrkesorientering som eget fag i skolen	9,8	12,6	12,4	11,7
Trekke videre utdanning og arbeidslivet mer inn i fagene i skolen	15,5	18,1	22,0	15,2
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	10,4	8,6	9,3	13,1
Perioder med arbeid som del av skoletiden	12,8	17,7	20,6	11,0
Annet og uoppgitt	6,2	2,2	2,9	7,6

¹⁾ 20 elever med uoppgitt linje er utelatt. Tall for menn og kvinner separat finnes i tabell V10.3.

tiden. Noenlunde samme tendens finner vi imidlertid bare igjen for jenter. For gutter er det vanskelig å se andre forskjeller mellom linjene enn at de som går på samfunnsfaglige linjer oppgir dette sjeldnere enn andre (tabell V10.3).

På de *samfunnsfaglige linjene* er også informasjonsmøter vurdert som mest betydningsfullt av den største gruppen (28 prosent). Men noen flere elever på disse enn på andre linjer synes at det er viktigst å trekke videre utdanning og arbeid mer inn i fagene på skolen (22 prosent mot gjennomsnittlig 18) og å ha perioder med arbeid som del av skoletiden (21 mot

gjennomsnittlig 16 prosent). Om lag samme forskjeller gjelder for både mannlige og kvinnelige elever på disse linjene.

Det er likevel særlig for tiltaket perioder med arbeid som del av skoletiden at vi ser tydelige forskjeller mellom kjønnene. For hver linje ser vi at *jenter* ønsker seg dette i større grad enn gutter. Utdannings- og yrkesorientering som eget fag i skolen er derimot vurdert som viktigst av relativt flere gutter enn jenter på de naturfaglige og på samfunnslinjene. Jenter på sin side er oftere enn gutter innstilt på dette på økonomiske linjer.

Litteraturliste

- Arbeidsdirektoratet (1965): *Nordisk Yrkesklassifisering*.
- Arbeidsdirektoratet (1975): *Ungdomsundersøkelsen 1975*.
- Arbeidsdirektoratet (1981a): *Ungdomsundersøkelsen 1980, del 1*.
- Arbeidsdirektoratet (1981b): *Ungdomsundersøkelsen 1980, del 2*.
- Baadshaug, Maren Brit og Fride Eeg-Henriksen (1976): *Kvinner; Utdanning, yrkesarbeid og likestilling*, Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi. Arbeidsnotater nr. 71
- Baadshaug, Maren Brit og Fride Eeg-Henriksen (1977): En kronglete vei til yrkeslivet - yrkesutdanning for kvinner, i Berg, A.M. et.al. (red.) *I kvinners bilde*, Oslo, Pax.
- Bakke, Egil Kåre (1982): *Opptaksregler for høgre utdanning*. En oversikt over utvalgte sider, Kultur- og vitenskapsdepartementet, Planleggingsavdelingen 6.7.1982.
- Bakke, Egil Kåre (1983a): *Alder ved påbegynt studium*. Høyskoler og universiteter 1974-1981. Kultur- og vitenskapsdepartementet, Planleggingsavdelingen 7.11.1983.
- Bakke, Egil Kåre (1983b): *Aldersfordelingen i høgere utdanning 1974-1981*. Hvilke endringer har funnet sted og hva er årsakene. Kultur- og vitenskapsdepartementet, Planleggingsavdelingen 4.11.1983.
- Borgersen, Anne Marie og Rolf Edvardsen (1983): *Yrkeskarriere og samfunnsengasjement*. En oppfølgingsundersøkelse av universitetsutdannede kvinner og menn med ulik sosial bakgrunn, NAVF's utredningsinstitutt, Utredninger om forskning og høyere utdanning, 1983:5.
- Broch-Due, Anne Kathrine og Kristin Tornes (1983): Jenters valg av utdanning - et valg av livsløp? i Skrede, Kari og Kristin Tornes (red.) *Studier i kvinners livsløp*, Universitetsforlaget.
- Brock-Utne, Birgit og Runa Haukaa (1980): *Kunnskap uten makt*. Kvinner som lærere og elever, Oslo, Universitetsforlaget.
- Edvardsen, Rolf og Knut Arild Larsen (1983): *Utdanning og arbeidsmarked mot år 2000*, del III. Behovet for sivilingeniører (kap. 4.4 Søkning til høyere teknisk-naturvitenskapelig utdanning, utarbeidet av Fride Eeg-Henriksen), NAVF's utredningsinstitutt, kommer som melding.
- Eeg-Henriksen Fride (1982): *Om NAVF's utredningsinstitutt's sosialgruppeinndeling*, NAVF's utredningsinstitutt (upubl. manus), 20. januar 1982.
- Eeg-Henriksen, Fride, Erik Hernæs og Knut Arild Larsen (1983): *Utdanning og arbeidsmarked mot år 2000*, del I, NAVF's utredningsinstitutt, kommer som melding.
- Elvestad, Anne-Britt (1981): *Søkning og opptak til høgere utdanning i 1980*, arbeidsnotat laget til Kultur- og vitenskapsdepartementet av Statistisk Sentralbyrå.
- Evjen, Per Jakob (1967): *Gymnasiasters valg av utdanning og yrke*, Universitetet i Oslo, Pedagogisk Forskningsinstitutt (upubl. hovedoppgave).
- Hernæs, Erik og Knut Arild Larsen (1983): "Utdanning og arbeidsmarked mot år 2000", del II, NAVF's utredningsinstitutt, kommer som melding (avsnitt om utdanningsplaner etter allmenn studieretning utarbeidet i samarbeid med Fride Eeg-Henriksen).
- Härnqvist, Kjell (1978): *Individual Demand for Education*, Analytical Report, OECD.
- Ihlebak, Karen (1981): *Kvinner i høgre utdanning*. Oversikt utarbeidet i Utrednings- og planleggingsavdelingen i Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Kirke- og undervisningsdepartementet (1980): *Om høgre teknisk utdanning i Norge*. St.meld. nr. 89 (1979-80).
- Kultur- og vitenskapsdepartementet (1983): *St.prp. nr. 1 (1983-84)*.
- Kvande, Elin (1982): *Kvinner og høgre teknisk utdanning*, delrapport, rekruttering og rekrutteringstiltak, Universitetet i Trondheim, Norges Tekniske Høgskole, studieadministrasjonen, Institutt for industriell miljøforskning.
- Larsen, Knut Arild (1982): *Høyere utdanning og arbeidsmarkedet mot år 2000*, i Skot-

- heim, S. og E. Utne (red.) *Forskning og høyere utdanning*. Årbok 1982, Oslo, Universitetsforlaget.
- Lingsom, Susan og Anne Lise Ellingsæter (1983): *Arbeid, fritid og samvær. Endringer i tidsbruk i 70-årene*, Statistisk Sentralbyrå, Statistiske Analyser 49.
- Listhaug, Ola (1979): *Sosial bakgrunn og prestasjoner ved NTH*. En analyse av opptakskullet 1972, IFIM-rapport, Institutt for industriell miljøforskning.
- NAVF's utredningsinstitutt (1982a): *Motivasjon, studium, yrke*, utredninger om forskning og høyere utdanning 1982:4.
- NAVF's utredningsinstitutt (1982b): *Utdanningsbakgrunnen til visse grupper elever i høyere utdanning, 1. oktober 1976*, Notat nr. 1/1982.
- Norges Tekniske Høgskole (1982): *Opptaket 1982*, Universitetet i Trondheim, NTH, Studieadministrasjonen.
- Norsk Studentunion (1981): *NSU's studiefinansieringsundersøkelse høsten 1978*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Nørstebø, Guttorm (1973): *Samarbeid mellom skole og hjem i ulike sosiale miljøer*, Universitetet i Bergen, Sosiologisk Institutt, rapporter fra Skoleforskning.
- Paasche, Thor (1977): *Verdier ved valg av utdanning og yrke*, rapport nr. 1, Institutt for psykologi og sosialforskning, Universitetet i Trondheim, NTH.
- Rideng, Arne (1974): *Klassifisering av kommunene i Norge 1974*. Artikler 67. Statistisk Sentralbyrå.
- Sem, Tove Thagaard (1967): *Kjønnsroller og studiemotivering. En undersøkelse av kjønnsforskjeller i rekruttering til høyere utdanning*, NAVF-utredningsavdelingen.
- Skjønberg, Agnar (1975): *Reformgymnas - intensjoner og virkelighet*, Universitetet i Bergen, hovedoppgave ved Sosiologisk Institutt.
- Skog, Berit (1983): *Curricular Options - a Barrier Against Women's Participation in Scientific and Technological Work? i Contributions to the Second GASAT conference*, University of Oslo, Institute of Physics.
- Skrede, Kari (1971): *Sosioøkonomisk klassifisering av yrker i Norge, 1960*, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning, INAS report no. 71-1.
- Statistisk Sentralbyrå (1973): *Standard for utdanningsgruppering*, Statistisk Sentralbyrås håndbøker 28.
- Statistisk Sentralbyrå (1978): *Standard for næringsgruppering*, Statistisk Sentralbyrås håndbøker 9.
- Statistisk Sentralbyrå (1980a): *Utdanningsstatistikk, Videregående skoler 1. oktober 1979*, NOS B161.
- Statistisk Sentralbyrå (1980b): *Sosialt Utsyn 1980*, Statistiske Analyser nr. 45.
- Statistisk Sentralbyrå (1982): *Utdanningsstatistikk, Videregående skoler 1. oktober 1980*, NOS B292.
- Sverige. Statens offentliga utredningar 1971:61: *Val av utbildning och yrke*.
- Stensaasen (1970b): *Ungdommens yrkesvalgtenkning*, nr. 1, 1970, Prosjektets forutsetninger og gjennomføring med resultater fra første datainnsamling høsten 1968, Oslo, Norges idrettshøgskole.
- Stensaasen (1970b): *Ungdommens yrkesvalgtenkning*, nr. 2, 1970, Yrkesvalgundersøkinger og yrkesvalgteorier, Norges idrettshøgskole, nr. 2, 1970.
- Vangsnes, Sigmund (1967): *Rekruttering av artianere og karakterer til examen artium. En undersøkelse av fire artiumskull*, Oslo, NAVF-utredningsavdelingen, melding 1, 1967.
- Østby, Anne-Lise (1969): *Faktorer som påvirker artianernes studievalg. En oppfølgingsundersøkelse av artiumskullet 1963*, NAVF's utredningsinstitutt, utredninger om forskning og høyere utdanning 1969:1.
- Aamodt, Per O. (1982): *Utdanning og sosial bakgrunn*, Statistisk Sentralbyrå, Samfunnsøkonomiske studier nr. 51.

S O S I O Ø K O N O M I S K E G R U P P E R I N G E R O G
O M K O D I N G E R, E K S E M P L E R P Å E N K E L T -
U T D A N N I N G E R O G E N K E L T Y R K E R

1.1 YRKESKODER OG SOSIALGRUPPERINGER

1.1.1 Yrker

På det mest detaljerte nivået er opplysninger om elevenes yrkesplaner og foreldrenes yrke kodet etter Nordisk yrkesklassifisering på 3-siffernivå (Arbeidsdirektoratet 1965). Noen svakheter ved dette systemet er kort omtalt i Eeg-Henriksen 1982. På tross av svakhetene valgte vi å bruke dette systemet fordi det ikke finnes andre detaljerte systematiske kodinger av yrker.

1.1.2 Vangsnes' sosialgruppeinndeling

Grupperingen er laget på grunnlag av data om yrkene til artianeres foreldre (Vangsnes 1967, s. 3-4). Disse var ofte upresist angitt (i artiumsmatriklene), men de ble likevel kodet så godt det lot seg gjøre etter stillings- eller yrkesinndelingen ved Folketellingen 1960. Denne inndelingen er en forløper til Nordisk Yrkesklassifisering (NYK). De to tilsvarende hverandre på 1-siffer- og 2-siffernivå, mens det er en del endringer på 3-siffernivå.

Yrkene ble gruppert (Vangsnes 1967, s. 96-100) skjønnsmessig etter type arbeid, normal utdanningstid og autoritet eller sosial prestisje.

Følgende grupper er benyttet opprinnelig:

1. Selvstendige i jord- og skogbruk
2. Fiskere
3. Selvstendige i industri, handel, skipsfart, finansvesen etc.
4. Håndverkere
5. Overordnede funksjonærer, akademikere, selvstendige i immaterielt erverv etc.
6. Underordnede funksjonærer
7. Formenn og arbeidere
8. Andre yrker og uoppgitt

I vår reviderte utgave av inndelingen er disse kategoriene beholdt, men de ulike yrkene er i noen tilfeller klassifisert på en annen måte enn i den opprinnelige inndelingen (Eeg-Henriksen 1982). Listen nedenfor viser hvordan ulike yrker fra NYK er plassert:

Grupperingen baserer seg på 3-siffernivå, men der det er mulig er yrkene bare angitt med ett eller to sifre. (Eks.: 20 betyr ikke 020, men alle yrker fra 201-209.)

1. Selvstendige i jord- og skogbruk

401-403, 407, 408, 432

2. Fiskere

42, 43

3. Selvstendige i industri, handel, skipsfart, finans

30, 311, 312, 322

4. Håndverkere

705, 711-715, 721, 726, 74, 776, 802, 804, 822, 826, 856, 941, 97

5. Overordnete funksjonærer, akademikere

001-003, 007, 011, 012, 014, 015, 019, 021-024, 03, 050, 051, 06, 071, 08-, 0X, 1, 294, 332, 670, 796, 0X

6. Underordnete funksjonærer

004, 005, 008, 009, 013, 04, 052, 053, 059, 072, 073, 079, 2, 313, 319, 321, 330, 331, 333, 334, 339, 405, 60, 62, 653, 654, 664, 671-679, 691, 901, 903

7. Arbeidere og formenn

404, 406, 41, 44, 5, 61, 63, 64, 651, 652, 655, 661-663, 681, 692, 693, 699, 701-704, 706, 707, 709, 716, 719, 722-725, 73, 75, 76, 771-775, 777, 779, 78, 791, 793, 795, 799, 801, 803, 809, 81, 821, 823-825, 827, 829, 83, 84, 851-855, 857-859, 86-89, 904, 905, 909, 91-93, 942, 95, 981, 999

Andre

961, X1

Disse grupperingene er i vår melding i de fleste tilfellene slått sammen til følgende:

1. Overordnede funksjonærer, akademikere, selvstendige i immaterielt erverv, industri, handel, skipsfart, finansvesen etc. (Vangsnes gruppe 3 og 5).
2. Underordnede funksjonærer (Vangsnes gruppe 6).
3. Formenn og arbeidere, håndverkere, fiskere, selvstendige i jord- og skogbruk (Vangsnes gruppe 1, 2, 4 og 7).
4. Andre yrker og uoppgitt (Vangsnes gruppe 8).

En slik inndeling er også benyttet i NAVF's utredningsinstitutt (1982) og Borgersen og Edvardsen (1983).

Vi har i de fleste tabeller brukt en variabel for sosial bakgrunn der vi har benyttet opplysningen om mors yrke der fars ikke er oppgitt, men fars ellers. I praksis vil dette likevel si at det som regel er opplysningene om fars yrke som har vært grunnlag for å dele inn elevene i sosialgrupper.

I dokumentasjonsnotat B har vi også laget liste over hvilke enkeltyrker og yrkesønsker som har forekommet og hvordan de er plassert, både når det gjelder foreldrenes yrker og elevenes yrkesønsker.

1.1.3 Skredes sosialgruppeinndeling

Fire sosioøkonomiske grupper er definert hos Skrede (1971). Grupperingen bygger på opplysninger om menns yrker på 2-siffernivå av NYK. Yrkene er gruppert etter en faktoranalyse av ni ulike ressurskjenntegn, bl.a. utdanningslengde. I sosioøkonomisk gruppe I finner vi menn med universitetsutdanning av minst 5 års varighet eller de er høyere funksjonærer eller lærere. I gruppe II er det kjøpmenn eller lavere funksjonærer innen handel, kontor eller samferdsel, i gruppe III er det bønder, håndverkere eller arbeidere i industrier med stor andel faglærte og i gruppe IV er det arbeidere innen jordbruk, skogbruk, fiske, sjøfart, servicearbeid eller industrier med stor andel ufaglærte. Vi har også gruppert både mødres og fedres yrker etter denne inndelingen, samt både jentenes og guttenes yrkesønsker.

Listen nedenfor viser hvilke yrkesområder, dvs. en klassifisering av yrker ifølge NYK på 2-siffernivå, som faller i de ulike kategoriene:

- I 00, 01, 02, 03, 05, 06, 07, 08, 0X, 10, 11, 31, 62

- II 09, 20, 21, 29, 30, 32, 33, 60, 63, 65, 66, 67, 74, 90, 96, 97,
 98, X1

- III 04, 40, 52, 64, 69, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 87, 92, 93,
 94, 95, 99

- IV 41, 42, 43, 44, 50, 51, 59, 61, 68, 70, 72, 79, 81, 83, 84, 85,
 86, 88, 89, 91

I tillegg brukes en kategori for uoppgitt og ikke klassifiserbare yrker.

I de fleste tabeller har vi brukt en variabel for sosial bakgrunn der vi har benyttet opplysningene om mors yrke der dette skårer høyere på denne skalaen enn fars, men fars ellers. I praksis vil dette likevel si at det som regel er fars yrke som er grunnlag for å klassifisere elevene etter sosial bakgrunn.

I dokumentasjonsnotat B har vi også laget lister over hvilke enkeltyrker og yrkesønsker som har forekommet og hvordan de er plassert, både mht. elevers yrkesønsker og foreldrenes yrker.

1.2 OMKODING AV ENKELTE VARIABLER

1.2.1 Utdanningsplaner

Uklarhet i spørreskjemaet

Det viste seg at vi ikke kunne bruke opplysningene direkte fra spørsmål 2.2, 3.5 og 3.6 slik vi hadde tenkt oss. Etter at undersøkelsen var gjennomført viste det seg nemlig at elevene til dels hadde store problemer med å oppfatte hva vi mente med forholdet mellom disse spørsmålene. Hensikten var å få fram hva slags alternative aktiviteter elevene ville drive med hvis de på en eller annen måte var usikre på å komme inn på sin endelige utdanning. Vår måte å spørre på var imidlertid ikke god nok for å fange opp det vi ønsket. Vi fant derfor ut at det enkleste vil være å slå sammen en del informasjon fra spørsmål 2.2 og 3.6 til en ny variabel - "alternativ aktivitet hvis problemer med planer om endelig utdanning". Bakgrunnen for dette forklares litt nærmere nedenfor:

For det første spurte vi i spørsmål 2.2 om hva elevene ville gjøre rett etter eksamen (med unntak av verneplikt/sommerjobb). De kunne altså krysse av for om de ville begynne direkte på videre utdanning - enten endelig eller poengsamling eller andre midlertidige utdanninger. Hensikten vår var at bare de som var relativt sikre på å komme inn på sin endelige utdanning skulle krysse av på denne. Resten skulle krysse av på andre kategorier. Dette falt ikke slik ut - også mange av de usikre krysset av på endelig utdanning hvis de kommer inn i spm. 2.2 - og krysset da av "ja" eller "vet ikke" på 3.5, med tilhørende svar på 3.6.

For det andre spurte vi altså i spørsmål 3.5 om folk regnet med problemer med å komme inn på den endelige utdanningen de hadde planer om. Alle ble så spurt om hvilke alternative planer de hadde hvis ikke de kom inn. De hadde da muligheten for å nevne vente- og poengsamlingsutdanning og arbeid som i spm. 2.2, og i tillegg skifte av endelig utdanning. Som nevnt har folk hatt problemer med å oppfatte forholdet mellom 2.2 på den ene siden og 3.5 og 3.6 på den andre. Vi kan

skille ut bl.a. to problematiske kategorier respondenter (1 og 2) som er delvis overlappende, men omtale dem separat:

- 1) Den første kategorien er de som har krysset av for alternativ aktivitet i 2.2, og siden endelig utdanning i 3.4, og der det er vanskelig å vite hva svaret deres siden i 3.5 og 3.6 egentlig betyr. Vår mening var at spørsmålet nå skulle gjelde om de regnet med problemer etter å ha f.eks. samlet poeng (fra 2.2).
 - a. En del har ikke oppfattet det vi mente, men har svart det samme om igjen på 3.6 som ved 2.2 etter å ha krysset av "Ja" eller "Vet ikke" på 3.5. Hvis vi siden skulle ønske å bruke opplysninger fra spm. 2.2 og 3.6 separat, er det her et problem. Vi har derfor rettet dette opp ved å slette svarene for disse på 3.5 og 3.6.
 - b. En del har imidlertid muligens oppfattet det vi mente, og de har svart forskjellig på "midlertidig aktivitet" i spm. 3.6 og 2.2. Dvs. - det kan tolkes som at vi i 3.6 har fått beskjed om "neste trinns" poengsamling. Men det kan like gjerne tolkes som inkonsistens. I alle fall føler vi at det blir vanskelig å bruke informasjonen fra 3.6 i slike tilfeller, og vi holder oss da til informasjonen fra 2.2.

I begge tilfellene (a og b) lager vi altså en ny variabel der vi braker informasjonen utelukkende fra spm. 2.2.
- 2) Respondenter som har planer om endelig utdanning, der det er vanskelig å finne ut hva de egentlig skulle ha krysset av på alternativ aktivitet på spørsmål 2.2 og spørsmål 3.6. Dvs. at det er vanskelig å skille fra hverandre to grupper, a og b:
 - a. De som ikke krysset av for endelig utdanning, men for en alternativ aktivitet i spørsmål 2.2.

- b. De som i spm. 2.2 krysset av at de skal begynne direkte på endelig utdanning og så senere hadde svart "ja" eller "vet ikke" eller ikke hadde svart på spørsmål 3.5 og hadde nevnt en alternativ aktivitet i 3.6.

Her har vi ikke noe grunnlag for å si at den ene gruppen er mer usikker på å komme inn på sin endelige utdanning enn den andre. Det er trolig like sannsynlig at gruppe b. kunne komme til å begynne direkte på f.eks. poengsamlings som gruppe a. Det er kanskje også like sannsynlig at gruppe a. kunne begynne direkte på sin endelige utdanning som gruppe b. Vi valgte altså derfor å slå sammen informasjonen fra de tre spørsmålene 2.2 og 3.5 med 3.6 for dem som har planer om endelig utdanning. Dvs., for de som har planer om endelig utdanning, laget vi en variabel for alternativ aktivitet for de som på en eller annen måte regner med problemer med eller er usikre på om de kommer inn på den endelige utdanningen. Problemene kommer fram enten ved markering i 2.2, eller ved å svare ja eller vet ikke på 3.5 med tilhørende markering i 3.6. Vi får her også med tilleggsinformasjon i 3.6 - nemlig alternativ endelig utdanning.

Prinsippet for konstruksjonen er dermed:

- a. Hvis alternativ aktivitet er krysset av i spm. 2.2, brukes denne kategorien hvis også planer om endelig utdanning er markert i spm. 3.4.
- b. Hvis endelig utdanning direkte er krysset av i spm. 2.2, og ja, vet ikke eller ubesvart i spm. 3.5, brukes alternative aktiviteter i spm. 3.6.
- c. Hvis endelig utdanning er oppgitt i spm. 2.2, og spm. 3.5 besvares med nei, brukes koden "ingen problemer".

1.2.2 Direkte utdanning

På grunnlag av samme tankegang som i avnitt 1.2.1 har vi laget enda en ny variabel, "direkte utdanning", som sier hvilken type utdanning som det er mest sannsynlig at elevene vil begynne på rett etter eksamen. Utdanningen regnes som direkte uansett om dette er en poengsamlings-vente- eller endelig utdanning.

Informasjonen for å lage denne variabelen hentes fra spm. 2.2, 3.4, 3.5 og 3.6 slik:

- a. For dem som har krysset av poengsamlings- eller venteutdanning i spm. 2.2 brukes informasjonen derfra om utdanningstype. Dette er altså de direkte utdanningsplaner for personer som både kan ha og ikke ha planer om endelig utdanning.
- b. For dem som har krysset av endelig utdanning i spm. 2.2 brukes:
 1. For dem som har svart nei på spm. 3.5 (dvs. de som ikke regner med problemer med å komme inn på sin endelige utdanning) brukes informasjon fra spm. 3.4 (endelig utdanning) om utdanningstype.
 2. For de andre, dvs. de som har svart ja, vet ikke eller ikke har svart på spm. 3.5 (dvs. de som ikke regner med eller er usikre på å komme inn): Her brukes informasjon fra spm. 3.6 om utdanningstype.

1.2 EKSEMPLER PÅ ENKELTUTDANNINGER OG ENKELTYRKER

I tabellene nedenfor har vi listet opp hvilke enkeltutdanninger og enkeltyrker som er nevnt hyppigst av elevene innenfor de grovere utdannings- og yrkesgrupperingene.

Tabell V1.1 Eksempler på enkeltutdanninger og institusjoner som er nevnt av elevene innenfor hvert nivå og fagfelt av planer om endelig utdanning. Andel innen hver gruppe som har nevnt enkeltutdanningene eller institusjonene i parentes.

Nivå og fagfelt	Eksempler på utdanninger	Antall elever
VIDEREGÅENDE UTDANNING		
1 Allment	Folkehøyskole (100)	2
2 Humaniora og estetikk	Brukskunst, tekstilforming (43), reklame/dekorasjon (18), musikk (29)	28
4 Administrasjon og økonomi	Kontorfag (46), handelsskole generelt (33), handelsfag (13)	27
5 Industri, håndverk og teknikk	Elektro (20), mekaniske fag (17)	30
6 Samferdsel	Flyger (50), post (25), tele (5)	60
7 Helsevern	Hjelpepleie (41), barnepleie (23), tannpleie (9), arbeidsterapeut (7)	44
8 Jord-, skogbruk, fiske	Jordbruk (74), gartneri/hagebruk (18)	38
9 Tjenesteyting, forsvar	Husstell (40), hygiene, skjønnhetspleie (19), hotell/restaurant (11), politi (11), militære (9)	47
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ		
2 Humaniora og estetikk	Litteratur/språk (30), uspesifisert humanistisk (18), kunst/håndverk (18)	55
3 Undervisning	Lærerrhøgskoler, allmenne, faglærer (64), førskolelærerutdanning (36)	230
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	Handelshøyskolen (20), BI (38), DH-skoler (28), sosionomutdanning (15)	215
5 Naturvitenskap og teknikk	Ingeniørhøgskoler (50), DH-skoler (20), realfag, universitet (21)	144
6 Samferdsel	Reiseliv/transport (75), flyger (25)	21
7 Helsevern	Sykepleierskoler (67), fysioterapiskoler (21)	210
8 Jord-, skogbruk, fiske	Fiske (50)	6
9 Tjenesteyting, forsvar	Militær utdanning (97)	34
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD		
2 Humaniora og estetikk	Cand.philol., Musikkhøgskolen	2
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	Jus (68), psykologi (17), sosialøkonomi (5)	41
5 Naturvitenskap og teknikk	NTH (85), realfag, universitet (4)	107
7 Helsevern	Lege (68), veterinær (15), tannlege (10)	81
8 Jord-, skogbruk	Landbrukshøgskolen (100)	13

Tabell VI.2 Eksempler på enkeltutdanninger eller institusjoner som er nevnt av elevene innenfor hvert nivå og fagfelt av direkte utdanningsplaner. Andel innen hver gruppe som har nevnt enkeltutdanningene eller institusjonene i parentes.

Endelig utdanning Nivå og fagfelt	Eksempler på utdanninger	Antall elever
VIDEREGÅENDE UTDANNING		
1 Allment	Folkehøgskole (74), deleksamen, artium (11)	169
2 Humaniora og estetikk	Bibelskole (25), tegning, tekstilforming o.l. (36)	36
4 Administrasjon og økonomi	Kontor og handel generelt (72)	25
5 Industri, håndverk og teknikk	Tekstil/søm (24) elektrofag (18)	33
6 Samferdsel	Postale fag (42), flyger (17)	12
7 Helsevern	Hjelpepleier (40), apotektekniker (40)	5
8 Jord-, skogbruk, fiske	Agronomutdanning (74)	23
9 Tjenesteyting, forsvar	Husmorskole (76), politiutdanning (9)	46
Uoppgitt fagfelt	-	6
HØYERE UTDANNING, TIL OG MED LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ		
2 Humaniora og estetikk	Forb. prøver (61), historie (9), språk/litteratur (9)	66
3 Undervisning	Lærerhøgskole, faglærerskole (94)	18
4 Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap og jus	Stud.fag (30), DH, 2-årig øk./adm. (11), NHH (11), sekretærlinje (11), øk.adm. ellers (11)	76
5 Naturvitenskap og teknikk	Ing.høgskole, studentkurs (29), EDB-utd. (ing.h. eller DH) (14), ing.høgskole ellers (24) realfag (18)	83
6 Samferdsel	Reiselivsutdanning (83)	6
7 Helsevern	Sykepleierskole (71)	7
8 Jord-, skogbruk, fiske	Fiskerifag (100)	1
9 Tjenesteyting, forsvar	Militær utdanning (100)	42
Uoppgitt fagfelt	-	27
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD		
4 Administrasjon, økonomi samfunnsvitenskap og jus	Jus (89)	18
5 Naturvitenskap og teknikk	NTH (76), realfag (14)	21
7 Helsevern	Medisin (67), odontologi (17), veterinær (17)	6
8 Jord-, skogbruk	Landbrukshøgskolen (100)	2
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	-	37

Tabell VI.3 Eksempler på enkeltyrker som er nevnt av elevene innenfor hvert yrkesområde for 1. prioritets yrkesønske. Andel innen hvert yrkesområde som har nevnt enkeltyrket i parentes.

Kode NYK	Yrkesfelt og yrkesområde	Eksempler på yrker	Antall elever
0	Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid		
00	Teknisk arbeid	Siv.ing. (48), ingeniør (38), arkitekt (7)	155
01	Kjemiker- og fysikerarbeid	Laborant (57), kjemiker (17), fysiker (9), geolog (9)	23
02	Biologisk arbeid	Veterinær (48), biolog (24), jordbruksforsker/rådgiver (24)	29
03	Medisinsk arbeid	Lege (88), tannlege (11)	73
04	Sykepleie- og annet pleiearb.	Sykepleier (60), barnepleier (12), psyk. sykepl. (9), hjelpepleier (8)	191
05	Annet syke- og helsevernarbeid	Fysioterapeut (75), farmasøyt (12)	75
06	Pedagogisk arbeid	Lærer (57), førskolelærer (32), lektor (4)	234
07	Religiøst arbeid	Misjonær (43)	7
08	Juridisk arbeid	Advokat (63)	24
09	Kunstnerisk og litterært arbeid	Journalist (31), musiker (20), formgiver (16), bildende kunstner (11)	55
0X	Annet arbeid innen 0	Sosionom (28), sosial/siviløkonom, utreder (22), revisor (9), bibliotekar (5), psykolog (5), programmerer (5), oversetter (5)	128
1	Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedr. org. ledelse	Bedriftsleder (30), bedriftsøkonom (27), off.adm./forvaltning (38)	73
2	Kontorarbeid	Bankfunksjonær (27), sekretær (24), reisebyråfunksjonær (7)	99
3	Handelsarbeid	Reklamefolk (27), detaljist (22)	18
4	Jordbruk, skogbruk, fiskearbeid	Gårdbruker (71), gartner (6)	48
6	Transport og kommunikasjonsarbeid	Flyger (56), poståpner/ass. (10), radiotelegrafist (10)	61
7-8	Industri-, bygge- og anleggsarb.	Maskin/motorrep. (17), Finmek. (10), gull/sølvarb. (10), Elektriker (10), telerep. (10),	30
9	Servicearbeid	Polititj.mann (23), flyvertinne (14), frisør (12), fotograf (8)	90
X	Militært arbeid	Mil.stab/forvaltningspers. (90)	29
	Ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	Noe med EDB (43), noe med barn/mennesker, sosialt o.l. (35)	40
	Uoppgitt		455

VEDLEGG 2 VEDLEGGSTABELLER, KAP. 2

Tabell V2.1 Elever i klasser som ble trukket ut og i klasser som ble med på undersøkelsen etter kjønn, alt etter fylke.

Skolefylke	Elever											
	I klasser som opprinnelig ble trukket ut			I klasser som ble med på undersøkelsen								
	Antall i klassene	Antall besvarte skjema	Prosent som besvarte skjema (deltakerprosent)	Alle			Menn			Kvinner		
				Antall i klassene	Besvarte skjema		Antall i klassene	Besvarte skjema		Antall i klassene	Besvarte skjema	
				Antall	Prosent (svarprosent)		Antall	Prosent (svarprosent)		Antall	Prosent (svarprosent)	
ELEVER I ALT	2 835	1 930	68,1	2 535	1 930	76,0	1 187	847	71,4	1 348	1 083	80,3
Østfold	141	112	79,4	141	112	79,4	70	52	74,3	71	60	84,5
Akershus	298	205	68,8	243	205	84,4	105	83	79,0	138	122	88,4
Oslo	376	206	54,8	271	206	76,0	139	105	75,5	132	101	76,5
Hedmark	79	51	52,6	70	51	72,9	41	27	65,9	29	24	82,8
Oppland	90	80	88,9	90	80	88,9	35	30	85,7	55	50	90,9
Buskerud	126	86	68,3	102	86	84,3	31	26	83,9	71	60	84,5
Vestfold	137	92	67,2	122	92	75,4	57	41	71,9	65	51	78,5
Telemark	64	42	65,6	64	42	65,6	28	16	57,1	36	26	72,2
Aust-Agder	72	61	84,7	72	61	84,7	51	41	80,4	21	20	95,2
Vest-Agder	110	105	95,5	110	105	95,5	41	36	87,8	69	69	100,0
Rogaland	170	118	69,4	142	118	83,1	63	48	76,2	79	70	88,6
Hordaland	283	144	50,9	255	144	56,5	146	68	46,6	109	76	69,7
Sogn og Fjordane	66	40	60,6	48	40	83,3	17	14	82,4	31	26	83,9
Møre og Romsdal	180	150	83,3	180	150	83,3	91	74	81,3	89	76	85,4
Sør-Trøndelag	196	143	73,0	196	143	73,0	78	53	68,0	118	90	76,3
Nord-Trøndelag	87	70	80,5	87	70	80,5	31	27	87,1	56	43	76,8
Nordland	212	146	68,9	212	146	68,9	99	68	68,7	113	78	69,0
Troms	88	63	71,6	88	63	71,6	46	36	78,3	42	27	64,3
Finmark	42	16	38,1	42	16	38,1	18	2	11,1	24	14	58,3

Tabell V2.2 Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980 i allmennfag prosentfordelt etter alder hhv. pr. 31.12.79 og våren 1979

Alder ¹⁾	Elever		
	Alle pr. 1.10.79 ²⁾		Utvalg våren 1980, alder 1979 dvs. ett år før
	16-22 år	16-61 år	
ANTALL ELEVER	22 591	23 376	1 930
Sum prosent	100,0	99,9	100,0
16	-	-	0,1
17	2,8	2,7	2,7
18	76,5	73,9	80,3
19	17,7	17,1	15,5
20	2,6	2,5	1,0
21	1,0	0,9	0,2
22	0,7	0,6	0,1
23-27	.	1,3	-
28-61	.	0,8	-

1) For alle elevene: Alder pr. 31.12.79

For utvalget: Alder pr. våren 1979, dvs. alder ved undersøkelsestidspunktet fratrukket ett år

2) Kilde: Upublisert materiale i Statistisk Sentralbyrå

Tabell V2.3 Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg elever våren 1980 i allmennfag prosentfordelt etter kjønn.

Kjønn	Elever	
	Alle pr. 1.10.79 ¹⁾	Utvalg våren 1980
ANTALL ELEVER	23 376	1 930
Sum prosent	99,9	100,0
Menn	46,4	43,9
Kvinner	53,5	56,1

1) Kilde: Upublisert materiale, Statistisk Sentralbyrå

Tabell V2.4 Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg elever våren 1980 i
gymnas/allmennfag prosentfordelt etter linje, kjønn og skoleslag.

Linje/skoleslag	Elever					
	Alle pr. 1.10.79			Utvalg våren 1980		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER I ALT	23 332	10 835	12 497	1 930	847	1 083
ALLE LINJER	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0
Naturfag, reallinje	43,7	58,2	31,1	43,4	58,6	31,6
Språklig, musikk m.m.	26,7	11,2	40,2	26,4	10,6	38,7
Samfunnsfaglig, øk. gymnas	29,6	30,6	28,7	29,2	29,8	28,7
Uspesifisert linje	0,0	0,0	0,0	1,0	1,1	1,0
GAMMEL OG NY STRUKTUR	100,0			100,0		
Ny struktur	70,7			70,4		
Gammel struktur	29,3			29,5		

Kilde: Statistisk Sentralbyrå 1980b, tabell 6

Tabell V2.5 Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980
i allmennfag/gymnas prosentfordelt etter bosteds- og
hjemstedsfylke- og landsdel.

Linje/skoleslag	Elever	
	Bosted for alle pr. 1.10.79 ¹⁾	Hjemsted for et utvalg våren 1980
ANTALL ELEVER	23 376	1 930
SUM PROSENT	99,8	99,9
OSLO	11,6	9,9
ØSTLANDET	38,1	34,9
Østfold	6,0	5,6
Akershus	12,0	11,3
Hedmark	4,1	2,8
Oppland	4,2	3,9
Buskerud	4,2	4,6
Vestfold	4,4	4,7
Telemark	3,2	2,0
SØRLANDET	5,6	8,3
Aust-Agder	1,9	3,0
Vest-Agder	3,7	5,3
VESTLANDET	25,9	23,2
Rogaland	7,1	5,8
Hordaland	10,1	7,5
Sogn og Fjordane	2,5	2,1
Møre og Romsdal	6,1	7,8
TRØNDELAG	9,0	10,9
Sør-Trøndelag	6,0	7,0
Nord-Trøndelag	3,0	3,8
NORD-NORGE	9,6	11,6
Nordland	5,6	7,6
Troms	2,7	3,1
Finnmark	1,3	0,9
USPES. + UTLANDET	0,1	1,2

Kilde: Upublisert materiale, Statistisk Sentralbyrå

Tabell V2.6 Alle elever pr. 1.10.79 og et utvalg av elever våren 1980
i allmennfag/gymnas prosentfordelt etter kommunetype¹⁾

Bosteds/hjemsteds- kommunetype ¹⁾	Elever	
	Bosted for alle pr. 1.10.79 ²⁾	Hjemsted for et utvalg våren 1980
ANTALL ELEVER I ALT	23 376	1 930
SUM PROSENT	99,9	100,0
1. Landbrukskommuner	4,6	5,8
2. Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	7,3	11,0
3. Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	3,9	3,1
4. Fiskerikommuner	2,1	2,2
5. Mindre sentrale industrikommuner	4,9	3,8
6. Sentrale industri- kommuner	12,4	10,4
7. Særlig sentrale, blandede tjeneste- yttings- og industri- kommuner	40,3	36,3
8. Øvrige blandede tjenesteyttings- og industrikommuner	19,1	20,5
9. Andre kommuner	5,2	7,0
Uoppgitt	0,1	

1) Rideng 1974

2) Se note 1), tab. V2.5

Tabell V2.7 Artianerne våren 1978 og et utvalg elever i siste klasse allmennfag våren 1980 etter fars sosialgruppe (Vangsnes og Skrede) og kjønn.

Fars sosialgruppe etter Vangsnes ¹⁾ og Skredes ²⁾ inndeling	Utvalg elever 1980 ³⁾			Artianere 1978 ⁴⁾		
	Ialt	Menn	Kvinner	Ialt	Menn	Kvinner
Antall artianere i alt	1 930	847	1 083	19 890	9 169	10 721
Sum prosent	100,0	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0
Selvstendige i jordbruk og skogbruk	8,9	6,5	10,7	7,1	6,2	7,8
Fiskere	1,0	,9	1,1	1,0	0,9	1,1
Selvstendige i industri, handel, skipsfart, finans	2,5	2,2	2,8	3,0	3,0	3,0
Håndverkere	2,3	2,4	2,2	2,0	2,0	2,0
Overordnede funksjonærer akademikere m.m.	39,0	41,1	37,4	32,2	34,4	30,2
Underordnede funksjonærer	13,7	15,0	12,7	15,0	15,2	15,0
Arbeidere og formenn	22,2	21,1	23,0	29,7	29,0	30,4
Andre, mor hovedperson, uoppgitt	1,2 5,6 3,5	1,3 5,7 3,8	1,2 5,5 3,3	10,0	10,3	10,8
Sum prosent	100,1	100,0	100,1	99,9	99,9	99,9
Sosialgruppe I	40,0	42,7	37,9	31,8	33,6	30,2
Sosialgruppe II	20,2	21,1	19,4	22,3	23,3	21,4
Sosialgruppe III	27,9	24,6	30,5	29,6	28,0	31,0
Sosialgruppe IV	4,9	4,4	5,3	8,0	7,8	8,2
Andre, mor hovedperson, uoppgitt	1,2 2,4 3,5	1,2 2,2 3,8	1,2 2,5 3,3	8,2	7,2	9,1

1) Se vedlegg 1, avsnitt 1.1.2

2) Se vedlegg 1, avsnitt 1.1.3

3) Yrke gjelder for dem som har far som hovedperson i Folketellingen 1970
Kilde: Upubliserte tall, Aamodt 1982

4) Fars yrke oppgitt av elevene selv

Tabell V2.8 Utdanningsnivå for elevenes fedre og mødre mot hverandre, andel av totalen.

Mors høyeste utdanningsnivå	Fars høyeste utdanningsnivå						ANTALL I ALT
	Folke-, framhald, realskole	Yrkes- skole	Gym- nas	Høg- skole	Univer- sitet	Uopp- gitt	
ANTALL, I ALT	450	627	77	423	295	58	1 930 (100 prosent)
Folke-, framhald, realskole	16,5	12,7	1,3	7,2	1,7	1,1	782
Yrresskole	5,1	14,3	1,2	8,3	4,4	0,5	652
Gymnas	0,6	1,5	0,6	1,6	2,3	0,1	126
Høgskole	0,2	3,5	0,5	4,5	4,7	0,2	269
Universitet	0,2	0,2	0,2	0,4	2,0	-	56
Uoppgitt	0,3	0,4	0,2	0,1	0,3	1,1	45
<p>Fars utdanningsnivå = mors utdanningsnivå: 37,9 prosent Fars utdanningsnivå høyere enn mors (eller mors uoppgitt): 46,3 prosent Mors utdanningsnivå høyere enn fars (eller fars uoppgitt): 14,6 prosent Begge uoppgitt: 1,1 prosent</p>							
I ALT			99,9 prosent				

Tabell V2.9 Elevene etter foreldres sosialgruppe (Vangsnes) og kjønn

Foreldres yrke	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1 930	847	1 083
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0
Overordnet funksjonær, akademiker, selvstendige i industri m.m.	42,0	43,8	40,6
Underordnet funksjonær	14,5	15,7	13,6
Arbeidere, formenn, håndverkere, fiskere m.m.	35,0	31,8	37,6
Uoppgitt og andre	8,4	8,7	8,2

Tabell V2.10 Elevene etter foreldres sosialgruppe (Skrede) og kjønn

Foreldres sosialgruppe	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1 930	847	1 083
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0
I	43,0	45,8	40,7
II	27,4	29,0	26,1
III	23,3	19,6	26,1
IV	3,2	2,6	3,6
Husmor, trygdet	2,2	1,8	2,6
Annet, uoppgitt	1,0	1,2	0,9

Tabell V2.11 Elevene etter linje på allmennfag, foreldres sosialgruppe (Vangsnes) og kjønn

Linje og kjønn	Foreldres sosialgruppe				I alt
	Overordnede funksjonærer akademikere selvst. i ind. m.m.	Underordnede funksjonærer	Arbeidere, formenn, håndverkere fiskere, selvst. i jord/skog	Husmor, trygdet, ikke identifisert uoppgitt	
ANTALL MENN					
OG KVINNER	811	280	676	163	1 930
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0
Naturfaglig linje	47,5	42,1	39,8	40,5	43,4
Språklinje	24,5	29,6	26,6	28,8	26,4
Samfunnslinje	19,0	18,2	26,3	21,5	21,7
Økonomisk linje	7,8	8,9	6,4	8,6	7,5
Uoppgitt linje	1,2	1,1	0,9	0,6	1,0
ANTALL MENN	371	133	269	74	847
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1
Naturfaglig linje	60,4	57,1	56,9	58,1	58,6
Språklinje	10,5	12,8	10,0	9,5	10,6
Samfunnslinje	18,3	16,5	22,7	20,3	19,6
Økonomisk linje	9,7	12,8	9,3	10,8	10,2
Uoppgitt	1,1	0,8	1,1	1,4	1,1
ANTALL KVINNER	440	147	407	89	1 083
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	99,9	100,0
Naturfaglig linje	36,6	28,6	28,5	25,8	31,6
Språklig linje	36,4	44,9	37,6	44,9	38,7
Samfunnslinje	19,5	19,7	28,7	22,5	23,3
Økonomisk linje	6,1	5,4	4,4	6,7	5,4
Uoppgitt	1,4	1,4	0,7	-	1,0

Tabell V2.12 Elevene etter linje på allmennfag, foreldres sosialgruppe (Skrede) og kjønn.

Linje og kjønn	Foreldres sosialgruppe					Totalt
	I	II	III	IV	Husmor, trygdet, ikke identifisert, uoppgitt	
ANTALL MENN OG KVINNER	829	529	449	61	62	1 930
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0
Naturfag	48,9	40,1	40,5	26,2	37,1	43,4
Språklinje	25,1	27,2	26,3	42,6	21,0	26,4
Samfunnslinje	17,2	22,5	26,7	29,5	29,0	21,7
Økonomisk linje	7,4	9,5	5,6	1,6	12,9	7,5
Uoppgitt	1,4	0,8	0,9	-	-	1,0
ANTALL MENN	388	246	166	22	25	847
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1
Naturfag	61,9	54,9	60,2	36,4	52,0	58,6
Språklinje	10,1	12,6	9,0	13,6	8,0	10,6
Samfunnslinje	17,3	18,7	21,7	50,0	24,0	19,6
Økonomisk linje	9,5	12,6	8,4	-	16,0	10,2
Uoppgitt	1,3	1,2	0,6	-	-	1,1
ANTALL KVINNER	441	283	283	39	37	1 083
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0
Naturfag/reallinje	37,4	27,2	29,0	20,5	27,0	31,6
Språklinje	38,3	39,9	36,4	59,0	29,7	38,7
Samfunnslinje	17,2	25,8	29,7	17,9	32,4	23,3
Økonomisk linje	5,4	6,7	3,9	2,6	10,8	5,4
Uoppgitt	1,6	0,4	1,1	-	-	1,0

Tabell V2.13 Elevene etter hjemsted (landsdel og kommunetype) og kjønn.

Hjemsted	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL ELEVER	1 930	847	1 083
LANDSDEL, sum prosent	100,0	100,0	100,0
Oslo	9,9	11,6	8,6
Østlandet	34,9	33,2	36,3
Sørlandet	8,3	8,9	7,9
Vestlandet	23,2	23,5	23,0
Trøndelag	10,9	9,3	12,1
Nord-Norge	11,6	12,6	10,7
Uoppgitt	1,2	0,9	1,4
KOMMUNETYPE, sum prosent	100,1	100,0	100,0
Landbrukskommuner	5,8	4,5	6,7
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	11,0	9,9	11,9
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	3,1	2,4	3,7
Fiskerikommuner	2,2	1,9	2,4
Mindre sentrale industrikommuner	3,8	4,0	3,6
Sentrale industrikommuner	10,4	9,9	10,7
Særlig sentrale blandede industri- og tjenesteytingskommuner	36,3	39,3	33,9
Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner	20,5	22,1	19,3
Andre og uoppgitt	7,0	6,0	7,8

Tabell V2.14 Elevene etter linje på allmennfag og hjemsted (landsdel) og kjønn.

Hjemsted og kjønn	Linje					I alt	
	Natur- faglig	Språk- lig	Samfunns- faglig	Økonomi	Uoppgitt	Sum prosent	Totalt antall
ANTALL MENN OG							
KVINNER	838	509	418	145	20		1 930
prosentuert	43,4	26,4	21,7	7,5	1,0	100,1	
Oslo	55,5	29,3	2,6	11,5	1,0	99,9	191
Østlandet	40,5	24,6	21,5	11,7	1,6	99,9	674
Sørlandet	38,5	29,8	28,6	3,1	-	100,0	161
Vestlandet	44,4	34,6	16,7	3,6	0,7	100,0	448
Trøndelag	49,5	23,3	26,2	1,0	-	100,0	210
Nord-Norge	38,6	12,6	39,9	8,1	0,9	100,0	223
Uoppgitt	34,8	30,4	13,0	13,0	8,7	99,9	23
ANTALL MENN							
prosentuert	496	90	166	86	9		847
Oslo	58,6	10,6	19,6	10,2	1,1	100,1	
Østlandet	68,4	12,2	3,1	16,3	-	100,0	98
Østlandet	50,5	11,4	21,4	14,2	2,5	100,0	281
Sørlandet	66,7	4,0	28,0	1,3	-	100,0	75
Vestlandet	61,3	16,1	15,6	6,5	0,5	100,0	199
Trøndelag	69,6	10,1	19,0	1,3	-	100,0	79
Nord-Norge	52,3	1,9	31,8	13,1	0,9	100,0	107
Uoppgitt	50,0	12,5	25,0	12,5	-	100,0	8
ANTALL KVINNER							
prosentuert	342	419	252	59	11		1 083
Oslo	31,6	38,7	23,3	5,4	1,0	100,3	
Østlandet	41,9	47,3	2,2	6,5	2,2	100,1	93
Østlandet	33,3	34,1	21,6	9,9	1,0	99,9	393
Sørlandet	14,0	52,3	29,1	4,7	-	100,1	86
Vestlandet	30,9	49,4	17,7	1,2	0,8	100,0	249
Trøndelag	37,4	31,3	30,5	0,8	-	100,0	131
Nord-Norge	25,9	22,4	47,4	3,4	0,9	100,0	116
Uoppgitt	26,7	40,0	6,7	13,3	13,3	100,0	15

Tabell V2.15 Elevene etter linje på allmennfag, hjemsted (kommunetype) og kjønn.

Hjemsted og kjønn	Linje					I alt	
	Natur- faglige	Språk- lige	Samfunns- faglig	Økonomi	Uoppgitt	Sum prosent	Totalt antall
MENN OG KVINNER	43,4	26,4	21,7	7,5	1,0	100,0	1 930
Landbrukskommuner	48,6	21,6	26,1	2,7	0,9	99,9	111
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	40,4	20,7	36,2	2,8	0,0	100,1	213
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	45,0	15,0	38,3	1,7	0,0	100,0	60
Fiskerikommuner	31,0	28,6	33,3	4,8	2,4	100,1	42
Mindre sentrale industrikommuner	45,2	12,3	42,5	0,0	0,0	100,0	73
Sentrale industrikommuner	39,5	28,5	25,0	6,5	0,5	100,0	200
Særlig sentrale blandede industri- og tj.ytingskommuner	44,4	29,3	11,3	13,1	1,9	100,0	700
Øvrige blandede tj.ytings- og industrikommuner	45,2	27,0	22,2	5,1	0,5	100,0	396
Andre kommuner	42,9	31,3	21,4	4,5	0,0	100,0	112
Uoppgitt	34,8	30,4	13,0	13,0	8,7	99,9	23

Tabell V2.15 forts.

Hjemsted og kjønn	Linje					I alt	
	Natur- faglig	Språk- lig	Samfunns- faglig	Økonomi	Uoppgitt	Sum prosent	Totalt antall
MENN	58,6	10,6	19,6	10,2	1,1	100,1	847
Landbrukskommuner	55,3	2,6	34,2	7,9	0,0	100,0	38
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	60,7	4,8	31,0	3,6	0,0	100,1	84
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	70,0	0,0	25,0	5,0	0,0	100,0	20
Fiskerikommuner	50,0	6,3	31,3	6,3	6,3	100,2	16
Mindre sentrale industrikommuner	55,9	2,9	41,2	0,0	0,0	100,0	34
Sentrale industrikommuner	54,8	10,7	26,2	7,1	1,2	100,0	84
Særlig sentrale blandede industri- og tj.ytingskommuner	58,6	13,2	9,9	16,2	2,1	100,0	333
Øvrige blandede tj.ytings- og industrikommuner	60,4	11,2	21,4	7,0	0,0	100,0	187
Andre kommuner	58,1	18,6	14,0	9,3	0,0	100,0	43
Uoppgitt	50,0	12,5	25,0	12,5	0,0	100,0	8

Tabell V2.15 forts.

Hjemsted og kjønn	Linje					I alt	
	Natur- faglig	Språk- lig	Samfunns- faglig	Økonomi	Uoppgitt	Sum prosent	Totalt antall
KVINNER	31,6	38,7	23,3	5,4	1,0	100,0	1 083
Landbrukskommuner	45,2	31,5	21,9	0,0	1,4	100,0	73
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	27,1	31,0	39,5	2,3	0,0	99,9	129
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	32,5	22,5	45,0	0,0	0,0	100,0	40
Fiskerikommuner	19,2	42,3	34,6	3,8	0,0	99,9	26
Mindre sentrale industrikommuner	35,9	20,5	43,6	0,0	0,0	100,0	39
Sentrale industrikommuner	28,4	41,4	24,1	6,0	0,0	99,9	116
Særlig sentrale blandede industri- og tj.ytingskommuner	31,6	43,9	12,5	10,4	1,6	100,0	367
Øvrige blandede tj.ytings- og industrikommuner	31,6	41,1	23,0	3,3	1,0	100,0	209
Andre kommuner	33,3	39,1	26,1	1,4	0,0	100,0	69
Uoppgitt	26,7	40,0	6,7	13,3	13,3	100,0	15

Tabell V2.16 Elevene etter hjemsted (landsdel og kommunetype) og foreldres høyeste utdanning.

HJEMSTED	Folke/ framhald/ realskole	Yrkes- skole	Gym- nas	Høgskole	Universi- tet	Uopp- gitt	Sum prosent	Totalt antall
LANDSDEL, ialt	17,9	33,0	5,4	26,4	16,2	1,1	100,0	1 930
Oslo	6,8	33,5	7,9	25,7	24,1	2,1	100,1	191
Østlandet	13,2	31,6	5,8	27,6	20,8	1,0	100,0	674
Sørlandet	21,1	24,2	6,8	32,3	13,0	2,5	99,9	161
Vestlandet	21,2	34,6	5,6	25,7	12,3	0,7	100,1	448
Trøndelag	21,9	41,0	2,4	21,4	13,3	-	100,0	210
Nord-Norge	29,1	33,2	4,5	23,3	9,0	0,9	100,0	223
Uoppgitt	17,4	21,7	0,0	43,5	8,7	8,7	100,0	23
KOMMUNETYPE, ialt	17,9	33,0	5,4	26,4	16,2	1,1	100,0	1 930
Landbrukskommuner	28,8	43,2	3,6	16,2	7,2	0,9	99,9	111
Mindre sentrale blandede landbruks- og industri- kommuner m.m.	32,9	40,8	1,9	16,0	8,5		100,1	213
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	13,3	61,7	3,3	13,3	8,3		99,9	60
Fiskerikommuner	28,6	50,0	2,4	16,7		2,4	100,1	42
Mindre, sentrale industrikommuner	39,7	28,8	2,7	19,2	9,6		100,0	73
Sentrale industri- kommuner	24,5	29,5	5,5	23,5	15,0	2,0	100,0	200
Særlig sentrale blandede industri- og tj.yttings- kommuner	7,9	27,9	8,0	30,7	24,1	1,4	100,0	700
Øvrige blandede tj.yttings- og industrikommuner	15,2	30,6	5,1	32,1	16,2	1,0	100,2	396
Andre kommuner	24,1	37,5	4,5	25,9	8,9		100,0	112
Uoppgitt	17,4	21,7	0,0	43,5	8,7	8,7	100,0	23

Tabell V2.17 Elevene etter hjemsted (landsdel og kommunetype) og foreldres sosialgruppe (Vangsnes)

Hjemsted	Overordnet funksjonær, akademiker selvst. i ind. m.m.	Underordnet funksjonær	Arbeider, formann håndv. fisker bonde m.m.	Uoppgitt og andre	I alt	
					Sum prosent	Totalt antall
LANDSDEL, i alt	42,0	14,5	35,0	8,4	99,9	1 930
Oslo	49,2	23,6	20,4	6,8	100,0	191
Østlandet	44,8	14,5	31,9	8,8	100,0	674
Sørlandet	42,2	12,4	33,5	11,8	99,9	161
Vestlandet	39,7	13,2	40,8	6,3	99,9	448
Trøndelag	36,2	10,5	46,7	6,7	100,1	210
Nord-Norge	35,9	15,2	35,9	13,0	100,0	223
Uoppgitt	56,5	8,7	30,4	4,3	99,9	23
KOMMUNETYPE, i alt	42,0	14,5	35,0	8,4	99,9	1 930
Landbrukskommuner	27,9	3,6	62,2	6,3	100,0	111
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	33,3	8,9	49,8	8,0	100,0	213
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	25,0	5,0	68,3	1,7	100,0	60
Fiskerikommuner	31,0	11,9	52,4	4,8	100,1	42
Mindre sentrale industrikommuner	24,7	16,4	49,3	9,6	100,0	73
Sentrale industrikommuner	39,5	11,5	37,5	11,5	100,0	200
Særlig sentrale blandede industri- og tj.ytingskommuner	51,4	19,4	22,1	7,0	99,9	700
Øvrige blandede tj.ytings- og industrikommuner	44,2	17,2	29,0	9,6	100,0	396
Andre kommuner	32,1	7,1	44,6	16,1	99,9	112
Uoppgitt	56,5	8,7	30,4	4,3	99,9	23

Tabell V2.18 Elevene etter hjemsted (landsdel og kommunetype) og foreldres sosialgruppe (Skrede)

HJEMSTED	I	II	III	IV	Husmor Trygdet	Andre	Uoppgitt	I alt	
								Sum prosent	Totalt antall
LANDSDEL, i alt	43,0	27,4	23,3	3,2	2,2	0,2	0,8	100,1	1 930
Oslo	50,8	38,7	8,4	1,0	0,5		0,5	99,9	191
Østlandet	47,2	27,4	19,3	3,0	2,1	0,1	0,9	100,0	674
Sørlandet	41,0	23,6	25,5	3,1	5,0		1,9	100,1	161
Vestlandet	39,5	24,6	29,5	3,8	1,8	0,2	0,7	100,1	448
Trøndelag	35,7	25,7	33,8	2,9	1,9			100,0	210
Nord-Norge	36,8	29,6	24,2	4,5	3,6	0,4	0,9	100,0	223
Uoppgitt	60,9	8,7	21,7	4,3	0,0		4,3	99,9	23
KOMMUNETYPE, i alt	43,0	27,4	23,3	3,2	2,2	0,2	0,8	100,1	1 930
Landbrukskommuner	22,5	14,4	55,9	3,6	1,8	0,9	0,9	100,0	111
Mindre sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	31,9	23,9	36,2	4,2	3,3	0,5	-	100,0	213
Sentrale blandede landbruks- og industrikommuner	23,3	25,0	48,3	1,7	1,7	-	-	100,0	60
Fiskerikommuner	23,8	28,6	33,3	11,9	2,4	-	-	100,0	42
Mindre sentrale industrikommuner	27,4	26,0	37,0	6,8	2,7	-	-	99,9	73
Sentrale industrikommuner	42,5	20,0	27,0	4,5	3,5	0,5	2,0	100,0	200
Særlig sentrale blandede industri- og tj.ytingskommuner	54,6	31,1	10,9	1,6	1,0	-	0,9	100,1	700
Øvrige blandede tj.ytings- og industrikommuner	44,2	31,6	17,4	3,3	2,5	-	1,0	100,0	396
Andre kommuner	32,1	27,7	32,1	2,7	5,4	-	-	100,0	112
Uoppgitt	60,9	8,7	21,7	4,3	-	-	4,3	99,9	23

Tabell V2.19 Elevene etter foreldres høyeste utdanning og linje.

Foreldres høyeste utdanning	Naturfag- linje	Språk- linje	Samfunns- faglig linje	Økonomisk linje	I alt (inkl. uoppgitt)
ANTALL ELEVER	838	509	418	145	1 930
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0
Folke-, framhald-, realskole	14,1	18,9	26,1	13,1	17,9
Yrkesskole	29,8	35,8	36,1	32,4	33,0
Gymnas	4,3	5,3	6,5	10,3	5,4
Høgskole	28,6	26,3	20,6	30,3	26,4
Universitet	22,0	13,0	9,3	12,4	16,2
Høyere utdanning	50,6	39,3	29,9	42,7	42,6

Tabell V2.20 Elevenes planer om å begynne på endelig utdanning innen fem år etter nivå og institusjon

Institusjon	Utdanningsnivå			
	Uoppgitt	Videre- gående	Høyere utd. lavere grad og ubestemt	Høyere utd. høyere grad
ANTALL ELEVER	295	282	935	245
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,1	99,9
VIDEREGÅENDE	.	65,6	1,4	.
Folkehøgskoler	.	0,4	.	.
Videregående skoler ellers	.	65,2	1,4	.
HØGSKOLER	.	3,5	74,5	.
Pedagogiske høgskoler	.	.	23,0	.
Ingeniørhøgskoler	.	.	7,7	.
Sosialskoler	.	.	2,5	.
Sykepleierskoler	.	.	14,7	.
Distriktshøgskoler	.	.	9,9	.
Reg. høgsk. ellers, andre høgskoler, bransje- skoler for priv. ansatte	.	3,5	16,7	0,4
UNIVERSITETER	.	.	18,1	98,7
"Vitenskapelige høgskoler"	.	.	6,2	52,2
"Tradisjonell universitets- utdanning"	.	.	11,9	46,5
ETATSKOLER	.	13,8	0,1	0,4
MILITÆR UTDANNING	.	12,1	4,5	.
ANNET, UTLANDET, UOPPGITT	99,9	2,1	1,5	0,4

Tabell V3.1 Andel elever som planlegger å begynne på videre utdanning innen fem år etter kjønn og foreldres sosialgruppe.

Foreldres yrke (Vangnes)	I alt	Menn	Kvinner
I alt	93,3 (1 930)	92,4 (847)	94,0 (1 083)
Overordn. funksjonær, akademiker, selvstendige i ind., handel, skipsf. fin.	94,7 (811)	93,2 (371)	95,9 (440)
Underordnede funksjonærer	92,5 (280)	92,5 (133)	92,5 (147)
Arbeidere, formenn, fiskere, bønder, håndverkere	92,1 (676)	90,7 (269)	93,1 (407)
Uoppgitt og andre	92,6 (163)	92,4 (74)	91,0 (89)

Tabell V3.2 Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter linje.¹⁾

Planer om endelig utdanning	Linje			
	Naturfag	Språklig	Samfunns- faglig	Økonomisk
Nivå og fagfelt				
ANTALL MENN	496	90	166	86
SUM PROSENT	99,6	99,8	99,9	100,0
VIDEREGÅENDE UTDANNING	12,8	12,2	16,8	10,4
1 Allment	-	-	0,6	-
2 Humaniora og est.	0,2	2,2	0,6	-
4 Adm. og øk.	0,2	1,1	1,8	-
5 Industri, håndv., tekn.	2,0	-	4,2	2,3
6 Samferdsel	4,0	6,7	3,6	3,5
7 Helsevesen	-	1,1	0,6	-
8 Jord-, skog-, fiske	4,0	-	3,0	2,3
9 Tj.yting, forsvar	2,0	-	1,8	2,3
Uoppgitt fagfelt	0,4	1,1	0,6	-
HØYERE UTDANNING, LAVERE				
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	37,1	52,2	42,1	64,0
2 Humaniora og est.	0,8	13,3	1,2	-
3 Undervisning	4,6	12,2	8,4	1,2
4 Adm.øk., samf.v..	4,0	11,1	25,9	50,0
5 Naturvit. tekn.	16,9	5,6	3,0	7,0
6 Samferdsel	1,2	1,1	0,6	-
7 Helsevesen	2,8	2,2	1,2	-
8 Jord-, skog-, fiske	1,0	-	0,6	-
9 Tj.yting, forsvar	3,4	6,7	1,2	5,8
Uoppgitt fagfelt	2,4	-	-	-
HØYERE UTDANNING				
HØYERE GRAD	25,7	7,7	7,2	2,3
2 Humaniora og est.	-	-	-	-
4 Adm.øk., samf.v.	1,4	3,3	4,2	2,3
5 Naturv.tekn.	17,7	1,1	1,2	-
7 Helsevesen	5,6	2,2	1,8	-
8 Jord- og skogbruk	0,8	1,1	-	-
Uoppgitt fagfelt	0,2	-	-	-
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	17,5	14,4	21,1	10,5
IKKE ENDELIG UTDANNING	6,5	13,3	12,7	12,8

(forts.)

Tabell V3.2 forts.

Planer om endelig utdanning	Linje			
	Naturfag	Språklig	Samfunns- faglig	Økonomisk
Nivå og fagfelt				
ANTALL KVINNER	342	419	252	59
SUM PROSENT	100,3	100,0	100,2	99,9
VIDEREGÅENDE UTDANNING	8,6	19,6	20,0	8,5
1 Allment	-	0,2	-	-
2 Humaniora og est.	0,9	3,6	2,4	-
4 Adm. og øk.	-	3,1	2,8	3,4
5 Industri, håndv., tekn.	2,6	0,2	-	-
6 Samferdsel	-	4,1	2,8	-
7 Helsevesen	1,5	4,8	6,0	3,4
8 Jord-, skog-, fiske	1,8	0,5	1,2	-
9 Tj.yting, forsvar	1,8	2,6	4,8	1,7
Uoppgitt fagfelt	-	0,5	-	-
HØYERE UTDANNING, LAVERE				
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	51,8	56,5	48,4	52,5
2 Humaniora og est.	2,9	5,7	0,8	1,7
3 Undervisning	12,6	22,7	14,3	10,2
4 Adm.øk., samf.v.	4,7	8,8	11,5	20,3
5 Naturvit. tekn.	10,2	1,2	0,4	3,4
6 Samferdsel	-	2,9	-	-
7 Helsevesen	20,8	13,6	20,6	16,9
8 Jord-, skog-, fiske	-	-	-	-
9 Tj.yting, forsvar	0,3	0,2	0,8	-
Uoppgitt fagfelt	0,3	1,4	-	-
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	21,1	1,9	6,0	1,7
2 Humaniora og est.	-	0,5	-	-
4 Adm.øk., samf.v.	1,5	0,7	5,6	-
5 Naturv. tekn.	4,7	-	-	-
7 Helsevesen	12,9	0,7	-	1,7
8 Jord- og skogbruk	2,0	-	0,4	-
Uoppgitt fagfelt	-	-	-	-
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	13,2	14,8	11,1	20,3
IKKE ENDELIG UTDANNING	5,6	7,2	14,7	16,9

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V3.3 Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter foreldres høyeste utdanning.¹⁾

Planer om endelig utdanning	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Universitet
Nivå og fagfelt					
ANTALL MENN	133	249	59	246	146
SUM PROSENT	100,3	99,9	100,2	99,7	100,3
VIDEREGÅENDE UTDANNING	15,8	16,9	10,2	13,8	6,8
2 Humaniora og est.	-	-	-	1,6	-
4 Adm. og øk.	1,5	-	-	0,8	0,7
5 Ind., håndv., tekn.	3,0	2,8	3,4	2,4	0,7
6 Samferdsel	3,0	6,4	1,7	4,9	1,4
7 Helsevesen	0,8	0,4	-	-	-
8 Jord-, skogbruk, fiske	3,0	5,6	3,4	1,2	2,7
9 Tj.yting, forsvar	4,5	1,2	-	2,0	0,7
Allment,uoppgitt fagfelt	-	0,4	1,7	0,8	0,7
HØYERE UTDANNING, LAVERE					
GRAD OG UBESTEMT	43,6	43,0	49,2	40,7	41,1
2 Humaniora og est.	3,8	1,2	3,4	2,0	2,1
3 Undervisning	11,3	6,0	8,5	4,5	2,1
4 Adm., øk., samfunns- vitensk., jus	10,5	14,5	18,6	11,4	19,9
5 Naturvit., tekn.	11,3	13,3	11,9	11,8	10,3
6 Samferdsel	-	0,8	-	2,4	0,7
7 Helsevesen	0,8	1,6	6,8	2,8	2,1
8 Jord-, skogbruk, fiske	2,3	0,4	-	0,8	-
9 Tj.yting, forsvar	3,0	4,8	-	3,7	0,7
Uoppgitt fagfelt	0,8	0,4	-	1,2	3,4
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	9,8	10,0	11,9	22,4	32,9
2 Humaniora, est.	-	-	-	-	-
4 Adm., øk., samfunns- vitenskap	0,8	1,2	3,4	2,0	5,5
5 Naturvit., tekn.	6,8	5,2	5,1	13,4	21,9
7 Helsevesen	0,8	2,8	3,4	6,1	5,5
8 Jord- og skogbruk	1,5	0,8	-	0,4	-
Uoppgitt fagfelt	-	-	-	0,4	-
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	19,5	20,5	15,3	14,6	14,4
IKKE ENDELIG UTDANNING	11,3	9,6	13,6	8,5	4,8

(forts.)

Tabell V3.3 forts.

Planer om endelig utdanning	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Universitet
Nivå og fagfelt					
ANTALL KVINNER	213	387	46	263	166
SUM PROSENT	99,7	100,1	100,0	100,1	99,8
VIDEREGÅENDE UTDANNING	16,4	20,7	19,6	11,4	9,0
2 Humaniora og est.	1,9	2,8	2,2	1,5	2,4
4 Adm. og øk.	0,9	3,4	2,2	2,3	-
5 Ind., håndv., tekn.	0,5	1,3	-	1,1	0,6
6 Samferdsel	2,8	2,6	2,2	2,3	1,2
7 Helsevesen	3,8	5,4	6,5	1,9	3,0
8 Jord-, skogbruk, fiske	0,9	1,8	2,2	0,4	-
9 Tj.yting, forsvar	5,6	2,6	4,3	1,9	1,8
Allment,uoppgitt fagfelt	-	0,8	-	-	-
HØYERE UTDANNING, LAVERE					
GRAD OG UBESTEMT	53,1	51,2	58,7	58,2	48,2
2 Humaniora og est.	2,3	1,6	13,0	2,7	7,8
3 Undervisning	21,6	15,2	10,9	20,2	10,8
4 Adm., øk., samfunns- vitensk., jus	7,0	8,5	10,9	9,1	11,4
5 Naturvit., tekn.	4,2	3,9	-	5,3	3,0
6 Samferdsel	-	1,0	4,3	2,3	-
7 Helsevesen	16,0	19,6	17,4	18,6	14,5
8 Jord-, skogbruk, fiske	-	-	-	-	-
9 Tj.yting, forsvar	0,9	0,3	-	-	-
Uoppgitt fagfelt	0,9	1,0	2,2	-	0,6
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD					
HØYERE GRAD	2,8	6,7	4,3	9,1	22,9
2 Humaniora, est.	-	0,3	-	0,4	-
4 Adm., øk., samfunns- vitenskap	0,9	1,6	-	1,5	6,0
5 Naturvit., tekn.	0,9	1,0	-	2,3	2,4
7 Helsevesen	0,9	3,6	2,2	4,6	11,4
8 Jord- og skogbruk	-	0,3	2,2	0,4	3,0
Uoppgitt fagfelt	-	-	-	-	-
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	16,0	11,9	13,0	14,1	13,9
IKKE ENDELIG UTDANNING	11,7	9,6	4,3	7,2	6,0

1) 22 elever uten foreldres utdanning oppgitt er utelatt (14 menn, 8 kvinner)

Tabell V3.4 Elevenes planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt) etter foreldres sosialgruppe.¹⁾

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	Foreldres sosialgruppe		
	Akademikere, overordnede funksjonærer, selvstendige i industri, handel, skips- fart, finans	Underordnede funksjonærer	Arbeidere, formenn, håndverkere, bønder, fiskere
ANTALL ELEVER	811	280	676
SUM PROSENT	99,7	100,2	100,2
VIDEREGÅENDE UTDANNING	10,9	13,6	20,4
2 Humaniora og est.	1,7	1,1	1,3
4 Adm. og øk.	1,4	1,1	1,3
5 Ind., håndv., tekn.	0,9	2,9	2,1
6 Samferdsel	1,8	4,3	4,3
7 Helsevesen	1,6	2,1	3,6
8 Jord- og skogbruk, fiske	1,0	0,4	4,3
9 Tj.yting, forsvar	2,0	1,8	3,3
Allment, uoppgitt	0,5	-	0,3
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	46,2	47,9	49,4
2 Humaniora og est.	3,0	2,5	2,4
3 Undervisning	11,2	11,1	12,9
4 Adm., øk., samfunnsv.	11,3	12,1	9,9
5 Naturvit., tekn.	6,5	7,9	8,1
6 Samferdsel	1,6	1,4	0,6
7 Helsevesen	10,1	10,0	12,4
8 Jord- og skogbruk, fiske	0,1	0,4	0,4
9 Tj.yting, forsvar	1,1	2,1	1,8
Uoppgitt	1,2	0,4	0,9
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	19,5	8,6	7,7
2 Humaniora og est.	0,2	-	-
4 Adm., øk., samfunnsv.	3,6	0,7	0,6
5 Naturvit., tekn.	8,4	4,3	3,6
7 Helsevesen	6,5	3,6	2,4
8 Jord- og skogbruk	0,6	-	1,2
Uoppgitt	0,1	-	-
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	15,5	18,2	13,3
IKKE ENDELIG UTDANNING	7,9	11,8	9,2

1) 163 elever med foreldres yrker i kategorien "uoppgitt og andre" er utelatt

Tabell V3.5 Andel elever som planlegger å begynne på en endelig høyere utdanning, høyere grad innen fem år etter linje, kjønn og foreldres høyeste utdanning. Prosentueringsgrunnlag (antall elever) i parentes under prosentandelene.¹⁾

Kjønn og foreldres høyeste utdanning	Linje			
	Naturfag	Språklig	Samfunns- faglig	Økonomisk
MENN OG KVINNER	23,9 (838)	2,9 (509)	6,5 (418)	2,1 (145)
Folke-, framhald-, realskole	11,0 (118)	2,1 (96)	3,7 (109)	(-) (19)
Yrkesskole	16,4 (250)	1,6 (182)	4,6 (151)	- (47)
Gymnas	19,4 (36)	- (27)	7,4 (27)	(-) (15)
Høgskole	27,9 (240)	3,7 (134)	5,8 (86)	4,5 (44)
Universitet	38,6 (184)	7,6 (66)	23,1 (39)	(5,6) (18)
MENN	25,8 (496)	7,8 (90)	7,2 (166)	2,3 (86)
Folke-, framhald-, realskole	14,9 (67)	- (14)	7,3 (41)	(-) (19)
Yrkesskole	16,7 (132)	5,9 (34)	1,9 (54)	- (26)
Gymnas	16,7 (30)	(-) (2)	(13,3) (15)	(-) (12)
Høgskole	30,7 (153)	13,8 (29)	5,7 (35)	7,7 (26)
Universitetsutdanning	40,2 (107)	(11,1) (9)	(22,2) (18)	(-) (11)
KVINNER	21,1 (342)	1,9 (419)	6,0 (252)	1,7 (59)
Folke-, framhald-, realskole	5,9 (51)	2,4 (82)	1,5 (68)	(-) (10)
Yrkesskole	16,1 (118)	0,7 (148)	6,2 (97)	- (21)
Gymnas	(33,3) (6)	- (25)	(-) (12)	(-) (3)
Høgskole	23,0 (87)	1,0 (105)	5,9 (51)	(-) (18)
Universitetsutdanning	36,4 (77)	7,0 (57)	23,8 (21)	(14,3) (7)

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V4.1 Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av utdanning etter plan om endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt). Andel innen hver utdanning som har oppgitt faktoren som viktig.¹⁾

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	Interesse for yrket (ene) som utdanningen kvalifiserer for	Interesse og anlegg for faget	Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	Ønske om kunnskap generelt	Muligheter for høy inntekt etter studiet	Antall elever
MENN	76,9	62,6	51,7	23,9	32,1	770
VIDEREGÅENDE UTDANNING	80,5	62,8	36,3	21,2	27,4	113
5 Industri, håndverk, teknikk	85,0	70,0	35,0	20,0	20,0	20
6 Samferdsel	77,1	60,0	34,3	14,3	45,7	35
8 Jord- og skogbruk, fiske	88,9	74,1	14,8	33,3	7,4	27
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	78,2	63,3	55,2	26,0	32,3	362
3 Undervisning	79,6	61,2	38,8	18,4	12,2	49
4 Adm., øk., samfunnsvit., jus	76,3	61,9	66,1	28,0	43,2	118
5 Naturvit., tekn.	79,2	63,4	60,4	18,8	33,7	101
9 Tj.yting, forsvar	66,7	60,0	56,7	33,3	43,3	30
HØYERE UTDANNING HØYERE GRAD	85,2	71,1	45,0	28,2	34,2	149
5 Naturvit., teknikk	82,4	74,7	50,5	28,6	37,4	91
7 Helsevern	93,9	66,7	24,2	21,2	21,2	33
UOPPGITT	61,6	52,1	61,6	16,4	32,9	146

Tabell V4.1 forts.

Planer om endelig utdanning Nivå og fagfelt	Interesse for yrket (ene) som utdanningen kvalifiserer for	Interesse og anlegg for faget	Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	Ønske om kunnskap generelt	Muligheter for høy inntekt etter studiet	Antall elever
KVINNER	86,2	71,8	54,1	29,9	12,6	987
VIDEREGÅENDE UTDANNING	82,2	63,3	56,8	32,0	13,0	169
2 Hum. og est.	95,8	83,3	41,7	50,0	-	24
4 Adm. og øk.	72,7	45,5	77,3	36,4	31,8	22
6 Samferdsel	60,0	40,0	56,0	20,0	16,0	25
7 Helsevesen	88,1	71,4	54,8	31,0	9,5	42
9 Tj.yting, forsvar	87,5	59,4	65,6	31,3	18,8	32
HØYERE UTDANNING, LÅVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	89,5	73,3	53,1	26,9	10,6	573
2 Hum. og est.	94,6	91,9	37,8	27,0	13,5	37
3 Undervisning	91,7	70,2	53,6	21,0	6,1	181
4 Adm., øk., samfunnsvit., jus	82,5	69,1	53,6	37,1	12,4	97
5 Naturvit., tekn.	81,4	74,4	53,5	25,6	11,6	43
7 Helsevesen	92,1	75,4	54,5	27,7	11,0	191
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	95,8	81,2	54,2	42,7	21,9	96
4 Adm., øk., samfunnsvit., jus	95,5	90,9	72,7	36,4	27,3	22
7 Helsevern	97,9	70,8	45,8	45,8	20,8	48
UOPPGITT	71,8	69,8	55,0	30,9	13,4	149

- 1) Andel som har oppgitt faktorene som viktigst er tatt med i tabell V4.2. Bare utdanninger som er planlagt av minst 20, hhv. menn og kvinner, er tatt med, og bare motiver som er kryssset av som viktige av minst 20 prosent av alle elevene.

Tabell V4.2 Elevenes motiver ved valg av utdanning, etter plan om endelig utdanning innen fem år (nivå og fagfelt). Andel innen hver utdanning som har oppgitt faktoren som viktigst.¹⁾

Planer om endelig utdanning	Interesse for yrket (ene) som utdanningen kvalifiserer for	Interesse og anlegg for faget	Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	Ønske om kunnskap generelt	Muligheter for høy inntekt etter studiet	Antall elever (100 prosent)
MENN OG KVINNER						
MED ENDELIGE						
UTDANNINGSPLANER	44,8	24,3	15,5	2,3	2,7	1757
VIDEREGÅENDE UTDANNING	49,6	20,9	12,8	2,8	2,8	290
4 Adm. og øk.	37,0	14,8	22,2	-	7,4	27
5 Industri, håndverk, teknikk	40,0	33,3	16,7	3,3	-	30
6 Samferdsel	45,0	11,7	20,0	1,7	8,3	60
7 Helsevesen	59,1	20,5	4,5	-	2,3	44
8 Jord- og skogbruk, fiske	68,4	13,2	-	10,5	-	38
9 Tj.yting, forsvar	59,6	19,1	12,8	-	-	47
HØYERE UTDANNING						
LAVERE GRAD OG						
UBESTEMT NIVÅ	47,5	24,9	15,4	2,1	2,4	935
2 Hum. og est.	34,5	41,8	3,6	5,5	-	55
3 Undervisning	53,0	28,7	10,0	0,9	1,3	230
4 Adm., øk., samfunnsvit., jus	35,8	19,5	28,8	4,2	3,7	215
5 Naturvit., teknikk	38,9	27,1	16,0	4,2	4,2	144
6 Samferdsel	61,9	19,0	9,5	-	4,8	21
7 Helsevesen	61,9	20,0	11,0	-	1,0	210
9 Tj.yting, forsvar	47,1	23,5	14,7	-	2,9	34
Uoppgitt	40,0	35,0	15,0	-	5,0	20
HØYERE UTDANNING						
HØYERE GRAD						
4 Adm., øk., samfunnsvit., jus	49,8	28,2	9,0	2,4	3,7	245
5 Naturvit., teknikk	58,5	17,1	7,3	2,4	2,4	41
7 Helsevesen	38,3	36,4	13,1	3,7	3,7	107
	65,4	18,5	6,2	-	4,9	81
UOPPGITT NIVÅ OG FAGFELT	27,5	22,4	23,7	2,4	3,1	295

1) Bare utdanninger som er planlagt av minst 20 elever er med, og bare motiver som er med i tab. 4.2 (se denne).

Tabell V4.3 Elevenes motiver ved valg av utdanning etter linje og kjønn. Av dem med planer om endelig utdanning innen fem år.1)

Motiver ved valg av utdanning	Linje			
	Naturfaglige	Språklige	Samfunnsfaglig	Økonomiske
ANTALL MENN OG KVINNER	787	467	360	124
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	83,0	83,5	80,3	76,6
Interesse og anlegg for faget	68,4	71,5	64,2	61,3
Ønske om kunnskap generelt	25,2	31,7	25,6	29,8
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	48,8	55,7	56,4	62,1
Muligheter for høy inntekt etter studiet	22,0	16,3	19,4	37,1
ANTALL MENN	464	78	145	75
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	79,5	76,9	70,3	72,0
Interesse og anlegg for faget	64,9	67,9	56,6	53,3
Ønske om kunnskap generelt	21,8	38,5	23,4	22,7
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	48,7	46,2	56,6	68,0
Muligheter for høy inntekt etter studiet	29,1	33,3	32,4	48,0
ANTALL KVINNER	323	389	215	49
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	87,9	84,8	87,0	83,7
Interesse og anlegg for faget	73,4	72,2	69,3	73,5
Ønske om kunnskap generelt	30,0	30,3	27,0	40,8
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	48,9	57,6	56,3	53,1
Muligheter for høy inntekt etter studiet	11,8	12,9	10,7	20,4

1) Bare for motiver som er krysset av som viktige av minst 20 prosent av elevene. 20 elever med uoppgitt linje er utelatt.

Tabell V4.4 Elevenes motiver ved valg av utdanning etter kjønn og foreldres høyeste utdanning. Andel som har oppgitt at motivet er viktig, innen hver gruppe av foreldreutdanning. Blant dem med planer om endelig utdanning innen fem år.¹⁾

Motiver ved valg av utdanning	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke, framhald, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Univer-sitet
ANTALL MENN OG KVINNER	306	575	95	469	295
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	84,6	79,5	76,8	84,4	84,1
Interesse og anlegg for faget	61,8	68,9	60,0	67,6	75,9
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	54,2	53,2	51,6	51,8	53,6
Ønske om kunnskap generelt	25,8	24,2	22,1	27,9	33,9
Muligheter for høy inntekt etter studiet	18,3	18,3	26,3	24,5	21,4
ANTALL MENN	118	225	51	225	139
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	79,7	75,1	78,4	77,8	77,7
Interesse og anlegg for faget	54,2	64,0	56,9	63,1	70,5
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	52,5	50,2	54,9	48,9	56,8
Ønske om kunnskap generelt	21,2	21,8	21,6	24,4	26,6
Muligheter for høy inntekt etter studiet	31,4	27,6	39,2	34,7	31,7
ANTALL KVINNER	188	350	44	244	156
Interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	87,8	82,3	75,0	90,6	89,7
Interesse og anlegg for faget	66,5	72,0	63,6	71,7	80,0
Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb idag	55,3	55,1	47,7	54,5	50,6
Ønske om kunnskap generelt	28,7	25,7	22,7	31,1	40,4
Muligheter for høy inntekt etter studiet	10,1	12,3	11,4	15,2	12,2

1) Bare motiver som er nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene. 22 elever der foreldres høyeste utdanning er uoppgitt er utelatt.

Tabell V5.1 Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter linje.¹⁾

Planer om utdanning innen ett år Nivå og fagfelt	Linje			
	Naturfag- lig	Språklige	Samfunns- faglig	Økonomisk
ANTALL MENN	496	90	166	86
SUM PROSENT	99,7	99,9	99,9	100,2
UTDANNING INNEN ETT ÅR	44,1	37,7	34,8	42,1
VIDEREGÅENDE UTDANNING	13,3	12,2	12,0	15,3
Allment	6,3	5,6	3,6	7,0
Humaniora, estetikk	0,6	1,1	-	1,2
Administrasjon og økonomi	0,4	2,2	1,2	-
Industri, håndverk, teknikk	2,2	-	3,0	1,2
Samferdsel	0,4	1,1	-	1,2
Helsevern	2,8	1,1	1,8	-
Jord- og skogbruk, fiske	0,4	-	2,4	4,7
Tjenesteyting, forsvar	0,2	1,1	-	-
Uoppgitt fagfelt				
HØYERE UTDANNING, LAVERE				
GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	23,3	21,1	17,4	25,6
Humaniora og estetikk	1,0	7,8	1,8	2,3
Undervisning	0,4	1,1	1,2	-
Adm., økonomi, samfunns- vitenskap, jus	3,0	5,6	6,0	11,6
Naturvitenskap og teknikk	12,5	1,1	0,6	3,5
Samferdsel	0,2	-	-	-
Helsevern	0,2	-	0,6	-
Jord- og skogbruk, fiske	0,2	-	-	-
Tjenesteyting, forsvar	4,6	4,4	4,2	7,0
Uoppgitt fagfelt	1,2	1,1	3,0	1,2
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	5,6	2,2	1,8	-
Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap, jus	1,0	2,2	1,8	-
Naturvitenskap og teknikk	3,6	-	-	-
Helsevern	0,8	-	0,6	-
Jordbruk, skogbruk	0,2	-	-	-
UOPPGITT UTDANNING, NIVÅ OG FAGFELT	2,0	2,2	3,0	1,2
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	55,6	62,2	65,1	58,1

(forts)

Tabell V5.1 forts.

Planer om utdanning innen ett år Nivå og fagfelt	Linje			
	Natur- faglig	Språklig	Samfunns- faglig	Økonomisk
ANTALL KVINNER	342	419	252	59
SUM PROSENT	100,1	100,1	100,2	100,1
UTDANNING INNEN ETT ÅR	45,7	36,6	35,1	25,5
VIDEREGÅENDE UTDANNING	24,0	22,5	23,9	11,9
Allment	13,7	10,0	11,5	3,4
Humaniora, estetikk	2,3	3,1	3,2	1,7
Administrasjon og økonomi	1,8	2,4	0,8	1,7
Industri, håndverk, teknikk	2,0	1,4	1,2	-
Samferdsel	-	1,7	0,4	-
Helsevern	0,9	0,5	-	-
Jord- og skogbruk, fiske	1,2	-	0,4	-
Tjenesteyting, forsvar	1,5	2,9	6,0	5,1
Uoppgitt fagfelt	0,3	0,5	0,4	-
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	17,6	12,7	7,6	11,9
Humaniora og estetikk	5,6	5,5	2,0	3,4
Undervisning	1,2	1,9	0,4	0,0
Adm., økonomi, samfunns- vitenskap, jus	3,2	2,4	4,0	6,8
Naturvitenskap og teknikk	4,1	0,5	-	-
Samferdsel	-	1,2	-	-
Helsevern	1,2	-	0,4	-
Jord- og skogbruk, fiske	-	-	-	-
Tjenesteyting, forsvar	-	-	0,4	-
Uoppgitt fagfelt	2,0	1,2	0,4	1,7
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	2,1	0,2	2,0	-
Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap, jus	0,9	0,2	2,0	-
Naturvitenskap og teknikk	0,6	-	-	-
Helsevern	0,3	-	-	-
Jordbruk, skogbruk	0,3	-	-	-
UOPPGITT UTDANNING, NIVÅ OG FAGFELT	2,3	1,2	1,6	1,7
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	54,4	63,5	65,1	74,6

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V5.2 Mannlige og kvinnelige elevers planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter foreldrenes høyeste utdanning.¹⁾

Planer om endelig utdanning innen ett år	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Universitet
Nivå og fagfelt					
ANTALL MENN	133	249	59	246	146
SUM PROSENT	100,2	99,8	100,1	99,9	100,0
UTDANNING INNEN ETT ÅR	39,3	38,4	45,9	39,7	51,4
VIDEREGÅENDE UTDANNING	14,3	16,5	11,9	13,0	8,2
Allment	5,3	5,6	10,2	6,5	4,1
Humaniora, estetikk	-	0,4	-	2,0	-
Administrasjon og økonomi	-	1,2	-	0,4	1,4
Industri, håndverk, teknikk	2,3	2,8	-	2,4	0,7
Samferdsel	0,8	0,8	-	0,4	-
Helsevern	3,8	3,6	1,7	0,4	1,4
Jord- og skogbruk, fiske	2,3	1,6	-	0,4	0,7
Tjenesteyting, forsvar	-	0,4	-	0,4	-
Uoppgitt fagfelt					
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	21,8	18,9	23,7	20,3	30,8
Humaniora og estetikk	1,5	0,4	5,1	2,8	2,7
Undervisning	1,5	-	-	0,4	1,4
Adm., økonomi, samfunns- vitenskap, jus	3,0	4,8	3,4	3,3	10,3
Naturvitenskap og teknikk	7,5	6,8	8,5	6,1	13,0
Samferdsel	-	-	-	0,4	-
Helsevern	-	0,4	-	0,4	-
Jord- og skogbruk, fiske	-	-	-	0,4	-
Tjenesteyting, forsvar	5,3	5,2	3,4	5,3	2,7
Uoppgitt fagfelt	3,0	1,2	3,4	1,2	0,7
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	1,5	1,6	6,8	4,5	8,9
Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap, jus	-	0,4	3,4	0,8	3,4
Naturvitenskap og teknikk	1,5	0,4	1,7	3,3	4,1
Helsevern	-	0,4	1,7	0,4	1,4
Jordbruk, skogbruk	-	0,4	-	-	-
UOPPGITT UTDANNING, NIVÅ OG FAGFELT	1,5	1,6	3,4	2,0	3,4
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	60,9	61,4	54,2	60,2	48,6

(forts.)

Tabell V5.2 forts.

Planer om endelig utdanning innen ett år	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Universitet
Nivå og fagfelt					
ANTALL KVINNER	213	387	46	263	166
SUM PROSENT	100,2	100,2	100,0	100,0	99,8
UTDANNING INNEN ETT ÅR	28,8	40,4	41,3	41,1	41,4
VIDEREGÅENDE UTDANNING	16,9	27,0	17,4	23,6	19,3
Allment	9,4	11,9	4,3	12,9	11,4
Humaniora, estetikk	1,4	3,4	4,3	2,3	3,6
Administrasjon og økonomi	0,9	2,3	2,2	2,3	0,6
Industri, håndverk, teknikk	1,9	2,1	-	0,8	0,6
Samferdsel	0,5	0,5	2,2	1,5	-
Helsevern	-	0,8	-	0,4	0,6
Jord- og skogbruk, fiske	0,5	1,0	-	-	-
Tjenesteyting, forsvar	1,9	4,7	4,3	3,0	2,4
Uoppgitt fagfelt	0,5	0,5	-	0,4	-
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMT NIVÅ	8,9	10,9	21,7	15,6	15,7
Humaniora og estetikk	3,3	2,1	8,7	5,3	9,6
Undervisning	0,5	1,0	-	1,9	1,8
Adm., økonomi, samfunnsvitenskap, jus	0,5	3,6	6,5	4,6	3,0
Naturvitenskap og teknikk	2,3	1,6	-	1,9	-
Samferdsel	0,5	0,5	2,2	0,4	-
Helsevern	0,5	0,8	2,2	-	-
Jord- og skogbruk, fiske	-	-	-	-	-
Tjenesteyting, forsvar	-	0,3	-	-	-
Uoppgitt fagfelt	1,4	1,0	2,2	1,5	1,2
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	0,5	0,5	-	0,8	4,8
Administrasjon, økonomi, samfunnsvitenskap, jus	0,5	0,5	-	-	3,6
Naturvitenskap og teknikk	-	-	-	0,4	0,6
Helsevern	-	-	-	0,4	-
Jordbruk, skogbruk	-	-	-	-	0,6
UOPPGITT UTDANNING, NIVÅ OG FAGFELT	2,3	1,8	2,2	1,1	1,8
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	71,4	59,7	58,7	58,9	58,4

1) 22 elever uten foreldres høyeste utdanning oppgitt er utelatt (14 menn, 8 kvinner)

Tabell V5.3 Elevenes planer om å begynne på en utdanning innen ett år (nivå og fagfelt) etter foreldrenes sosialgruppe. (Vangsnes)

Planer om endelig utdanning innen ett år	Foreldres sosialgruppe			
	Akademikere, overordnede funksjonærer, selvstendige i industri, handel, skipsfart, finans	Underordnede funksjonærer	Arbeidere, formenn, håndverkere, bønder, fiskere	Andre og uoppgitt
ANTALL MENN OG KVINNER	811	280	676	163
SUM PROSENT	99,8	100,1	99,8	100,0
UTDANNING INNEN ETT ÅR	41,5	42,2	36,5	38,0
VIDEREGÅENDE UTDANNING	16,5	21,1	20,6	14,7
Allment	8,7	9,6	8,9	7,4
Humaniora, estetikk	2,1	1,8	1,8	1,2
Adm. og økonomi	1,1	2,5	1,0	1,2
Industri, håndverk, tekn.	1,1	3,9	1,6	1,2
Samferdsel	0,7	0,4	0,7	-
Helsevern	0,2	0,7	0,1	-
Jordbruk, skogbruk, fiske	0,6	0,4	2,5	-
Tjenesteyting, forsvar	1,5	1,8	3,6	3,1
Uoppgitt	0,4	-	0,3	0,6
HØYERE UTDANNING, LAVERE GRAD OG UBESTEMLT NIVÅ	18,9	16,8	13,9	19,6
Humaniora og estetikk	5,1	2,1	2,2	2,5
Undervisning	1,4	0,7	0,6	0,6
Adm., økonomi, samfunnsvit., jus	3,9	2,9	4,3	4,3
Naturvitenskap og teknikk	4,6	5,7	3,7	3,1
Samferdsel	0,6	0,4	-	-
Helsevern	0,2	0,7	0,3	0,6
Jordbruk, skogbruk, fiske	0,1	-	-	-
Tjenesteyting, forsvar	1,4	2,9	1,9	6,1
Uoppgitt	1,6	1,4	0,9	2,5
HØYERE UTDANNING, HØYERE GRAD	4,1	2,1	0,7	1,8
Adm., økonomi, samfunnsvit., jus	1,8	0,4	0,1	1,2
Naturvitenskap og teknikk	1,7	1,1	0,3	0,6
Helsevern	0,4	0,7	0,1	-
Jordbruk, skogbruk	0,1	-	0,1	-
UOPPGITT UTDANNING	2,2	2,1	1,5	1,8
IKKE UTDANNING INNEN ETT ÅR	58,3	57,9	63,3	62,0

Tabell V5.4 Andel elever som planlegger å begynne på en høyere utdanning direkte, etter foreldres høyeste utdanning for hver linje.¹⁾ Prosentueringsgrunnlag (antall elever) i parentes under prosentandelene.

KJØNN og foreldres høyeste utdanning	Linje			
	Naturfag	Språklig	Samfunns-	Økonomisk
MENN OG KVINNER I ALT (Antall)	25,1 (838)	14,7 (509)	13,7 (418)	20,0 (145)
Folke-, framhald- og realskole	22,0 (118)	11,5 (96)	8,2 (109)	(21,1) (19)
Yrkesskole	19,2 (250)	9,9 (182)	12,6 (151)	19,1 (47)
Gymnas	38,9 (36)	18,5 (27)	25,9 (27)	(13,3) (15)
Høgskole	27,1 (240)	17,9 (134)	8,1 (86)	18,2 (44)
Universitet	30,5 (184)	24,2 (66)	35,9 (39)	(33,3) (18)
MENN I ALT (Antall)	29,0 (496)	23,2 (90)	19,9 (166)	25,6 (86)
Folke-, framhald- og realskole	26,9 (67)	(14,3) (14)	17,9 (41)	(33,3) (9)
Yrkesskole	22,7 (132)	11,8 (34)	16,7 (54)	26,9 (26)
Gymnas	36,7 (30)	(50,0) (2)	(33,3) (15)	(8,3) (12)
Høgskole	28,1 (153)	34,4 (29)	5,7 (35)	23,1 (26)
Universitet	38,3 (107)	(33,3) (9)	(50,0) (18)	(45,5) (11)
KVINNER I ALT (Antall)	19,3 (342)	12,8 (419)	9,5 (252)	11,9 (59)
Folke-, framhalds- og realskole	15,7 (51)	11,0 (82)	3,0 (68)	(10,0) (10)
Yrkesskole	15,3 (118)	9,5 (148)	10,3 (97)	9,5 (21)
Gymnas	(50,0) (6)	16,0 (25)	(16,7) (12)	(33,3) (3)
Høgskole	25,3 (87)	13,3 (105)	9,8 (51)	(11,1) (18)
Universitet	19,5 (77)	23,0 (57)	23,8 (21)	(14,3) (7)

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V5.5 Andel elever med planer om å begynne på en endelig utdanning innen fem år og om utdanning innen ett år etter kjønn, linje og foreldres høyeste utdanning.¹⁾

Kjønn, linje, foreldres høyeste utdanning	Planer om endelig utdanning innen fem år (1)	Planer om direkte utdanning (2)	Differanse (1) - (2)
ELEVER I ALT	91,1	39,8	51,3
Menn	90,7	41,3	49,4
Kvinner	91,1	38,5	52,6
Naturfaglig linje	93,9	44,7	49,2
Språklig linje	91,9	37,0	54,9
Samfunnsfaglig linje	86,0	34,8	51,2
Økonomisk linje	85,6	35,3	50,3
Folke-, framhald-realskole	88,5	32,6	55,9
Yrkesskole	90,4	39,8	50,6
Gymnas	90,8	44,3	46,5
Høgskole	92,4	40,7	51,7
Universitet	94,5	46,0	48,5

1) 20 elever uten oppgitt linje og 22 elever uten foreldres høyeste utdanning oppgitt er utelatt

Kilde: Tabell 3.3, 3.4, 3.5, 5.1, 5.3 og 5.4

Tabell V5.6 Elevenes planer om alternativ aktivitet hvis de regner med eller ikke vet om problemer med å komme inn på sin endelige utdanning etter kjønn. For dem som regner med/ikke vet om problemer.

Planer om alternativ aktivitet	I alt	Menn	Kvinner
ANTALL SOM REGNER MED/ IKKE VET OM PROBLEMER	1568	646	922
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0
ARBEIDE	48,3	43,0	51,9
Vente og se	20,7	23,8	18,6
Samle poeng	27,6	19,3	33,3
UTDANNING	29,9	26,6	32,4
Vente og se	12,8	9,9	14,8
Samle poeng	15,9	15,7	16,1
Hensikt ikke oppgitt	1,2	1,0	1,6
UTDANNING OG ARBEID (poengsamling)	0,8	0,7	0,9
SKIFTE ENDELIG UTDANNING	4,5	6,8	2,8
ANNET, VET IKKE	16,5	22,8	12,0
POENGSAMLING ELLER VENTING I ALT	78,3	69,4	83,6
POENGSAMLING I ALT	44,2	35,8	50,2
MIDLERTIDIG UTDANNING ¹⁾	30,9	27,4	33,2
Videregående	16,2	9,3	21,2
Høyere	12,9	16,1	10,5
Uoppgitt	1,8	2,0	1,6

1) Omfatter utdanning og utdanning og arbeid (poengsamling) overfor

Tabell V5.7 Elevenes planer om type alternativ aktivitet hvis de regner med (ikke vet om) problemer med å komme inn på den endelige utdanningen og andel som ikke regner med problemer. Etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå)

Planer om endelig utdanning innen fem år	Type aktivitet hvis en regner med/ikke vet om det er problemer med å komme inn på endelig utdanning											
	Antall	I alt	Regner ikke med problemer /vet ikke	Midlertidig utdanning						Annet/ vet ikke	Skifte av endelig utdanning	Poengsamling i alt (utdanning/ arbeid)
				I alt	Videre- gående	Høyere	Uopp- gitt	Arbeid				
MENN OG KVINNER	1757	100,3	10,8	27,6	14,5	11,5	1,6	43,1	14,7	4,1	39,5	
Videregående utdanning	282	99,9	15,6	22,7	17,7	3,2	1,8	41,1	13,5	7,1	27,3	
Høyere utdanning til og med lavere grad og ubestemt nivå	935	100,1	11,1	28,7	16,2	11,2	1,3	45,8	10,7	3,7	48,1	
Høyere utdanning høyere grad	245	100,1	15,9	35,2	8,9	22,7	3,6	30,8	12,6	5,7	51,0	
Uopp-gitt	295	100,0	0,7	21,7	10,5	10,5	0,7	47,1	30,2	0,3	9,8	
MENN	770	99,9	16,1	23,0	7,8	13,5	1,7	36,1	19,1	5,7	30,0	
Videregående utdanning	113	100,1	23,9	12,4	9,7	2,7	-	38,1	16,8	8,8	18,6	
Høyere utdanning til og med lavere grad og ubestemt nivå	362	100,1	18,5	22,9	8,3	12,7	1,9	37,9	14,4	6,4	32,9	
Høyere utdanning høyere grad	149	100,0	18,8	33,6	7,4	22,8	3,4	27,5	13,4	6,7	50,3	
Uopp-gitt	146	100,1	1,4	20,6	5,5	14,4	0,7	39,0	38,4	0,7	11,6	
KVINNER	987	99,9	6,6	31,0	19,7	9,8	1,5	48,5	11,2	2,6	46,9	
Videregående utdanning	169	100,0	10,1	29,7	23,1	3,6	3,0	43,2	11,2	5,9	33,1	
Høyere utdanning til og med lavere grad og ubestemt nivå	573	100,1	6,5	32,4	21,2	10,3	0,9	50,4	8,4	2,1	57,8	
Høyere utdanning høyere grad	96	100,1	11,5	38,6	11,5	22,9	4,2	34,3	11,5	4,2	50,1	
Uopp-gitt	149	100,0	-	22,8	15,4	6,7	0,7	55,0	22,2	-	17,5	

Tabell V6.1 I hvilken grad elevene er bestemt på det oppgitte yrke eller arbeidsfelt (1. prioritet, yrkesfelt og yrkesområde iflg. NYK) av dem som har oppgitt konkret yrke eller arbeidsfelt.¹⁾

Kode, NYK Yrkesplaner	Ja, jeg er helt bestemt	Ja, jeg er nokså bestemt	Nei	Uopp- gitt	Sum	
					Prosent	Antall
MENN OG KVINNER MED YRKESPLAN OPPGITT	19,3	77,8	2,3	0,7	100,1	1475
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid	19,7	78,0	1,7	0,6	100,0	987
00 Teknisk arbeid	13,5	83,2	1,9	1,3	99,9	155
01 Kjemiker- og fysikerarbeid	13,0	87,0	-	-	100,0	23
02 Biologisk arbeid	24,1	75,9	-	-	100,0	29
03 Medisinsk arbeid	26,0	71,2	2,7	-	99,9	73
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	30,4	68,6	0,5	0,5	100,0	191
05 Annet syke- og helsevernarbeid	12,0	82,7	4,0	1,3	100,0	75
06 Pedagogisk arbeid	20,5	77,4	1,7	0,4	100,0	234
08 Juridisk arbeid	20,8	79,2	-	-	100,0	24
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	16,4	78,2	3,6	1,8	100,0	55
0X Annet arbeid innen 0	11,6	86,8	1,7	-	100,1	121
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse	12,3	86,3	1,4	-	100,0	73
2 Kontorarbeid	22,2	74,7	3,0	-	99,9	99
4 Jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid	16,7	81,2	2,1	-	100,0	48
6 Transport- og kommunikasjonsarbeid	29,5	68,9	1,6	-	100,0	61
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	10,0	76,7	10,0	3,3	100,0	30
9 Servicearbeid	16,7	77,8	4,4	1,1	100,0	90
X1 Militært arbeid	27,6	69,0	-	3,4	100,0	29
X2 Ikke identifiserbart	10,0	80,0	7,5	2,5	100,0	40
Uoppgitt	0,4	2,0	95,8	1,8	100,0	455

(forts.)

forts. tabell V6.1

Kode, NYK Yrkesplaner	Ja, jeg er helt bestemt	Ja, jeg er nokså bestemt	Nei	Uopp- gitt	Sum	
					Prosent	Antall
MENN MED YRKESPLAN OPPGITT	17,5	78,8	2,9	0,8	100,0	595
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid	15,3	82,4	1,7	0,6	100,0	346
00 Teknisk arbeid	13,2	83,1	2,2	1,5	100,0	136
03 Medisinsk arbeid	25,0	72,2	2,8	-	100,0	36
06 Pedagogisk arbeid	20,4	77,6	2,0	-	100,0	49
0X Annet arbeid innen 0	11,5	86,5	1,9	-	99,9	52
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse	10,7	89,3	-	-	100,0	56
4 Jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid	24,2	72,7	3,0	-	99,9	33
6 Transport- og kommunikasjonsarbeid	34,9	62,8	2,3	-	100,0	43
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	8,0	76,0	12,0	4,0	100,0	25
9 Servicearbeid	9,1	77,3	13,6	-	100,0	22
X1 Militært arbeid	30,8	65,4	-	3,8	100,0	26
X2 Ikke identifiserbart	15,0	70,0	10,0	5,0	100,0	20
Uoppgitt	-	2,8	95,2	2,0	100,0	252
KVINNER MED YRKESPLAN OPPGITT	20,5	77,1	1,9	0,6	100,1	880
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid	22,0	75,7	1,7	0,6	100,0	641
03 Medisinsk arbeid	27,0	70,3	2,7	-	100,0	37
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	31,1	67,8	0,5	0,5	99,9	183
05 Annet syke- og helsevernarbeid	12,1	81,0	5,2	1,7	100,0	58
06 Pedagogisk arbeid	20,5	77,3	1,6	0,5	99,9	185
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	17,1	75,6	4,9	2,4	100,0	41
0X Annet arbeid innen 0	11,6	87,0	1,4	-	100,0	69
2 Kontorarbeid	20,9	76,7	2,3	-	99,9	86
9 Servicearbeid	19,1	77,9	1,5	1,5	100,0	68
X2 Ikke identifiserbart	5,0	90,0	5,0	-	100,0	20
Uoppgitt	1,0	1,0	96,6	1,5	100,1	203

1) Bare yrkesområder/felt med minst 20 elever er tatt med.

Tabell V6.2 Mannlige og kvinnelige elevers yrkesplaner (1. prioritet av 3 mulige, yrkesfelt- og område iflg. NYK) etter linje.¹⁾

Kode, Kjønn og NYK Yrkesplan	Linje			
	Naturfaglig	Språklig	Samfunnsfaglig	Økonomisk
ANTALL MENN	496	90	166	86
SUM PROSENT	99,8	100,0	99,9	100,1
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid	48,6	40,0	29,5	20,9
00 Teknisk arbeid	25,4	3,3	4,2	-
01 Kjemisk- og fysikerarbeid	0,8	-	-	-
02 Biologisk arbeid	2,0	1,1	0,6	-
03 Medisinsk arbeid	6,5	2,2	1,2	-
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	1,0	2,2	0,6	-
05 Annet syke- og helsevernarbeid	2,4	1,1	1,8	-
06 Pedagogisk arbeid	4,6	12,2	9,0	-
07 Religiøst arbeid	0,4	2,2	-	-
08 Juridisk arbeid	1,2	2,2	2,4	2,3
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	0,4	10,0	1,2	1,2
0X Annet arbeid innen 0	3,8	3,3	8,4	17,4
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedr. og org.ledelse	2,4	5,6	10,2	23,3
2 Kontorarbeid	0,6	2,2	2,4	3,5
3 Handelsarbeid	0,2	3,3	1,8	3,5
4 Jordbruk, skogbruk- og fiskearbeid	4,8	-	3,6	3,5
6 Transport og kommunikasjonsarbeid	5,4	7,8	3,6	3,5
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	2,2	3,3	4,2	2,3
9 Servicearbeid	2,2	5,6	1,8	3,5
X Militært arbeid	2,8	4,4	1,8	4,7
Uoppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	28,6	27,8	41,0	31,4

Forts. tabell V6.2

Kode, Kjønn og NYK Yrkesplan	Linje			
	Natur- faglig	Språk- lig	Sam- funns- faglig	Øko- nomisk
ANTALL KVINNER	342	419	252	59
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid	67,5	54,4	59,9	44,1
00 Teknisk arbeid	4,7	0,5	0,4	-
01 Kjemisk- og fysikerarbeid	4,7	0,7	-	-
02 Biologisk arbeid	4,1	0,5	0,4	-
03 Medisinsk arbeid	9,9	0,2	0,4	1,7
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	14,0	15,8	23,8	11,9
05 Annet syke- og helsevernarbeid	9,1	3,8	3,2	5,1
06 Pedagogisk arbeid	12,0	23,4	15,1	11,9
07 Religiøst arbeid	0,3	0,5	-	-
08 Juridisk arbeid	0,6	0,2	2,8	-
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	3,5	4,1	3,6	5,1
0X Annet arbeid innen 0	4,7	4,8	10,3	8,5
1 Administrasjons- og forvaltnings- arbeid, bedr. og org.ledelse	0,6	1,7	2,4	3,4
2 Kontorarbeid	1,5	11,2	8,3	20,3
3 Handelsarbeid	0,6	-	1,6	1,7
4 Jordbruk, skogbruk- og fiskearbeid	2,3	1,2	0,8	-
6 Transport og kommunikasjonsarbeid	0,6	2,9	1,6	-
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	0,9	0,5	-	-
9 Servicearbeid	2,6	9,1	6,3	3,4
X Militært arbeid	0,3	0,2	0,4	-
Uoppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	23,1	18,8	18,7	27,1

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V6.3 Mannlige og kvinnelige elevers yrkesplaner (1. prioritet av 3 mulige, yrkesfelt- og område iflg. NYK) etter foreldrenes høyeste utdanning.¹⁾

Kode, Kjønn og NYK Yrkesplan	Folke-, framhald, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Univer-sitet
ANTALL MENN	133	249	59	246	146
SUM PROSENT	100,0	99,8	100,1	99,7	100,1
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid	36,8	32,1	45,8	46,7	51,4
00 Teknisk arbeid	13,5	13,3	16,9	17,9	21,2
01 Kjemiker- og fysikerarbeid	0,8	0,4	-	0,4	0,7
02 Biologisk arbeid	3,0	1,2	1,7	0,8	1,4
03 Medisinsk arbeid	-	2,8	3,4	6,9	6,8
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	0,8	1,2	1,7	1,2	-
05 Annet syke- og helsevernarbeid	1,5	1,2	5,1	2,4	2,1
06 Pedagogisk arbeid	12,0	4,0	11,9	5,3	2,1
07 Religiøst arbeid	1,5	-	-	0,8	-
08 Juridisk arbeid	-	0,8	3,4	1,2	4,8
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	-	2,0	-	2,4	2,1
0X Annet arbeid innen 0	3,8	5,2	1,7	7,3	10,3
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedr. og org.ledelse	6,8	4,4	6,8	6,9	10,3
2 Kontorarbeid	1,5	2,0	5,1	0,8	0,7
3 Handelsarbeid	-	2,4	1,7	1,2	0,7
4 Jordbruk, skogbruk- og fiskearbeid	6,0	6,0	3,4	1,6	2,7
6 Transport og kommunikasjonsarbeid	3,8	6,4	1,7	7,7	1,4
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	3,0	4,4	-	2,8	2,1
9 Servicearbeid	6,0	3,6	-	1,2	1,4
X Militært arbeid	1,5	5,2	1,7	2,4	0,7
Uoppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	34,6	33,3	32,9	28,4	28,7

Forts. tabell V6.3

Kode, Kjønn og NYK Yrkesplan	Folke-, framhald, realskole	Yrkes- skole	Gymnas	Høg- skole	Univer- sitet
ANTALL KVINNER	213	387	46	263	166
SUM PROSENT	99,9	100,0	99,9	100,2	100,0
0 Teknisk, vitenskapelig, humanistisk, kunstnerisk arbeid	53,1	59,2	63,0	60,5	65,7
00 Teknisk arbeid	0,9	1,6	-	2,3	3,0
01 Kjemiker- og fysikerarbeid	0,9	2,1	-	3,0	0,6
02 Biologisk arbeid	1,9	0,8	-	1,5	3,6
03 Medisinsk arbeid	0,5	2,6	-	4,2	9,0
04 Sykepleie- og annet pleiearbeid	18,8	20,4	15,2	14,1	11,4
05 Annet syke- og helsevernarbeid	2,8	5,9	15,2	4,2	6,6
06 Pedagogisk arbeid	19,7	15,8	10,9	19,4	15,7
07 Religiøst arbeid	-	0,5	-	0,4	-
08 Juridisk arbeid	0,5	0,8	-	0,8	2,4
09 Kunstnerisk og litterært arbeid	2,8	2,3	6,5	4,9	5,4
0X Annet arbeid innen 0	4,2	6,5	15,2	5,7	7,8
1 Administrasjons- og forvaltnings- arbeid, bedr. og org.ledelse	0,9	1,3	4,3	1,5	2,4
2 Kontorarbeid	7,5	10,3	6,5	8,0	3,0
3 Handelsarbeid	-	0,8	-	0,4	0,6
4 Jordbruk, skogbruk- og fiskearbeid	1,4	1,8	2,2	1,1	0,6
6 Transport og kommunikasjonsarbeid	2,3	2,3	2,2	0,8	-
7-8 Industri-, bygge- og anleggsarbeid	-	0,5	-	0,4	1,2
9 Servicearbeid	9,4	5,4	8,7	6,5	3,6
X Militært arbeid	0,5	0,3	-	0,4	-
Uppgitt, ikke mulig å klassifisere iflg. NYK	24,8	18,1	13,0	20,6	22,9

1) 22 elever uten foreldres høyeste utdanning oppgitt er utelatt (14 menn, 8 kvinner)

Tabell V7.1 Mannlige elevers motiver ved valg av yrke etter yrkesplan. Andel som har oppgitt at motivet er viktig.¹⁾

Motiver ved valg av yrke	Yrkesplan Kode, NYK														
	TEKN. VIT. HUM. KUNST.	Tek- nisk	Medi- sinsk	Peda- gogisk	Annet tekn. vit. hum. kunst.	ADM. FORV. BEDR. ORG.- LED.	Bedr.- org.- ledelse	JORD- SKOG- FISKE	Arb. ledelse 4	TRANSP. KOMM.	Luft- trafikk	IND.- BYGG- ANLEGG	SER- VICE	MILI- TÆRT	UOPP- GITT, IKKE ID.
	0	00	03	06	0X,07	1	11	4	40	6	62	7-8	9	X1	
ANTALL MENN	346	136	36	49	56	56	46	33	31	43	33	24	22	26	272
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	82,1	80,1	83,3	79,6	85,7	85,7	87,0	90,9	90,3	69,8	69,7	76,0	77,3	76,9	74,6
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	72,0	72,1	77,8	63,3	71,4	76,8	76,1	75,8	74,2	62,8	69,7	80,0	72,2	53,8	70,2
Sikkert arbeid/ store muligheter for å få jobb	61,8	74,3	75,0	40,8	66,1	60,7	65,2	57,6	61,3	72,1	72,7	68,0	72,7	92,3	69,1
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	40,2	22,1	47,2	69,4	33,9	37,5	32,6	3,0	-	25,6	27,3	24,0	59,1	30,8	26,1
Muligheter for selvstendig arbeid	54,9	53,7	58,3	51,0	51,8	55,4	65,2	87,9	87,1	34,9	36,4	56,0	36,4	23,1	41,2

(forts.)

Tabell V7.1 forts.

Motiver ved valg av yrke	Yrkesplan Kode, NYK														
	TEKN. VIT. HUM. KUNST.	Tek- nisk	Medi- sinsk	Peda- gogisk	Annet tekn. vit. hum. kunst.	ADM. FORV. BEDR. ORG.- LED.	Bedr.- org.- ledelse	JORD- SKOG- FISKE	Arb. ledelse 4	TRANSP. KOMM.	Luft- trafikk	IND.- BYGG- ANLEGG	SER- VICE	MILI- TÆRT	UOPP- GITT, IKKE ID.
	0	00	03	06	0X,07	1	11	4	40	6	62	7-8	9	X1	
Mye samarbeid med andre	30,3	19,1	33,3	40,8	23,2	41,1	41,3	3,0	-	25,6	21,2	24,0	45,5	30,8	23,9
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	28,6	7,7	76,7	64,5	47,7	16,1	13,7	9,1	19,0	7,0	8,8	20,0	40,9	15,4	17,7
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geograf.)	32,1	34,6	16,7	36,7	30,4	26,8	21,7	6,1	3,2	27,9	27,3	24,0	27,3	26,9	29,4
Muligheter for jobb på hjemstedet	29,5	33,5	21,9	31,6	28,9	35,7	41,2	66,7	54,8	7,0	8,8	40,0	54,5	3,8	35,7
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å barn	19,4	16,2	13,9	32,7	23,2	19,6	19,6	24,2	25,8	11,6	12,1	32,0	18,2	11,5	26,8
Mulighet for høy inntekt	31,8	37,5	27,8	14,3	22,8	53,6	58,7	18,2	16,1	34,9	42,4	28,0	45,5	38,5	2,9
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	19,9	10,3	36,1	24,5	28,6	17,9	15,2	21,2	22,6	14,0	18,2	4,0	36,4	38,5	16,2

1) Bare yrkesområder som minst 20 elever har ønsket seg er tatt med, og bare motiver som er nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene.

Tabell V7.2 Kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter yrkesplan. Andel som har oppgitt at motivet er viktig.¹⁾

Motiver ved valg av yrke	Yrkesplan Kode, NYK												
	TEKN. VIT. HUM. KUNST.	Medi- sinsk	Syke- pleie og annen pleie	Annet syke- helse- vern	Peda- gogisk	Kunst- nerisk	Annet tekn. vit. hum., kunst.	KON- TOR ARB.	Sten./ maskin- skr.	Annet kontor	SER- VICE	Hot.- rest.- hus- arbeid	UOPP- GITT/ IKKE ID.
	0	03	04	05	06	09	OX,07	2	21	29	9	91	
ANTALL KVINNER	641	37	183	58	185	41	72	86	24	54	68	36	223
Få et arbeid der jeg kan få til- fredsstilt mine faglige inter- resser	82,8	86,5	79,8	82,8	77,8	95,1	83,3	81,4	75,0	83,3	85,3	91,7	80,3
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	81,1	75,7	78,7	81,0	82,2	92,7	81,9	77,9	75,0	77,8	80,9	88,9	83,9
Sikkert arbeid/ store muligheter for å få jobb	64,1	64,9	76,5	67,2	57,8	43,9	56,9	68,6	70,8	66,7	61,8	52,8	64,1
Få et arbeid som gir meg mye kon- takt med menne- sker	74,6	86,5	86,9	72,4	84,3	58,5	66,7	53,5	45,8	59,3	75,0	83,3	55,6
Muligheter for selvstendig arbeid	41,2	56,8	26,2	55,2	37,3	61,0	43,1	37,2	50,0	27,8	36,8	41,7	40,8

(forts.)

Tabell V7.2 forts.

Motiver ved valg av yrke	Yrkesplan Kode, NYK												
	TEKN. VIT. KUNST.	Medi- sinsk	Syke- pleie og annen pleie	Annet syke- helse- vern	Peda- gogisk	Kunst- nerisk	Annet tekn. vit. hum., kunst.	KON- TOR ARB.	Sten./ maskin- skr.	Annet kontor	SER- VICE	Hot.- rest.- hus- arbeid	UOPP- GITT/ IKKE ID.
	0	03	04	05	06	09	0X,07	2	21	29	9	91	
Mye samarbeid med andre	56,5	54,1	71,6	53,4	60,5	31,7	47,2	39,5	33,3	44,4	63,2	72,2	44,0
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	69,7	89,2	93,4	67,2	68,6	17,1	63,9	18,6	20,8	18,5	48,5	41,7	42,6
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geograf.)	33,9	40,5	36,1	34,5	30,8	34,1	31,9	40,7	50,0	33,3	55,9	66,7	26,9
Muligheter for jobb på hjemstedet	30,0	29,7	31,1	31,0	30,3	22,0	25,0	40,7	45,8	40,7	29,4	16,7	27,4
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	27,9	16,2	27,9	27,6	40,5	14,6	19,4	29,1	20,8	31,5	19,1	13,9	29,6
Mulighet for høy inntekt	10,0	21,6	7,7	17,2	5,9	7,3	8,3	17,4	12,5	14,8	20,6	16,7	1,4
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	32,4	45,9	38,8	24,1	28,6	14,6	36,1	12,8	12,5	9,3	14,7	8,3	15,7

1) Bare yrkesområder som minst 20 elever har ønsket seg er tatt med, og bare motiver som er nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene.

Tabell V7.3 Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter linje. Andel som har oppgitt motivet som viktig.¹⁾

Kjønn og motiver ved yrkesvalg	Linje			
	Naturfaglige	Språklige	Samfunnsfaglige linjer	Økonomiske
ANTALL MENN	496	90	166	86
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	78,4	81,1	78,9	80,2
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	70,2	78,9	70,5	69,8
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	65,5	64,4	66,3	73,3
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	29,2	51,1	34,3	32,6
Muligheter for selvstendig arbeid	48,8	45,6	47,6	57,0
Mye samarbeid med andre	23,0	43,3	31,3	32,6
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	20,0	27,8	30,7	8,1
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	26,6	30,0	39,2	22,1
Muligheter for jobb på hjemstedet	31,0	32,2	39,2	34,9
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	20,0	26,7	24,7	17,4
Mulighet for høy inntekt	31,0	35,6	39,8	52,3
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	17,3	21,1	22,9	18,6

(forts.)

Forts. tabell V7.3

Kjønn og motiver ved yrkesvalg	Linje			
	Natur- faglige	Språk- lige	Samfunns- faglige linjer	Økono- miske
ANTALL KVINNER	342	419	252	59
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	81,6	81,6	78,2	88,1
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	81,6	80,9	77,8	81,4
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	59,1	64,2	70,2	66,1
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	55,0	75,7	69,8	62,7
Muligheter for selvstendig arbeid	46,8	40,1	33,7	45,8
Mye samarbeid med andre	43,3	58,9	52,8	44,1
Få et arbeid der jeg kan hjelp andre mennesker	52,9	57,3	58,7	40,7
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	32,5	38,2	32,5	37,3
Muligheter for jobb på hjemstedet	28,1	30,8	31,7	30,5
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	20,2	32,9	28,2	22,0
Mulighet for høy inntekt	14,3	14,6	13,1	25,4
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	28,7	21,7	31,0	16,9

- 1) Bare motiver nevnt som viktige av minst 20 prosent av elevene er tatt med. 20 elever uten linje oppgitt er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Tabell V7.4 Mannlige og kvinnelige elevers motiver ved valg av yrke etter foreldres høyeste utdanning. Andel som har oppgitt motivet som viktig.¹⁾

Motiver ved yrkesvalg	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke-, framhald-, realskole	Yrkes-skole	Gymnas	Høg-skole	Universitet
ANTALL MENN	133	249	59	246	146
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	75,2	79,5	78,0	77,6	87,0
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	69,9	70,7	64,4	73,2	76,7
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	72,9	71,5	67,8	65,0	53,4
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	24,1	36,5	44,1	33,3	32,9
Muligheter for selvstendig arbeid	41,4	44,2	57,6	50,0	60,3
Mye samarbeid med andre	24,1	29,3	35,6	27,6	28,1
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	24,8	20,5	28,8	24,8	13,7
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	27,8	32,9	33,9	28,0	24,7
Muligheter for jobb på hjemstedet	42,9	38,6	28,8	28,9	24,7
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	23,3	22,9	23,7	19,9	18,5
Mulighet for høy inntekt	40,6	30,5	39,0	35,4	36,3
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	21,1	22,5	22,0	15,0	16,4

(forts.)

Forts. tabell V7.4

Motiver ved yrkesvalg	Foreldres høyeste utdanning				
	Folke- framhald- realskole	Yrkes- skole	Gymnas	Høg- skole	Universitet
ANTALL KVINNER	213	387	46	263	166
Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstilt mine faglige interesser	81,2	79,3	71,7	82,1	88,0
Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	81,2	78,0	76,1	81,0	86,1
Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	70,0	68,5	60,9	58,6	56,6
Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	67,1	66,7	69,6	69,2	66,9
Muligheter for selvstendig arbeid	32,4	33,6	41,3	47,9	58,4
Mye samarbeid med andre	53,1	48,1	50,0	57,0	53,0
Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	56,3	55,6	58,7	54,4	57,2
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	30,5	37,7	37,0	32,3	38,6
Muligheter for jobb på hjemstedet	31,5	34,4	26,1	28,1	22,9
Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	28,6	30,2	21,7	25,5	24,1
Mulighet for høy inntekt	14,6	14,2	13,0	17,1	13,3
Gjøre en samfunnsnyttig innsats	26,8	24,8	17,4	27,8	26,5

1) Bare motiver nevnt av minst 20 prosent av elevene er tatt med. 22 elever uten foreldres høyeste utdanning er utelatt (14 menn, 8 kvinner)

Tabell V10.1 Mannlige og kvinnelige elevers diskusjon av utdannings- og yrkesplaner med forskjellige personer etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå). Andel som har diskutert mye (mye + noe).

Kjønn og personer å diskutere med	Elevenes endelige utdanningsplaner				
	Ikke endelig utdanning	Uopp-gitt nivå	Videre-gående utdanning	Høyere utdanning lavere grad	Høyere utdanning høyere grad
ANTALL MENN	77	146	113	362	149
Mor	9,1 (84,4)	26,0 (92,4)	23,0 (92,0)	27,9 (92,0)	23,5 (88,6)
Far	13,0 (77,9)	26,7 (87,7)	28,3 (85,8)	30,9 (88,6)	40,9 (89,2)
Søsken	2,6 (36,4)	5,5 (43,2)	4,4 (50,4)	12,7 (51,1)	10,7 (49,0)
Slektninger	- (32,5)	0,7 (44,5)	3,5 (35,4)	2,2 (41,7)	1,3 (42,9)
Kamerater	24,7 (88,5)	19,9 (87,0)	29,2 (85,8)	29,0 (90,6)	26,2 (90,6)
Folk jeg kjenner i bestemte yrker	7,8 (42,9)	4,1 (42,5)	10,6 (62,8)	8,0 (55,2)	6,7 (54,4)
Yrkes/studie-veileder	- (13,0)	1,4 (24,0)	2,7 (28,4)	2,2 (30,1)	2,0 (32,2)
Rådgiver på skolen	- (11,7)	0,7 (24,0)	0,9 (23,0)	2,2 (32,6)	2,7 (36,9)
Lærere på skolen	- (10,4)	0,7 (19,9)	- (7,1)	1,7 (21,0)	- (21,5)
ANTALL KVINNER	96	149	169	573	96
Mor	35,4 (94,8)	43,0 (97,4)	40,8 (95,2)	49,0 (95,6)	61,5 (95,9)
Far	24,0 (82,3)	29,5 (86,5)	25,4 (85,8)	33,9 (84,7)	47,9 (92,7)
Søsken	11,5 (60,5)	11,4 (59,1)	13,0 (59,2)	10,8 (60,4)	18,8 (63,6)
Slektninger	1,0 (37,5)	2,0 (45,0)	2,4 (48,6)	1,6 (44,5)	2,1 (53,1)
Kamerater	53,1 (95,8)	45,0 (95,3)	52,7 (93,5)	46,4 (94,7)	53,1 (96,9)
Folk jeg kjenner i bestemte yrker	2,1 (53,1)	2,0 (57,0)	6,5 (67,4)	8,7 (68,2)	9,4 (68,8)
Yrkes/studie-veileder	- (22,9)	0,7 (30,9)	3,0 (39,1)	2,8 (41,0)	6,3 (35,5)
Rådgiver på skolen	1,0 (27,0)	2,0 (38,9)	3,6 (41,0)	4,7 (53,2)	3,1 (45,8)
Lærere på skolen	- (12,5)	- (14,1)	- (14,8)	0,9 (21,7)	- (17,7)

Tabell V10.2 Mannlige og kvinnelige elevers vurdering av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og framtidige yrker etter planer om endelig utdanning innen fem år (nivå). Andel som mener at ulike typer informasjonstiltak er viktigst.

Kjønn og informasjonstiltak	Planer om endelig utdanning				
	Ingen planer	Uopp-gitt nivå	Videre-gående	Høyere utdanning, lavere grad	Høyere utdanning, høyere grad
MENN	77	146	113	362	149
Prosent i alt	100,1	100,1	100,1	99,9	100,1
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	22,1	28,8	31,9	34,8	39,6
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	6,5	5,5	0,9	9,9	8,1
Utdannings-/yrkesorientering som eget fag i skolen	14,3	16,4	9,7	12,7	10,7
Trekke videre utdanning og arbeidslivet inn i fagene i skolen	20,8	19,9	19,5	17,4	14,8
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	6,5	13,7	14,2	8,3	15,4
Perioder med arbeid som del av skoletiden	26,0	11,0	17,7	9,9	3,4
Annet og uopp-gitt	3,9	4,8	6,2	6,9	8,1
KVINNER	96	149	169	573	96
Prosent i alt	100,0	99,8	100,1	100,0	99,9
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	28,1	34,2	29,6	34,0	39,6
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	5,2	4,7	8,3	9,1	8,3
Utdannings-/yrkesorientering som eget fag i skolen	13,5	11,4	10,1	9,4	8,3
Trekke videre utdanning og arbeidslivet inn i fagene i skolen	18,8	21,5	20,7	15,7	15,6
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	12,5	7,4	9,5	8,6	8,3
Perioder med arbeid som del av skoletiden	20,8	17,4	21,3	20,1	9,4
Annet og uopp-gitt	1,0	3,4	0,6	3,1	10,4

Tabell V10.3. Mannlige og kvinnelige elevers vurderinger av viktighet av informasjonstiltak om videre utdanning og fremtidige yrker etter linje. Andel som mener at ulike typer informasjonstiltak er viktigst.¹⁾

Kjønn og motiver ved valg av utdanning	Linje			
	Naturfaglige	Språklige	Samfunnsfaglige	Økonomiske
MENN	495	90	166	86
Prosent i alt	100,0	100,1	100,0	99,9
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	34,3	36,7	26,5	34,9
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	7,9	8,9	4,2	9,3
Utdannings/yrkesorientering som eget fag i skolen	12,3	12,2	16,3	9,3
Trekke videreutdanning og arbeidslivet inn i fagene i skolen	16,5	15,6	22,9	17,4
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	11,1	15,6	10,2	9,3
Perioder med arbeid som del av skoletiden	10,9	7,8	15,7	9,3
Annet og uoppgitt	7,0	3,3	4,2	10,4
KVINNER	342	419	252	59
Prosent i alt	100,0	100,0	100,0	100,1
Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker	40,1	31,3	28,2	35,6
Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	9,9	8,6	6,0	1,7
Utdannings-/yrkesorientering som eget fag i skolen	6,1	12,6	9,9	15,3
Trekke videreutdanning og arbeidslivet inn i fagene i skolen	14,0	18,6	21,4	11,9
Besøk på ulike arbeidsplasser/studiesteder	9,4	7,2	8,7	18,6
Perioder med arbeid som del av skoletiden	15,5	19,8	23,8	13,6
Annet og uoppgitt	5,0	1,9	2,0	3,4

1) 20 elever uten oppgitt linje er utelatt (9 menn, 11 kvinner)

Mars 1980

INTRODUKSJONSSKRIV

Undersøkelse om utdannings- og yrkesplaner

Kjære elev!

LES DETTE GODT FØR DU BEGYNNER Å FYLLE UT SKJEMAET

Hensikten med undersøkelsen

Når du blir ferdig med eksamen til våren, må du velge videre utdanning eller yrke. Mange synes dette er et vanskelig valg. Hensikten med denne undersøkelsen er å skaffe bedre opplysninger om hvordan elever i allmennfaglig studieretning i den videregående skolen over hele landet treffer slike valg. Slik informasjon er nyttig bl. a. for yrkes- og studieveiledere, for lærere og elever i skolen og for myndighetene. Mer kunnskap om dette feltet burde f. eks. kunne bidra til at veiledningsvirksomheten i utdannings- og yrkesspørsmål kunne bedres, og til at informasjonen kunne nå bedre fram.

Støtte

Undersøkelsen er finansiert av Kirke- og undervisningsdepartementet, og Rådgivende utvalg for datainnsamling i skoleverket har gitt en positiv tilråding til måten den blir gjennomført på. Alle fylkesskolestyrer er orientert om undersøkelsen, og skolen har gitt tillatelse til å gjennomføre den i din klasse.

Frivillighet

I dette spørreskjemaet kommer vi inn på forskjellige forhold som vi mener kan være viktige ved valg av yrke eller videre utdanning. Det er *frivillig* å være med på undersøkelsen. Vi håper likevel at flest mulig vil delta, slik at vi kan få et riktigst mulig bilde av forholdene.

Oppfølging senere

Om noen år — f. eks. om fem eller ti år, vil vi gjerne gå videre med undersøkelsen. Vi har tenkt å sende deg et nytt spørreskjema. Grunnen er at vi vil vite hvordan det har gått med planene dine for utdanning og/eller yrke. For å kunne finne fram til deg siden, spør vi nå etter *navn* og *fødselsnummer*. Vi trenger dette for senere å finne fram til adressen din fra Statistisk Sentralbyrås sentrale personregister.

Vi spør også om lov til å innhente opplysninger om *karakterene* dine i skriftlige fag. Det er av interesse å få karakterer til første terminoppgjør, standpunkt-karakterer, og karakterer til avsluttende eksamen. Hvis du gir oss denne tillatelsen, kommer vi til å henvende oss direkte til skolen for å få disse karakterene.

Det er *frivillig* å bli med på oppfølgingen, og det er *frivillig* å gi tillatelse til at vi skal innhente opplysninger om karakterer. Det vil si at du kan godt være med på å fylle ut skjemaet i dag, men la være å bli med på oppfølgingen, og la være å gi tillatelse til å innhente karakteropplysninger. Hva du velger å gjøre, gir du beskjed om ved utfylling av de to siste spørsmålene i skjemaet.

VEND!

Konfidensiell behandling

Under alle omstendigheter er du garantert konfidensiell behandling. De som arbeider med skjemaene har taushetsplikt. Læreren som samler inn skjemaene får ikke se dem, fordi du selv legger skjemaet i en konvolutt og kleber igjen. Ingen uvedkommende får adgang til skjemaene. Resultatene blir publisert som tabeller med kommentarer, ikke som opplysninger knyttet til enkeltpersoner.

EDB, lagring, innsynsrett

Opplysningene om hver enkelt av dere blir lagret hos oss i inntil 10 år, og blir deretter makulert. Så lenge vi har disse opplysningene har du, hvis du har gitt oss navn og fødselsnummer, rett til å få vite hvilke opplysninger vi har om *deg*. Materialet vil bli gjenstand for elektronisk databehandling.

Utfyllingen

Du skal fylle ut skjemaet hjemme. Spørsmålene som gjelder foreldres utdanning og yrke kan du be om hjelp til fra familien, men du skal gjøre deg opp din egen mening om svarene på de andre spørsmålene. På de fleste spørsmålene svarer du ved å sette kryss i en rute slik: . For hvert spørsmål er det opplyst om du kan velge én eller flere svarmuligheter. For noen svarmuligheter er det angitt ved en pil at du skal videre til et annet spørsmål. På denne måten er skjemaet enkelte steder delt opp i ulike deler for ulike personer. F. eks. gjelder noen spørsmål bare dem som har umiddelbare yrkesplaner, og andre bare dem som har planer om videre utdanning. Det er viktig at du svarer på alle spørsmål som gjelder *deg*, og at du gjør det så nøye og oppriktig du kan. Dermed vil du bidra til at undersøkelsen gir et godt bilde av hvordan valg av utdanning og yrke skjer.

Resultatene av undersøkelsen vil bli offentliggjort i en publikasjon fra NAVF's utredningsinstitutt. Den vil trolig komme ut sommeren 1981.

På forhånd takk for hjelpen!

Hilsen
for NAVF's utredningsinstitutt

Knut Arild Larsen

Fride Eeg-Henriksen

NAVF'S UTREDNINGSINSTITUTT

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD

WERGELANDSVEIEN 15 · OSLO 1 · TELEFON (02) 20 65 35

Klasse nr.

Elev nr.

UNDERSØKELSE OM UTDANNINGS- OG YRKESPLANER

1. PERSONALIA

1.1 Fødselsår 1.2 Kjønn

1.3 Hjemstedskommune

1.4 Skolens navn

Tradisjonelt gymnas Studieretning for allmenne fag

Linje

2. PLANER ETTER EKSAMEN

2.1 Mange diskuterer med andre om de skal ta videre utdanning, hva slags utdanning de eventuelt skal ta, og hvilket yrke de skal velge. Hvor mye har du diskutert slike ting med de forskjellige personene vi nevner nedenfor?

Kryss av én rute for hver linje.

	Mye	Noe	Ikke i det hele tatt
a. Mor	☐	☐	☐
b. Far	☐	☐	☐
c. Søsknen	☐	☐	☐
d. Slektninger	☐	☐	☐
e. Kamerater	☐	☐	☐
f. Folk jeg kjenner i bestemte yrker	☐	☐	☐
g. Yrkes/Studieveileder	☐	☐	☐
h. Rådgiver på skolen	☐	☐	☐
i. Lærere på skolen	☐	☐	☐

2.2 Hva har du tenkt å gjøre etter at du er ferdig med eksamen i videregående skole, allmennfaglig studieretning/examen artium? Se bort fra verneplikt eller sommerjobb.

Les alle svarmuligheter før du krysser av. Kryss av bare én ting.

Gå rett ut i arbeidslivet

Arbeide en tid for å vente og se hva jeg skal gjøre siden.

Nevn hva slags arbeid:

Arbeide en tid for å samle poeng til min endelige utdanning.

Nevn hva slags arbeid:

Begynne på min endelige utdanning hvis jeg kommer inn

Studere/gå på skole en tid for å vente og se hva jeg skal gjøre siden.

Nevn hva slags studier/skole:

Studere/gå på skole for å samle poeng til min endelige utdanning.

Nevn hva slags studier/skole:

Noe annet, oppgi hva:

Vet ikke

FORTSETT TIL
SPØRSMÅL
2.3

GA DIREKTE
TIL SPØRSMÅL
3.4

GA DIREKTE
TIL SPØRSMÅL
3.1

2.3 Tror du at du får problemer med å få jobb etter eksamen?

Se bort fra sommerjobb. Sett ett kryss.

- Store problemer Noen problemer Ingen problemer Vet ikke

Skriv ikke her

3. UTDANNING

3.1 Har du tenkt å ta videre utdanning en gang i løpet av de første fem årene?

- Ja **—————▶ GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 3.4**
 Nei **—————▶ FORTSETT TIL SPØRSMÅL 3.2**
 Vet ikke **—————▶ GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 4.1**

3.2 Hvorfor har du *ikke* tenkt å utdanne deg videre?

Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Vil begynne å tjene penger snarest mulig	☐	☐	☐
b. Videre utdanning tar for lang tid/blir for dyrt	☐	☐	☐
c. Er lei av skolen	☐	☐	☐
d. Er redd jeg ikke vil greie høyere utdanning	☐	☐	☐
e. Kommer ikke inn på utdanningen(e) jeg har lyst på	☐	☐	☐
f. Mer utdanning er ikke nødvendig for yrket jeg har lyst på	☐	☐	☐
g. Lang vei til aktuelt utdanningssted	☐	☐	☐
h. Andre grunner	☐	☐	☐

Nevn hvilke:

3.3 Prøv til slutt å finne ut hvilken av grunnene a.—h. i spørsmål 3.2 som er viktigst for deg.

Oppgi bare én grunn:

GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 4.1

3.4 Hvilken plan for endelig utdanning har du nå? *Løs alle svarmuligheter før du krysser av.*

Kryss av bare én rute, og fyll ut mest mulig nøyaktige opplysninger.

- Universitetsutdanning, hvilket fagstudium/hvilken linje:
(f. eks. filologi, maskinavdeling Norges Tekniske Høgskole)

.....

- Pedagogisk høgskole, kryss av for hvilken utdanning:

- Førskolelærer Allmennlærer Annet

- Distriktshøgskole, hvilken studieretning/hvilket fag:

.....

- Annen høyere utdanning, hvilken skole/hvilken linje:
(f. eks. sykepleierskole, kjemilinje ingeniørhøgskole)

.....

- Videregående skole, yrkesfaglig studieretning, hvilken? Oppgi skole og linje:

- Annet, oppgi hva

- Ingen bestemte planer utover det jeg har nevnt i spørsmål 2.2

- Vet ikke ennå **—————▶ GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 3.7**

**FORTSETT TIL
SPØRSMÅL
3.5**

3.5 Regner du med å få problemer med å komme rett inn på utdanningen du har krysset av i spørsmål 3.4?

- Ja Nei Vet ikke

3.6 Hva kommer du til å gjøre hvis du ikke kommer rett inn på utdanningen du har krysset av i spørsmål 3.4? *Les alle svarmuligheter før du krysser av. Sett bare ett kryss.*

- Studere/gå på skole for å samle nok poeng til å komme inn på utdanningen siden.
Nevn hva slags studier/hva slags skole:
- Arbeide for å samle poeng til å komme inn på utdanningen siden. Nevn hva slags arbeid:
- Begynne på annen utdanning, dvs. skifte utdanningsmål. Nevn hvilken utdanning:
- Studere/gå på skole for å vente og se hva jeg skal gjøre siden. Nevn hva slags studier/hvilken skole:
- Arbeide en tid for å vente og se hva jeg skal gjøre siden. Nevn hva slags arbeid:
- Noe annet, nevnt hva:
- Vet ikke

3.7 Hvorfor har du valgt å ta videre utdanning? Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Har interesse for yrket(ene) som utdanningen kvalifiserer for	☐	☐	☐
b. Interesse og anlegg for faget	☐	☐	☐
c. Ønske om kunnskap generelt	☐	☐	☐
d. Regner med at en må ha mer utdanning for å få en brukbar jobb i dag	☐	☐	☐
e. Muligheter for høy inntekt etter studiet	☐	☐	☐
f. Vil ha en utdanning som er allment respektert	☐	☐	☐
g. Regner med å få så bra karakterer at jeg bør bruke dem til videre studier	☐	☐	☐
h. Er usikker på hva jeg skal bli, tar utdanning for å utsette valg av yrke	☐	☐	☐
i. Vet ikke hva jeg ellers skulle gjøre	☐	☐	☐
j. Annet	☐	☐	☐
Nevn hva:			

3.8 Prøv til slutt å finne ut hvilken av grunnene a.—j. i spørsmål 3.7 som er viktigst for deg.

Oppgi bare én grunn:

4. YRKESPLANER

4.1 Har du tatt sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?
Kryss av.

- Ja, jeg er helt bestemt
 Ja, jeg er nokså bestemt
 Nei

} GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 4.3

→ FORTSETT TIL SPØRSMÅL 4.2

4.2 Hvorfor har du *ikke* tatt sikte på noe bestemt yrke eller arbeidsfelt?
Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Interessene mine spriker for mye foreløpig	☐	☐	☐
b. Vil gjerne ha mer erfaring fra arbeidslivet først	☐	☐	☐
c. Kjenner for lite til forskjellige yrker ennå	☐	☐	☐
d. Utdanningen jeg skal ta gir flere yrkesmuligheter	☐	☐	☐
e. Vet ikke nok om hva utdanningen jeg skal ta gir av yrkesmuligheter	☐	☐	☐
f. Greit å gå på skole en stund til	☐	☐	☐
g. Det er ikke nødvendig å bestemme seg ennå	☐	☐	☐
h. Annet	☐	☐	☐

Oppgi hva:

GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 4.5

4.3 Hvilket yrke eller arbeidsfelt tar du sikte på? Vær så konkret du kan.
Oppgi gjerne flere yrker, men bare *ett på hver linje*, og det du *helst* vil gjøre først:

1.
2.
3.

4.4 Hva kan hindre deg i å bli det du har oppgitt først i spørsmål 4.3?
Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Kommer ikke inn på utdanningen	☐	☐	☐
b. Greier ikke gjennomføre utdanningen fordi den er for lang/dyr	☐	☐	☐
c. Greier ikke gjennomføre utdanningen fordi den er for hard/vanskelig	☐	☐	☐
d. Det kan bli vanskelig å få en slik jobb (der jeg ønsker)	☐	☐	☐
e. Yrket kan være vanskelig å kombinere med å ha barn	☐	☐	☐
f. Annet, nevnt hva:	☐	☐	☐

Skriv ikke her

4.5 Nedenfor har vi nevnt noen forhold som kan ha betydning når folk velger yrke. Hvor stor betydning har hver av disse faktorene for *ditt* valg av yrke? Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Mulighet for høy inntekt	☐	☐	☐
b. Få et yrke som er vel ansett	☐	☐	☐
c. Få et arbeid der jeg kan få tilfredsstillt mine faglige interesser	☐	☐	☐
d. Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine	☐	☐	☐
e. Få et arbeid som krever kort eller ingen utdanning utover det jeg får nå i vår	☐	☐	☐
f. Muligheter til å få en ledende stilling	☐	☐	☐
g. Muligheter for selvstendig arbeid	☐	☐	☐
h. Mye samarbeid med andre mennesker	☐	☐	☐
i. Få et arbeid som gir meg mye kontakt med mennesker	☐	☐	☐
j. Få et yrke der det arbeider mange kvinner	☐	☐	☐
k. Få et yrke der det arbeider mange menn	☐	☐	☐
l. Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb	☐	☐	☐
m. Samfunnets behov for arbeidskraft	☐	☐	☐
n. Gjøre en samfunnsnyttig innsats	☐	☐	☐
o. Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker	☐	☐	☐
p. Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	☐	☐	☐
q. Muligheter for jobb på hjemstedet	☐	☐	☐
r. Mye fritid og ferie	☐	☐	☐
s. Få et yrke som egner seg til å kombinere med å ha barn	☐	☐	☐
t. Annet, nevnt hva:	☐	☐	☐

4.6 Prøv til slutt å finne ut hvilke av faktorene a.—t. i spørsmål 4.5 som er viktigst for deg. Oppgi inntil tre faktorer etter grad av viktighet:

1. 2. 3.

4.7 Tenk deg at du ikke behøvde å ta hensyn til f. eks. eksamenskarakterer, utdanningens lengde, lønn, jobbmuligheter, familieforhold, eller om du er gutt eller jente. Hva ville du da helst bli? Vær så konkret du kan. Oppgi gjerne flere yrker, men bare *ett på hver linje*, og først det du *helst* ville bli.

1.
 2.
 3.

4.8 Tror du at du kommer til å bli det du nevnte først i spørsmål 4.7?

☐ Ja, sikkert	}	GÅ DIREKTE TIL SPØRSMÅL 5.1
☐ Ja, nokså sikkert		
☐ Nei	→	FORTSETT TIL SPØRSMÅL 4.9

Skriv ikke her

4.9 Hva er det som hindrer deg eller kan komme til å hindre deg i å bli det du *høst* ville bli? (dvs. det du nevnte først i spørsmål 4.7). Kryss av én rute for hver linje.

	Viktig	Noen betydning	Ingen betydning
a. Lang og dyr utdanning	☐	☐	☐
b. Vanskelig å komme inn på utdanningen	☐	☐	☐
c. Ville neppe greie å gjennomføre utdanningen fordi den er for vanskelig/hard	☐	☐	☐
d. For usikre framtidsutsikter i yrket	☐	☐	☐
e. Yrket har for lav lønn/for lav sosial prestisje	☐	☐	☐
f. Tror ikke jeg passer til yrket	☐	☐	☐
g. Har blitt frarådet å prøve å bli det	☐	☐	☐
h. Yrket passer dårlig til å kombinere med å ha barn	☐	☐	☐
i. Problematisk å jobbe i et yrke som er dominert av kvinner	☐	☐	☐
j. Problematisk å jobbe i et yrke som er dominert av menn	☐	☐	☐
k. Vanskelig å få jobb (det stedet jeg vil)	☐	☐	☐
l. Lang vei til aktuell utdanningsinstitusjon	☐	☐	☐
m. Annet, oppgi hva:	☐	☐	☐

4.10 Prøv til slutt å finne ut hvilken av hindringene a.—m. i spørsmål 4.9 som er viktigst for deg.

Oppgi bare én hindring:

5. INFORMASJON

5.1 Nedenfor har vi oppgitt noen informasjonskilder for orientering om studier og yrkesmuligheter. Hvor nyttige har disse vært for deg ved valg av yrke og/eller utdanning? Kryss av én rute for hver linje.

	Svært nyttig	Litt nyttig	Ikke nyttig
a. Mor	☐	☐	☐
b. Far	☐	☐	☐
c. Søsknen	☐	☐	☐
d. Slektninger	☐	☐	☐
e. Kamerater	☐	☐	☐
f. Folk jeg kjenner i bestemte yrker	☐	☐	☐
g. Yrkes/Studieveileder	☐	☐	☐
h. Rådgiver på skolen	☐	☐	☐
i. Lærere på skolen	☐	☐	☐
j. Egen yrkeserfaring	☐	☐	☐
k. Studiehåndboka/Brosjyrer fra Arbeidsdirektoratet o.l. . .	☐	☐	☐
l. Faglig litteratur	☐	☐	☐
m. Aviser, radio, TV, o. l.	☐	☐	☐
n. Eget undervisningsopplegg på skolen	☐	☐	☐
o. Prognoser om behovet for arbeidskraft innen forskjellige yrker eller arbeidsområder	☐	☐	☐
p. Annet, nevnt hva:	☐	☐	☐

5.2 Prøv til slutt å finne ut hvilken av kildene a.—p. i spørsmål 5.1 som har vært viktigst for deg.

Oppgi bare én kilde:

5.3 Nedenfor har vi nevnt ting som gjøres eller kan gjøres for å gi informasjon til elevene i videregående skole om videre utdanning og om framtidige yrker. Hvor viktige mener du de ulike tiltakene er? Kryss av én rute for hver linje.

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
a. Informasjonsmøter med folk i ulike utdanninger/yrker ..	☐	☐	☐
b. Egen rådgiver/yrkesveileder på skolen	☐	☐	☐
c. Utdannings/yrkesorientering som eget fag i skolen	☐	☐	☐
d. Trekke videre utdanning og arbeidslivet mer inn i fagene på skolen	☐	☐	☐
e. Besøk på ulike arbeidsplasser/stuedsteder	☐	☐	☐
f. Perioder med arbeid som del av skoletiden	☐	☐	☐
g. Annet, nevnt hva:	☐	☐	☐

5.4. Prøv til slutt å finne ut hvilket av tiltakene a.—g. i spørsmål 5.3 du synes vil være viktigst.

Oppgi bare ett tiltak:

6. FAMILIEBAKGRUNN

6.1 Hva er mors arbeid? Oppgi yrkestittel, og gi mest mulig utførlig beskrivelse av type arbeid og stilling:

.....

6.2 Hva er mors høyeste allmennutdanning? Sett bare ett kryss.

- Folkeskole
- Framhaldsskole, folkehøgskole
- Realskole
- Gymnas

6.3 Hvis mor også har yrkesutdanning, nevnt den viktigste. Sett bare ett kryss.

Yrkeskole, handelsskole o. l.,
nevnt hva slags:

Annen høyere utdanning, (f. eks. lærerskole, teknisk skole),
nevnt hva slags:

Universitet/Høgskole,
nevnt hva slags:

6.4 Hva er fars arbeid? Oppgi yrkestittel, og gi mest mulig utførlig beskrivelse av type arbeid og stilling:

.....

6.5 Hva er fars høyeste allmennutdanning? *Sett bare ett kryss.*

- Folkeskole
- Framhaldsskole, folkehøgskole
- Realskole
- Gymnas

Skriv ikke her

6.6 Hvis far også har yrkesutdanning, nev den viktigste. *Sett bare ett kryss.*

- Yrkeskole, handelsskole o. l.,
nev hva slags:
- Annen høyere utdanning, (f. eks. lærerskole, teknisk skole),
nev hva slags:
- Universitet/Høgskole,
nev hva slags:

7. OPPFØLGING OG KARAKTERER

7.1 Fyller ut hvis du vil være med på oppfølgingsundersøkelsen.

Navn

Fødselsdato: Dag Mnd. År Personnummer

7.2 Gir du oss tillatelse til å innhente opplysninger om karakterene dine i skriftlige fag?

- Ja
- Nei

8. MERKNADER

Hvis du har noen kommentarer til undersøkelsen eller til selve skjemaet, så skriv dem her. Vi er takknemlige for reaksjoner.

TAKK FOR HJELPEN!

VEDLEGG 10 UTRYKTE DOKUMENTASJONSNOTATER

- DOKUMENTASJONSNOTAT A Om planene for og gjennomføringen av datainnsamlingen
- DOKUMENTASJONSNOTAT B Sosioøkonomisk gruppering av foreldres yrker og elevers yrkesønsker
- DOKUMENTASJONSNOTAT C Hjelpekoder og tvilskoder for utdanning
- DOKUMENTASJONSNOTAT D Skoler som ble trukket ut, klassifisering av skolested og hjemsted etter kommunetype
- DOKUMENTASJONSNOTAT E Opplegg for undersøkelsen
- DOKUMENTASJONSNOTAT F Hjelpekoder og tvilskoder i Nordisk Yrkesklassifisering